

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De regulis iuris

Dinus <Mugellanus>

[Venedig], 10. März 1498

[urn:nbn:de:bsz:31-322846](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-322846)

Dinus de regulis iuris.

H. 6179

Incipit

P

noter famm
vii. iur. mund.
illuminat: p
luna in quo li
bus iura per
fina videnda
gloriosus iur
reporitur
la confirmat
le pectus. C
pione in delli
et gregalia ch
nans partib
in pan. et ecce
bus cono dant
niam occ
lunt. C. Item
ferdeha q: r
de re. d. l. que
in. s. Item fer
libus singula
nis pertinens
bonis est id n
re. d. l. in in
est q regulat
constitut p
id est per si
prebendit
fere. r. l. oia
luer negan o
er consilio. d
ta que iurista
pote. vrb. l. l.
re. vendita. l. f
disponat: at
do affirmatio
g. iudicium
cu omne mar
nas. r. ceteras
si. r. ff. de aur
te comprehen
spores oc mar
C. Item si lana
in. l. hanc in pri
mota cedit in
salum videtur
uenerit vide
di. et q. q. in e
verfo compreh
manus. ut p. v
q. cum pan
affirmat: po
rethor infim
no pcedem. r.
nes vniuersali
stabit. vana
functo. re. ff. de
re. l. in. l. si pla
vniuersali negi
Cum ergo pro

Incipit de regulis iuris

Remissis

Casibus singularibus et eorum determinatione impendentibus titulis singulariter intellecta. Quia non est nouum ut quod expressim propositum est ad regulam reducatur. que compendiosa narratione omnia diffusius tradita comprehendat. ut ff. eo. l. i. et ad. l. aquil. l. si seru. seru. §. inquit lex. Ideo dominus

noster summus pontifex. videlicet dominus Bonifacius papa. viii. lux mundi. regula morum. ecclesie decor. patric honor. iuris illuminator. post prece dentes tractatus posuit titulus de regulis iuris in quo sub breuitate verborum collegit ea que in aliis partibus iuris per verba plura et varia differunt confuse. Cuius occasione videnda sunt. v. comitia omnium regularum. quia forte per glossatores iuris canonici et civilis confuse vel minus plene tractata reperiuntur maxime in. l. i. ff. eo. Primum est qualiter regula diffiniatur. Secundum qualiter constituatur. Tercium que sit regule potestas. Quartum que sit officium regule. Quintum an exceptiones intelligantur esse de regula. Circa primum dicendum est quod regula est que rem que est. breuiter enarrat. id est ius alias in variis partibus iuris constitutum breuiter recitat. ut patet. ff. e. l. i. in prin. ut ecce singulariter constitutum est: ut pisces occupantibus concedantur quod nulli in bonis sunt. Item lapilli litore maris inuenti occupantibus cedunt eadem ratione quia nullius in bonis sunt. Item aues eadem ratione. quod nulli in bonis sunt. Item fere bestie. quod nullius in bonis sunt occupantibus conceduntur. ut ff. de re. di. l. quedam et de acqui. pos. l. i. circa prin. et in sti. de reru di. ui. §. Item fere. et ff. de acqui. re. do. l. ij. et l. generale. Et ex his casibus singulariter determinatis et ad eadem rationem determinationis pertinentibus constituitur regula generalis. illa vbi quod nullius in bonis est id naturaliter ratione occupanti conceditur. ut ff. de acqui. re. do. l. iij. in prin. Circa secundum. s. qualiter constituatur. Dicendum est quod regula debet esse generalis et omnia comprehendere. quia constituitur per ea verba que de sui natura omnia comprehendunt id est per signa vniuersalia affirmatiua que affirmando omnia comprehendunt. ut pz. ff. eo. ois diffinitio. et l. ois actiones et l. omnia fere. et l. oia que oportet. Item per verba negatiua que vniuersaliter negando oia excludunt. ut j. e. c. nullus pluribus. et c. nullus ex consilio. ff. eo. l. nemo. et l. nullus. Item per verba indefinita que iurista simpliciter dicunt equipollet vniuersalibus. ut ff. de off. prefe. vrb. l. i. §. cu vrb. et de le. prefa. l. i. §. generaliter. et C. de be. re. vendita. l. fi. No. quasi ois regule per hunc titulum tractat. paucis dumtaxat exceptis. que tradunt per signa indefinita. aliquando affirmatiua aliquando negatiua. Tamen falsum videtur quod indefinita equipollet vniuersali etiam secundum iura. quia si lego alii cui omne marmor vniuersaliter videoz legare et statuas marmoreas. et ceteras species de marmore factas. ut ff. de le. iij. be. s. me. §. i. et ff. de aur. et ar. le. l. i. Et tamen si legetur marmor indefinitum. comprehenditur in legato sola rudis marmoris materia et non species de marmore facta. ut ff. de le. iij. l. quesitu. §. illud fortasse. Item si lana legis indefinite lana tacta non pertinet in legato. ut ff. de le. iij. l. sicut in prin. Et tamen si legetur omnis lana vniuersaliter. et tincta cedit in legato. ut ff. de aur. et ar. le. l. pedi. §. labeo. Ergo falsum videtur quod indefinita equipollet vniuersali. Et ideo inconuenienter videntur regule trahi per verba indefinita. Sed dicendum est quod quoniam non est eadem ratio et conditio omnium particularium in vniuerso comprehensarum: indefinita non equipollet vniuersali affirmatiue. ut pz in preale. l. quesitu. §. illud fortasse. et l. si cui. C. §. quoniam oium particularium est eadem ratio et conditio. tunc indefinita affirmatiue prolata equipollet vniuersali affirmatiue. Et ecce si testator instituat plures heredes. et postea indefinite dicat damno heredem. x. dare tunc effectus donationis comprehendit omnes vniuersaliter quod eadem est conditio omnium et eadem ratio possibilitatis: damna eos quod ois sunt heredes et ois percipiunt commodum a defuncto. ut ff. de le. iij. l. si pluribus. et l. si ita relictum circa prin. et de le. iij. l. si plures gradus. Item prolata negatiue equipollet vniuersali negatiue. ut ff. de re. dubijs. l. si is qui. §. vtrum in fine Cum ergo propositum sit legislatoris constituere regulam de ca-

sibus eandem rationem determinationis habentibus. ut ff. e. l. i. ibi et ut ait faber. quasi cognitio est et c. et infra subiicitur relinquitur manifeste. quod regule conuentus constituuntur per verba indefinita. tam affirmatiua quam negatiua. Circa tertium videlicet quod sit potestas regule. Hoc est vtrum regula constituat ius de nouo. ut solum recitet alias constitutum. Videtur primo quod nunquam constituat ius de nouo. ut ff. e. l. iij. ibi non ut ex regula ius sumatur. s. ut ex iure quod est regula fiat. Contra videtur quod constituat ius de nouo. quod regula cathoniana de nouo constituit. quod illa legata que ab initio sunt inutilia ratione legati tantum vel legantis et legatarii vel legatarii: et eius a quo legatum presentandum relinquitur. vel ratione rei legate tantum vel mixta ratione rei legate. non persone legatarii tractu temporis non confirmantur etiam si causa impedimenti remoueat. ut ff. de regula cathoniana. l. i. in prin. et de le. l. i. cetera. §. i. ergo regula constituit ius de nouo. Ad hoc respondent doctores satis subtiliter et dicunt quod est considerare tres species casuum. Nam quidem sunt casus in canone vel le. specialiter indeterminati. et in illis regula non constituit ius quod inuenit iam constitutum. Quidam sunt casus excepti a legis determinatione et in illis similiter regula non constituit ius. quod non claudunt sub regule dispositione ut j. subiicitur. Quidam sunt casus in quibus est eadem equitas que in casibus a iure determinatis. nec tamen reperiuntur in iure positi et in illis regula facit ius propter idempnitatem rationis que non patitur determinationem casuum similium esse diuersam. ut ff. de ius. rup. te. l. posthumus et de ver. ob. l. a ticio. C. Apri autem dici posset. quod aut constitutio iuris precedit traditionem regule et regula de iure constituto. iam quasi numeratio de materia producat. et tunc proprie locum habet distinctio predictorum casuum. videlicet ut iam determinatis et exceptis non faciat ius. Sed in non determinatis in quibus est eadem ratio equitas faciat seu constituat ius. Sed ubi non est ius constitutum ante regule traditionem: sed inuenitur sola simplex traditio regule. tunc ipsa regula est ius seu constitutio iuris et ab alio non sed a constitutione procedit. et ita potest intelligi preale. l. i. de regula cathoniana. Circa quartum. s. quod sit officium regule. Dicunt doctores quidam quod officium regule est coniungere plures rationes casuum. rationem traditam in vno casu ad plures alios extendere. in quibus vertitur eadem equitas. Tamen ista expositio videtur non vera. Quia cum tex. dicat. ff. e. l. i. quod regula est coniunctio rationis. et secundum opinionem premissam non coniungeret rationes sed ius in vno casu constitutum ad alium extenderet. sequitur quod opi. illa ideo remota sit a propria significatione verborum tex. Item secundum opinionem Jo. rationem unius casus attribueret alteri quod tex. non intendit. quia nihil de extensione casuum sed de iunctioe rationis. Item si de extensione tractaret iam posset de regula ius constitutorem similiter quod videtur contra tex. Et propterea dicendum est quod regula est coniunctio rationis. Ideo quia de ratione plurium casuum eandem rationem habentium. vnam numero generale traditionem facit. Et sic que plures erant. primo numero rationes ad vnam ex omnibus coniunctis precedentem reducuntur per regulam Et ideo proprie dicitur quod officium regule est rationes coniungere. videtur ergo quod statutum fuit primo in piscibus quod occupanti concederentur. Item statutum fuit in auiibus quod occupanti concederentur eadem ratione quia nullius in bonis sunt et in feris bestiis eadem ratione quia nullius in bonis sunt. Ex his omnibus sequitur traditio regule quod rationes predictas omnes coniungat. s. quod i nullius bonis est: occupanti concedit. Circa quintum et ultimum fuerunt due opi. contrarie. Jo. enim dicit quod exceptiones non sunt de regula que fiunt ad derogandum regule. ut ff. de regula catho. l. i. ii. rñ. ergo oppositum. i. confirmatio nem regule non inducunt igitur sub regula non comprehenduntur quia magis tendunt ad oppositum. i. ad effectum regule excludendum. ar. ff. de annu. le. l. legata inutiliter. de condi. et de. l. cum talis. §. si. Preterea species de genere excepta non continentur sub genere. ff. de pe. l. sanctio legum. et de p. ob. l. doli clausula. §. le. iij. l. uxore. §. felicissimo. et l. su. urbanus. §. vlti. et alii le. l. alimēta. §. basilice. et l. stichum. igitur casus excepti a regula non continentur sub regula. Plac. no dixit quod exceptiones continentur sub regula. et pro ea videtur facere. ff. e. l. semper spalia generalibus insunt. Item quod per exceptiones dicitur regulas confirmari. ut in autē. de non ali. §. ut autem. Ergo videntur exceptiones esse de parte regule

confirmatōe tēdant. **A**bi videt q̄ utraq; op̄i p̄tineat v̄itatē
Nā sūt de regula. i. nō disponūt s̄m regulā imo q̄tū ad eas re
gula p̄dit officiū suū. ff. e. l. i. f. h. cū officiū regule sit p̄iūgere
rōnes ut dictū ē. Et in his exceptis nō cōiungit q̄ aliqua rō n̄ su
adet p̄iunctōem v̄itandī vt p̄i in regula. q̄ qd nullius in bonis ē
occupātī p̄cedit. Quod fallit i libero hoīe t̄ i re sacra t̄ i multis
similibus ut nō. ff. de rerum di. l. i. In his enim non possumus se
qui regulā cōmunē. vt. ff. de le. t̄ se. cō. l. in his. t̄ l. ius singulare.
Et p̄pterea n̄ claudūtur sub regula. Et ita credēdū est intellexis
se Joan. S̄z sunt de regula. i. sub generalitate verborū vt regule
traditione expressorū cōtinent. Quia si regula est d̄ homine. t̄ ex
ceptio debet esse d̄ homine. t̄ nō de asino seu capra seu alia sp̄e.
Itē si regula p̄cedit de actione reali nō recte sequitur exceptio i
speciali nec ecōtra. Et ita verisimile ē intellexisse Placentinum.
Ad argu. Joan. potest responderi q̄ verū est q̄ exceptiones
ip̄ediant regulam. i. ip̄ediūt eam coniungere casus exceptōes
sed ostendūt eā firmam in alijs nō exceptis. Quia vbi sunt plura
capitula quorum effect⁹ est distinct⁹ si fiat detractio in quibsdā
videtur cetera confirmare. vt. ff. d̄ test. mili. l. tribunus. §. vltimo.
Item verū ē q̄ species excepta nō est sub genere t̄ dispositio
eius nō sequitur ad dispositionem generis. sed nihilominus de
genere qualitate verborum spectat. vt. §. dixi. Sicut si dicere om
nis homo legit p̄ter martinū qui dormit. martinus sub hominē
continetur. Sed d̄ eo aliud q̄ d̄ ceteris predicatur. **A**d argu.
Placen. dicēdum est q̄ verum est q̄ specialia generalib⁹ insūt t̄
sub generalibus comprehendunt quā itū ad vera. nō quantū ad
dispositionē. q̄ subest aliqua rō qui non patitur ipsam s̄m gen⁹
disposi. Bonifacius. viij.

Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione ca
nonica obtineri.

Regule istius **E**xemplum euidenter
patet. Intendit enī
dicere q̄ si aliquis instituat ab eo qui ius nō h̄z
institūdi. Item si institutio fiat de eo q̄ nō sit in
stitutiōis capax. Item si institutio fiat nō serua
ta forma q̄ d̄z i institutiōibus seruari. Institutio
minus videt eē canonica q̄ defectū habet eorū que sūt institutio
nis substantia. Et p̄pterea ex institutiōe tali nō pōt beneficium
legitime obtineri. **A**d declaratiōem aut̄ v̄borū regule q̄rēdū
est quid sit institutio. Item in quo differat ab inuestitura t̄ ab in
ductiōe i possessionē. Itē qd dicat canonica institutio. Subsequent
q̄rēda erūt qdā ad materiā regule pertinētia. **D**e p̄mo scribif
per do. Hostiē. q̄ institutio est intus statio vel intus positio. **A**d
si verū eēt. iam sup̄flua esset inuestitura. t̄ in possessionē inductio
post institutionē. q̄ qd haberet nō posset i eū verti vltius. p̄ma
collectiōe in eius effectu p̄seuerante. ff. de ver. ob. l. nemo rez suā
t̄ l. i. t̄ re debem⁹. §. vltimo. Itē cū canones exponāt q̄ ad aliū p̄
tineat institutio. videt ad ep̄z. vt. §. de her. cū ex iniūcto. i. f. t̄ ad
aliū p̄tinet possessionis inductio. s̄ ad archidiaconū. ut. §. d̄ offi.
archidia. c. ad hoc. t̄ c. vt nostrum. videt incōueniēs dicere q̄ sit
idē. **Q**uā sūt distincta officia illoz ad quos p̄tinet distinctos d̄
bent habere effect⁹. q̄ secretorū t̄ distinctorū distincta t̄ secreta ra
tio esse d̄z. vt. ff. de calū. l. vlti. t̄ c. de dona. inter vir. t̄ vxor. l. si ma
rit⁹ t̄ d̄ epi. t̄ de l. repetita. de test. cōsulta diuina. S̄z excusari p̄t
q̄ intellexit de institutione q̄tū ad ius. qd ex sola institutiōe acq̄ri
tur. S̄z intus statio de facto p̄ inductionē in possessionem subse
quitur. Et p̄pterea dici pōt. q̄ motus fuit ex eo q̄ cōdones appel
lant inductionē in possessionē institutionē corporālē. vt. §. d̄ offi.
ar. c. ad hoc. §. in quadā vero. Et p̄pterea potuit p̄babit dicere
q̄ institutio esset int⁹ positio vt int⁹ statio d̄ facto. cū ēt sit i corpora
lē possessionē inductio. ut. in. d. §. i qdā. **A**d agister noster
ber. scribit. §. d̄ institutio. c. ex frequentib⁹. q̄ institutio ē ius canoni
cū ad vnā ecclesiā vt in ecclesia. vt ecclesiastico b̄ficiū tribuere.
Inuestire q̄si possessionē illius iuris conferre. **P**ostea vero sub
iūgit q̄ instituire ē specialis iuris b̄ficiū. vel dignitatis corpora
lē possessionē tradere. Et in hoc videtur tradē p̄traria. **Q**uā p̄mo
dicit p̄ institutionē conferri ius. Et post illā collationē iuris p̄ sub
sequēs factū. i. p̄ inuestiturā q̄ri q̄si possessionē. **P**er q̄cludit q̄
p̄ institutionē acquirif possessio. Et hoc est certum possessionem
nō queri p̄ solam institutionē. vt ex sola inuestitura. s̄z p̄ inductio

nē in corporālē possessionē. vt. §. de elec. e. cum in cunctis. §. cum
vero inuitur. t̄ nō. h̄. Hosti. in ti. de insti. t̄ p̄z. ff. de ac. pos. l. cūz
h̄des. in p̄ncipio. Sed credibile est q̄ magister Ber. in p̄ma dif
finitione vt distinctiōe intellexit d̄ institutionē stricte sumpta p̄ quā
tribuitur ius t̄ non possessio vel quasi illius iuris. In secunda
intellexit d̄ institutione largo modo sumpta. **A**d dicēdum ē q̄
in prima intellexit d̄ institutione pertinēte ad episcopum que
tribuit solum ius. In secunda intellexit d̄ institutione pertinē
te ad archidia. que tribuit possessionē vt quasi. Scribitur etiam
p̄ dominum Hostiē. in suūma ti. d̄ institui. in p̄ncipio. t̄ quidam di
xerūt. q̄ institutio erat ecclesie vt ecclesiastici b̄ficiū collatio. **Q**ue
diffinitio non videtur ēē sufficiens. Quia non posuit alia substan
tialia institutionis. Non enim dicit q̄ ex institutione q̄ratur ius
in proprietate b̄ficiū collati. Constat autē q̄ p̄ institutionē seu
beneficiū collationē queritur ius proprietatis illi in quē beneficiū
confertur. Quod ex eo patet. q̄ post collationē factāz in p̄mum
collatio facta in secūdum nihil opaf. t̄ ē casus d̄ p̄bēdis. c. si tibi
Etiamen vt p̄ primam collationem translātū ius i vnū primum.
potuiss̄ p̄ secūdam collationē transferri i p̄sonaz secūdi. C. d̄ rei
vē. quonēs. S̄z credibile ē q̄ q̄ p̄dictū diffinitio. q̄ in duxit. itelle
xit q̄ ius p̄ b̄ficiū collationē transferri. t̄ hoc eq̄litter iducat diffini
tiōis v̄ba. Et tū si oia dicta tolerabilia sunt p̄p̄ p̄babile auctori
tatē dicētum clarius pōt dici. **A**d institutio ē iuris alicuius b̄fici
cij v̄balis collatio. Inuestitura s̄o collatiōis seu institutiōis cōfir
matio seu declaratio p̄ quā inducit cōfirmatio. **A**dissio in posses
sionē ē p̄cedētum. i. collatiōis t̄ inuestiturę executio. qd p̄ sitia p̄z.
Aam institutio h̄dis tria sūt p̄ ordinē. **P**rimū ē institutio q̄ p̄ce
dit p̄ dispositiōē v̄balē. Secūdū ē istōis irrevocabilis p̄firmatio
q̄ cōtigit p̄ p̄is factū. i. p̄ mortē. Tertiū atē ē institutiōis t̄ p̄firmatō
nis executio. q̄ cōtigit p̄ adiōēz h̄ditatis t̄ sequēs aīniculū. i. ap
prehensiōē possessionis. **I**lla nō sit necessaria ad acq̄sitiōem d̄iij
rez h̄ditariarū s̄z necessaria ē ad acq̄sitiōē possessionis. C. d̄ te
sta. l. oīum. ff. d̄ acq. pos. cum bec. in p̄n. d̄ bo. pos. l. i. t̄ ii. **I**tem
in datōe tutoris. **D**atur enim aliquādo a testator. **S**cōa datō ē
illa v̄balis q̄si cōfirmat a iudice. vt p̄z. ff. e. c. d̄ te. tu. t̄ d̄ p̄firmā.
tu. Tertiō sequitur d̄cretum iudicis admīstrationem cōcedēs. vt
C. ar. tu. l. f. t̄ i autē. vt h̄i q̄ ob. se. h̄ere. re. mi. §. pe. **I**tem p̄z i feū
do. nā p̄mo feudi p̄cessio. **S**cōo inuestitura q̄ ē p̄cedētis p̄cessio
nis cōfirmatō. Tertiō i possessionē inductio q̄ ē cōcessionis t̄ inuesti
ture realis executio vt i. qd sit inuestitura. col. x. Et h̄z p̄dicta nō
sunt sitia q̄tū ad oia sitia tū sūt q̄tum ad ordinē successiōnū. t̄ h̄
s̄a sunt s̄m absolutā t̄ p̄pam significatiōem verborū. Sed p̄iū
regula credendum est t̄ dicendūz institutionem largo modo su
mi. t̄ pro omnibus sup̄radictis modis pōi. **L**ertum ē. n. q̄ colla
tio t̄ inuestitura que fit p̄ episcopum institutio iuris appellat. vt in
palle. c. cū ex iniūcto. §. de hereti. Itē inductio possessionis que fit
per archidi. appellatur institutio corporalis. ut. §. de offi. archidi.
c. ad eos. §. in quadam vero. In quacūq; predictarū enim defe
ctus interueniēs reddit b̄ficiū receptiōem uel retentiōē illicitam
Si. n. defectus est in institutiōe verbalis si ex parte institutiōis. ut quia
is instituit qui de iure instituire nō possit. illicita est detentio. verbi
gratia. ut quia institutio fiat per vicarium episcopi etiam generalē
quē cōstat instituire non posse nisi institutiōis potestas specialiter
fuerit permīssa per episcopum. ut. §. de offi. vicarij. c. cum genera
li li. vi. Et ita debet itelligi. §. de isti. c. ex frequentibus. **E**l q̄ fiat
per capitulum de beneficijs ad collatiōem ep̄i pertinentibus quā
constat non valere etiam sede vacāte. vt. §. de isti. ca. l. li. vi. Itē si
institutō fiat de eo q̄ nō potest de iure institui vt si instituat laicus
uel alius irregularis cui prohibetur de iure h̄re b̄ficiū. vt. §. de i
sti. c. ii. cum multis similibus. **I**dem est si defectus fuerit i institu
tiōis forma. vt q̄a fuit sub conditiōe facta cum actus legitimi non
suscipiant conditionem neq; diem vt. j. eo. actus legitimi. t̄ §. de
elec. i electōibus. li. vi. Et per hoc patet q̄ institutio largo modo
hic sumitur. vt tam institutiōem verbalem t̄ inuestituram quē ius
tribuit q̄ inductiōem i possessionem que possessionem t̄ quasi cō
cedit t̄ comprehendit. Et hoc ostēditur necessario argumēto po
sito casu q̄ esset aliq; verbaliter institutus. re ipsa sine inductione
in possessionem t̄ auctoritate propria possessionem occuparet.
diceretur idēbere possessioni vt p̄redo non vt institutus posses
sor. ff. de acq̄ren. pos. l. si ex stipulatiōe. i. t̄ ii. responso. C. e. titu. l.
nec natura. **C**anonica uero institutio appellatur i qua oia sub

stantia l'ia valde institutionis largo modo sumpte concurrunt. i. collatio inuestitura in possessione inductione et decens persone habilitas tam ex parte conferentis quam ex parte illius in quem collatio facta est et solennis institutio forma. sicut in superioribus est ostensum sicut dicitur legitima tutoris dario. quando is dedit qui dare potuit is accepit qui fuerat dandus. et is datur cuius dandi facultas erat et pro tribunali decretum interponitur. ut ff. de confirmat. tuto. l. naturalis. §. si queratur. **Queri** autem potest circa materiam supradictam. Primo nunquid institutio inuestitura et in possessionem inductione sint distincte species vel idem significantes. Hoc autem declaratur est per superiora. et ideo superuacuum esset repetere. **Secundo** queri potest cum sunt species indistincte proprie sumendo. utrum distincta iura tribuuntur per eas et dicendum est sicut in superioribus patet quod per institutiones verba lem tribuitur ius proprietatis et per inuestituram declaratur et confirmatur illius iuris collatio. ut dicto. c. inter cetera. et c. cum ex in iuncto. Et per inductionem in possessionem tribuitur ius possessionis et quasi ius administrationis. ut dicto. c. adeo. et c. verum. **Post**er autem aliquis dicere quod inconueniens videtur quod in eadem re queratur possessio. et quasi possessio cum possessio consistat in rebus corporalibus tantum. ff. de acquiren. poss. l. iij. in principio. et de usu capi. l. sequitur. §. si viam. quasi possessio consistit in incorporeali bus. ff. de serui. l. penul. et si serui. ven. l. sicut. §. aristo. et vti pos. l. si. si ergo corporalia et incorporealia sunt species oppositae et non concurrentes circa eandem rem. ut in sti. de rebus corporalibus et incorporeali bus. ff. de re. di. l. i. sic possessio et quasi possessio videtur species oppositae et non possent concurrere in eadem re. Sed dicendum est quod in beneficiis est considerare ipsum ius beneficii quod est in corpore. i. in eodem numero quasi possessio. Item est considerare corporales que sub iurisdictione beneficii continentur. et in illis dicitur quasi vera possessio corporaliter instituta. **Queri** potest tertio quare est quod per inuestituram factam per anulum vel per librum aut baculum non queritur vera possessio vel quasi possessio: per clauum traditionem queratur possessio rerum que sub clauibus constituuntur vel custodiuntur. ut ff. de contraben. emp. l. clauibus. et de acquiren. rerum do. l. qua ratione. §. item si quis. et de acquiren. poss. l. i. §. si iusserim. Ratio est quia sub custodia clauum constituuntur et continentur. et ideo traditis clauibus sub quarum custodia sunt ipse res tradite intelliguntur. Anulus vero et baculus seu liber nihil habet commune cum rebus que in beneficio continentur et ideo per inuestituram per baculum factam non intelligitur translati possessio. Sicut dici solet si tradatur vel legatur instrumentum in quo continetur emptio predij vel alterius rei ipsa res intelligitur tradita vel legata quia vera in re quesita probatio vel instrumento continetur. C. de dona. l. i. ff. de lega. j. seruum filij. §. eum. et de lega. iij. l. qui chirographum. Huius autem causa queri potest. quarto si institutus verbo et institutus anulo inducatur in possessionem rei cuius qui est in beneficio sibi collato nomine illius et aliarum an intelligitur quesita possessio illi tantum in qua inducitur corporaliter vel illius et aliarum. Et idem que sita possessio omnium quia iure cauetur quod restituta una re hereditaria omnes restitute intelliguntur si ea mente restituantur ut effectus restitutionis trabatur ad omnes. ut ff. ad trebel. l. restituta in pinci. et quia totus fundi possessio transfertur etiam si vnus fundi angulum quis ingrediat. ut ff. de acquiren. poss. l. possidere. §. quid autem. si ergo quesita possessionis vnus rei que in iure beneficii continetur omnium eo beneficio apprehensorum quesita intelligantur tamen si hoc equitas suadet ius scriptum contrarium dicit. quod heres querit dominium omnium rerum hereditarium ad eundem hereditatem. et tamen non querit possessiones alicuius rei nisi eam corporaliter apprehendat. ut in. d. l. cum heredes. et si quis testa. lib. e. iussus. l. i. §. sceuola. Ad. l. autem restituta patet responsio. quod ibi loquitur de transactione dominij ad quam sufficit sola restitutio verbalis ut in eadem. l. et l. iij. eo. ti. In proposita autem loquitur de acquiren. poss. l. i. qui in facto consistit licet ipsa acquisita ius dici possit. ut ff. de acquiren. poss. l. i. in pinci. et §. si vir uxori. et l. peregre circa principium. Et ideo ad positionem vnus non sequitur positio alterius quod impossibile est ab eo esse essentialiter separatum. ut C. de probationibus. l. non nudis. et l. non epistolis. et l. neque natales. et l. ad probationes. **Item** ad. l. possideri. §. quod autem. Respondeo quod ibi non dicitur quod acquirat

possessio aliarum rerum que erant intra fundum et a fundo distincte. sed certarum partium fundi tantum que acquisite parti erant continuare. **Quinto** queri potest circa personas quibus temporibus conferens debet esse capax beneficii conferendi. et dicendum videtur quod sufficit esse capax temporis collationis facte licet postea deficiat ex quacunque causa quod factum legitime retractari non debet. Iam post casus eueniat a quo non potuit inchoari. j. eo. c. factum legitime. et ff. de acquiren. heredi. l. si seruus quis. §. vlti. et de his qui sunt sui vel alieni iuris. l. pater. de reg. iuris. l. in ambiguis. §. non est nouum. et quod iure cauetur quod si testator qui heredem instituit sine delicto suo et absque facto suo perdidit ius testandi: institutio preterea non viciatur. ut ff. de test. l. is cui. et de bo. poss. l. i. tab. l. i. §. exigit pretor et §. si quis autem. ergo institutio de beneficio facta non viciatur. licet instituens ius instituendi perdidit. obstat tamen videtur quod l. cauetur quod si testator qui heredem instituit ius testandi perdidit propter delictum. vel propter suum factum. quod se prebuit ad arrogandum institutio viciatur. ut ff. de in iusto. et irri. testa. l. si quis exheredato. §. irritum. et de bono. poss. l. qui liberis. §. testem. et in sti. quibus mo. testa. in sti. circa pinci. et §. non tamen. Ergo viciari videtur institutio facta de beneficio. **Sed** responderi potest quod institutio beneficii tenuit ita quod propter expressam institutoris voluntatem non potuit reuocari. arg. ut. §. de preben. cum inter certis not. ex quacunque causa ius instituendi perdidit institutio precedens non viciatur. ut i. au. de tabel. §. penul. Sed institutio heredis non tenebat irreuocabili ter ante mortem testantis cum semper esset voluntas ambulatoria et mutabilis usque ad mortem. ut C. de sacro sanc. eccle. l. i. ff. de iure codicil. l. diui. §. licet. de lega. j. l. si mihi et tibi. §. in legatis. et de lega. iij. l. si quis in pinci. testa. et de adimendis leg. l. iij. in. §. vlt. et §. conditio. et de dona. inter virum et uxorem. cum hic status. §. ait oratio. et ideo si perdidit testator potestatem testandi ex ea causa quod originem sumat a delicto vel a culpa vel dolo testantis institutio irritatur ut in. l. pe. §. irritum et in. §. non tamen. Sed si ea causa perdidit testamenti factionem que de dolo vel culpa testatoris non summat originem institutio non viciatur. ut in. l. si is cui. et in. l. i. §. ex tinguatur. et §. si quis autem. Facilius enim reuocantur ea que a principio non habent effectum irreuocabilem quam ea que a principio irreuocabili ter tenent ut patet. quod donatio inter viuos que irreuocabili ter tenuit a principio non reuocatur propter delictum subsequens a donante commissum. ut C. de bonis dam. l. si quis post h. sed donatio causa mortis reuocatur ratione delicti et condemnationis que propter alias post delictum subsequitur. ut ff. de dona. causa mortis. l. si aliquis. **Sexto** queritur quibus temporibus debet esse capax is qui in beneficio instituitur. et videtur quod ea ratione qua heres institutus debet esse capax tribus temporibus. i. testamento. mortis testatoris et aditionis hereditatis. ff. de hereditibus in sti. si aliena. §. in extraneis et in sti. de heredum qualitate et differentia. §. in extraneis eadem ratione institutus debeat esse capax beneficii consequendi tribus temporibus. i. tempore institutionis. et tempore inuestiture. et tempore quo mittitur in corporales possessionem. Sed si medijs temporibus fuerit non capax. i. institutio nem et inuestituram et missionem in possessionem institutio non viciatur. ex quo tribus temporibus capax inueniretur. ut ff. de here. in sti. l. sed et si in conditione. §. solennis cum. l. seruus meus. sed si capax fuit tribus temporibus et post illa tria tempora incipiat esse non capax siquidem ratione delicti sui. ut quia homicidium vel aliud enorme delictum commisit quod ipsum inhabilem ad beneficium reddit. priuatur beneficio ex causa superuenientis. ut. §. de homici. vo. vel casu. Sed si propter alium delictum que ex delicto non summat originem. ut quia senio vel valitudine corporali impeditur sic vel alia causa simili non priuabitur sed dabitur alius coadiutor si bi. ut. §. in ti. de de. egro. lib. vi. **Septimo** queritur quid si credebatur instituentem instituendi habere ius cum in veritate non haberet an comperto errore institutio vicietur et videtur viciari debere quod factum illius qui credebatur esse tutor et non erat inutile est. ut ff. de rebus eorum qui sub tu. l. q. neque et de aucto. tu. l. titium §. qui rem. et de eo qui pro tu. l. si is qui. **Contra** videtur viciari non debere de iure cano. vel ci. quod tenuit ab initio propter errorem eodem qui pro veritate habet. ff. de suppl. leg. l. iij. §. si et de off. fi. pre. l. barbari philippus. et C. de test. l. i. et de sen. et iterlocuto. om. iudi. l. si arbiter. et in sti. de te. §. testes. Et ideo iam postea dete-

gatur veritas errori contraria non viciabit institutio que ab initio tenuit. vt. j. eo. c. factum legitime. ¶ Ad contraria dici potest. qd ibi fuit error singularis qui nihil operatur in preiudiciū veritatis ff. de aquiren. her. l. cū quidam. §. qd dicitur. et de suppe. le. l. la-beo. §. verū si ea. Sed in consumptis fructibus. singulis error facti vel iuris excusari debet. vt. ff. de here. petē. l. sed et si lege. §. sci-re. C. de rei ven. l. certū sed fm theologos qui dicūt qd veritate qū qz comperta viciatur qd ab initio tenuit si appareat cōtrariū in ve-ritate debere forte in principali aliter iudicari. sed si de fructibus idem. ¶ Octauo querit an si in forma institutionis vnū de substā-tialibus omittat et cetera obseruent institutio viciet. Et dicendum est qd omisso cuiusqz substā-tialis viciat. vt. ff. de transac. l. cū hi. §. si p̄tor. et ar. de re. corū. l. si pupilloz. §. si p̄tor. et ad munic. l. constitutionib⁹. l. omisso leuiū et non substā-tializ non viciet rem de qua agit. ff. de ven. inspi. l. i. in fi. ¶ Nono queri pōt si ca-nonicus prebendam percepit de manu p̄toris qui non erat legiti-me institutus an postea possit petere p̄torē ab administratione remoueri tanq̄ non legitime institutus. Et videtur qd non qd iure cauet qd si ego consequar legatū ab instituto in testamento qd po-teram infringere per q̄relam vel cōtra tabulas. sciens me posse qd postea nō possum rūpere testamentū quasi iurimeo renūciasse vi-dear. ff. de inoffi. testa. l. figs. §. si. et l. nihil. et de leg. p̄e. cōtra ta-bu. bo. pos. pe. l. si. §. omnib⁹. et de bo. lib. l. in scōz. §. figs. per qd videt qd si canonicus sciebat p̄torē nō canonice institutum et pre-bendam de manu sua percepit: percipiēdo videt renūciasse iuri suo dando institutionem ei⁹ minus canonicam. E contra videt qd nihilominus possit p̄torē non canonice institutum petere re-moueri: qd si consequor legatū ab herede qui erat indignus ex eo qd defuncti necem non vindicauit: nihilominus possit postea eū dicere indignū et auferendū sibi hereditatem. vt. ff. ad fil. l. pe. et arg. ff. de proba. qdam. Itē si consequor legatū ab herede insti-tuto in testamento falso vel minus solēni nihilominus possit po-stea dicere testamentū falsū vel minus solēne et p̄sequēter heredi hereditatem auferendā. vt. ff. de his qbus vt indignis post lega-tum. Sed ex p̄missis argu. soluit questio. qd si consequor lega-tum ab herede instituto in testamento qd poterat dicere inofficio-sum vel per contra tab. rūpere. ideo excludit qd pendebat ex offi-cio meo rūpere vel non rūpere testamentū. vt in p̄mis ar. sed ibi consequor ab herede indigno qui necem nō vindicauit defuncti. vel quia filius subiectus erat. vel qd institutus erat in testamēto fal-so vel minus solēne. ideo nō excludor qd ex facto meo non proce-debat quo heres esset indign⁹ vel quod esset filius vel non filius. Itē qd testm̄ eēt falsū vel nō falsū solēne vel nō solēne. et ideo nō excludor. vt in secundis arg. sic ergo et in proposito dicendum est qd si defectus institutionis facte de p̄iore non pendebat ex scō ca-nonici percipientis prebendam de manu ei⁹ qd non impediat ca-nonici institutionem minus canonicam dicere. vt dicta. l. pe. et l. quidam. et l. post legatū. sed si defectus institutionis pendebat ex facto. vel ex volūtate canonici: tūc si quidem sciebat eū non ca-nonice institutū. videtur renūciasse iuri suo. vt. d. l. si pars. et l. ni-bil. et l. filium. §. omnib⁹. sed si ignorabat non videt renūciasse. et ideo nō excludere. vt. ff. de inoffi. testa. l. mater. §. ceterū. et l. eū q. et ar. ff. de acqren. her. l. necis. §. heres. et l. si is apud quez. §. pe-rant et c. ¶ Decimo ante hec tempora dubitari cōsuevit si aposto-lice se. legatus tempore legationis sue reseruauerit in aliqua eccle-sia beneficiū alicui conferendū et executores deputauerit postea si nito legationis officio. beneficiū vacauit. an executores possint be-neficiū taliter reseruātū canonice conferre. et cōsequenter possit p̄ eū cui conferi licite obtineri. Et videbatur qd nō qd auctoritas re-seruationis expirasset: hoc ipso et legationis officii expirasset. ar. de re. mi. l. si certarū. §. si. et de iure codicil. conficiunt. §. si miles. ad. l. fal. l. si post missionem sicut in. l. illis facta militia expirat. sic auctoritas confirmationis codicillorū in militia facta. Itē p̄ hoc erat efficax ar. de iur. om. iudi. l. eū qui. §. magistrat⁹. E contra v̄ collationem valere. qd reseruatō collata erat in tēpus quo vacare cōtingeret. et ideo quādo cūqz postea vacare cōtingant trahi videt ad tēpus reseruationis facte: qd si cōtraho sub conditione vel ob-ligatione rem meā vel disponendo de reb⁹ meis instituendo here-dem vel sub cōditione legando. et postea quicunqz existat cōditio trahitur ad tēpus cōtractus et dispositionis retro facte. ut. ff. de pe-riculo et co. rei ven. l. qd si p̄dente. et qui po. in pi. ba. l. potior. et d

nan. fe. l. nihil. et de vtil. et pu. substi. l. vi. §. ticius. et de tes. mi. l. qd dicit. sed per constitutionē nouaz positā. §. de offi. le. c. presenti. lib. vi. hec dubitatio est remota qd reseruatiōis auctoritas expiret officio legationis finito. et ideo beneficiū qd postea valeat non po-est cōferri canonice per executores. nec licet obtineri. ad ar. con-traria pōt rīderi quod loquitur in eo qui contrabebat et dispone-bat de rebus suis. et ideo euentus conditionis trahitur ad temp⁹ dīspōnis. legat⁹ at nihil iuris agebat in vacaturis: et iō nihil ad rē.

¶ Possessor malefidei vllō tempore non prescribit.

Remittendum est ad euidentiā istī re-gule et ad intellectum quis dicat malefidei possessor: qui p̄scribere non pōt. et cōsequenter videbit qd sit bonefidei possessor qd p̄scribere pōt. qd per intelligentiam vnus p̄toris percipit alteri⁹ intellect⁹. vt. ff. de acc. ser. l. qui accusare. et d̄ his q sunt sui vel ali. iur. l. i. circa p̄n. et de p̄tor. stip. l. i. §. stipulationē. et insti. de tu. in p̄inci. ¶ Malefi-dei autē possessor dicitur qui contra canonē vel sciens interdictū mercat. vt. j. eo. que contra ius. et. C. de agri. et cē. l. quēadmodū. in fi. l. xi. ¶ Item ille qui emit cōtradictente dño. vt. C. de rei ven. l. si fundū. nam qui sp̄reta p̄tradictione ad emptionē processit p̄e-sumitur fraudis particeps esse et p̄sequēter bonafide carere. vt. ff. que in frau. cre. l. ait p̄tor. §. figs particeps. et d̄ le. pre. l. virile. §. si adierit. ¶ Item ille qui ad vendendū venditorē induxit dolo dicit malef. possessor. C. de rescin. ven. l. si dolo. et l. dolus. Item ille qui emit ab eo quē sciebat vendere non posse: vt a pupillo sine tutoris auctoritate vel falso tutore quē sciebat tutore nō esse. vt. ff. de p̄rabē. emp. l. qd a quolibz et de pub. l. quicumqz. §. qui a pupil-lo. Bonefidei vero econtra dicitur qui fraude qualibet. et frau-dis suspitione caret. vt qd emit vel alio titulo accepit ab eo quem credebatur dominum esse vel putauit eū qui vendidit ius vendendū habere quia credebatur eē tutorem vel procuratorem domini. ff. de h. sig. l. bonefidei. Est ergo hui⁹ regule intellect⁹ duplex et vterqz cō-tinet veritatē. ¶ Primus dicit qd ille qui habuit malafidem tem-pore possessionis inchoate et cōtinuate nullo temporis tractu. seu temporis continuatione non prescribit. etiam si. c. annis vel vltra possessionez continuaret. ¶ Secundus est intellectus qd si posses-sor tempore inchoate possessionis habuit bonafidem. et cōsequen-ter prescriptionez inchoauit. et postea tempore procedente super-ueniat malafides impeditur processus et effectus prescriptionis in-choate. et ideo illa verba nullo tempore determinare possunt p̄e-cedentia et subsequētia. Nam scōm p̄imum determinatur se-quentia et subsequētia. l. verbū prescribit. Secundū vero fm de-terminabit precedentia. Sed op. fm primū iure cauētur qd ma-lefidei possessor prescribit saltem spacio. xxx. vel. xl. anno. vt. C. de prescrip. xxx. anno. l. i. cū. l. omnes. Sed sciendū est qd hic legisla-tor considerauit naturalem equitatem dispositioni diuine conue-nientē. qua cauētur qd cū alterius iactura locupletari non decet. Ius vero ciuile considerauit rigorem ex contractibus hōiū sua-ventibus aliquibus publicis vtilitatibus procedentes. i. vt domi-nia rerū non essent omnitempore indistincta siue incerta. vt. ff. de vfucapio. l. i. et p̄pter si. facilius litibus imponendū. vt. ff. pro suo l. si. nam ius ciuile super vfuca. triennij que procedit in reb⁹ mobi-libus. et in qua requiritur titulus et bonafides q̄ritur dominium di-rectum. vt. ff. de vfuca. l. iij. de aquiren. re. do. l. i. Item in p̄script. x. vel. xx. anno. que procedit in immobilibus et in iuribus incorpo-ralibus vt. C. de lon. tēpo. prescrip. l. si. et de vfufu. l. corruptioe. et de ferui. et aqua. l. penul. in qua requiritur similiter titulus et bo-nafides. queritur dominium qui habet directū vt. C. prescrip. xxx. anno. l. si quis emptionis. in p̄in. et ibi no. Item prescrip. xxx. an. et etiam. xl. si possidere bonafide inchoauerit quis queritur domi-nium vtile. si malafides inchoauerit querit sola exceptio cōtra do-miniam. vt dicta. l. si quis emptionis. ij. rñ. Ideo qd malefidei pos-sessor prescriptionem inchoatam superueniēs nihil preiudicat in aliquo predictorum. C. de vfuca. transfor. l. vna. §. hoc tñ modo. Ratio vero diuersitatis predictorū est. qd vfuca. triennij est indu-cta in fauorem possidentis tñ. et ideo per eam queritur dominū directum adeo qd nihil iuris remanet penes dominium primū. qd ex eo patet. qd lex dicit qd vfucapio. triennij queritur dominū. vt dicta. l. iij. de vfucapio. et. C. de pac. l. traditionibus. Constat autē

q̄ simplex domini appellatio ad directam refertur. vt. ff. si ager ve
cti. vel emp. l. i. et ideo fauor iste appellatur. vt. j. eo. c. odia. p̄scri
ptio autem. xxx. anno. inducta est in odium negligentium tñ nō
autem in fauorem malef. possessorum. q̄ ipsi non fauent iura. vt
hic. z. c. de agri. z. cen. l. quemadmodum. z. ideo odium illud re
stringitur. vt dicto. c. odia. z. l. cum quida. ff. de lib. z. posthu. In
p̄scrip. autem. x. vel. xx. anno. versatur fauor gratia possidētis q̄
bonam fidem habent. odium vero ex parte non petentis seu pete
re negligētis. z. ideo in ea eligitur quedam media via. q̄ ex ea par
te qua dicitur inducta in fauorem possessoris queritur vtile domi
nium possessoris ex ea vero qua dicitur inducta in odium negligē
tis facit directum dominium remanere penes ipsum negligentem
ratione cuius agere possit actione in rem directa contra aliu pos
sessorem sed non contra eū qui p̄scribit. vt dicta. l. si quis empro
ris. z. hec procedunt iuxta predictam regulam odia restringenda
z. fauores conueniunt ampliari. De iure vero canonico in vsuca
pione triennij z. p̄scriptioe. x. vel. xx. anno. idēz per omnia si bo
nafides fuerit continuata vsqz ad finem extremi momenti cōplē
te p̄scrip. sed si malafides superuenerit quandocūqz ante finē
p̄scriptio. complete impeditur inchoate p̄scriptionis cōtinua
tio z. hoc volūt dicere verba regule prout illa verba vilo tempore
determinant precedentia. ¶ Item videtur casus q̄ nec dominiū
nec exceptio queritur p̄scriptioe. x. vel. xx. vel. xl. anno. vel etiam
centū vel ēt nullo tēporis spacio cuz iteruenit malafides. z. hoc in
ten dit regula cum dicitur vilo tempore determinare sequentia. et
hec vera sunt in rebus laycorum. In rebus vero ecclesiariū. licet
opiniones sint varie. videtur tamen q̄ res mobiles ecclesiariū p̄
scribantur a priuato z. ab alia ecclesia spacio quadraginta annoz
tantum. vt. s. de p̄scriptio. ca. l. i. z. ij. z. in autē. de non alie. in em
phi. s. pro temporalibus. C. de sacro sanc. eccle. autē. quas actio
nes. ¶ Idem in bonis vacantibus que deferuntur ecclesijs vel q̄
fuerunt hereticorum vel alia causa de qua habetur exemplum. C.
de sacro sanc. eccle. l. i. s. de p̄scrip. c. ij. lib. vi. Et ratio est aper
ta. q̄ bona hereticorum ipso iure ex tempore delicti intelliguntur
commissa seu confiscata. licet occupari non debeant antequā sen
tentia fuerit super crimine promulgata. vt. s. de hereti. c. cum fin
leges. lib. vi. ff. de iure fisci. l. p̄ma. s. cui bona. z. l. imperator. z. ff.
de publicanis. z. vectigal. l. i. z. l. commissa. z. C. ad. l. iulias. maie. l.
pe. in fine. z. C. vbi cause fisco. l. i. Sed contra fiscum p̄scribitur
minor tpe. quia si possideret eū titulo p̄scribit eo tēpore quo p̄
scriberetur contra priuatum. vt. ff. de vsucapionē. l. quāuis. Si si
ne titulo siquidē velut possessor inchoare p̄scriptionem ex eo tē
pore quo ceperunt vacare p̄scribit. xx. annis. Sed si ex eo tēpo
re quo fuerunt delata fisco p̄scribitur quattuor annis. ff. de iure
fisci. l. p̄ma. s. diuus. z. s. p̄scrip. z. s. diuersis p̄scrip. l. inter quat
tuor. z. l. in omnibus. C. de quadrien. p̄script. l. p̄ma. z. ibi no
ta. ¶ Res autem mobiles ecclesiariū vsucapiū triennio cuz hoc
reperiatur iure ciuili determinatum. vt dicto. s. pro temporalib.
z. autē. quas actiones. nec huius contrarium reperitur inter ca
nonicos determinatum. nisi aliquis disputando diceret q̄ cōtra
rium videretur cauēri per constitutionem que statuit simpliciter
quadraginta annorum tempus in rebus ecclesiariū. Sed ad il
lud respondetur q̄ statutū generale non derogat speciali supra
de consti. c. i. libro. vi. Sed qui sustinet opinionem auc. contrariā
dicunt q̄ illud q̄ sp̄ale z. generale statuerentur eodē iure. hic au
tem generale iure canonico speciale de iure ciuili. quo casu non
potest in aliquo derogare. sed nihil est q̄ in dicto. c. i. de consti. s.
per summum pontificem inducebatur consti. generalis z. per ali
os consuetudo. vel constitutio specialis z. tunc specialis generali
derogat. Sed illud contingit per specialem permissionem summi
pontificis. als lex generalis superueniens tolleret specialez prece
dentem. vt. ff. de sepul. v. l. iij. s. diuus. Sed adhuc videtur mihi
inherendum p̄ime opinioni q̄ constitutio que loquitur indefi
nite non equipollet vniuersali. quando non est eadem ratio z. cō
ditio omnium particularium in vniuerso comprehensōū vt ostē
sum est. s. in glo. rubice. constat autem aliam esse rationem z. con
ditionem non mobiliū z. aliam mobiliū. Ergo constitutio pro
lata simpliciter reducatur ad distinctionem auc. Romana vero ec
clesia sola de iure communi gaudet p̄scrip. centū anno. vt. s. de
p̄scrip. c. ij. lib. vi. ut in auc. vt ecclesia romana colla. iij. Secūdo
opponitur q̄ videtur q̄ licet malafides ab initio interueniens im

pediat p̄scriptionem inchoari: non tamen tollat effectū inchoa
te q̄ que ab initio aliquid fieri impediunt ex post facto superueni
entia non tollunt iam factum. vt. j. eo. factum legitime. ff. eo. l. in
ambiguis. s. non est nouum. ¶ Sed solutio patet q̄ si factum est
perfectum casus superueniens qui ab initio impediret. non tollit
iam factum vt in predicta regula factum legitime z. prealleg. s. nō
est nouum. sed vbi factum erat inchoatum. z. non perfectū casus
superueniens qui ab initio impediret inchoari impedit etiaz per
fici inchoatum ita loquitur hic. z. predicta solutio probatur. ff. de
verbo. obli. l. si sub vna. s. si quis funduz z. l. pluribus. z. s. z. si pla
ceat de ser. le. pro parte z. de seruitu. rusti. predi. l. via. s. quecūqz
z. plene dicitur. j. eo. factum per quod patet q̄ ius canonicum re
ctius procedit circa tractatum p̄scriptionum quā ius ciuile s̄z ge
nerales z. communes regulas. ¶ Tertio opponitur z. videtur q̄
quandocūqz omni tempore interueniat bonafides p̄scriptio nō
possit procedere. Constat enim q̄ equitas naturalis scripta i qua
cauetur neminem cuz alterius iactura locupletari debere. vt. ff. e.
l. nature. z. de condi. indebi. l. nam natura. z. de insti. l. si quis man
cipium. s. proculus. cum ergo rigor iuris p̄scriptionez inducēs
simpliciter scriptus reperitur preualere debet equitas naturalis
C. de iudi. l. placuit. ff. de po. l. bonafides. Sed dicēdū est q̄ vbi
reperitur equitas scripta in genere z. rigor p̄trari in genere preua
let equitas s̄z vbi reperitur equitas scripta in genere rigor i specie.
sicut est in proposito q̄ equitas generalis naturaliter dicat nemi
nem debere cum alterius detrimento locupletari. rigor vero dicat
specialiter p̄scriptiones procedere in alterius damnu fauore bo
nafidei possessoris in odium negligentium p̄fertur rigor. q̄ i iu
re nostro generi graui per speciem derogatur vt. j. eo. generi. ff. e.
l. semper in iure. cum multis similibus. ¶ Querendū est autē vtz
de iure canonico requiratur in p̄scrip. titulus z. bonafides. vt an suf
ficiat bonafides tantum sine titulo. nam de iure ciuili constat q̄ in
vsucap. triennij. z. in p̄scriptio. x. vel. xx. anno. requiritur titulus
z. non sufficeret bonafides. C. de rei vendi. l. nullo. z. de vsucapio.
l. celsus vel saltez error facti probabilis qui titulo equipollet. vt. ff.
pro emptore quod vulgo. z. de vsucapio. l. non solū. s. q̄ vulgo. z.
de iure doti. l. proculus pro legato. l. pro legato. z. pro suo. l. si an
cillam. s. fin. Et notari solet ad plenum in p̄allega. l. celsus in p̄
scriptio. autem. xxx. vel. xl. anno. titu. nec bonafides requirit cum
etiam fures p̄scriberent. xxx. vel. xl. anno. vt. C. de p̄script. xxx.
vel. xl. anno. l. omnes. z. hoc si agatur de p̄scribendis rebus pri
uatorum. Sed si de rebus ecclesiariū tunc etiam in p̄scriptio.
xl. anno. titu. z. bonafides requiritur sicut in p̄scriptione priua
torum spacio. x. vel. xx. anno. vt. C. de sacro sanc. eccle. autē. quas
actiones. z. in auc. de eccle. titulus. s. pro tēporalibus. De iure nō
canonico iure veteri videbatur requiri bonafides z. titu. licet in hoc
fuerint opiniones. vt. s. de p̄scrip. c. si diligēti. Iure vero nouis
simo distinguit rationabiliter. q̄ in rebus ecclesiasticis q̄ possunt
possideri iure cōmuni. nec presumptio contra possessores habet
sufficit bonafides. Sed in his que iure cōi nequeūt possideri vel
cōtra possessore est presumptio. bonafides nō sufficit s̄z est neces
sarius titu. q̄ possessori causam tribuat p̄scribēdi nisi tanti tem
poris alleget p̄scriptio cui contrarij memoria nō existat. vt. s.
de p̄scriptioni. c. i. transcursus enim t̄pis cui memoria non exi
stat loco tituli habet. vt. ff. de aqua plu. ar. l. i. s. fi. z. l. ij. z. l. fi. s̄ aq̄
co. z. est i. l. hoc iure. s. ductus aque. ¶ Itē nūqd in p̄scribēdis
rebus incorporalibz sit necessaria bonafides z. titulus. vel an suffi
ciat bonafides. Et dicendum est de iure ciuili q̄ sufficiat bonafi
des. nec est opus pbare ri. vt. ff. si serui. ven. l. si quis diuturno. q̄
re aut in p̄scriptione rerū corporalium titulus requirit z. non in
p̄scriptione rerū incorporaliū. Ratio est quia vbi maius pericu
lum iminet ibi cautius est agendū. vt. ff. de car. c. l. i. s. sed z. sigs.
Sed in p̄scriptione rerū corporalium maius periculum z. preiudi
cium paratur. q̄ rei dominiū ei aufertur. Sed in p̄scriptioe ser
uitutis non aufert dominiū rei. sed subijcitur res speciei alicuius
seruitutis debite p̄scribenti. ¶ Nunquid autem sit opus saltez
tituluz allegare z. longeuam quasi possessionem probare videt q̄
sic. vt. ff. de vsuca. l. cū de in rē ver. Sed dicendū est q̄ nō esset de
iure ciuili. ut. d. l. sigs diuturno. z. de aqua plu. ar. l. i. s. fin. z. ad
l. cū de in rē verso. r̄ndendum erit q̄ ibi agebatur de p̄sona astrin
genda seu obliganda ad aliquam p̄stationem. z. p̄pterea ē ne
cessarij saltem titu. allegatio cum ad legationem personālē indu

cendam necessaria sit causa vera vel presumpta. vt. ff. de doli. ex-
 ptio. l. ii. §. circa. z de proba. cum de indebito. §. ratione predicta
 f. q. vbi maius periculum zc. Item nunquid in prescribendo
 usufruc. requiritur titulus z videtur q. non. q. illud ius seruatur i
 prescribendo usufructum q. seruatur in alijs prescribendis fru-
 ctibus. C. de prescrip. lon. tempo. l. si. in fi. Contra videtur z est
 verum de iure ciuili q. titulus nullo modo requiratur q. usufruc.
 z domini pars. vt. ff. d. usufruc. l. iij. z d. fideicom. l. si a reo. vnde
 qua ratione in prescriptione domini queritur titulus. vt. dicta. l.
 nullos. z l. celsus. eadem ratione z in prescriptione usufruc. z ad
 l. si. de lon. tempo. prescrip. dicentem idem seruandū esse in usu-
 fruc. q. in ceteris seruitutibus verum est quantū ad temporis limi-
 tationem. hoc est vt eodem tempore prescribat quo z cetera serui-
 tutes. non quantum ad alia hic hoc de iure ciuili. Sed secus de
 iure canonico cū usufruc. possideri possit de iure communi. vt. ff.
 de acquiren. posses. l. naturaliter. z l. possessor. de vi z vi ar. l. iij. §.
 iuncti. prescribi poterit etiam sine titulo. dum tamen bonafides ac-
 cedat. vt in preallega. c. i. de prescrip. vel transcursum temporis a
 quo memoria non extet. Item querendū est vtrum bonafides
 requiratur etiam tempore contractus z tempore traditionis z tem-
 pore continue possessionis. Et dicendū est de iure ciuili q. in ti-
 tulo et emptionis. z vendi. requiritur bonafides vel probabilis er-
 ror facti. q. bonafides presumptionem inducat tempore contra-
 ctus z tempore traditionis in ceteris vero requiritur tempore tra-
 ditionis tantū. vt. ff. de vscapi. l. is qui pro emptore. §. fin. z pro
 soluto. l. si existimans. z pro emptore. l. ij. in prin. Sed diure ca-
 nonico non requiritur tempore contractus in his que de iure com-
 muni possunt possideri cum sine ti. prescribuntur. vt dictū est tem-
 pore traditionis z continue possessionis vsq. in fines complete
 prescriptionis. vt patet per verba regule. In his vero que nō pos-
 sunt de iure communi possideri in quibus prescribendis requiritur
 ti. dicendum foret q. bonafides non requiratur tempore contractus
 z tempore traditionis. z continue possessionis in ti. emptionis.
 in ceteris vero requiritur tempore contractus z tempore traditio-
 nis z continue possessionis nisi post tempus contractus malafide
 de celebrati error facti p. habilis interueniat malafidei pceditis su-
 spitionem remoueat. Item querendū est si possessor errauit in
 facto. vtrum dicatur malafidei vel bonefidei possessor. z dicendū
 est q. error facti probabilis prodest. quia bonafides apertam pre-
 sumptionem inducit. vt. ff. de vscapionibus. l. iusto errore. §. fili-
 us. z l. non solum. §. quod vulgo. z pro emptore. l. quod vulgo.
 Item queri potest si errat in iure an dicatur bonefidei vel male-
 fidei possessor. Et dicendum est q. l. quantum ad fructus perce-
 ptos dicatur bonefidei. in hoc. f. vt ad restitutionem eorū non re-
 neatur. vt. ff. de here. peten. l. sed z si lege. §. scire. tamen quantū
 ad prescriptionem malafidei possessor habetur. vt. ff. de vscapi.
 l. si fur. §. i. Iuris enim ignorantia in vscap. non tollitur vt. ff. d.
 vscapio. l. nūquam in prin. z de iuris z facti ignorantia. l. iuris
 ignorantia. Item querendū est si errauit in iure z in facto simul.
 vtrum dicatur bonefidei vel malafidei possessor: quasi magis attē-
 di debeat q. proficiat q. q. noceat. argumen. ff. de iure fisci. l. intel-
 ligitur. §. si quis palam. e contra videtur q. malafidei q. si magis
 consideretur illa de pluribus causis simul concurrentib. que no-
 cent q. que proficiunt. arg. ff. ex quibus causis in posses. ea. l. fulcin-
 us. §. quid ergo si duas. z ad simile. l. si quis in gravi. §. vlti. z l. q.
 posthumus. Sed dici potest q. bonefidei reputentur z q. prescri-
 bere possit. vt probatur. ff. de dona. l. si vir vxor. z ibi plene notat
 ratio autem q. error facti cum errore iuris concurrens inducit
 bonefidei presumptionem z ius oppositum remouet. Sed in. §.
 quid ergo si duas. z si quis i. graui. §. vlti. z l. qui posthumus. cō-
 stabat de malafidei. z ideo per aliam causam concurrentem que ē
 de bonefidei. als idem si de malafide non constaret presumptio-
 nem induceret z non amouet veritas malafidei de q. cōstat cū in
 incertis idem in certis locus sit coniecturis. ff. de verbo. obli. l. cō-
 tinuus. l. cū ita. Item queri possit si defunctus habuit malafidei
 dem z heres bonam. vtrum bonafides heredis prodesse debeat.
 Et e contra si defunctus bonamfidei. z heres malafidei. an malafidei. he-
 redi nocere debeat. z cū malafidei defuncti noceat hfdi. q. propter
 fictionem idēpitatis persone extimatur successor viciorum z culpe
 defuncti. vt. ff. de diuer. z tēpo. prescrip. l. cū heres. z de pub. l. si
 ego. §. partus. videt q. bona. precedere deb eat accedēs male. cū

contrariozū eadem sit disciplina. z respondet probari. ff. de pub.
 l. eū qui. §. in hac actione. z pro empto. l. i. §. si defunctus. Sed ver-
 ba regule huius qōnem soluūt. q. quocunq. tempore malafides
 interueniat ante prescriptionem impedit prescriptionem comple-
 ri z propterea siue defunctus siue heres habeat malafidei sequi-
 tur q. impediatur prescriptio. Possit tamē aliquis dicere de eq-
 tate canonica q. si defunctus habuit malafidem z heres bonam.
 z vellet heres a se prescriptionem inchoare q. possunt prescribere
 in prescriptionib. rerū que possideri possunt iure cōmuni titulus
 non requiritur. vt dicto. c. i. §. de prescrip. lib. vi. sicut dicitur de suc-
 cessione singulari volentem a se prescriptionem inchoare. vt. ff. de
 acqren. pos. l. pap. §. cū quis. Sed rigor iuris ciuilis qui p. malafidei
 dem defuncti malafidei prescriptionē in heredem transfundit. vt
 dicta. l. cū heres. z in prealleg. §. partus. hoc non patitur. Cū
 decimo z vlti. q. potest an in prescribenda libertate cōtra seruitu-
 tem sit necessarius ti. z dicendū est q. non q. fauorabilius est ius
 prescribende libertatis cōtra seruitutem q. libertatis prescribēdi
 seruitutem. vt. ff. de vscap. l. sequif. §. vlti. cū igitur in prescribēda
 seruitute non sit necessarius ti. vt in. l. si quis diuturno. §. de p. scri-
 ptio. c. i. multominus necessarius erit in prescribenda libertate cō-
 traria seruituti. Item hic est quasi exemplum expressum. ff. de
 seruitu. vrba. predio. l. si edes in prin. z ibi nota. Idem.

C Sine possessione prescriptio non procedit.

Exemplum

istius regule p. Po-
 ne q. emi aliqua m. rez
 mobilem vel immobilem a quodam nō domi-
 no bonafide. tamen possessionem adeptus nō
 fui modo dubitatur an vscapiam vel prescri-
 baz. Respondetur q. non q. sine possessione p.
 scriptio nō procedit. possessione ciuili vel natu-
 rali simul. vel saltem ciuili non autem naturali tantū si alius ciui-
 liter possideret. vt. j. ostendit z large ponitur. vt tam vscapione
 triennij q. prescriptio. x. vel. xx. anno. xxx. vel. xl. vel etiam magis lō-
 geam contineat. licet enim in vera propria significatione prescri-
 ptio ad immobilia vscapio vero ad mobilia referatur tamen le-
 gillatores promiscue vtuntur istis vocabulis referendo commu-
 niter ad mobilia z immobilia. vt. ff. de vscapio. quasi per totum z
 maxime in. l. iij. z ibi plene nota. Non procedit id est non inchoa-
 tur licet aliquando inchoata mediante possessione continetur et
 sine possessione vt infra dicitur. Sed opponitur z videtur q.
 prescriptio sine possessione procedat certum est enim q. incorpo-
 ralia non possidentur. vt. ff. de acquiren. posses. l. iij. in prin. z de
 acquiren. rerū do. l. seruus. §. incorporales. z de vscapio. l. sequi-
 tur. §. si viam. z tamen prescribuntur aliquādo spacio. xx. vel. xxx.
 anno. aliquando spacio temporis cuius nō extat memoria. vt. C.
 de serui. z aqua. l. i. z ij. z de prescrip. longi temporis. l. vlti. z ff.
 si serui. v. d. l. si quis diuturno. z de aqua plu. ar. l. i. §. deniq. z l.
 i. in prin. cū similibus. Sed dic q. i. incorporalibus est quedā q. si
 possessio que illud operat q. operatur vera possessio circa corpo-
 ralia q. patet. certū est q. interdum vti pos. non datur aliq. q. pos-
 sidenti. vt. ff. vti pos. l. i. §. interdictum. z tamen sicut datur iterdi-
 ctum pro tuēda posses. rei corporalis immobilis ita datur pro tu-
 enda quasi possessione rerū incorporalium que de numero im-
 mobiliū reputantur. vt. ff. de ser. l. penul. z ff. si ser. vendi. l. si cu-
 ti. §. aristo. z vti pos. l. si. sicut ergo i. incorporalibus non procedit
 sine vera possessione. ita in corporalibus non procedit sine quasi
 possessione per quod ostenditur hanc regulā omni genere verā
 esse. Itē o. pponitur z videtur prescriptionē sine possessione p. ce-
 dere. constat enim hereditatē iacentē non possideri. vt. ff. si quis
 ex testamento li. esse ius. fuc. l. i. §. scevola. z tamen vscapif. vt. ff.
 de vscap. l. cepta. z l. nūq. §. vacui. z l. iusto. §. nō dū adite. Itē
 cōstat tignū cōiunctū domui nō possideri. vt. ff. de vscap. l. euz q.
 z de acqui. pos. l. qui vnuer. in prin. z tamen vscapitur si tēpo-
 re inuentionis pauci dies supererant ad vscap. cōplendā. vt. ff. de
 vscap. l. rerum mixtura. §. labeo. Sed dicendū est q. sine possessio-
 ne non potest inchoari. z ita loquitur regula aliquādo tamen in-
 choatur mediante possessione. z ita loquitur contraria. Sed con-
 tra hanc solutionem est valde. ff. de vscap. l. naturaliter vbi dicit
 q. perdita possessione interruptitur vscapio z eius effectus. ergo

non continuatur sine possessione sed dici potest qd illud habet lo cum quando interuenit interruptio naturalis qua mediāte pos sessor possessione priuatur. qd nihil videtur qd in casibus supra dictis possessor possessione priuatur. Sz quādoq3 iniungit tignū domui. vt. l. q. vniuersas. z. l. eum qui. Itē quandoq3 moritur qa mors omia soluit vt in auē. de nup. §. deinceps. col. iij. z. ppterea supradicta nō vidētur procedere. sed dici potest qd hic priuatur naturaliter possessor possessione actu z habitu. z. ideo interruptur pūtur vsucapio. in predictis autem casibus idest quando iniun git z quando moritur priuatur actu tantum z non habitu. Sed certe immo si moritur priuabitur actu z habitu. quia mors om nia soluit. Sed dicas qd heredem qui est eadem persona fictione iuris. vt. ff. de vsuca. l. heres. z. in au. diuētur. a. mo. i. p. st. apta immediate cōtinuari si non fuerit apprehensa p alium nam si p alium apprehēderetur impediretur cōtinuatio possessionis de functi in psona heredis. vt. ff. de acqui. pos. l. pom. l. quesitum de vsucap. l. possessio testatoris. z. ideo si non fuerit apprehensa per alium z in apta sit immediate continuari pō continuata debet haberi ar. ff. de testa. l. si filius. z. in auten. vt ex actione instāte do tis prime vel secunde. circa pūcipiū. Et est ratio quare vsuca. cō tinuatur possessor defuncto. vt. l. i. l. p. real. z. pater. ff. qui ex. cau. ma. l. cum miles circa prin. z. pō herede. l. i. §. filium. C. Item oppo nitur qd constat capum ab hostibus nihil possidere cum ab alio possideatur. ff. de acqui. pos. l. cum heredes. §. in his z. tamē vsu capit. vt. ff. de vsuca. l. iusto. §. vltimo. Sed dicendum est qd non vsucapiat per se. qd non possidet per se tamen vsuca. p alium quē habebat in potestate tēpore quo captus fuit. unde si redeat post liminū videtur omni tēpore potestatem cōtinuasse iuris fictio ne postliminiū z eiusdem fictionis virtute vsucapi. continuasse z dominium per vsucapionem quesuisse. sed vbi possideret per se z capitur ab hostibus perditur possessio. z. licet postea postlimi nio redeat fictio postliminiū nō extenditur ad possessionem que in facto cōsistit. z. consequentur ad vsucapio. que solet ex posses sione procedere. vt supra predicta probantur aperte. ff. de cap. z. post. reuer. l. in libello. §. facit. z. de vsucap. l. si is qui. p. emptor z ibi plene no. z. ar. qui. ex ca. ma. l. scienduz. z. l. denique. z. l. nec vtile. C. Item opponitur constat ignorantem possessionem que rere cum animus de substantialibus que requiruntur in possessio ne querenda. vt. ff. de acqui. pos. l. licet z. tamē prescribit. vt. ff. p. soluto. l. i. §. cellus. Respondeo z. dico qd ignorans nunquam q rit possessionē per se. z. hoc simpliciter verum est. tamen bene po test ignorans querere ministerio filij vel serui quos habet in po testate z ignorans vsucapere. vt in l. p. real. Item per procurato rem querere potest possessionē ignorans. sed non vsucapere nisi postq3 vērū notitiā dñi. vt. C. d. acq. pos. l. i. z. ff. d. acq. pos. l. i. §. p. curatore. per negotiorum vero gesto. qui caret mandato qre ret possessionem et vsucaperet demum post ratihabitiōez. vt. ff. acqui. pos. l. cōmunis. §. pcurator. z. de neg. ge. l. si ego. C. Pro do querendum est que possessio sit necessaria ad pscriptiōez. vt z. civilis tantum vel naturalis tantum. vel vtraq3 simul. Ad cuius declarationem pūmo est querendum vtrum sint due possessiōes differentes specie vel vna tantum que diuersificetur per precedē tia. Jo. dixit qd due sunt possessiones specie differentes. vna ciu lis altera naturalis. Azo vna tātum. s. naturalis que diuersificat per accidentia. Et glosatores iuris ciuilis in. C. tenent opinionē Azois. in. ff. maxime in titulo de acqui. pos. tenent opinionem Jo. pro Jo. argui z ostendi potest qd sit duplex possessio. dicitur. n. in. l. q. si possidens fundum naturaliter z ciuilitur egrediatu rō fūdo. z. pēgre vadat qd si ego existēs ē fūdu ali' egredias fūdu i grediēs habet possessionē. vt. ff. de acquiren. pos. l. clā possidere §. qui ad nundinas cum igitur impossibile sit duos eandem rem eandem speciem possessionis insolidum possidere. vt in eo. ti. l. iij. §. ecōtrario. z. predicta. l. duo. manifestum ē qd due sunt pos sessionis species. Item argui potest ex eo. §. qui dicit qd ingressus fundum post reuersum non admissum possidet vi z clā. sed vio lentia z clandestinitas due sunt qualitates contrarie ergo cohe rere non possunt e dem subiecto. vt. ff. pro suo. l. ancillam. z. pro empr. l. i. §. vlti. si coherent diuersis sequitur qd diuerse sint sub stantie siue species possessionis. C. Preterea dicit. ff. de vi. z. vi ar. l. i. §. deiciatur qd datur interdictum ei qui possidet naturaliter tā

tum. Item qui possidet ciuilitur tantum. quolibet enim illarū pos sessionum vt ibi dicitur. sufficit ad interdictum vnde vi. cum igitur interdictum vnde vi. non detur nisi i ratiōe possessionis. vt. l. i. §. interdictum hoc. ff. vnde vi manifestum est qd quolibet illarū est vera una species possessionis per se. Itē ibidem dicitur qd na turalis possessio. z. pro suo ad interdictum petinet cum igitur co pula cadat inter diuersa manifestum est qd specie differant natu ralis possessio z pro suo. quare cum idem sit pro suo possidere z ciuilitur possidere sm omnes opiniones. apparet ulterius qd ci uilis z naturalis possessio sunt due possessiones specie differen tes. Item interdictum unde vi datur proprietario z usufructu ario. ut. ff. d. vi z vi ar. l. iij. §. unde vi. Alterq3 ergo possidet. qd ali ter interdictuz nō haberet. ut in eo. ti. l. i. §. interdictū b. z. §. de i citur in si. cum igitur non possint insolidum eodem genere pos sessionis possidere z usufructuarius possideat naturaliter. ut. l. naturaliter. z. l. possessio. ff. de acqui. pos. certū est qd proprietari us eodē genere possessionis non possidet quo usufructuarius. ut eodē. §. ecōtrario. quare cū possideat ciuilitur apparz qd ciu lis z naturalis possessio sunt due possessiones specie differentes Itē si ponaz proprietariū z usufructuariū esse extra funduz z ex tra fundi conspectū haberent ambo eadē naturaliter z ciuilitur Item si i fundo ambo haberent eadē naturaliter z sic eadē qua litas possessiones effēt apud duos insolidū qd etia3 Azo. negat posse cōtingere necesse ergo hēs ponere possessiōes plures spe cie differentes quib' eadez species vel diuerse habēt qualitates preterea due possidendi qualitates cōtrarie in eadem substātia possessionis cōcurrere nō possunt ut ostensū ē. s. Sz ciuilitur pos sidere z naturaliter sunt qualitates cōtrarie possidendi. sm ea q communiter dici solent. ut. ff. de p. real. l. i. z. uti pos. l. si duo i p. n. non ergo concurrunt in eadē substantiam possessionis. si ergo nō est eadē substantia naturalis z ciuilis manifestum est qd non sunt eiusdem speciei qd esse idem in specie. est eē idēz in substātia z natura C. Preterea quecūq3 sunt eiusdē speciei pducunt eū dem effectū. ergo ad destructionē cōsequentis que non produ cunt eundem effectū nō sunt eiusdem speciei quasi cum ciuilis z naturalis possessio eundem effectum pducant. qd ex ciuili pce dit vsucapio ex naturali nō ut. ff. de acqui. re. do. l. acquiritur. §. vlti. manifestum est qd ciuilis z naturalis possessio sunt possessio nes specie differentes. C. Preterea dicitur. in. l. si nulla poss sessio acquiritur sine animo z corpore ita nulla admittitur nisi in q utrunq3 cōtrarium actum est. ut. ff. de acquiren. pos. l. quemad modū. cum igitur hoc signum nulla p diuersis i natura videat negare. Sequitur qd omnes possessiones nō sunt eiusdem natu re. quare nec eiusdem speciei. Preterea dicitur in. l. pupillus. ff. de acqui. re. do. qd pupillus sine tu. aucto. nō potest alienare ē il lam possessionē que est naturalis. Innuīt ergo i hoc qd dicit ciuā qd nō est eiusdē nature naturalis z ciuilis. ergo nec eiusdem spe cie. C. Preterea cōtra Azo. est qd ciuilis z naturalis nō vidētur ponē differentias accidentales sicut etiam iusta z iniusta. z hoc p3. ff. de acqui. pos. l. iij. §. ecōtrario. nā ibi in secundo responso ponitur unum posse possidere ciuilitur z alium naturaliter. z ter tio respōso dicitur non posse unum possidere iuste z alium iniu ste. per quod apparet qd ciuilis z iniusta. Itē naturalis z iniusta nō soluz nō sunt idē imo nec egpollēt. ergo nec ponūt differentiā accidentales sicut iusta z iniusta. Si nō accidentales. ergo substātia les. ex quo sequit qd si diuersificant i substātia diuersificant i spe cie cū esse idē in specie sit esse idēz in substātia z natura ut d. crine s. e. C. Preterea ptra Azo. est. ff. de acq. pos. l. iij. §. nerua filius. ubi d. me possidere rem mobilē hactenus qtenus posset nanci sci naturalē possessionē si possideo z nihilomin' postea nāciscoz naturalem. ergo p3 pmo me habuisse aliā distinctam a naturali. et quo sequitur manifeste qd due sunt quarū nulla ē altera. p opi. autem Azo. s. una sit tm que diuersificet p accidentia. arguit sic. Pūmo qd rub. dicit d. acquir. z amittēda pos in. ff. Itē i. C. dicit d. acq. z reti. inuīt ergo qd una ē vera possessio. z p pñs una spēs si cur Azo. dicebat aliter enī non singulariter sz pluraliter loquere tur z cōfirmatur ista rō p tex. in pñ. l. i. ff. de acqren. pos. ubi dicit qd possessio appellata ē qñ pedū positio z singularis locutō vno solo supposito cōtenta est. ergo zc. C. Preterea p Azo. dicit in. l. qd si aliquis exeat de fūdo aio definendi possidere p dicit oēs

possessionem videtur q̄ vna sit subā possēssōis cui diuerse inbe-
reāt q̄litates sicut 230 dicebat. vt de acq. pos. l. iij. §. i. amittēda.
z. l. si quis. §. dñia. **C** Preterea aut in vna ē spēs possēssōis tātū
aut plures si vna. azo hz ppositum. si plures tūc unus pōt habēf
vnā. alius aliaz. z. sic p̄tigit q̄ eadē res sit a diuerfis simul z. semel
insolidū possēssa q̄ ē cōtra. l. iij. §. ex cōtrario. de acq. pos. Item
sequerēf q̄ ex qualibet specie pcederet usucapio. z. sic sequerēf
duos insolidū dñituz q̄rere q̄ est cōtra. l. si ut certo. §. si duob⁹
ff. cōmo. **C** Preterea pro azo. est. §. qui ad nūdinas. i. si. si bñ in-
spiciat. nā fm uerbatex. p uiolētā supuēiētē remouet clādestitas
f. pcedēs q̄re cōtrarie q̄litates z. illud cōtingit ideo q̄ due p̄rie
q̄litates nō p̄tiumf. sed circa eandē possēssōnē ut dictum est. si
enī eēnt possēssōes diuerse. p̄ma qualitas. i. clādestinitas p̄tra
unaz. i. naturalē. secūda uiolētā p̄tra aliā. i. ciuilē deprehēderēf
z. per hoc patiunt se simul. nec una per aliā tollerēf. Sed itelligē
do tex. sicut in p̄ncipio. gl. intelligit nō pcedit. z. p̄pterea p azo. ē
iusta uel iniusta sunt differētie accidētales possēssōes fm oēs nō
substātales. sed iusta dñ ciuilis. iniusta dñ naturalis. ff. uti pos. l.
si duo. in p̄n. ergo z. ultimo seqtur q̄ ciuilis z. naturalis nō ponit
differēntias substātales. sed accidētales solūmodo. sic non sunt
spēs differētes. **C** Preterea p azo. est q̄ nulla possēssō sine aīo
perditur. nt. ff. de acqui. pos. l. quēadmodum. de reg. iur. l. fere q̄
buscūqz. Sz cōstat unā solam possēssōnem absente retinere fm
oēs. una sola possēssō z. nulla p̄ditur. q̄ in nulla ē aīus p̄dēdi ne-
cessario seqtur unam solam eē. **C** Preterea p azo. est q̄ q̄cunqz
hñt eadē diffinitionē ergo sunt eadē in substantia. Sed natura-
lis z. ciuilis eandē habent diffinitionē secundum Jo. ut not. ff.
de acqui. pos. l. i. in prin. ergo ciuilis z. naturalis sunt eadē in sub-
stantia. ergo in specie. Sed ad istud dici pōt q̄ describuntur si-
mul respectu cuiusdam tertij in quo conueniunt. z. ideo nō sequi-
tur q̄ sint idem in substantia. sicut nec sequitur homo z. asinus ē
animal ergo homo est asinus. sunt idem in substantia. Solutio
tutius z. probabilius est tenere opi. Jo. q̄ tex. ponit ciuilem z. na-
turalem possēssōnem z. duas species coequas. ff. pro herede.
l. iij. §. q̄ vulgo. z. confirmatur in. d. l. iij. §. nerua filius. ff. de acq.
pos. Et ad argumēta contraria facile ē respondere si quis dilige-
ter inspiceret. Dico igitur reassumendo questionem premisam:
q̄ ad p̄scriptiōnem est necessaria ciuilis z. naturalis possēssō.
uel saltem ciuilis sola siue naturalis. Nam q̄ sufficiat ciuilis so-
la probatur quia. l. cauetur q̄ absens quem constat solam ciuilem
possēssōnem animo retinere possidet quantum ad hoc ut usuca-
pio continetur. ut. ff. de fur. l. serui z. filij. §. ult. z. de diuer. z. tem.
p̄scrip. l. in accessione. de acqui. pos. l. i. §. per seruum qui in fu-
ga. Item q̄ naturalis sola non sufficiat ad p̄scriptiōnem p̄ba-
tur primo per textum. ff. de acquirendo re. do. l. acquiritur. §. ul-
timo z. ad exhibendum. l. celsus. §. iu. de acqui. pos. l. i. §. per euz.
Item probatur per arg. necessarium cui non potest commodē
respondere si non is qui ciuiliter tantum possidet z. usucapit qd
est uerum. ut. d. §. per seruum qui in fuga. z. d. l. serui z. filij. §. ul-
ti. abesset uel p̄sens esset. z. p̄scriptiōnem continuaret : sequere-
tur q̄ si ex naturali possēssōe sola procederet p̄scriptiō q̄ si eo-
dē tēpore naturaliter possideret z. bonafide q̄ duo quererēt in-
solidum dominiū eiusdē rei eodē tempore q̄ non ē de iur. pos-
sibile. ut. ff. commo. l. sint certo. §. si duobus uehiculum z. de ca-
strē. pecu. hereditate. §. pater. z. de reg. iur. l. quod contra. §. uni
duo. **C** Sed potest instari q̄ fm hoc nunquam p̄scriptiō con-
tra absentem procederet q̄ p̄tra possidentem p̄scriptiō nō cur-
rit. C. de p̄scrip. xxx. an. l. ij. Item tēpus non est modus perdē-
de possēssōis ut. ff. qui. mo. usufr. l. si mulieri. ergo p̄tra absen-
tem ciuilem possēssōnem animo retinentem nūquam pcedit p̄-
scriptiō. Fateor q̄ contra ciuiliter possidentē d̄scrip. non pce-
dit. Item fateor q̄ tempore tantum non est modus perdēde
possēssōis. tamen iure cauetur q̄ tempore est modus inducē-
di obliuionē. z. obliuio ē modus iducēdi d̄spōem animi. z. d̄spo-
sitiō animi ē modus p̄dēdi possēssōnez. ut legif. z. no. ff. de usu-
ca. l. furtū. §. fūdi. Et p̄terea dico q̄ si ciuiliter possidens neglex-
erit naturalē possēssōnē p. x. an. uel ultra q̄ illa negligentia circa
possēssōnem naturalem priuat eundem possēssōnem ciuilem. sicut
alias cauef in iur. q̄ negligentia commissā in adipiscēda uel recu-
peranda possēssōnē naturalē inducit amissionem ciuilem. ut. ff.
de acq. pos. l. iō. §. si forte. dico ergo q̄ diu abis retinet ciuilē pos-

sessionē nō ichoaf p̄scriptiō duplici rōne. **C** Prima q̄ cōtra
possidentē ciuiliter si p̄scribitur. vt. d. l. ij. C. de p̄scri. xxx. an. **C** Se-
cūda rō q̄ qui ciuiliter possidet p̄scribit. ergo alius nō p̄scribit
eodē tpe ne plures simul isolidū q̄rerēt vt dictū est. Sz ex quo iu-
ris p̄sumptōe possēssōnē ciuilē p̄diderit p obliuionē super ai-
dispositōnez que ex obliuione pcedit p̄ absentia lōgi t̄pis ex nūc
inchoaf p̄scriptiō cōtra eū z. hoc voluerūt glo. iuris ciuilis aliq̄
liter dicere. l. nō plene. C. de ser. fug. l. i. p. quod p̄z q̄ ad p̄scri-
ptionē est necessaria ciuilis z. naturalis possēssō sit. vel ciuilis so-
la. naturalis aut sola nō sufficeret eo cāu quo ponerem aliū ciui-
liter possidere. vt. s. ostensum est.

C Idem Bonifacius.

C Peccatū non remittitur nisi restituatur ablatum.

I rem meam ^{surripuisti. vel violen-}
^{ter abstulisti vel aliud}

a me extorsisti per usurariā prauitatem non remit-
titur tibi peccatum. z. p̄nter nec pena peccati nisi re-
stituas rem ablatam. z. hoc intendit hec regula z.
probat. s. de usur. c. cum tu. z. de cens. c. secūdo
Nisi ponitur sicut in. c. proxi. ff. de ven. in pos. l. extraneo. z. de fe-
rijs si feriat. z. de custo. re. l. ij. §. si. Aliq̄ autem reperitur quod
negat seu priuat. Et. C. de transac. l. iij. z. ff. de reg. iur. l. quo tu-
tela. in p̄n. Et ideo dicendum videtur q̄ vbi pcedit oratio nega-
tiua dictio nisi ponit. vt. d. l. extraneo. z. l. si feriat. z. l. ij. §. vlti. z.
de aur. z. ar. le. l. titia. z. in hoc. c. z. seq. sed vbi pcedit affirmatiua
tunc negat seu priuat. vt. d. l. quo tutela in p̄n. ff. de diuer. p̄-
scrip. l. accessione. §. vlt. z. ad tur. l. i. §. p̄. z. de iure fis. l. iij. §. mul-
torum. z. §. vlt. in l. non possunt. **C** Sed cōtra hoc videtur. ff. de
re. iur. l. nemo ex his. in prin. z. nō ponit. tamen negatiua pcedit
Sz illa negatiua equipollet affirmatiue. z. ideo dictio nisi priuat
sicut vbi vera affirmatiua pcedit. **C** Item cōtra predictam solu-
tionem videtur. ff. de manu. testa. l. ticio. §. vlti. vbi videt p̄cede-
re negatiua. z. tñ dictio nisi nō pōit sed ibi negatiua nō p̄cessit sz
secura fuit. z. ideo nō videtur habuisse aīum cōcedi libertatē. sed
poti⁹ impedidēdi. z. p̄pter illam p̄sumptionem animi impedidētis im-
pedidē datio libertatis. ar. ff. de adimē. le. l. legata inutiliter. z. d. d. i.
z. demō. l. cū tale. §. vltimo. **C** Restituatur. ergo a cōtrario si resti-
tuatur ablatū remittitur peccatū. cū ar. a cōtrario sensu sumptuz
sit lex. vt. ff. de testi. l. ex eo. z. de testa. l. qui testō. §. mulier. Et cuz
sublata causa finali alicuius rei tollat effect⁹. vt. ff. de dolo. l. ij. §.
vl. z. l. eleganter. in p̄nci. z. de excep. rei iudi. l. ij. z. de adimen. le. l.
alūne. §. ab heredib⁹. z. s. de p̄eben. z. digni. c. si pauper clericus
li. vi. cū ergo delictū sit cā finalis pene ipōnēde q̄ p̄z. q̄ vbi nō est
delictū nō d̄z esse pena. ff. de ver. si. l. aliud. §. multa. C. de pe. l.
sancim⁹. bene sequit q̄ restituto ablato. z. sic reducta cā ad non
cām remittit peccatū. Sz cōtra hoc apte. ff. de furtis. l. q̄ ea mēte
z. vī bono. rap. l. penul. vbi restituta re sublata z. violētē ablata nō
remittit peccati pena. Sz illud fm originem iuris ciuilis. fec⁹ au-
tem de equitate iuris canonici q̄ diuinū imitatur. Querī aut for-
let si fur vel raptor. vel usurarius hz facultatē rei restituēde etiaz
si fiat eius remissio absqz eo q̄ restituat rem. an itelligatur a pec-
cato solutus. z. qdaz dicunt q̄ sit absolutus quia soluere z. cōseq
remissionē eius q̄ erat soluendum paria sunt. ff. de rei iudi. l. iij. §.
soluisse. z. l. intra dies. z. quia satisfactū accipimus per euz modū
quē creditor acceptauerit vt. ff. de actionib⁹. si rem. §. satisfactuz
autem. quibus modis pign. vel hypo. sol. l. item liberaf. in prin.
C Alij dicunt q̄ nō liberaf quibus verbis regule inherenduz est
in dubio cū de peccato agatur. Restituere autem est rem in pri-
mo statu reponere. vt. ff. de usuris. l. videamus. §. i. fauiana. z. ne
quid in loco publico. l. ij. §. vt restituas inquit. z. de verbo. signi-
fica. l. cum pretor. z. l. plus est in restitutione. z. l. restituef. **C** Nō
absurdum tamen dici potest q̄ si res erat restitutiōi parata per
inde acti res esset restituta z. postea per eum cui restitutio facta
fuit donatio sit restituenti. argu. ff. de dona. inter vir. z. vxor. l. iij.
§. sed si debitorē z. §. vlti. z. de iure do. l. vir ab eo z. ff. si cer. pe. l.
singularia. circa si. z. de solu. l. pecunia. de rei vendi. l. hoc si res
alias non potest intelligi proprie facta restitutio cum quantū ad
propriam significationem verborum aliud sit remittere aliud re-

stituere ut dictum est. sed si non habet facultatem rei restituende. tunc esset sibi impossibilis restitutio: et tunc sine refectione absolueretur: quia nemo potest ad impossibile obligari. ut infra eo. c. nemo potest. et ff. de regul. iuris. l. impossibile. et quia ipsa non habet necessitatem videtur excusari. ut ff. de mu. et ho. l. circa. §. inopes. Et forte secundum rigorem iuris civilis non esset excusatus. quia naturalis impossibilitas non persone difficultas debitori excusatur. ut ff. de h. obligatio. l. continuus. §. illud. Sed mihi videtur quod etiam sine rigore iuris civilis posset excusari. multum enim refert utrum sit in obligatione datio vel factum. nam sicut in obligatione datio difficultas persone excusatur debitorum. ut in. §. illud. Sed ubi est in obligatione factum persone casus contingens in persona debitoris excusatur siue factum debeatur ex contractu siue ex promissione iudicio facta. Et de actu patet. ff. ad. l. ro. de iac. l. vl. §. pe. Et de iudicio. si quis cautus. l. si is. Et ex est quod glossatores iuris civilis distinguunt inter iudicia etactus. et nihil est. quod idem est inter utroque quantum ad hoc. ut in. l. pal. cum ergo rem restituere sit factum sicut re tradere. ut ff. de h. ob. l. ubi autem non apparet. §. q. id. et l. stipulationes. §. idem puto sequitur impedimentum superveniens in personam debitoris per restitutionem impossibilem facit debitorum excusatur. nisi culpa precesserit casus. quod tunc non excusatur propter casus. ut ff. de ma. l. etiam. §. l. Et tunc nisi delinqueret sub spe venie consequende quod tunc videtur culpa casus precedere. et id excusari non debeat. ar. ff. de dam. infec. l. fluminis. §. item apud. et §. servus. et §. idem servus. et de act. et ob. l. i. §. is quoque. et comodati. l. in reb. §. quod autem. Idem.

Peccati venia non datur nisi correcto.

Ec regula concordat cum prima predece

b remittit peccatum nisi restituat ablatum. ita et bene remittit peccatum nec peccati pena nisi interveniat mentalis correctio. i. animi penitentia et cordis contritio. His enim intervenientibus datur peccati venia. Et dicitur quod de iure canonico per solam penitentiam. i. cordis contritionem datur peccati venia. et non de iure civili. ut ff. de edi. edic. l. qd sit fugitivus. et de fur. tis. l. q ea mente cum simili. Et responsio est aperta. quia ea quae facilius ligantur facilius dissolvuntur seu quae facilius dissolvuntur seu quae facilius ligantur facilius dissolvuntur. ut ff. de l. nihil tam naturale. et l. fere. et de sol. l. put. qsq. et de rescin. ven. l. emptio. Constituit autem quod iure divio facilius quod ligatur quod ex sola mentis cogitatione si modo fuerit huius propositi quod actione data id quod cogitavit commissurus sit. ff. de ver. sig. l. fugitivus. et id per tria animi penitentiam et cordis contritionem consequitur remissionem peccati et pene pro peccato imponenda. Et iure autem civili per solam animi cogitationem ad actum non procedente pena non meretur. ut d. l. fugitivus. et de penis. l. cogitationis. et id sola cordis contritione venia non consequitur. Et correctio. i. penitentia et cordis contritione habenti correctio. n. triplex reperitur. una verbalis alia realis. tertia mentalis. tamen nec verbalis nec realis possidet nisi mentalis interveniat quo ad deum cum ad contritionem respiciat deus et quantum ad peccati commissionem et quantum ad commissi remissionem consequenda. Et iura vero civilia quantum ad commissionem considerant factum concurrentem cum animo et non factum tamen sine animo. quia voluntas et propositum maleficia distinguunt. ut ff. de iniur. l. qui in iure. et de sic. l. infans. et l. diuus. nec animum sine facto. ut d. l. fugitivus et l. cogitationis. Idem.

Nemo potest ad impossibile obligari.

promitto alicui dare quod est impossibile de natura dari ut so-

s lez lunas et stellas non obligo. ut ff. de verbo. obli. l. si stipuler. ij. responso. Et item si promitto facere id quod est impossibile de natura fieri. ut celum digito tangere vel celum ascendere. ut d. l. stipuler. ij. responso. Et item etiam si promitto id quod est impossibile de facto ut motes alium ultra mare deferre. ar. ff. de statu. li. l. cum heres. §. i. Et tunc si stipulor id quod esset impossibile de iure et rem sacram mihi dari ut insti. de verbo. obli. in prin. et ff. de verbo. obli. l. inter stipulantes. §. sacras. et l. si stipuler. §. item quod leges. Et tendit ergo regula dicere quod nemo potest obligari ad id quod de natura vel de facto

vel de iure est impossibile. et hoc in actibus. idem in ultimis voluntatibus. quia nec auctoritas ultime voluntatis quae excedit auctoritatem actuum ut ff. de l. in testamētis. potest ad impossibile aliquo de predictis motibus obligari. ar. ff. de l. i. si quis iuglinos. §. vl. et l. suo alie no. §. vl. et l. apud iul. §. postat et de condi. insti. qdā. et l. fili. et l. q sub conditio. Et idem in sententiis et preceptis. nam nec auctoritas sine nec precepti potest aliquem ad impossibile obligare. ut ff. que sine si ne ap. re. l. vlti. i. et ij. rñso. Item in confessionibus quia confessio continens impossibile de natura vel de facto vel de iure non est obligatoria. ut ff. de inter. act. l. confessionibus. §. in totum. et ad l. aquil. l. inde neratius. §. vlti. Nunquid autem legis auctoritas potest ad impossibile obligare. Dicendum est quod non quia lex debet esse possibilis et honesta. alio pro non lege est habenda ut in. c. erit autem lex. iij. distinc. Et est ergo effectus istius regule generalis. ut nec auctoritate contractus vel ultime voluntatis. nec sententie. nec precepti. nec confessionis. nec legis. quod possit aliquis ad impossibile obligari. saltem civiliter. Quia huius obligationis effectus per canones et per leges improbat. ut hic. et ff. eo. l. impossibile. Et in autem saltem naturaliter obligetur ex vigore contractus vel ultime voluntatis impossibilitatem continetis quod praefacit videtur quia consensus adest ergo naturales obligationes parit cum nascatur ex conventionione seu consensu. ut ff. eo. l. cum amplius. §. is nam dicitur et de sol. stichu. §. naturali. Et contra videtur mihi quod naturaliter etiam non obligatur. Et primo quia consentire non videtur super re impossibili scienter contrahendo vel disponendo. ut ff. de act. et obli. l. non solum. Et secundo quia si ignoranter contrahat alias disponat credens possibilem quae erat impossibilis. videtur error adesse. igitur et consensus abesse. ut ff. de iur. om. iudi. l. si per errorem. et ff. de iudi. l. ij. et de aqua plu. arcē. l. si heres. et l. c. de iuris et fac. inno. l. cum testamentum. et l. non i. circo. ergo deficiente consensu non contrahitur obligatio naturalis quae solet ex consensu procedere. Item quia in regula iuris impossibilium nulla est obligatio posita. ff. eodem potitur signum uniuersale negatiuum et posito quod ponentur indefinita equipollet uniuersali cum in qualibet specie uniuersali impediante sit eadem ratio. ut ff. de leg. ij. l. si pluribus in prin. et l. si ita relictus et dictus est supra in glo. rubrice. Et sed opponitur et videtur quod quis possit ad impossibile obligari et quod impossibilitas non reddat obligationem inutilem. Sed reddit eandem ob presentem puram et utilem. ff. de condi. insti. l. prima et de condi. et demon. l. obtrinit cum simi. Et sed dicendum est quod aut impossibilitas adiungitur in modum conventionis in contractibus vel dispositionis in ultimis voluntatibus aut in modum conditionis. Si in modum conventionis vel dispositionis verbi gratia quia promitto ut legem rem quae impossibile est dari. et tunc impossibilitas impedit omnes speciem obligationis contrahi et ita loquitur regula hic. et ff. eo. titu. l. impossibile. et de verbo. obli. l. si stipuler. ij. iij. et iij. re sponso. Et si in modum conditionis. verbi gratia quia promitto uel lego si celum ascendas uel digito tangas. et tunc aut ista conditio impossibilis ponitur in contractibus aut in ultimis voluntatibus. Si in contractibus aut affirmatiue aut negatiue. si affirmatiue ut quia promitto si celum digito tangas reddit contractum inutilem. si negatiue ut quia promitto si celum digito non tangas ualeat contractus. et quia affirmatiue est impossibilis. ideo negatiua quia eius contraria est possibilis et necessaria facit contractum de presenti ualere si obligationem parit. ut ff. de verborum obligatione. l. impossibile conditio. et ita debet intelligi. ff. de actio. et obli. l. non solum. Et patet aperte insti. de inutili stipulatio. §. sed impossibile. Sed in ultimis voluntatibus si quod dem negatiua idem quod in contractibus. Si affirmatiua aut erat omni tempore impossibilis. aut a prin. impossibilis. Et primo casu si erat adiecta i persona onerati. idest eius cui aliquid i testamento ascriberetur. et tunc habetur pro non adiecta et relicta ualeat ut patet in dicta. l. optinuit. de conditioe et demonstra. l. prima et de conditio. insti. et ibi nota. Et si in persona onerati. idest eius cui onus prestationis in ultima voluntate imponitur ut damno heredem. x. dare si celum digito tangat. tunc reddit inutilem. ut insti. de liber. §. ultimo. Et sed si erat ab initio possibilis et est postfacto deuenit ad impossibilitatem relictum et sola impossibilitas remouetur. ut ff. de lega. i. l. si mihi. et §. si quis uos quid autem si in conventionione apponatur aliquid et si id non

fiat def. pena quā possibilis est prestari an salte obligatio contra hitur in pena verbi gra pmitto dare hominē mortuū z si nō de dero pmitto. x. noie pene. z homo postea moriat an morā. Glo fatores iuris ciuilibs aliquādo determinant z male q pena pmit titur p. l. de ybo. ob. l. in illa stipulatione. si calēdis. aliquādo de termināt. z bene q stipulatio nō cōmittat ad penā de ybo. obli. l. si homo mortuus. z in l. illa stipulatioe. vbi nihil facit ad pposi tū q: ibi incipit stipu. penalis precedēti cōuentioe. z ideo iteritu illius rei que nō est in obligatione nō potuit liberari. pmissor. sed in pposito incipit a precedēti cōuentioe. z ideo si res sit interem pra. a pn. pena non d3 cōmitti. q: rei impossibilis fuerat adiectio ¶ Itē si moriat post promissionē z ante morā nō cōmittit pena q: iteritu rei que in obligatione erat cōtingente. an pmissio an pmissionis morā expedit a pene pmissione. vt. d. l. si homo mor tuus. z ibi no. Sed hanc determinationē. videtur. ff. de noxa. si ad libertatē. §. si q: nā z ibi vñus nō erat in obligatione. s3 ex timatio dāni. vt. ff. de re iu. l. miles. §. x. z tñ eius iteritu cōtingit liberatio. sed ibi ē in obligatioe extimatio pp delictū sui sicut g° delictū morte serui delinquentis extinguit ita z obligatio delictuuz occasione contracta. Idem Bonifacius.

¶ Privilegium personale personā sequit z extinguit cū psona

Orest poni

Exempluz huius regule
in privilegio qd dat mari
to vt cōdemnet inquantū facere pōt deducto ne
egeat. Hāz personā mariti sequit z cū psona ma
riti extinguit. Et iō heres mariti extrane° in soli
dum condēnatur nō habita ratione ne egeat. vt. ff. so. ma. l. ma
ritum. z. l. se. d. re. iu. l. si fideiuf. §. si maritus. z in l. sciendū. Idē
in privilegio psonali qd dat pñi z patrono z militi vt condēnent i
quantū facere possunt. vt. ff. de re. iu. l. sunt q in id. z. l. psonus. z
l. item miles. q: psonā sequit z cum psona extinguit vt. ff. d. reg.
iur. l. privilegia. z. l. in oibus z de cēfibus. l. eratē. §. vlti. sed opp.
z videtur privilegiū personale cū psona nō extingui sed ad suc
cessorē transire. cōstat. n. beneficiū restitutionis qd dat minoz p
sonale esse q sic pbatur. omne beneficiū reale. pueniens ex per
sona rei pncipalis cōpetit fideiussori. Bñficiū autēz personale
pueniens ex psona rei ad fideiussorē nō extendit. vt. ff. de ex
cep. l. exceptioes q persone in pn. z. §. ref. vero. sed beneficiū re
stitutionis in integrū cōpetens minoz z nō deceptio aduersarij
dolo nō cōpetit fideiussorē eo casu quo creditor est habiturus
regressuz saluz. vt. d. l. exceptioes que psona in. fi. vt. ff. de mō.
l. in cause. z. C. de fideiuf. m. l. i. z. ij. ergo sequit ipsuz psonale eē
z tñ iure cauet q nō extinguit cūz psona sed ad heredes tran
sit. vt. ff. de in integrū resti. l. non solum z de mino. l. minoz ānis.
§. non solū. z. l. interdū. z. C. d. temp. in integ. restitu. pete. z. l. ea
quē ergo videt regula falsa. Idē in beneficio vell. qd cōpetit mu
lieribus p alijs intercedētibz. z q: ipz psonale z tñ cū psona
nō extinguit s3 ad heredes transit vt. C. ad vel. l. heredes. s3 dicē
dum est q aut psona est pñia z imediata cā bñficiū psonalis.
vt pz in marito patre patrono z milite de qbus supius dictum ē
z tunc bñficiū personale cū psona extinguit vt hic. z. ff. eo. l. pri
uilegiuz. z. l. in oibus. aut psona nō est pñia z imediata cā. sed
lesio vt ē videre in psona minozis q in inte. resti. petit sibi. n. l3 nō
cōcedit restitutio l3 pbet se minozē nisi pbet d. lesione. Quā lesio
est pñia cā restitutionis cū psona minozis. vt pbaf. ff. de iure im
mu. l. nā postea. §. si minoz. z d. mino. §. nō semp. z. l. nō oia. z tñ
beneficiū psonale nō extinguitur cū psona. vt. d. l. nō solū. z. l. in
terdū. Ratio autē predictoz est apta. q: pmo cāu exticta psona
extinguit cā finalis privilegij cōcedendi. z iō extinguit privilegiū
in secūda psona extincta nō extinguit cā finalis. z iō privilegiuz
nō expirat iuxta regulaz q cauetur cessante cā finalis cessat effe
ctus. z nō cessante cā datur effectus. vt. ff. d. do. l. ij. §. vl. z. l. gene
raliter. Alcio loco circa materiā regule pōt plene distigui. Quia
aut privilegiū cōceditur psona aut cōcedit rebus. aut generi p
sonarū. aut ciuitati vel loco aut concedit cause. ¶ Primo casu
aut psona est pñia cā privilegij cōcedēdi. z tunc cū psona extin
guis privilegiū. vt. ff. so. ma. l. maritū. z. l. se. de re iu. l. scienduz. z
l. si fideiussor. §. si maritus. z. C. d. excu. mu. l. maxiaruz. l. x. z ibi
no. z de iur. imu. l. i. §. psonis. z hic. Aut vna psona ē cā remota

z alia pñia. z tunc privilegiū nō extinguit cū psona. vt. ff. de in i
te. resti. l. nō solū. z de mino. l. minoz aut. §. si. z. l. se. z. C. de tēp.
in inte. resti. petē de. l. ea que. z ad vel. l. heredes. Secūdo cāu. i.
qñ pceditur rebus trāsīt ad successorē in eandē rē siue succedat
titulo vñ. siue ti. singulari. vt. ff. de aq. co. z est. l. i. §. pñitit. z de
cē. l. eratē. §. rebus. z ar. ff. d. §. vr. pre. via. §. quecūqz. Tertio ca
su quādo pceditur generi psonaz hoc expōso vel expōso vel itel
lecto q ad posteros trāsēat succedētes p lineā masculinā. nō āt
ad descēdentes trāsēat. vt. ff. de iu. imu. l. i. §. vl. z. l. imunitates.
z de mu. z ho. l. vacatiō. In quarto cāu. i. qñ pcederet ciuitati vt
loco cum semp idē ppls videat. vt. ff. de iudi. l. pponēbas. ita cō
cedi vñ q ad oēs in eadē ciuitate vel loco successiue inhabitātes p
petuo extendat. vt. ff. de cē. l. forma. §. q. Quinto cāu. i. qñ cō
ceditur cāe. vt est videre in cā depositi z similibus nō extinguitur
cum psona sed transit ad quoscūqz successores. vt. ff. e. l. in om
nibus. z. l. privilegia. Idem.

¶ Semel malus semper presumitur esse malus.

Exemplum

Huius regle sumi pōt ex
l. si cui. ff. de accu. §. his
dem vbi dicit q q calūniatus fuit in accusatōe p
ma calūniari psumetur et in secūda. Idē ex. l. non
oēs. §. a barbaris. ff. d. re mili. vbi dñ q si miles ma
le se h3 in militia nō est ei plus credēdū q: nō est verisimile q i fu
turū bene se hēat. ¶ Ex qbus legibus pcedit ista regula gñā
lis q semel malus semp psumit malus. Et istius regule z exem
ploz eius rō est gñalis q: de pñerito psumitur in pñiti. C. de pro
ba. l. siue possidetis. z ad exhi. nō ignorabit. Sed h regulā z exē
pla vñ presumptio iuris z nature. q: qlibet psumit bonus nisi p
betur malus. vt. C. d. inoffi. te. l. oio z. ff. de le. ij. cū qdā. z. l. cū pa
ter. §. rogo. Sed dic q accidēs nature pñiū remouet effectū pre
sumptōis nature. z iō ex pte accidētis nature pñiū semp iudica
ri d3 tanq cōstitut° in qñ possessioe militie q pcedit ex illi° mali
tie actu accidētis nature pñiū. Quia qlibet res fm pñitē statū vez
vel ex pcedētibz vel pñitibus psumptū iudicat siue sit accidēs
nature pñiū vt fuitus. vt. ff. d. lib. cā. l. si cui. §. l3. z. l. liberis. §. pe.
z. C. de suis expoz. l. moueo. z de ige. z ma. l. pe. z. §. d. sen. ex. c.
si iudex. l. vi. Siue accidēs fm naturā z etatis incrementū z lib
tas psona. vt. ff. d. mino. l. minoz. xpx. an. ex aspectu. z. C. d. testa. l.
i. z d. sen. l. si arbitris. z insti. d. testa. §. testes. Siue pñer naturam
vt dignitas z pñitōis psona vilitas. vt. ff. d. offi. pto. l. barbari°. z
locati. l. si ignorās. z d. iniur. l. itē apud. §. si q: s3 gines. ¶ S3 op.
q cū nature psumptio scit qlibet bonū eē vt dictū est. pñuprio
aut malitie pcedit ex actibz nature pñis. ergo magis seq o3 pñi
pñionē s3 naturā q nature pñia q: hñsimilior ē z in dubijs veris
miliora seqnda sūt. vt. j. e. inspicimus in obscuris. z. ff. d. re. iur. l.
semp in stipulatōibus. z de testi. l. ob carmē. §. si testes. S3 dicē
dū vñ q posteriora poribus derogāt. vt. ff. d. adimē. le. l. iij. §. vlt.
z d. iure codicil. l. diui. §. l3. z iō potius stādūz est psumptōi pñi
naturā ex posterioribz pcedentes: q psumptōi nature precedenti.
¶ Itē oppo. q si d natura ē quelibet bonū eē ergo est imutabile
vt insti. d. iure na. §. l3 naturalia. z d. capi. d. l. eas obligatiōes er
go p actus s3sequētes nō est possibile tolli. Sed dicēdū vñ q q
dā pcedunt ex necessitate seu ex qdā necessaria pñitūtōe iuris na
turalis. z illa sūt imutabilia. vt in pñis. quedā hō ex psumptioe
vt aliquē bonū esse z illa tollūtur p facta pñia psumptōi nature.
q: in icertis nō in certis locus ē cōiecturis. vt in. l. cōtinuus. §. cū
ita. ff. d. §. ob. ¶ Itē opp. q q oī fuit in possessione vel quasi ali
cuius rei nō psumitur eē hodie. vt plene dētermiatur. C. d. pba. si
ue possidetis ergo q olim fuit in actu qñ possessiois malitie non
d3 psumi eē hodie. Sed dicēdū ē q malitie vitiū cōnerū est p
sone cōmittētis malitiā. z iō psumendū ē q semp pmitteret pso
na. Possessio aut alterius rei nō coheret psona. ¶ Et iō non ē
psumendū psonā comitari. Sed h est q: aliter alterius rei pos
sessio vel quasi psona coheret q: aio cū corporeo actu qñitur. ff. d.
acq. pos. l. iij. ij. rñ. z. l. quēadmodū. z aio sola retinetur. vt in. e. l.
iij. §. in admittenda. z. l. clā possidere. §. q ad nū dīnas. z. l. si id
§. qd aut. Quare ergo magis psumitur animi pseuerātia in cōti
nuatiōe maloz m ox. q in pñuatiōe possessiois vel qñ alterius
rei. z si dicatur q possessio qñ possessio cōstitit in rebz sepatis a

corpore possidētis et q̄si possidētis. Continuatio vero malorū mor-
cōsistit in animo. vt. d. §. in admittēda. in p̄n. z. C. de ag. pos. l. l. 3.
sola animo. l. 3. res possessa. z. q̄si possessa et corp⁹ z. aīuz discernat.
C. Itē z. viciū cōsistit in aio. vt. ff. de edil. edi. l. ea que. §. animi. d.
hoīe tñ p̄sumit p̄ act⁹ extrinsecos z. et animū declaratos. vt. C. de
iniur. l. si nō cōuicij. z. de fca. l. i. §. i. de tu. z. cu. da. ab hie. l. his q.
§. diuus pius. z. ar. de cōdi. insti. l. qdam. Sed mibi v̄ q̄ rō sit qz
possessio auferri p̄t facto alteri⁹ et sine p̄sensu spōtanei animi pos-
sidētis. vt. p. 3. ff. de vi z. vi ar. p. totū. Itē de p̄terito nō p̄sumim⁹ in
p̄nti viciū aut animi auferri nō pōt p̄ aliū sine corruptione animi
delinquētis. z. iō semp p̄sumit cōtinuata q̄si possessio in extītia q̄si
malitie si cōtrarium nō p̄bat. Et ad h̄ tendit hui⁹ regule p̄clusio.

C Ratū q̄si habere nō pōt qd̄ ip̄ius noīe nō est gestū.

Iulnerasti vel occidisti cleri-

cū noīe tuo z. ego
eū noīe factū nō fuit ratū habui nō sum in-
nodatu⁹ vinculo excoicationis. qz q̄ meo no-
mine nō ē gestū ratū h̄re nō possum. vt. d. de
sen. ex. cū q̄s. l. i. v. c. Aliud autē exēplū tradit
de iure ciuili. Pone qz gestisti negocium filij

mei p̄tēplatiōe ip̄si filij. l. 3. habebat ratū nō p̄pterea teneor tibi nō
eo mō quo teneor. z. si ratū nō haberē. i. ad q̄ritatē peculij. qz q̄
meo noīe nō est gestū nō possum h̄re ratū. ff. de neg. ge. si pupilli. §.
l. 3. si ego. ibi nā z. seruū zc. C. Itē pone qz filij me⁹ rogauit rez p̄ca-
rio noīe suo l. 3. ratū h̄eam nihilomin⁹ teneor iterdicto d̄ p̄cario pe-
culiotenus sicut teneor si ratū nō haberē. Eadē rōne qz nō meo
noīe gestū ē nō possum h̄re ratū. vt. ff. de p̄ca. l. si seru⁹. C. Eadē rō-
ne dici pōt qz si occidisti hoīem noīe tuo z. ego h̄eo ratū nō tene-
or. vel aliud cuiuscūqz generis delictū p̄misisti vel p̄tractū celebra-
sti noīe tuo z. si ego habeo ratū nō teneor. qz qd̄ non est meo noīe
gestū nō possum h̄re ratū. vt. p̄pterea p̄pter ratibabitōnē s̄z obliga-
tus vel possum agere cōtra aliū. vt. in. l. i. §. l. palle. z. ar. a Brio sensu
sumpto. ff. de calum. l. i. in fi. Alii ergo si rē meā v̄didisti noīe
tuo z. p̄ciū p̄cepisti. z. ego habebat ratū qz opabitur ratibabitio ni-
hil v̄f scdm tenorē istī regule. qz nō meo noīe gestū zc. C. Sed vi-
cūt qdā z. bene qz si habui ratū q̄si v̄didisti noīe meo z. tūc nihil
p̄iudicat mibi qz videor in cā ratibabitōis emissē z. p̄pterea nō cō-
sensisse. vt. C. de iur. z. fac. igno. cū testamentū. z. l. nō iō. sed si ra-
tū habui qz v̄didisti noīe tuo nō habebatur ratū si scirē me p̄ciūz
petere nō posse ratibabitio nō inducit actionē nego. gest. qz noīe
meo nō est gestū. vt. §. sed si ego. facit tñ me dñm p̄dere. vt. C. de
rei v̄di. l. mater agā tñ cōtra possessorē. sed si excipiat de ratiba-
bitione potero replicare de dolo. ar. de pac. l. si cū te. in p̄n. tñ cō-
tra hoc videt manifeste qz iure cauef qz error cōis nō ipedit trans-
lationē dñi. vt. ff. de acq. re. do. l. cū in corp⁹. Itē alio iure cauef
qz falsa cā z. falsa demōstratio nō viciat legatū. ff. d̄ p̄di. z. d. l. d̄mō-
stratio. l. p̄n. z. l. falsa in p̄n. ergo nō d̄z ipedit cōfirmationē dicte
v̄ditionis. Itē qz iure cauef qz si tradidit rē seu pecuniā credēs me
debitorē cū nō s̄z debitor trāffero dñiuz z. daf p̄ditio īdebiti vt p̄
totū titulū. de condi. inde. ff. z. C. sed dicendū de rigore iuris do-
miniū trāffere. verū qz error p̄babilis nō d̄z erranti nocere. iō cō-
tra possessorē excipientē cōcedit replicatio doli. vt. d. l. si cū te. qz
nō erat ratū habiturus nisi credidisset sibi cōpetere p̄ ratibabitio-
nē acti. neg. gest. ad p̄ciū. z. iō merito daf replicatio qz z. in legatis
falsa cā viciaret legatū si testator alias legatur⁹ nō foret. ar. ff. d̄ cō-
di. z. demōn. l. cum tale. §. falsa. ar. de heredi. insti. l. si. C. S̄z op-
po. z. videt qz v̄ditionē rei mee l. 3. nō meo noīe factā ratā habere
possum z. p̄ ratibabitōnē cōpetit mibi actio. neg. ge. vt. C. de rei
ven. l. mater. z. de re. alie. nō ali. l. i. ff. de neg. gest. l. si. z. si cer. per.
l. si eū seruū. C. Sed dicendū est qz aut iste qz v̄didit rē meā nomi-
ne suo z. p̄ciūz p̄cepit habebat cāz a me aut ab alio aut a nullo. si
habebat cām a me cōpetit mibi actio ad p̄ciū et re extante. vt. ff.
de cōdi. inde. l. si non sortē. §. libert⁹. z. l. in summa. §. si seruū si
ab alio aut habebat cām lucratiuā aut nō lucratiuā. si nō lucrati-
uā ē re perēpta nō tenet ad p̄ciū nisi culpa vel mora sua interfit.
ff. de rei v̄l. l. iulij. scribit si hominē. Ratio autem ē qz q̄si h̄z nō cāz
lucratiuā. nō videt locupletari cū aliena iactura. qz tñ sibi abest
q̄tum adest. ar. insti. de le. §. si res aliena. z. ff. de le. i. plane. §. qz
si rē amissam. Sed si habebat cām lucratiuā. tūc i subfidiū. i. re p̄-

empta vt p̄scripta tenet mibi ratū habēti ad p̄ciū perceptū acti.
ne. gest. vt. ff. de neg. gest. l. si. z. si cer. pe. l. si eū seruū. In tercio ca-
su. l. q̄si a nullo habet causam re extāte. z. si ratūz habeo nullo mō
tenet. qz qd̄ meo noīe nō est gestū ratū habere nō possum. Sed con-
sulit mibi cōtra possessorē ad rē in subfidiū tñ re p̄empta vel p̄e-
scripta cōsulit mibi ratū habēti ad p̄ciū perceptū. acti. ne. gest. vt.
ff. de neg. gest. l. i. v. l. z. C. de rei ven. l. mater. z. de re. alie. nō ali. l. i. z.
hoc si is qui v̄didit erat bonef. possessor alias tenet ad iustū p̄e-
ciū z. nō liberatē soluēdo acceptū. vt. ff. de pe. here. l. si possessor
§. si. Itē cōtra exēpla in p̄in. posita z. contra verba regule videt
qz. l. cauetur. qz si pater vel dominus ratū habet cōtractuz a filio
vel seruo celebratū obligat insolidū. ff. qz cum eo. l. i. §. si ratum.
de in rem ver. l. si res. §. pe. ergo ratū habere potest qz nō suo no-
mine gestū est z. aliter obligat qz si ratū nō haberet teneat de pe-
culio tantū ratū habendo tenet insolidum. So. dicunt glo. iuris
ciuilis aliquādo qz aut habent ratū cōtractū serui vel filij. z. tūc te-
net insolidū. vt. d. §. si ratū. cū. d. l. si res. in. §. i. qz seruus h̄z ratū
contractū vel quasi. ab alio celebratū nomine filij vel serui. z. tunc
ratibabitio nihil operat. vt. in. l. si pupilli. Que solutio tolli pōt p̄
leges si seruus. ff. de p̄ca. nam ibi contractus p̄carij celebratus
erat ab ipso seruo z. tamē dominus ratū habēs tenet de p̄ca. tñ
C. Sed dici posset a volētib⁹ solutionē istā sustinere qz in. l. si seru⁹
tex. nō exp̄mit qz dñs ratū habuerit licet suppleat per glo. z. iō re
manet valida solutio prima. C. Ad cuius confirmationē accedit
qz seruus personā domini representat. vt. ff. de opti. le. l. si a pam-
philo. Item filius representat personā patris insti. de inu. stip. §.
post mortē z. C. de ipu. z. ali. sub. l. si. Et ideo si ratū habuerint qd̄
est gestū a filio vel seruo ip̄ius filij vel serui noīe ratū habere vide-
tur illud qd̄ quadam iuris p̄sumptione gestū est nomine sui ip̄i
us. l. 3. z. per hoc si gestū ab alio nomine filij vel serui dici pōt qz ra-
tū habere videt qd̄ gestū est nomine sui ip̄i⁹ z. ideo deberet obli-
gari per talē ratibabitōnem: sicut si ratū haberet qz sui patris vel
domini nomine gestū esset qz tñ falsum est. vt. l. si pupilli. §. sed si
ego ibi: nā si seruū zc. Et ideo verior so. videt qz aut ratū habz
tanq̄ pater aut tanq̄ filius. aut dubitat. primo casu tenet insoli-
dū. vt. ff. qz iussu. l. i. §. si ratū. z. de in rem ver. l. i. §. qz seruus. In
secūdo casu nihil operat ratibabitio. vt. ff. qz cum eo. l. i. §. si. In
tercio idē qz nihil operet ratibabitio. ff. de p̄ca. l. si seruus. z. p̄al-
le. §. sed si ego. C. Sicut alias distinguit facit aliquid tanq̄ pater
vel tanq̄ alius. vt. ff. de ado. l. si pater. §. qui duos. Itē patet qz
q̄si conuenitur pater nomine filij sui. qz est administrator legitim⁹
vt. ff. de bo. ma. l. i. releuatur a cau. iudi. sol. C. de admini. tu. l. si.
§. defensionē. Sed quando defendit filiū tanq̄ alius necesse ha-
bet ca. ius. so. ff. qui satisfā dare co. l. paulus. z. ita solet notari. C. de
bo. q̄ lib. l. si. §. vbi aut. z. facit ad p̄dictaz solutionē cōfirmandā.
ff. so. ma. si vero. §. idem quicquid. z. de ca. pe. l. in hereditate in
p̄in. cū multis si. C. Queri aut posset z. debet an heres potest ha-
bere ratū qd̄ gestū est nomine defuncti. z. si cōsideremus veritatē
idē qz vere est alia p̄sona iuxta verba istius regule nō poterit ha-
bere ratū. Itē qz iure cauef exp̄esse qz bonafide posset peti tamē
defuncti nomine heres nō potest ratū habere. vt. ff. de bo. pos. l.
iij. §. acq̄rit. in fi. C. z. ff. rē ra. ba. l. si is cui. z. l. bonorū. C. Eon-
tra videt si cōsideremus fictionē iuris. qz fingit p̄sonā heredis eā-
dem cū p̄sona defuncti. vt. ff. de v̄suc. l. heres. z. in auc. de iure iur.
a m. p̄e. in p̄n. dicimus qz possit habere ratū qd̄ gestum est noīe
defuncti. Itē qz exp̄esso iure cauef qz heres pōt ratūz habere qd̄
gestum est noīe defuncti. ff. rem ra. haberi. l. si sine. §. si procura-
tori. C. Dicendū ē qz aut agat de eo iure qd̄ nō est agnitiū p̄ defū-
ctū qz nō solet ad heredē trāsmitti. z. tūc heres nō pōt habere ra-
tū qd̄ gestū est nomine defuncti. vt. in. d. l. iij. §. acq̄rere. z. hoc ap-
te p̄ verba illius tex. colligit z. dicta. l. si is cui. l. bonorū. ff. rē ratūz
haberi. Sed si agat de eo iure qz nō agnitiū p̄ defunctū ad here-
des trāsit. tūc heres potest habere ratū vt in p̄ealle. l. si sine. §. si
procuratori. C. Itē q̄ri pōt an successor p̄lati potest habere ratūz
qd̄ gestū ē noīe p̄decessoris. z. dicendū v̄ qz aut ē gestū noīe p̄lati
tāq̄ singularis p̄sone. aut p̄tēplatiōe ecclie. aut dubitat. P̄tēplatiō ca-
su nō potest habere ratū p̄ p̄ba istius regule. z. ei⁹ simi. nisi eo ca-
su quo ecclia p̄lato succederet. qz tūc idē seruaref qd̄ dictū ē fo-
re seruandū in heredes. §. in prima qōne. Secundo casu pōt ha-
bere ratum qz adhuc durat ecclia cuius personā representat p̄e-
latus secundus sicut z. primus. In tercio p̄sumendum est in du-

bio ecclesie cōtēplatione gestū z p̄lati ministeriū solū in seruū. ff. de annu. l. l. annua. §. si. z de cōdi. z demō. l. filio. z iō ratum habere pōt. Itē q̄ q̄sita p̄ p̄latū in re dubia q̄runf eccle. vt in auct. de eccle. ti. §. interdicim⁹. col. ix. Idē.

¶ Ratihabitiōe retro trahi z mādato nō ē dubiū pparari.

Item quod meo noie nō est gestū non possū habere ratū vt in regula p̄cedētū si ratū hēo q̄s meo noie gestū ē ratihabitiō retrorahit z p̄inde obligor ac si mādassē z hoc intēdit regula p̄ns z ei⁹ exēpla multa patēt z in scrib⁹ z in delictis. In scrib⁹ vt si aliq̄s emerit rē sine mādato nomie meo z p̄ traditionē receperit z ego postea ratā habeo emptionē p̄inde q̄rit mibi dominiū z possessiō p̄ ratihabitiōe sicut q̄reref p̄ verū pcuratorē q̄ mandatū hēret. z ratihabitiō retrorahit z cōparat mādato. ar. de ne. gest. si ego de aq. pos. l. cōis. §. pcura tor. z idē p̄firmat. ff. de solu. l. si q̄s offerē. z. l. nō pcuratori. §. si. z. l. q̄ cū. r. §. si. ¶ Itē p̄ in delictis q̄ p̄nt p̄ aliū cōmitti. q̄ si vul nerasti clericū noie meo z ego ratū habeo p̄inde suz excoīcat⁹ ac si mādassē a p̄ncipio vulnerari vt. §. de sen. ex. c. cū quis. lib. vi. ¶ Itē si deiecasti aliq̄ue de possessiōe noie meo z ego ratū hēo p̄ inde teneor interdico vñ vi. ad possessiōe restituendā z ad oīa alia dāna illata sicut tenerer si a p̄ncipio mādassē. ff. de vi. z vi ar. l. i. §. sed z cū q̄s. z. §. quotiēs. z. §. deiecasti. z de re. iur. l. hoc iure. §. dicitur. z idē in oī genere delictorū q̄ p̄nt explicari p̄ aliūz cū regula generalis sit tradita in p̄al. §. si z cū q̄s. q̄ in delictis ra tihabitio pparat mādato. In his autē q̄ nō p̄nt p̄ aliūz explicari. vt adulteriū z filia p̄sone coherētia dicūt ratihabitiōe nūl opa ri. vt. C. de ca. tol. §. ne aut. ¶ Sed op. z vñ q̄ ratihabitiō retro nō trahit q̄ si aliq̄s petat bono. pos. mibi delatā noie meo īfra tē pus legitimū z ego ratā habeo p̄inde bo. pos. post tps ratiba bitio nūl operat. p̄ q̄s p̄z q̄ nō retrorahit. ff. rē ra. ba. l. bonorū Sz dicendū q̄ aut ratū habētī pōt īputari culpa tacite repudia tiōis. vbi ḡra q̄ appellatōez interpositā noie meo ratā habeo p̄ tēpus q̄s daf ad appellandū vel appellatiōe psequendaz vel si bonorū possessiōe petatā noie meo ratā habeo post tps q̄ daf ad bonorū pos. petendaz. ratihabitiō nūl opat vt in. d. l. bono rum. Rō aut aut est q̄ patiedō tēpus labi in quod cōpetebat ius bonorū pos. petēde vel ius appellādī vel appellatiōis psequēde: vel aliud q̄d cūq̄z vñ tacite illi iuri denūciasse. ar. ff. si ta. te. nulle ex ra. l. i. §. ita aut. z in auct. de his q̄ ingre. ad ap. §. si nō. z iō fru stra p̄ ratihabitiōe conat redire ad id q̄s semel renūciasse vñ. vt. C. de reb⁹ cre. l. si q̄s iusur. z de cōdi. infer. l. si. §. ff. qui far. co. l. de die. §. si. z no. de ne. gest. l. si ego. aut culpa tacite renūciatiōis nō pōt īputari ratū habētī z tūc h̄z locū regula q̄ ratihabitiō re trotrahit z mādato cōparat. ¶ Itē oppo. z vñ q̄ ratihabitiō nō assumilef mādato: q̄ mādātū parit actionē mādati. vt. ff. d. pc. l. l̄. §. ea obligatio. sed ratihabitiō parit actionē ne. gest. de nego. gest. si pupilli. §. idē ait. Sz dicendū ē q̄ aut habet ratū gestū a p̄ntē z tūc daf actio mādati. ff. m. a. si remunerādī. §. si passus. z l. q̄ patif. z. l. q̄ fidē alteri⁹. aut h̄f ratū gestū ab absente. z tūc da tur actio ne. ge. z nō mā. vt in p̄alle. §. itē ait. z. ff. m. a. ex mādato. §. si fideiussor. tūc ergo cōparat ratihabitiō mādato in effectū. Sz nō q̄tū ad spēs actiōis. Sicut dicim⁹ cū q̄ dolo desit possidere possessorī assimiliari. vt. j. eo. c. p̄ possessore. z. ff. e. q̄ dolo. z. l. qui dē pares. z tūc differt q̄tū ad spēm actiōis. q̄ ille q̄ possidet tene tur directa. ille nō q̄ dolo desit possidere tenet vñ. ff. de noxa. l. electio. §. idē si ex plurib⁹. z. §. si is. z. l. si pluriū. Itē p̄pter hoc q̄ ratihabitiō pparat mādato p̄z nō ē mandatū cū nūl sibi simi le idē sit. ff. depo. l. q̄s nerua. ergo nō d̄z parere actionē mandati q̄ p̄cedit ex mādā. tātuz tacito vel exp̄resso. ¶ Tria ergo sūt quo rū nullū est alterū. C. Primū est mādātū tacitū vel exp̄ssū. C. Se cundū est ratihabitiō. C. Tertiū est p̄hibitiō C. Primū inducit actionē mādati. vt. d. l. l̄. §. eo. z. d. §. si passus. z. l. q̄ patif. z. l. q̄ fidē. C. Scdm acti. ne. ge. vt. l. si pupillus. §. idē ait. C. Tertiū im pedit acti. mā. vt. ff. m. a. l. si p̄ te. z. l. q̄ fidē. Itē ipedit actionē ne. ge. C. de ne. ge. l. vlti. z. ff. de ne. ge. l. si duob⁹. An aut actio ne. ge. q̄ daf cōtra ratū habentē nascat ex administratiōe p̄cedētī vt ratihabitiōe sequētī z no. doc. q̄ ex ratihabitiōe tū sequētī. ¶ P̄bi bi vñ q̄ cū q̄ttuor sūt genera negotiorū. Unū q̄ est meū cura z so

licitudine. Scdm est meū re ipsa. Tertiū ipso gestu. Quartū rati habitiōe vt plene nō. ff. de ne. ge. l. si pupillus. §. q̄ ergo. in p̄i mis trib⁹ casib⁹ generalibus nascat actio ne. ge. ex administratio ne p̄cedenti mediante ratihabitiōe sequētī spōtanea vel coacta sicut alias d̄f in casu simili. C. de rez p̄mu. ex placito. q̄ posito q̄ nulla ratihabitiō interueniret nihilominus daf actio ne. ge. cū p rato esset habendū q̄ vtiliter esset gestuz. vt eo. ti. l. pomp. scribit in versi. z quēadmodū. z incōueniens videt dicere q̄ in istis tri bus generibus nascat ex ratihabitiōe cūz non ea interueniente cōpetere possit actio ne. ge. In quarto vero genere. i. in eo quod est meum ratihabitiōe. dico veruz esse q̄ ex ratihabitiōe tū na scat. vt. d. l. si pupilli. §. item querif. Alia questio est ad eandem determinationē tendēs an actio ne. ge. pendeat ex volūtate ratū habentis z in hac videt mibi similiter q̄ in p̄i mis tribus generi bus nō pendeat ex voluntate ratū habentis q̄ daf contra inuitū vt. d. l. pomp. z. l. si pupilli. §. si ticij. z. l. itē cū putarem. ¶ In q̄ rō vero genere hoc est in eo q̄ est meū ratihabitiōe ex p̄i. pen det ex volūtate mea. quia si ratum non habeo nascitur actio ne. go. gest. si ratum non habeo impeditur natiuitas actionis. vt. d. l. si pupilli. §. item queritur. z. §. idē ajr. sed ex postfacto non pendet ex voluntate mea q̄ si semel habeo ratum non possum voluntate contraria tollere actionē iam natam. ¶ Itē si reproba ui q̄s gestū erat z per hoc impeditur natiuitatē eius nō possuz po stea l̄z veliz habere ratū facere q̄ nascat actio ne. ge. cuius natiui tas fuit ab initio impedita z ita loquit si bene inspiciat. ff. de sol. l. si dispensatorē. z in his duab⁹ q̄s nōibus confuse loquuntur legi ste. ¶ Item queri potest circa materiā regule quedam q̄s dubi tabilis z sepe occurens. videt si actū est cōtra delinquentē z est condēnatus z satisfecerit snie an possit agi nihilominus cōtra ra tū habentē vel contra mandantē. Et q̄ nō possit pōt sic pbari q̄ l. cauef q̄ cum apparet cuius ictu q̄ perierit ille solus de occiso punif. vt. ff. ad. l. aquil. itē mella. §. sed si plures. Sed in pposito apparet q̄s fecit igitur debet puniri ille solus z nō mandans vel ratū habens. Item pbat. ff. de his qui deiecerūt vel effuderunt l. i. §. si. z. l. scilicet. Itē videt casus. ff. de vi z vi ar. l. i. §. quotiēs. vbi dicit aperte q̄ vno soluēte liberaf aliū. Contra q̄ nihilomi nus punif q̄ mandauit vel ratū habuit. C. de accusationib⁹. l. nō ideo. z ad. l. iul. de vi. l. feruos. ff. de iniur. l. nō solū. §. mādato. z §. pculus. z ad. l. turpi. l. i. §. si. z exp̄essum videt ad simile. l. si p cussor. z de iure fil. l. i. §. diuus pius. z. l. nō tū. Itē q̄ nō agit de pena delicti. ergo vno de delinquentibus soluēte nō liberaf alter. C. de cōdi. fur. l. i. z. ff. si te. lib. eē ius. fu. l. i. §. si. C. de admi. tu. l. tres tutores. z de iurif. om. iu. l. ideo. ¶ P̄bi bi idē distinguendū q̄ aut ē actum rōne delicti ad interesse aut ad penā pecuniariam vel corpale. Si ad interesse. tūc vno soluēte liberaf alter. vt. d. l. i. §. quotiēs. ff. d̄ vi z vi ar. z d̄ eo p̄ quē scū erit. l. i. §. si p̄les. Si nō ad penā pecuniariā vel corpale tūc vno soluēte vel penā sustinēte nō liberaf alter d̄ iur. om. iu. l. adeo. z. d. l. tres tutores. z de iure fil. l. i. §. diuus pius. z. l. nō tū. cū alijs iurib⁹ allegatis. Et p̄ hāc solutiōez solunt f̄ria excepta. l. itē mella. §. si plures. ad. l. aq̄. ad quā dicit d̄z q̄ ibi erāt plura scā diuersaz p̄sonaz. z distincta. et iō aliter punif vn⁹ z aliter ali⁹. Sz i q̄ne p̄missa vñ tū ē scū q̄s necesse ē eē occidētis vt vulnerat. vñ ats deliquēt. Sz ex interpretatiōe reputat mādātis vel ratū h̄ntis. z iō eādē penā portare d̄z z vno soluēte vel sustinēte penā nō liberaf ali⁹ vt dēcū ē. ¶ Itē q̄ri pōt eē si d̄linquēs est absolut⁹ an absolutoria p̄sit mādātī vel ratū ha bentī. z videtur q̄ p̄sist sicut dicitur in causa cōi appellatio vñ⁹ z victoria p̄dest alteri si eadē causa fuerit defensiōis oībm. vt. ff. de appel. l. si q̄s separati. §. hoc est rescriptū. Ecōtra videt q̄ nō p̄sit. q̄ res inter alios acta non nocet nec p̄dest alteri. vt. ff. de re iudi. l. sepe. z de exceptionibus. l. modestinus. z. C. res inter ali os acta p̄ totū. ¶ Distinguenduz videt q̄ aut absolutus fuit iō q̄ p̄nunciat delictū nō cōmissum. aut q̄ nō fuit in culpa. p̄mo ca su victoria p̄dest. secūdo nō. ar. ff. de iure iur. l. duob⁹. §. a fideiuf fore. z. §. si ei qui. z ad ar. cōtraria dic q̄ loquunt q̄ iura diuersa rum personarū sunt diuersa z separata sed cum eadem est causa defensiōis omnium ex eodem facto sumens originem: tunc nō absurdum est victoriā vni⁹ alteri p̄deste. argumento. l. p̄alle ga. si quis separati. §. si. z. dicta. l. duob⁹. §. a fideiussore. Idem.

¶ Quz sunt partiz iura obscura. reo fauendū est pon⁹ q̄ actori.

Actor et reus

pariter probare
intelligit vel p numerū testiū qdē vel p iustia pu-
blica eiusdē auctoritatis fauendū ē reo qz ab-
solui a petitione actoris cū iura ptis vtriusqz sint

obscura. z hoc intēdit dicere. ar. ad idēz. ff. de manumiss. l. lege. z
ff. eo. l. fauorabiliores. Itē si neuter nec actor nec reus aliqd. pba-
uerit iura partiū sūt obscura. z iō fauet reo qz d3 absolui. vt instit.
de iterdi. §. cōmode. z. C. de edēdo. l. q accusare. de rei vēdi. l. fi.
Itē apertū exemplū ē si duo iudices ordinarj de cā cognoscētes
z vnus condēnat alter absoluit iura partiūz sunt obscura. z ideo
fauet reo qz preualet absolutoria. vt. ff. de re iudi. l. inter pares. z
argu. ff. de actio. z obligatio. hoc arrianus. Itē si ago hyporthe-
caria contra ticiū z pbo rem mihi obligatā a domino die calenda-
rum Augusti. z ecōtraticius probat eandē rē sibi a domino obli-
gatam eadē die nec apparet cui prius z cui posterius iura partiū
sunt obscura. z ideo fauet reo. qz debet absolui. vt. ff. de pigno. l.
fi debitor. z de inofficio. testamen. siue pars cum si. Quidam iō
legiste ponūt exemplū regule cū re z actor sunt in pari causa tur-
pitudinis. qz tūc reus absoluit. C. de con. ob cau. l. cū re. z. l. mer-
calem. Sed hoc exemplū nō conuenit regule. qz iura partiūz non
sunt obscura. imo certa z paria. z ideo nō habet locū pparie regla
sed illa in qua cauetur qz in re pari melior est cōditio pūeti. vt. ff.
e. in pari re. z. l. par. z de hb. ob. l. fi seruū. §. seqf. z. j. e. c. cū in re
pari. §. qz ista duo sūt egpollētia in effectu. i. iura priū eē obscura
z esse paria z certa. qz vtroqz casu reus absoluit z pp pariatē cō-
ditionis. vt. d. l. fi seruū. §. seqf. z de doli excep. l. apud celsum. §.
marcellus. z de dolo. l. fi duo. z de cōtrahē. emp. l. dominij. z so.
ma. l. iura. z. l. cū mulier. Nōt excusari qz dcm exēplū ponūt qz cō-
siderāt effectū finālē nō est aut in origine aut in habitudine pparia
est exequētia exemplorū. Alij ponūt exemplū in eo qz plures dila-
tiones concedunt reo qz actori. C. de dila. l. fi qñ de tem. in integ.
re. l. perēde. z. ff. de feriis. l. vl. Sed hoc exemplū nō pparie cōgru-
it regule. qz hoc exēplo iura partiū non sunt obscura sed certa.
Sed ideo cōstituit ius qz plures dilationes cōcedant reo qz acto-
ri. qz in pte actoris fuit qñ puocaret. vt. d. l. fi qñ. z. ff. de excep.
l. puer. §. fi. Sed opp. z videt qz in re obscura potior sit causa seu
cōditio actoris qz rei qz si in libello pteant iura obscura stat in-
terpretationi actoris vt. ff. de iudi. l. fi qz intentione. de verbo. obl.
inter stipulantē. §. ij. de re. iur. l. in contrahenda. §. i. z. l. in ambi-
guis orationibus. C. Sed dicendū ē qz leges iste loquunt in his
que pteant ad cause pparationē. in illis enī magis fauent actori
qz reo. z inquantū ad interpretationē verborū in libello expressorū
vt in. l. palle. z qz tum ad alia que in libello exprimuntur. sed eo-
rum dispositio pertinet ad officium iudicis vt in die apponenda
in stipulatione iudicio listi. vt. ff. qui satisda. co. l. de die in pn. Ra-
tio aut est aperta qz reus semp impediret ne posset cōtra eū expiri
vt. d. l. inter stipulatē. §. i. C. Item op. z videt ponē eligendū
qz obest reo qz qz prodest qz. l. cauet qz si reus cauit de dam. infe.
z dānum contingat vicio edificij fortuito casu qz tenetur reus ad
emēdationem dāni ex cautione dāni infec. z tamen casus fortui-
tus erat p eo. l3 debilitas edificij cōtra eū z sic partiū iura sūt ob-
scura. vt. ff. de d. i. infec. l. fluminū. §. seruus. z. §. idem pap. l3 tūc
dicendū est qz ibi nō erant in pari causa reus z actor qz reus erat i
culpa ex eo qz ruinā edificij poterat puideri. Actor autē nulla cul-
pa poterat imputari. z ideo qz preponderat culpa rei deterior est
eius cōditio. ar. ff. ad. l. agl. l. itē si obstetrix. z. l. fi putator. alias si
eēt in pari dolo vel in pari culpa lata vel leui vel leuissima. fauen-
dum est reo poti⁹ qz actori. vt. d. l. fauorabiliores. z. l. pari. z. l. pe-
tēde. z de do. ex. l. apud celsum. §. marcellus. z de ver. ob. l. fi ser-
uum. §. sequif. z. j. eo. c. in re pari. Idem.

In iudiciis non est habenda acceptio personarum.

Alter litiga

tores debz iudiciū equitas
obseruari siue litigatores
sint pares qz vterqz vilis vel vterqz conditionis
bōeste sūt: siue nō pes qz vn⁹ vilis qdītōis z alter
pstituit in dignitate nec d3 iudex pter. dignitatē
alicui⁹ litigatois pteru lueri vel gfe vel o dii. in alterā partiūz de-
cliare s3 vtriqz parti qd iustū est pstare z ius suū vnicuiqz tribuere

z equitatem in omnib⁹ obseruare. vt in auct. iustur. quod prestat.
§. i. z. §. ecōuerso. z. §. pāmū ibi nequaquaz sub inclinatione zē. z
vt iu. sine quoquo suf. §. deinde propter. z. §. qd aut. z de defen-
ciuita. §. iustur. est. iudices enim debent se habere circa subiectos
sicut pater circa filios. vt in auct. vt iudi. sine quoquo suf. §. z eos.
z iustur. qd presta. ab his. §. deuotos. aut pietas aut pñi nominis
nō in atrocitate sed pietate consistere d3 z pñiū p liberis capere.
vt. ff. ad. l. iul. de pari. l. diuus. de adult. l. nec mea. §. pe. ergog-
libet iudex vel prelatas superior hfe se debet circa subiectos atqz
pium consiliū. ac iustū capere p subiectis sicut pater p filijs. Itē
debet in iudicijs eqūitas obseruari. qz si vn⁹ litigatois sit pūilegi-
atus alter nō. pūilegiū vni cōpetēs extēdi d3 ad alterū. C. de fru.
z li. ex. l. fi. z de prepo. sacro. scri. l. in sacris. z. l. vnicuiqz. lib. xij.
C. Itud aut ptingit ppter ineqūitatē vitandā quā le. latores vita-
re studēt nō solū in iudicijs sed et in arbitrijs. z alijs actib⁹ extra iu-
dicialib⁹ z arbitria contingentibus. ff. de arbit. l. fi de meis. circa
pñi. z. l. pedi⁹. §. in seruo. z. l. fi cū dies. §. pe. z de vulga. z pupil-
la. substi. l. iam hoc iure. z. l. lucius. z. C. de rescin. vē. l. ratas. de
testa. mili. l. in testamēto. z de ipu. z alijs sub. l. hereditatē. z. l. qz
uis. Sed certe falsum vť qz pūilegiū cōcessū vni debeat extendi
ad aliū cū psona illi⁹ cui cōcessum eē pbat egredi nō debeat vt in
sti. de iure naturali. §. sed qd pñcipi. Bicit qdam aut agif de p-
uilegijs pñitētib⁹ ad litis excusationē z tūc pūilegiū concessum
vni litigatois pdest alteri. C. de fru. z li. ex. l. fin. z. l. in sacris. z. l.
vnicuiqz. de prepo. sacro. scri. l. xij. Aut agitur de pūilegijs p-
tinentib⁹ ad litis decisionē. z tūc pūilegiū concessum vni nō pdest
alteri. vt. §. sed qd pñi. l3 pma facie videbat probabilitē dictum
ostēdi nō potest nō eē verū. qz pūilegiū resti. in inte. qz minor cō-
ceditur pertinet ad litis decisionē tñ aduersario pdest. C. si ad
uerius trā. l. i. z. j. z de repu. que sūt in iudicio. re. in ite. l. vnica.
aliū dicūt qz aut pūilegiū concessum est ad postulationē aut sine
postulatione si ad postulationē prodest. si sine postulatione non
pdest. vt. ff. qz qz in alter. sta. l. iij. in pn. que so. ad ppositū pa-
rū valz qz in palle. l. fi. C. de fruc. z. l. expē. logf ē de pūilegio
propria liberalitate pñcipis etiā sine postulatione concessio vt ibi
notatur in pma glo. z patet in text. Et ideo dicendum videtur
qz aut pūilegiū cōtinet ius iniquū vt qz in alterius lesione cōces-
sum z tunc distinguit qz si ad postulationē cōcedif. debet vti im-
petrāe eodem iure. si sine postulatione tunc non compellitur eo-
dem iure vti. ff. qz qz iuris. l. i. j. z. iij. prodest impetrāti si non
cōtinet ius iniquū sed fauorē illi⁹ cui pcedif siue sine postulatione
cōcedif prodest impetranti tñ z aliū eū nō cōtingenti. vt in. §. sed
qz pñcipi. Item pdest nō solū ei cui concedif sed etiam secuz li-
tiganti occasione cōtrouerfie que inter eos versat etiam inequali-
tatis vitande videt eum contingere z ita loquit lex fi. de fru. z li.
ex. l. sacris. z. l. vnicuiqz. C. de ppo. sac. scri. z hec cōnexitas z exce-
prio pūilegiū ex eo pcedit qz non est habēda in iudicijs acceptio
psonarū sicut in hac regula continet. z hoc aliquantulū tangitur
in dicto. §. sed qz pñcipi.

Idem.

Ignorantia facti nō iuris excusat.

Conuenienter

potest exemplum po-
ni istius regule in eo
qz in iure confessus ē z confitendo errauit. nam si
errauit in facto iuste excusat error z non nocet cō-
fessio. si errauit in iure error nō excusat z ideo no-
cet cōfessio. vt. ff. de cōfessis. l. nō fatef. verbi gratia. si credebā te
esse cōcredē meū cōfessus sum in iudicio errādo iste error nō p-
iudicat. C. de iuris z fac. igno. l. fi post diuisionē. z. ff. fami. her. l.
cū putarē. sed si cōfessus fui errādo in iure qz credebā testamentū
valere factū corā testibus nō rogatis vel factū corā nō solēni nāe
ro testiu error nocet vt. pbatur. ff. de cōfessis. l. nō fatef. C. Item
simpliciter poni potest exemplū si soluat illud qd est naturaliter
debitū z ciuilitē in debitū. nam si quidem per ignorantiam facti
excusatur soluens z ideo potest repetere. si per errorem iuris non
excusatur. z ideo non potest repetere. vt. C. de iur. z fac. igno. l. l.
cum quis. z ad. l. fal. l. error. C. Sed opponitur z videt qz igno-
rantia facti non excusat. nam si proscripū erat vt non cōtrahat
cū eo qui taberne ppositus erat is qui contraxit ignorans probi-
bitionem factam non excusatur. z ideo non potest agere contra
b ij

dominū. vt. ff. de insti. l. sed et si pupilli. §. proscrivere. Sz dicēdū est qd aut erat publice notū. et tunc non excusat vt in Srio. qd vt erant in lara culpa que dolo assimilaf ex eo qd ignorat qd omnes intelligūt. ff. d. §. si. l. cedet die. §. vl. z. l. late. z. l. magna. aut si erat publice notū et tūc excusat. vt hic. z. in palle. l. nō fatef. Sz op. et vt qd ignorantia facti et nō publice notū nō excusat. vt. ff. ad vel. qd. Dicūt qdā qd aut erat in facto alieno. et tunc si nō erat publice notū excusat. vt in. §. ij. l. nō fatef. Aut in pprio et tunc nō excusat. vt. d. l. qd. Sz Sed hāc solutionē ē qd iure cauef. qd si crede res me pmisisse tibi cū nō pmissem et soluā repetō. Itē si ex cōuentione inter me et te inita debui tradere p diu iposita seruitute et tradidi liberū pdicere seruitutē possuz quā tpe traditiōis debui iponere. vt. ff. de condi. inde. l. sed et si me putē in pn. §. cū inter. et de actio. emp. l. si tibi liberū. p qd patz qd et in proprio facto tolerabilis est ignorantia. qdam dicūt qd aut ago de dāno vitādo et tūc tollat in dictis legib. aut de lucro captādo et tūc nō tolleret. qd solutio qdum ad ppositū nulla est qd in. l. quāquā. ff. ad velle. fideius. for. certabat de dāno vitādo et tūc ignorantia facti pprii nō excusat. Sed dic qd vbi allego ignorantia facti pprii i iniuriā alteri. i. illi cui pmiserā et ex pmissione mea obligat. erā error facti pprii nō excusat lz cōtendā de dāno vitādo. vt in. l. quāquā. sed vbi nō est iniuriā alterius. sed volēs mibi subueniri aduersum dānum qd incurri per ignorantiam facti pprii excusat et tollat et ita loqur palle. lex. sed et si me putem in pn. §. cum inter. et de actione empti. et ven. l. si tibi liberū. Sz Itē opponit de. l. errore. C. de iur. et fa eti igno. Sed dicendū qd ista regula reducat ad distinctionē illi qd si cōstendo in iudiciū errauit in facto error facti excusat vt hic. et corrigi pōt vsqz ad plationē inie nō post. vt. l. cōtraria. Sz Etrius opponit circa ignorantia iuris videt. n. qd ignorantia iuris excusat qd si soluo illud qd erat oi iure indebitū. vel ciuilitat tantum debitū p ignorantia iuris repetere possū. ff. d. cōdi. ide. l. si nō fore. §. idebito. z. §. adeo. z. l. cum is. §. fideius. for. et d. iur. et fac. igno. l. error. in fi. Dicūt pōt qd in. l. illa erratū fuit in iure extra iudiciū et ideo iuris error excusat si de dāno vitādo agatur vt in. l. palle. hic aut. et in. l. non fatef. erratū fuit i iure et i iudicio. et ideo iudicium auctoritas operat vt error iuris reuocari non possit. Sz Contra hanc solutionem est qd iure cauetur qd etiam error iuris in iudicio interueniēs potest reuocari. vt. ff. de iter. actio. l. de etate. §. qui iusto. z. §. celsus. Dicendū est qd secundū eos qui itelligūt predictos. §. in errore facti pprii oppositio nō procedit. sed secū dum illos qui intelligunt predictos. §. in errore iuris dici potest qd error iuris in iudicio ante lit. contestat. excusat vt in illis. §. post verolir. contest. non excusat. vt l. l. nō fatef. et h. Sz Itē opponitur et videt qd ignorantia iuris excusat et si de lucro captādo agatur. vt. ff. de bo. pos. l. in bonorū. et de iuris et facti ignorantia. l. regula. §. sed iure. Sed dicendū est qd aut lucrū percipi poterat si ne alterius iniuriā. et tūc excusat et tolleratur si nō potuit pitiores consulere. vt. ff. de iuris et facti igno. l. iuris ignorantia. et de vluc. l. nunquā. z. l. si fur. Sz Item opponit circa premissa et videtur qd iuris ignorantia nō tolleratur etiam extra iudiciū. licz de dāno vitādo agat. vt. ff. de acqui. here. l. si duo. Sed dicēdū ē qd ibi cā de qua agebat originem sumebat a lucro et ideo lz subsequenter dānum inducat iuris ignorantia nō excusat. cum magis originez qd casum post originem incidenter considerari oporteat. vt. ff. de donationibus. l. qui id quod in pn. et de acq. pos. l. clam possidere circa pn. de fideius. l. tutor. in pn. Sz Item opponit et videtur qd ignorantia iuris excusat. vt. ff. de decre. ab oz. fa. l. si. z. ff. ad fil la. l. si quis in graui. §. si qd ignorans. Dicendū est qd in illis. ll. qd doli requirunt ignorantia iuris excusat. Certū est enim qd in apiente tabulas testamenti ante vindictā defuncti necē requirit doli vt in eadem. l. si quis in graui. §. qd ad cām. et ideo ignorantia iuris excusat a pena. vt in eo. ti. z. l. §. si quis ignorans. In illis vero. ll. qd doli nō erigūt si qdem ius per eas inductum erat publice notū vere vel iuris psumptione. qd a tēpore cōstitutionis publicate concurrunt duo menses. vt in auē. vt facte noue cōsti. ignorantia nō tolleratur. vt. ff. de publicia. l. vlti. §. licz. Sed vbi non est publice notū vere vel iuris interpretatione ignorantia tolleratur. vt. ff. de decre. ab oz. fa. l. vlti. tamen contra predictam solutionē est. ff. ad. l. cor. de fal. l. diuus claudius. Certum est eniz qd. l. cornelia doli requirit. et tamen si cut ibi dicif ignorantia edicti seueritatem nō excusat. Sed responderi potest qd aut lex requirit doli verum

aut est cōtenta dolo psumpto ex qualitate facti. vbi requirit dolum verum ignorantia iuris excusat. vt in. §. si quis ignorans. vbi vero cōtenta est dolo psumpto ex qualitate facti ē qd. l. psumat dolo. doli ex qualitate facti est vbiqz quis faciat qd scit vel sci re debet se facere non debere. vt. C. de iniurijs. l. si non conuicij. et ad. l. cor. de fca. l. i. ff. de doli excep. l. i. iuris ignorantia nō excusat vt hic. et in palle. l. diuus claudius. Rō aut est qd qui ignoratiam pretēdit eius qd est publice notū videt esse in lara culpa. vt d. l. cedere diez. z. l. late. lara culpa dolo psumpto egpollet. et ideo iuris ignorantia nō excusat. Sz Item oppo. cōtra predicta et videtur qd ignorantia nō excusat. etiam vbi de dāno vitādo agit. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. si adulteriū. §. stuprum. z. C. de in ius vo. l. venia. Sz dicendū est qd aut pretendit ignorantia iuris ciuili et tunc locū habet omnia supradicta. vbi pretenditur ignorantia iuris naturalis vt qd pretendit filius se ignorasse qd nō debuerit inferri iniuriā patri. vel qd deberet patri puidere in necessarijs alimentis qd nō deberet furtū cōmittere vel homicidiū vel cetera debita iure naturali prohibita nō tolleratur licz sit de dāno euitando. vt. d. l. si adulteriū. §. stuprū. idem si quasi iuris naturalis ignorantia pretenditur. vt qd dicit libertus se ignorasse qd patrono reuerentiā exhibere deberet cum enim ab eo cōsecutus fuerit premiū libertatis quasi naturali iure teneretur. vt iure compensationis idem debeat reuerentiā exhibere. et ideo ignorantia iuris non excusat a dāno qd occurrit ppter nō exhibitam. C. de in ius vo. l. ij. Sz Ultimo distingui potest circa materiā regule qd aut errat in iure aut i facto. Si in iure aut ciuili aut naturali aut quasi naturali. Et si in ciuili aut in iudicio aut extra iudiciū. si in iudicio si quidē anteli. cōtesta. error excusat probata causa erroris legitima. vt. ff. de inter acti. l. de etate. §. qui iusto. z. §. celsus. si post li. contesta. ignorantia nō excusat vt hic. et in. d. l. nō fatef. si erratur extra iudiciū aut agitur de dāno vitādo aut de lucro captādo. et si de dāno vitādo aut erratur in eo in quo requirit doli verus aut in eo i quo sufficit doli psumptus vel lata culpa vel leuis et multo fortius si leuissima. Et si in eo in quo requirit doli verus ignorantia iuris excusat. ff. ad fil. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. Sed si erratur in eo in quo requirit doli psumptus vel lata culpa. tūc si quidē erat publice notum vere vel iuris psumptione vt qd a tempore publicationis concurrunt duo menses iuris ignorantia nō excusat. vt. C. de legibus et sena. consul. l. leges sacratissime et de iuris et fac. igno. l. constitutiones. et ff. de publici. l. vlti. §. lz. et ad. l. cornelia de fal. l. diuus claudius. in pn. Sed si nō erat publice notum vere vel psumptiue iuris ignorantia excusat. ff. de decre. ab oz. fa. l. si. Sed si agatur de lucro captādo. si quidem cū alterius iniuriā vt per vsucapionem: iuris ignorantia nō tolleratur nec excusat siue potuit siue non potuit pitiores consulere vt. ff. de iuris et facti ignorantia. l. iuris ignorantia. et de vsucapionibus. l. si fur. z. l. nunquam. Sed si sine alteri iniuriā si qdem nō potuit pitiores cōsulere iuris ignorantia tolleratur et excusat. sed si potuit pitiores cōsulere iuris ignorantia nō excusat. vt. ff. de iuris et fac. igno. l. regula. §. sed iure. z. §. si qd de bono. pos. l. in bonorū. et qd ordo in bono. pos. seruef. l. ij. §. vl. fallit. ff. de acqren. here. l. si duo. ppter rōnem quam supra dixi. Si errat in iure naturali ignorantia iuris nō excusat. vt. l. si adulteriū. §. stuprū. Si errat in qd naturali iuris ignorantia nō excusat. vt. C. de in ius vo. l. ij. Si errat i facto. aut pprio aut alieno. Et si alieno aut erat publice notum aut nō erat publice notū si erat publice notū ignorantia nō excusat. vt. ff. de insti. actio. l. lz si pupill. §. pscrivere. Si nō erat publice notū ignorantia excusat. vt. ff. p suo. l. si. z. j. eoi. c. pri. Si in facto pprio. aut erat de dāno vitādo aut de lucro captādo. Si de lucro error: nō tolleratur in pprio facto. Si de dāno aut cū alteri iniuriā. et tūc error in facto proprio nō tolleratur. ff. ad velle. l. quāquā. Aut sine alteri iniuriā. et tūc error in facto pprio excusat et tolleratur. vt. ff. de cōdi. inde. l. et si me putē. in pn. §. cū inter. de actio. empti et vēdi. l. si tibi liberū. et ita opz itelligi qd notat. ff. de lega. i. si res obligata. Idem.

Et qd succedit in ius alterius iustā ignoratīe cāz bfe psumit

De quod promissisti dare bouem in calēdis Augusti si non da res promissisti dare cētū nomine pene. de cedis an

calendas Augusti heres ignorans promissionē factā non soluit. Bubiū est an possit cū effectu cōueniri ad penā. Et respondetur q nō quia iustam habuit ignorantie causam. vt hic z. ff. eo. l. in al terius. Sed cōtra hoc aperte de ver. obli. l. ad diem. vbi dicitur q mortuo promissore ante diē pena nihilominus committit ad ueniente die quo dare debuit. licet promissoris hereditas non sit adita. Et idē dicit de nautico fenore. l. vlt. Sed dicas de rigore iuris penā p mitti ptra herede ignoratē. vt. d. l. ad diē. z de nauti co fenore. l. vl. Sed propter probabile ignorantie causam postu lare potest successor beneficiū restitutionis in integrū z eo impe trato nō nocet pene commissio. vt hic. z. d. l. qui in alterius. nocet ergo ipso iure vt in contrariis. Sed ppter probabilem ignorantie causam restitutio datur vt hic. Item opponit z videt igno rantiam nō tollerari in persona successoris z penam cū effectu cō mitti nisi successor fuerit pupillus. vt. ff. de verbo. obli. l. si cū fili. s. in hac stipulatione. Sed distingue utrū successor agat vel cōue nias. q si agat vel aliū inquirer pena cōmittit cum effectu. lz igno rauerit promissionē factam ab eo cui successit vt in. d. s. in hac sti pulatione. Sed si conuenias tunc pena cōmittit de rigore iuris. vt in. l. ad diem. de verb. ob. z. l. nautico fenore. l. vl. Ratio autē est que redditur i ter. vt. d. l. qui in alterius. q qui agit plene cert esse debet cū sit in potestate eius quando velit experiri. z ante de bet rem diligēter explorare z tunc ad agendū pcedere. que ratio non extendit ad eū qui conuenit. vt. ff. de doli excep. l. pure. s. vl timo. z ideo aliū est effectus vnus z aliū alterius. C Queri aut pōt an heres emphiteote qui soluere cessauit ecclesie canonē per biēnium. vel pūato p trienniu excusari possit z debeat ptertextu ignorantie. qd videt p hba istius regule. vt. ff. eo. l. qui in alteri. z q tēpus nō solet cedere ignorant. vt. ff. quādo appellandū sit l. i. s. dies. z. s. si aduersus. z. ff. de calū. l. annus. z de edil. edi. le. cū res. Ecōtra videt cadere a iure suo. vt. d. l. ad diem. z de mino ribus. l. emilius de nautico fenore. l. vltima. Bicendum videt q de rigore iuris possit dici a iure emphiteotico. vt. l. ad diem. cū si milibus. Sed ppter iustā ignorantie cām restitutio cōcedi debeat vt hic. z. ff. eo. l. qui in alterius. C Item queri potest quare est q mortuo stipulatore sine herede vel relicto herede cui potest de iure solui pena non comittitur ipso iure. vt. ff. de vsuris. l. pecu nia fenebris. in fi. z. l. cū qdam. s. si pupillo. Sed ecōtra mortuo pmissore cōmittit. lz restitutio concedat. vt dictū est. Rō est q ca sus contingens in psonam creditoris nō debet extēdere obliga tionē debitoris. ar. ff. eo. l. ois hereditas. s. nunq. z ad. l. aquil. l. qui occidit. s. vltimo. Sed ecōtra cōtingens in psona debitoris nō debet variare obligationis cōditionē. vt. ff. de hb. obli. l. i. z de psonis stipulatiōibus. l. ij. Idem.

C Odia restringi fauores conuenit ampliari.

Alus istius regule supra de elec. c. statutum. lib. vi. vbi dicitur q statutū de his qui ad parochialiu ecclesiarum regimen assumunt p mouendis ad sacerdotium infra annum alioquin ipis ecclesiis sint puati ad collegiataras ecclesias ex tendi nō debet. q cū sit odiosum restringi conuenit poti q laxa ri exemplū etiam apertū ponit. ff. de liberis z posthumis. l. cū qui dam. q si pater instituat filium ex re certa valet institutio. Sed si exheredet a re certa nō valet exheredatio. q in institutione ver saf fauor quē puenit ampliari in exheredatione odiū q ecōtra o3 restringi. Itē pbaf q caues in iure q pactū liberatozū. i. d nō pe tendo tollit ipso iure naturalē obligationē. vt. ff. de solu. l. stichū. s. naturalis. Pactū vero de petēdo q est obligatozū non tollit ipso iure. vt. ff. de pac. l. si vnus. s. pactus ne peteret. Et hoc pūn git ppter rationem istius regule. s. q in pacto de nō petēdo versa tur fauor quē conuenit ampliari. in pacto de petendo versaf odiū q op3 restringi. vt. ff. de actio. z obli. l. arianus. Sed contra regu lam videt. ff. de his qui notant in fa. l. ij. s. exercitiū. vbi odiū am pliat z non restringit. Sed dicendū est q aut ex vtraq3 parte. i. fa uoris z odiū versaf ius pūuati. Aut ex vtraq3 publicū. Aut ex alte ra pūuatum z ex altera publicū. Prime casu z scōo ampliat fa uor z restringit odiū q cū iura sint hinc inde paria cētū est in re dubia fauorabiliozem cām potius assumi debere q odiosaz. vt i p alle. l. cū quidam. z ar. ff. eo. l. quoties. s. idē sermo. z. l. quotiens

nihil. C In tertio casu refert ius publicū. siue hsef ex pre odij si ue ex pte fauoris z de isto tertio casu loquit. ff. de his q no. ifa. l. ij. Et rōbui ē q fauor publicū pferri debet vtilitatib pūuatoz vt. C. de pūmipilo. l. vtilitas. z in auē. de restit. z ea que pa. in. xj. mēse. s. quāobrē. col. iij. sed hoc falsum esse posset aliquis osten dere euidenter. Certū est q in maleficiis puniēdis fauor publicū versaf. vt. ff. de publicanis. l. licitatio. s. qd illicite. z. ff. de fideius sozibus. l. si a reo. s. vulgo. z ad. l. aqliā. l. ita vulneratus. z tamen iure caues q interpretatione. l. pene delictor. poti sunt moliede q exasperade. vt. ff. de penis. l. si pteses. z. l. interpretatione legum. Sed dicendū est fauorē publicū desiderari ita vt maleficiū nō re maneat ipunitum. ex quo cōstat cōmissu m. nō autem in re dubia i. cum incerta est criminis qualitas pene exaugentur. sed poti s minuant. cū potius clemētie q seueritati nos iudicantes pronos esse oporteat. vt. ff. de penis. l. respiciendū circa pnci. C Item cō tra predictam distinctionē est. ff. de suspe. tutorib. l. ij. s. quid er go. vbi si apparet cā remotionis ex causa leuioz remotus videtur z tamē smotōez tutoris suspecti suadet publica vtilitas vt i. e. ti. l. i. s. consequens. immo nō est cōtra q ibi nō suadet dictū sed p sumit in dubio minus fuisse delictum cum sit incerta delicti quali tas. z ideo ad sniam condēnatoziam sequit minor pena. cum pe na moderanda sit fm qualitatē delicti. vt. ff. de offi. ptesec. vrbis. l. i. s. cū patronus. z de iurepa. l. i. Idem.

C Decet concessum a pncipe bñficiū esse mansurū.

Larissime patet exemplū istius regule i auē. cōstitū. q d digni. s. il lico. vbi dicit q si filiūssami. pp dignitatez sibi de laram fuerit sui iuris q nihilomin dignitatis sue administratōe finita remanet sui iuris z retinet oī um cognatozū z agnatozū iura. C Sed cōtra regulā videt. ff. de le. ij. l. ticia seio. z. s. vsuras. vbi dicit q finita minoz etate cui oc casione puilegiū cōcedebat finit puilegiū a pncipe concessū. C Sed dicendū est q ibi finita erat finalis cā puilegiū cōcessi z iō finit puilegiū iuxta regulā gñalē cessante cā cessat effect. C. d epl. z de. l. gñaliter. z de hereti. l. j. z de test. mili. l. pe. z vlt. z d restit. mi. l. fi. in pposito aut nō erat finita puilegiū cā z ideo puilegiūz durat. vlt si erat finita fuerat cā ipulsiua z nō final. z iō finita cā nō finit puilegium. vt ar. ff. de vsufruc. l. gñaliter. s. duos. Et buius occasione distingue. Aut cōstat cām puilegiū cōcessiōis alicuius vel phibitōis facte eē finalē. aut pstat eē ipulsiua. aut dubitat. Et si pstat eē finalē. aut ea sublata remanēt alique reliqe pcedētis cāe aut oēs tollunt. z si aliq reliqe remanēt reliqis eis remanētib du rat effect. vt p3 exēpluz. ff. de qstio. l. vn. s. seru. vbi seru a dño distract in memoria pōis dignitatis nō d3 nec potest aduersus dominum quon daz interrogari. Itē qz desist esse decurio torque ri in memoria pōis dignitatis nō debz vt. ff. de. decur. l. vlti. Itē d eā q definit eē vxor nō instituit actio turpis i honore pcellē tis mrimonij. vt. ff. rerum amo. l. ij. z. iij. S3 vbi nulle reliqe cāe fi nalis remanēt sublata cā tollit totalr effect. vt. s. d pbē. c. si pau per. li. vi. z. ff. de acti. z ob. l. q cū herede. Ar. ad cōfirmationē bu ius distinctōis. q iure caues q sublato testō pñno de iure ciuili nō totū tollit pupillare qz nulle remanēt reliqe pñni. ff. de ioffi. re. l. pap. s. s3 nec ipuberis. z de vulga. z pupil. sub. l. in substitutiōe. z. l. ex duob. s. vl. z. l. si ptra tab. z ibi no. Si cōstat eē ipulsiuam tūc finita cā nō finit effect. vt. ff. de do. l. ij. s. vl. z. l. se. Et qd dici solet vulgariter de calurnia. ff. de postu. l. i. s. sexuz. S3 si dubita tur utrū fuerit finalis vel ipulsiua presumit in dubio ipulsiua. z iō ea finita nō finit effect. vt de cōdi. z demō. l. cū tale. s. falsaz cāz. z. l. ticio. s. si cū aū nup. z de vsufu. l. gñali. s. duas. z de dona. i ter vi. z. vl. s3 si duos. s. fi. C. de iure do. l. si mulier. Idem.

C Indultū a iure beneficiū nō est alicui auferendum.

Adulgetur reo a iure q possit ples ex ceptōes pponere vt. j. eo. c. nullus plurib. z. ff. de excep. l. is q dicit. z. l. nēo Et iō nō pōt auferri p hominē. Itē indulget reo p. l. q oēs excepōes dilatozias z deliatozias ppo nere possit vq3 ad lit. pte. C. d pba. l. exceptionē. z d exce. l. vlt. z pe. d pū. l. ita demū. z iō nō d3 auferri p hoiez. Itē indulget reo p l. q possit opponere pemptorias qñcūq3 aū sniam. vt. C. se. re. nō posse. l. pemptorias. z iō nō d3 auferri p hominē. qz indultū a

b iij

ture beneficium non est alicui auferendum. ut hic et in aut. de nup. §. si non solum. col. iiii. Item a iure indulgetur condonatio ad condonationem soluendam tempus quatuor mensium. C. de usuris rei iudi. l. ii. Et ideo non debet nec potest auferri per iudicem sine causa cognitione. ut ff. de re iud. l. ii. et iiii. §. si quis condonatus. Item indulgetur filio a. l. q. h. legitimam de bonis patris. ut in aut. de trien. et se. §. i. col. iiii. et non potest auferri per preterea nisi i. casibus a iure promissis. i. q. b. l. filium exheredare i. illis. n. i. quibus exheredare l. nihil omnino relinquere tenet. ut in aut. de here. di. et fal. §. exheredatos. col. i. et de im. do. in filios fac. §. ult. col. viii. q. est. C. de li. p. aut. non l. et ut cu de ap. cog. §. aliud. et §. se. Item indulgetur a iure illi quod finis lata est tpe. x. dierum ad appellandum ut in aut. de ap. circa pn. col. iiii. Item indulgetur appellanti ad ap. p. sequenda annus et ex causa beneficii. ut in aut. de his q. ingre. ad ap. col. v. et io ei si est auferendum ut h. et finita est ista regle alia iueniunt exempla regula confirmatoria. tunc est regula q. pater a iure usufructu. h. in bonis aduenticij filij. ut. C. de bonis q. lib. l. cu o. z. l. si. et tunc potest auferri per hominem reliquere ea conditione ne ad patrem pueniat usufructus. ut in aut. ut liceat matri et auct. in pn. sed illud sit legis auctoritate et io non potest auferri per hominem sed per legem q. auferendi potestatem concedit. ut C. ubi et apud quos in inte. re. agi. l. vi. et ff. q. cuiusq. vniuer. no. l. ite eorum. §. si decuriones. et de le. ii. l. vnu ex familia. §. si de falcidia Et potest q. vna lex potest tollere et multo fortius extenuare vires et effectum alterius cui plus licet: liceat et q. minus. ut. j. eo. c. cui licet. Item a lege datur marito administratio bonorum parafrenaliu uxoris. et tunc potest auferri per hominem. i. p. mulieris prohibitionem. ut p. b. a. f. C. de pac. conue. l. hac. l. Sed eadem sponso potest habere locum ad maiorem regle et dictorum exemplorum in regula positorum ptinet q. rere. Proio si iudex statuatur tempus certum ad dilatorias vel delatorias exceptiones opponendas. an post illud tempus et an lit. contest. possit opponere. Item si statuatur certum tempus ad opponendas pemptioes an post illud tempus et an finiam possint pponi. et ut q. sic. q. beneficij pponendi dilatorias vsq. ad lit. contest. est a iure indultum. Item pponendi pemptioes vsq. ad finiam est similiter a iure indultum. ut. d. l. exceptionem. et vl. et pe. z. l. pemptioes. ergo non potest auferri vel extenuari per iudicem ut hic. et de re iudi. l. iiii. §. si quis condonatus. et i. aut. de nuptijs. §. si non solum. col. iiii. Contra ut q. possit q. iudex potest limitare tempus. et post illud tempus a iudice limitatum excludit litigator. ut. ff. de accu. l. cu ticio. Imo plus q. non prosequendo infra tempus a iudice prefinitum desistere ut i. iuri suo renunciare. ut. ff. ad turpil. l. ab accusatioe. §. desistisse. ite p. hoc est. C. q. accu. non pos. l. si ea. de inge. et ma. l. diffamari. ff. de opti. le. l. macipiorum. et de cur. bo. da. l. i. et de bo. aut. iu. pos. l. iiii. et q. iure cauet q. iudex potest denegari iurisditi. ut. ff. ex quib. ca. ma. l. sz et si p. ptoze. §. sz et si cu de creto. Sz hoc ar. nihil ad ppositum q. cu loquunt oia in actore cui post tempus cu ca a iudice prefinitum agendi pias denegat. q. aut ponitur i reo volente p. tempus a iudice prefinitum exceptionem pponere. et io cu favorabiliores sunt rei q. actores. ut in regula iuris. potest non procedere argumentum p. p. dicta q. inducunt a simili vel pari. Tunc probabiliter dici potest q. aut iudex limitauit tempus cu cae cognitione aut sine et si cu cae cognitione. non possit post tempus limitatum a iudice exceptiones pponere. ar. ff. de re iud. l. ii. nisi q. ubi tempus q. indulget reo p. l. limitari p. per iudicem cu cae cognitione. si non sine cae cognitione pponere potest et post tempus. ut. j. eo. l. iiii. §. si quis condonatus. ar. ad p. ca. ff. de his q. no. infra. qd. ergo. §. pena grauior. ubi de hoc. Item q. i. potest an tempus. x. dierum qd. datur ad appellandum possit per iudicem minui et ut q. non p. hac regula et p. iura palle. ecotra q. possit. ff. de re iudi. l. ii. et oes. l. l. supius alle. i. q. pr. pcedeti q. inducunt. put. potest actor appellare. cu is sit actor in ca ap. q. fuit reus in ca principali ut dici solet in aut. de his q. ad ap. ingre. §. illud quoq. col. v. et p. ex eo q. pcedete ap. nihil est inouandum. ut. ff. nil inouari p. totum. et C. de ap. l. iiii. Item q. iure cauet q. dilaciones sunt arbitrarie. ut. ff. de iudi. l. non nunq. et C. de dila. l. i. et l. siue ps. tunc coiter dicif et tenet q. cu hoc tempus. x. dierum pcedat a lege sine aliquo ministerio iudicantis tacito vel expreso q. non possit per iudicem minui. ar. ista regule et in aut. de nup. §. q. non solum et §. si non. et de re iudi. l. iiii. §. si quis condonatus. Ad p. traria p. r. n. sio q. oia loquunt in tpe qd. datur tacito vel expreso. i. p. l. intellectum. cu iudex non statuit ministerio iudicantis. Item q. i. potest an legitima q. debet filio in bonis patris possit auferri vel minui p. l. municipalis. et ut q. non. q. cu beneficij sit a iure processu seq. q. non possit auferri. ut h. et pal. §. non solum. Item q. l. municipalis est ius ut. ff. de iusti. et iur. l. ius civile. l. et oes populi. et iure

ci. iura sanguinis non possit dirimi. ut. ff. eo. l. iura. ergo nec legitima q. iure sanguis debet per auferri. p. terea ius agnationis non potest tolli p. pac. ut. ff. de pac. l. ius agnationis. ergo nec p. statutum siue legem municipale q. in his demum valet lex municipalis i. q. b. et pactum. ut no. C. de decur. l. decurionum. l. x. sup. ipa rubrica. Item p. terea si vey. et q. i. his demum valz. l. municipalis in q. b. et pactum ut dictum est de necessitate seq. q. non possit debita iure nature tollere vel minuire. q. nec pactum potest ut. C. de ioffi. te. l. si q. si. §. illud. Item ex eod. ar. p. clu. dif. q. cu sit q. h. pactum sup. futura successioe disponendo minuendo vel tollendo in totum seq. q. non valeat pactum. ut. C. de pac. l. pactum. et l. si. et de col. l. pactum. et de suis et le. heredi. l. si. Item p. terea legitima de bonis parentum debet iure nature ut in aut. de here. et fal. §. p. m. itaq. col. i. et ff. v. l. l. scripto. i. si. et de bo. da. l. cu ro. Sz ius nale est imutabile. ut isti. de iure nali. §. pe. et ff. de capi. di. l. eos. ergo ius consequendi legitimam de bonis patris erit p. terea imutabile. Oppositum huius ostendit q. certum est q. vnu ius civile tolli posset p. aliis ut isti. de iure na. §. pe. ff. de le. l. de q. b. et l. non est nouum. Sz q. p. o. r. tio patronorum bonorum liberis debeatur iure positioe ciuili est indultum non naturali. ut. C. de le. here. l. lege. xij. ta. et in aut. de trien. et se. §. i. Item p. z. in aut. de here. et fal. l. p. m. §. si quis aut. Item ibi dicit q. lex necessitate imponit relinquendi legitimam a lege potest esse iuris ciuilis spem vel partem. ut. ff. de iusti. et iur. l. ius civile. ergo ius civile necessitate imponit relinquendi legitimam. ergo p. oppositum ius civile tollit. absurdum. n. ut q. ius nale h. q. nihil p. p. u. erat cu iure gentium dominia sint distincta. ut. ff. de iusti. et iur. l. ex hoc iure. p. z. ad relinquendum astrigat. Item cu iure nali et gentium iustitiam fuerit inco. gnitum qd. p. z. iure ciuili q. est postea eductum. ut isti. de testa. Item cu ad p. r. na bona vocent filij p. l. iuris veteris costat q. p. h. d. ita. r. is petitionem. ut. ff. de h. d. ita. r. is petitione. l. i. et iiii. Sz ipsa tolli potest q. iure ciuili educta. ut in eo. ti. l. ite veniunt. §. cu aut. Ergo sublata via p. qua venif ad bona et ipa bona tollunt. q. sublato medio sine quo ad extremum pueniri non potest et ipm extremum in effectu sublatum ut. Item sublata q. rela p. qua venif ad h. d. ita. r. is petitionem ipa h. d. ita. r. is petitiio sublata ut. C. de iof. testa. l. sancim. §. vl. Item sublato iure f. stonis p. qd. puenif ad f. scioza et ipa rescioza sublata ut. ff. de ac. et ob. l. i. honozarijs. §. si cu f. scissa. Item sublato iure of. ferendi p. qd. puenif ad pignozaticia. et ipsa pignozaticia sublata ut. def. ut. C. de p. scrip. xxx. vel. xl. an. l. cu notissimi. et no. ff. de da. in fec. l. si finita. §. postea aut. et qd. dicif debito iure nature de expo. ni et intelligi iure ciuili psuadete naturali conuentione constituto. ut alias exponit. ff. de vbo. si. l. p. n. u. ciatio. §. familie. p. p. t. q. ut di. cendum q. de rigore iuris legitima possit diminui et auferri p. l. municipalis. sed egas in genere tradita ut suadere p. trariu. Et ideo rig. or. pualet. ut dixi. §. eo. c. ii.

Idem.

Non firmat tractu tempus qd. de iure ab initio non subsistit.

Duo minores. vij. an. contraxerunt spon. salia non tenet ab initio de iure nec solo tractu temporis confirmantur. Item si duo impuberes vel vnus pubes et alter impubes non p. ximi pubertati et in quibus etatem malitia non sup. plebat contraxerunt matrimonium per verba de presenti non tenet ab initio de iure nec confirmatur solo temporis tractu de desp. impu. c. i. lib. vi. Item si aliquis impetravit beneficium cum cura eo tempore quo non erat in etate legitima licet postea fiat etatis legitime impetratio non confirmatur: sed tempus date litterarum solum attendit. §. de rescrip. si eo tpe. li. vi. Item si iura q. nulla est ipso iure non firmat aliquo tempore tractu. ut. ff. de ap. l. si exp. s. m. Item institutio h. d. is q. ab initio est inutilis p. p. sona testatis q. forte erat ipubes non pualet scilicet postea fiat pubes vel si erat seruus non pualet scilicet postea fiat liber. Et si erat filius. non pualet scilicet postea fiat sui iuris. Item si erat furiosus non firmat postea fiat sane mentis Item si erat captus ab hostibus non firmat postea redeat ut hec oia p. banf. ff. de testa. l. si filius. et l. ei et de le. iiii. l. i. §. i. Item si erat iuri lis p. p. sona heredis scripti q. erat non capax non firmat postea fiat capax. Et hoc vult dicere regula posita. ff. de l. pe. Item et testm. et oia volutas alia q. ab initio falsa tractu tempore non firmat. ut. C. de fal. l. sicut. Item legatum qd. ab initio inutile p. p. t. p. sona legatis tunc ut q. non poterat testari et consequenter nec legata relinquere. ut. ff. de le. i. l. i. vel p. p. t. p. sona legantis et legatarij ut quia legat testator

suo suo vel legat heredi a se ipso vel propter personam legat: rix
 eius a quo pstandum relinquitur ut q: legat seruo beredis vel rone
 rei legat ut q: legantur marmora z colune edibus iniuncte no fir
 matur tractu tps z si ca impedimenti remoueat. ut ff. d. regula
 cato. l. i. in prin. z de le. i. l. cetera. §. i. z. C. de le. l. seruis. z isti. d. le.
 §. an seruo. Item in stipulatione q: si stipuloz rem sacra stipulatio
 no firmatur lz fiat prophana. Item si stipuloz homine liberu no fir
 matur stipulatio licet tractu tps fiat seruus. ut ff. de ver. ob. l. iter
 stipulatem. §. sacram. C. Sed contra regulam videtur multa ob stare
 z maxime. ff. de seruit. vrb. pre. l. per fundum. z coia p di. l. receptu
 vbi constitutio seruitutis facta p vnum socioz no tenet ab initio sz
 postea confirmatur alijs consentientibus qñcuqz. Item. C. d. contra
 ctibus iudici. l. vna. vbi donatio in officiali inutiliter colata tra
 ctu tps firmatur. C. de nup. l. z si contra madata. z ff. d. ritu nup. l.
 si qz in senatorio. Item de le. iij. l. i. §. sed si filius. vbi legatu quod
 est ab initio inutile firmatur tps tractu. Item. ff. de here. insti. l. q
 soluendo. vbi institutio que erat inutilis confirmatur tractu tps. ite
 de codi. insti. l. mulier. §. i. vbi manumissio q ab initio fuit inutilis co
 firmatur tps tractu. C. Ad que oia dicunt legiste volentes soluere
 gñaliter q illud q ab initio de iure no tenet no firmat tps tractu
 solo z ita intelligunt hac regulam et. ff. e. l. q ab initio z. l. pe. Sz alijs
 adminiculis concurrētibz q no valet ab initio ex post facto firma
 tur. Et ita intelligunt oia supradicta iura que videntur regule ptra
 ria. que solutio lz coiter teneatur per omes no procedit diure. q: si
 testatur impubes z mox factus pubes adminiculum supuenit z
 tñ testm non confirmatur. Si testatur filius. z postea fiat sui iuris
 adminiculum supuenit z tñ testm non confirmatur. Idem in furioso
 licet postea fiat sane metis. Idem in capro si postea redeat ab hosti
 bus. idem in re mea q mibi pure legatur. na lz adminiculuz super
 ueniat q: definit eē mea non firmatur legatu. Idem in re sacra que
 postea fiat pphana. Et in homine libero q postea fiat seruus. naz
 in his oibus superuenit adminiculum q: cessauit ca impedimen
 ti z tamen q ab initio fuit inutile no confirmatur tps tractu. z io
 clarius pot dici ad oia q aut durat ca impediens aut cessat z nulla
 superuenit confirmans. aut cessauit z superuenit confirmans. Pri
 mo enim casu regula simpliciter vera est q: q ab initio non valz
 tractu tps no firmat ut hic. z. ff. e. l. q ab initio z. l. penultima z
 C. de fal. sicut z. ff. de appella. l. si expsim. Secundo causa scilz quan
 do solum cessauit ca impediens z non superuenit ca confirmans
 idem. q: q non tenuit non confirmatur. ut. ff. de ver. obli. l. inter sti
 pulantem. §. sacra. z de testa. l. ei. z. l. si filius z de le. i. l. cetera. §.
 i. z. C. de legi. l. seru. insti. de le. §. an seruo z. d. de rescrip. c. si eo
 tpe. In tertio qñ cessauit impediens z superuenit confirmans tñ regu
 la locu no bz ut patet si q bene insperet in oibus contrarijs supra
 dictis. Nam in. l. pñdū. z. l. receptu defectus consensu socij red
 debat constitutione seruitutis inutilem z io q: cessauit defect z sup
 uenit pñsus confirmatur pñdū fuitur. Item. C. de contra. iudi. i
 pedimētum donatiois erat offm. z io q: cessauit offm z superuenit
 volūtas expsa vel tacita ex tps diuturnitate psumpta confirmat
 donatio. z idē in. l. z si ptra madata z in. l. si qz in senatorio. z. l. i.
 d. le. iij. §. si filius. z in. l. si depositi suo z. l. mulier. §. i. z d. p di. i
 sti. l. si qñ. C. si maior factus fuerit. et in. l. q i rex. §. i. d. le. i. l. legata
 inutilit. e. ti. et. d. d. despo. ipu. c. i. qz i qz cessauit ca impediens. l. minor
 etas et superuenit ca pñmas. i. pñsus nouus p verba expsa vel p
 alios nouos actus extrinsecos declaratos. Et idē in. l. tribunul. §.
 vlt. z. l. si filius. ff. d. test. mili. et i oibz alijs in qb cauef q iutile a pñ
 cipio tractu tps pñmas. Itē contra regulam vñ. ff. de regula cato. l.
 i. et. ij. sz scribit legiste. ff. e. l. q ab initio. q spalia sūt tñ nihil ē q:
 ter. alif saluit i palle. l. i. ver. q diffinitio. ff. de regula cato dī. n. q
 multū refert vtrū aliq pure pñcipia iutiliter et tñ tractu tps no
 firmat. aut sub pñdōe et tñ pñdēte pñdōe pot dici inutile cū sit
 nullū et io no ipedit effectū assumere p cōditionis emētum: cum
 qd nullum est vitari non possit. ut. ff. de iniusto te. l. nam et si sub
 pñdōe. Idem.

Non est sine culpa qui rei q ad se non pñnet se imiscet.

Iquis asserit se iurispiciū cū canonici z ciuili
 sit iuris ignar et pñtū asseritiōis fu
 erit assupr i iudicē et pñtū male iudicauit vñ
 fuisse i culpa q: se imiscuit rei ad se no pñneti et p
 pñtea iure cauef q ipse tenet actiōem scñ in qñtū religioni iudi

cantis videbit equum. ff. de var. cog. l. si iuder et de acti. et ob. l.
 ex maleficijs. §. si iuder et insti. de obli. que ex quasi deli. i. prin. Et
 idem dico in eo qui se asserit medicum cum medicinam ignorat z
 per imperitiā aliquem ledit. ut. ff. de offi. pñsi. l. illicitas. §. sicut
 z insti. ad. l. aql. §. imperitia. Idem in quolibet artifice asserente
 se peritum cum sit imperitus q: culpa est imiscere se rei ad se non
 pertinenti ut. ff. loca. l. si quis fundum. §. celsus. z. l. itez quare. §.
 si gēma. z. ad. l. aquil. l. idē iuris in fi. Fallit in mensore qui de do
 lo tñ tenetur z si imperite versatus fuerit. sibi eniz imputari debet
 qui eū adhibuit nisi fuerit in lara culpa que dolo assimilatur. ff. si
 men. fal. mo. di. l. i. §. hec actio. Item in eo qui inuadit possessio
 nem vacantem quia cuz sciat eam ad se non pñtere videt fuisse in
 culpa z pñtea tenet. C. unde vi. l. si. C. Sed nūqd ille q potuit
 impedire ne alius lederef z non ipedit teneat. De iure canonico
 co planū est q tenetur q: no impediendo cuz potest vñ pñcipasse
 delictum seu fauore prebuisse delinquenti ut. d. de sen. ex. c. dilecto
 De iure at ciuili videtur pma facie idē qd de iure canonico q: iure
 cauetur q si pñtē dñō z pñbere nolēte occidat dñs occidisse
 videtur ut. ff. de noxa. l. ij. in pñ. Item q pñtū suū non pñxit cū
 posset in pari cā facinoris est hñdus. ut. ff. de remil. l. oē delictum
 §. q pñpositū. C. Sz tñ bñus dñminal. ff. e. l. culpa caret qui
 scit z pñbere non pot. text tñ illi. l. est in dñm argu. a dñō sen
 su sumpto q: si culpa caret q pñbere non pñt. ergo si pñbere
 pot videtur esse in culpa. tñ pñ illa opinione iduci posset q: iure ca
 uetur q si pñtū opem ferre dñō z no tulit capite punif. ut. ff.
 ad. filla. l. i. §. eodem aut. tñ libero homini vel proximo ex causa si
 deico. liberando non imputatur si opem ferre potuit z non tulit
 ut. j. e. l. i. §. sed in eo. Item videtur ista regula impedire officium
 tractatus de neg. ges. quia cuz gerens aliena negocia sine madata
 sit in culpa debet sibi actio denegari. tamen cōsuetū est z facilis so
 lutio q: cuz generaliter homo homini offm debeat. ut. ff. de seruis
 expor. l. seruus. ea lege magis suum officium videtur adimplere q
 culpabiliter rei aliene se imiscere quia appellans pro damnato dici
 tur facere rem suam quasi sua interfir ratione illius officij et cogita
 tionis quod inter homines natura constituit. ut. ff. de iusti. et iure
 l. vt vim. et de appel. l. no tantum. et quando apel. fit. l. ij. §. si.
 Dynus. Idem.

Nullus pluribus vñ defensionibus pñbeter.

Amsi negauit me eē debitorē ad mei defensionē z
 sic pñposui exceptionē pacti siue itēdōis nihil
 n omin pñssū postea pñponere exceptionē pacti z rei iudi
 cate. z alias ut in regula iuris nemo ex his in prin. ff. e.
 Item si pñmo pñposui exceptionē pacti vel iurisiurandi possuz
 postea pñponere exceptionē rei iudi. ut. ff. de excep. l. is qui. Item
 simul z semel possuz pñponere plures exceptiones ut pacti iurisi
 iurandi z rei iudi. ut. ff. de excep. l. nemo prohibetur. Est ergo effe
 ctus regule q simul z diuersis tpsibus pñponere possuz plures de
 fensiōes qb oib medi. itibz vel aliq eaz excludā intēdōez actoris
 C. Sz oppo. z videt q si pñposui vñā no possuz pñponere aliā.
 Si eniz pñuentus actione noxali negauit me seruū hñe in pñte z cō
 uictus de mendatio volo me dicere seruū hñe in pñte z cōueni
 ri noxaliter non suz audiendus. ut. ff. de noxa. l. quotiens. §. pñor.
 z. l. si seruus depositus. §. si negauit. C. Item si pñuentus de paupe
 rie negauit quadrupedē meū esse z pñuictus d mendatio volo dice
 re menz esse z dare pro noxa. non audior. ut. ff. si quadru. pau. fe.
 di. l. i. §. interdū. Item si rei ven. pñuent negabam me possidere z
 cōuictus d mēdacio volo me dicere possidere z paratū suscipere
 iudiciū no audior. nam possessio nihilominz transfertur ad actorē
 ut. ff. de rei ven. l. si. Itē si cōuētus hypotecaria nego rē debitoris
 z postea pñbato dñio debitoris volo dicere mibi pñmo obligatū
 fuisse non audior ut in auc. de triē. z semif. §. illud quoqz. col. iij.
 z. C. q po. in pig. ha. auc. item possessor. Item si negauit scripturā
 meā que d me pñducebat vñ negauit numerationē z postea pñuict
 volo cōfiteri scripturā meā z numerationem z allegare solutionē
 no audior q: nihilominus pñdenabor in duplum ut i auc. de trien.
 z se. col. iij. §. studiuz quoqz. z. C. dñ nu. pe. auc. §. q pñpā. Sz in
 omnibus his dicūt quod specialia sunt. Ratio aut specialitatis est
 ut mēdaciū pñuict. vñcuqz ergo dñbēdīf i pñpñte dñfēdōis mē
 daciū idē erit dicendum per omnia. cū vbi eadē rō ē idē ius debe
 at statui. Sz vbi pñponuntur exceptiones pñtrarie necesse est inesse

medaciu q: si vna e vera ei? p: traria necessario erit falsa. cu ad posi-
tionem vni? p: trario? se q: tur remotio alteri? ff. d. ver. sig. l. h. verba. z
d. isti. l. h. z si pupill. §. si iustitia z pp. h. opinio illoz q: dnt licere p
ponere exceptiones p: trarias si pcedit. C. h. mibi v? clarius distin-
guendu q: dico aut exceptiones q: videtur hie pponit p: ditione aliter
aut simpli. z si p: ditione aliter pponi pnt et p: trarie verbi gra q: dico
me debitor si ee h? si p: tigar pbari me debitor ee ppono exceptioz
pacti d? si petedo vel solutiois vel alia si tem. vt. C. d. excep. l. si q: de
i. h. si pponit simpli? aut e possibile pma p: uerti assertioez z co-
currere cu scda aut si. in pmo cau qm e possibile pma cu secunda co-
currere. i. e possibile id qd i vtraqz p: tines simul veru ee tuc plures
pponere simul z diuersis p: b? ita loq: ista regula z. ff. e. l. nemo
p: hibet. Sz si no e possibile pma p: uerti assertionem cu secunda con-
currere. i. si est possibile sit vep esse qd i vtraqz p: tinetur q: vna ne-
gat in altera affirmat z affirmato e negatio sut directe p: traria tuc
dico q: non audietur. vt in auten. de trien. z se. §. studiū vero z. §.
illud quoqz col. iij. z. C. d. non numerata pecunia auten. con. qui
ppiam de copen. l. h. z. qui po. in pig. ba. auc. ite possessor. z. ff. d.
rei v? l. h. z si quadru. pau. se. di. l. i. §. iterdu de noxa. l. h. z. l. si fer-
uus. §. si negauerit. C. Itē op. q: iure cauetur q: reus in exceptione
est actor. vt. ff. de excep. l. i. z de pba. l. i. exceptionib? in pn. sed ac-
tor non pot plures actioes pponere. sed vna de plurib? d? eligere
ff. eo. l. nemo. §. quoti. z de tribu. l. q: i herede. §. eligere. ergo nec
reus poterit oponere plures defensiones vt v? C. Rūdeo z dico q:
q: uia plures actioes actor no possit simul pponere plures tñ excep-
tioes reus pot pponere siue ex eadem siue ex diuersis causis origi-
ne sumetes vt hic. z p: eal. l. is qui dicit. z. l. nemo. Ratio autē est q:
re aliud in vno z aliud i alio q: fauorabiliores sunt rei q: actores. vt
in regula iuris. Ratio rationis ē q: in p: tate est actorū quando p-
uocent. non in p: tate reorū quando puocetur. vt. ff. de doli excep.
l. puer. §. si. C. Sed an p: uiam cumulationis pponere poterit plu-
res actioes. Quidā nō intelligetes cumulationis materiā dnt simpli-
citer q: nō vt in p: dicto. §. quoties. z ideo p: tract? de cumulatione
cōiter valet z sit utilis apud canonistas sicut apud legistas. q: fm
canones d? expmi res in cā licet nō actio nūquid pēdēte pmo iudi-
cio licebit eandē rem ex alia causa petere vel an licebit alia rē pete-
re ex eadē causa hec enim est cumulationis natura. C. Ad huius d-
clarationē z intellectū querendum est an cumulatio sit admissen-
da z in quib? casibus. Et circa hoc pmo inquirēdum est an pnci-
pia siue regule que de cumulatione tradūtur sint vere q: pncipijs
ignoratis ignorari oportet z ea que sūt post pncipia. arg. in auc.
de non alie. §. si min. Regula autē cū de cumulatione permittenda
tractat tradi debet copulate hoc modo vbi plures sunt actiones
non contrarie z que electione non tolluntur z in pma quaruz ab-
solutoria lata non parit exceptionē rei iudi. in secunda ibi admit-
tit cumulatio. Sed cū tractat de cumulatione ipediēda debet tra-
di regula disiunctiue z hoc modo vbi plures sunt contrarie actio-
nes vel que electione tollit vel in quarū pma absolutoria lata pa-
rit exceptionē rei iudicate in secunda ibi repellitur cumulatio. qd
aut predicta regula copulatiue posita sit vera ostendo sic. pmo
per illud generale non debet expectari casus cuius nūhil operatur
euentus. vt. ff. de fideius. l. pe. z ad velle. l. aliquādo. §. si. Sz certū
ē q: absolutoria lata in petioe pma non parit excep. rei iudicate
in secunda quandoqz mutaf vt psona vel causa petēdi vel res vt
ff. de excep. rei iudi. l. cum de hoc. z. l. cum queritur. ergo non de-
bet impediri secunda pendēte pma. Preterea in spe dubia cōsti-
tutus non debet ee melioris cōditionis q: is qui est in spe certa vt
pbari potest ex. l. vlt. ff. de copen. z ex. l. eum qui duobus d acqr.
here. z d. le. iij. l. i. in pnc. sed nondum absolutus in pma est i spe
dubia sed absolutus est in spe certa. Si ergo dicimus petioez faz
ex alia cā ppositā vel ad alia rem ex causa eadem impediri pēdēte
pma z cōcedi absolutoriā latā i pma tñ si absolut? ē melioris cō-
ditionis q: absolutus qd ee nō debet vt dictū ē maxie q: nō solet ac-
tor litē cōtestando facere conditioez suā deteriorē vt i regula iuris
ff. e. si solz z. ff. de nouatio. illa. Preterea probatur alio mō certū
ē q: appellatioe p: nūciatum extinguitur z ad eū statū reducif in
quo erat post litē contestataz z ante sniam. vt pbat per. l. ita de
mū de pcur. C. z per. l. qui cū maior. §. accusasse de bonis lib. ff. de
tñiusto test. l. si q: exheredato. §. hi aut oēs. de penis. l. iij. l. i. h. An
paria videtur litem pēdere z appellationē interpositam ee sed ap-
pellatione interposita licitum est plures causas cōiungere seu cu-

mulare ex quib? ostēditur appel. iusticiā cōtinere. ergo pendēte cā
pncipali licere v? plures causas cumulare ex quarū oīum vel uni?
pbatioe appareat rē deductā in iudicio debere d educi in cōden-
nationē. vt. l. scio. §. vlt. ff. de appel. Preterea pro hoc pot induci
insti. de acti. §. si minus. intelligendo textum vt iacet de doli. ex-
cept. apud celsum. §. itqz queritur. Item potest probari per. l. vlti-
mam. C. de app. Nam vbi licitū est petitionē ex eadem causa ad
aliam rem extendere z sic ex his duabus probatur z ex. §. item q:
ritur pma pendente posse ex eadez causa agi ad id qd plus est. z
l. scio. probatur ad eandem rem agi posse ex alia causa. Ex duob?
p: mis ar. concluditur vtrunqz cōmuniter. Preterea probari po-
test per. l. sed si ante de excep. nam ibi pma z secunda petio eā-
dem causam habet considerato effectu z ad diuersa proponunt.
Et q: absolutoria lata in pma non parit exceptionem in secunda
etiam admittitur cumulatio. ergo zc. Preterea potest probari p-
l. pma. §. qui autem. ff. quozū legatorū. dum dicit intelligendo
litteram generaliter vt iacet quēadmodum solemus facere quan-
do incertum est que actio potius teneat nam duas dicamus zc.
ergo concluditur ex eo q: due actiones ex diuersis causis possunt
eodem tempore ad idem proponi. z ex hoc cōcluditur cumulati-
ones concedi. Item secunda regula tradita disiunctiue similiter
vera est q: constat q: vbi sunt plures actiones contrarie propo-
sita vna repellitur alia. Ratio enī contrariorū est q: vt pposito vno
alterum intelligatur remoueri ad hoc fac. C. de fur. l. i. z si seruus
extero. l. vnica. z de codicill. l. h. ff. de insti. l. sed z si pupillus. §. in
stitoria. de ver. signi. l. hec verba. Item si electione tollitur vna
electa pcluditur alterius via. vt. ff. de noxa. l. electio z de tribu.
q: in heredem. §. eligere. Item vbi sunt due in quarum pma sen-
tentia lata parit exceptionē rei iudi. in secunda repellitur cumula-
tio. vt. ff. de excep. l. fundū. z. l. fundi. apparet ergo q: pmissē due
regule quarum pma permittit cumulationem. secunda denegat
vere sunt. C. Contrariū autē predictorū arguo sic. falsum z inoffi-
ciosum non sunt contraria nec electione tolluntur nec absolutoria
lata in vno parit exceptionē rei iudicate in alio vt hec colligi pos-
sunt ex. l. eum qui de pe. here. z. l. lucius. ff. de excep. z. l. p: tra ma-
iores. C. de inoffici. testamento. z tamen ab eodem propo-
sita se concursu. ergo regula pma cumulationem admittens
est falsa. Item noxa. actio detracta noxe deditione. i. insolūm
quādoqz competens z cum noxe deditione. i. noxaliter quando-
qz simul proponuntur nec impediuntur concursu z tamen absolu-
toria lata in vna parit exceptionem rei iudicate in alia vt i. l. i. deli-
ctis. §. si detracta. ff. de noxa. ergo regula secunda cumulationes
impediens est falsa. Preterea petitorium z possessorium non sūt
opposita. ut patet in. l. i. §. huius autē. ff. vti pos. nec electione tol-
luntur z cumulantur. vt in. l. cum fundum. §. si. de vi z vi. ar. z i. l.
generaliter. §. nūhil. de acqui. pos. z tamen absolutoria lata in pe-
torio parit exceptionem rei iudicate in possessorio ut determina-
tum est in. l. si. z. iij. §. quidam. ff. de interdictis. ergo predicta re-
gula secunda cumulationem impediens est falsa. Preterea hy-
pothecaria z personalis sunt diuerse ita q: non contrarie nec ele-
ctione tolluntur z tamen absolutoria lata in personali parit exce-
ptionem in hypothecaria. vt. ff. quibus modis pig. vel hypothec.
sol. l. si deferente. z nūhilominus cumulantur z simul proponun-
tur vt in auc. de fideius. §. si neqz coll. i. ergo regula ē falsa. Pre-
terea ibi conceditur cumulare. i. diuersas actiones ex diuersis cau-
sis ad idem proponere fm intellectum verum vbi actor est incert?
propter actum aduersarij que potius competat. vt i. l. i. §. qui aut
ff. quorum leg. z ibi no. ergo vbi propter factum aduersarij non
est incertus non permittitur actori ex diuersis causis plures actio-
nes ad idem proponere. ergo regula pma cumulationem admit-
tens est falsa. Preterea si peto rem legatam rei ven. et succumbō
si postea peto personali actione ex testamento. si quidem in pma
ma pronunciatum fuerit rem non fuisse testatoris non obstat exce-
ptio rei iudi. ar. ff. de excep. rei iudi. l. h. z tamen si pposita vna
eadem pendente uelz proponere aliam non possum. vt in. l. cum
filius. §. varijs. ff. de le. ij. cum ergo he non sunt contrarie sed di-
uerse nec electione tolluntur z possibile sit absolutoriā latam in
pma non parere exceptionem rei iudicate in secunda: et tamen
impediunt se concursu apparet pnam regulā esse falsam. Pre-
terea ciuilis z criminalis in eodem facto pcedētes nō sūt cōtrarie
qd patet q: vna posita nō pōt excludi altera nec tollunt electione

nec nisi lata in una parit exceptionē rei iudi. in altera vt. C. qñ ci-
uilibs actio cri. pre. z. ff. de tabul. exhi. l. locū. §. si qd dolo z. §. li. bo.
exhiben. l. iij. z. tñ impediant se pcurfu z. nō cumulatū vt. l. iterdū
de publi. iu. z. l. ij. §. i. vi bonoz rap. ergo relinqt pma regula fal-
sa. pterea actio de peculio q datur contra veditorem serui. z. que
datur cōtra emptorez nō sunt contrarie nec electione tolluntur nec
vno puento alter liberatur z. tñ vna pposita impeditur altera. vt
in. l. quoties. §. si creditor. ff. de pecul. Si ergo p diuersas ex eadē
cā z. ad diuersa ipediūtur cumulari: multo magis qñ cōtra eundē
z. ex eadē cā lz ad diuersa impediūtur ergo regula cumulationem
inducens non pcedit. Itē ptra regulā cumulationē inducentem
est. l. si quis libertatē ad si. ff. de pe. here. nā ibi inchoata petitiōe
libertatis ex vna cā nō pmittitur pbari ppetere libertatē ex alia cā
ergo apte ipedit cumulationē ad idēz ex alia cā. pterea p regulam
est. l. si duo. §. idē iul. in si. ff. de iureiur. nā ibi nō pmittit scōa peti-
tito in q scōa pp diuersitatē psonaz nō obstat exceptio rei iudi. ab-
solutoria lata i pma. Itē ptra cumulationē ē. l. nō ē nouū. ff. de acti.
enp. Ibi. n. nō pmittit plures ex diuersis cāis eodē tpe ad idē pp
nere lz dicit vnam deberi pponi in q vtriusqz pmodū veniat. p3 er-
go ex pmissis cumulationē nō pcedere nec pcedere posse reglas q
d cumulatōe tradūtur. C. Reglas pcedo. z. ad opposita singulari-
ter rñdeo z. pmo ad pmi qz qdā sūt ptraria i origie z. i effectu z. il-
latollū electōe. vt. l. i. d. furtif. z. si fū exte. l. i. z. d. codicill. l. vlt. C.
z. i bis cumulatio pcedit. qdā sūt ptraria i origie z. effectu pueni-
entia qz ad vñū finalē effectū tēdētia vt falsū z. inofficiū z. ista non
tollū electōe nec nisi lata i vna p iudicat i altera. vt. d. l. cū q. §. si
patiū se pcurfu rōne ptrarietatis q ē i origie z. i bis similis cumu-
latio nō pcedit. vt. d. l. ptra maiores. qdā sūt nec in origie nec i effe-
ctu p3ia z. electōe nō tollū z. absolutoria lata i vno nō p iudicat i alio
z. i bis pcedit regula q cumulationē pmittit. C. Ad scōm rñdeo qz
i. §. si dītracta nihil cumulat. n. ibi petif aliō lz idē nec ex alia cā lz
eadē lz solū agit d quodā bñficio a lege pmissō pcedēdo vel dnegā-
do vñ ibi nihil agitur q spāliter detractōem aut augmētū indu-
cat qtrū ad formā snie. vt in. l. miles. §. decē. ff. de re iudi. vñ ad ma-
teriā de cumulationē nihil facit. C. Ad tertiū rñde qz credo q non
sit verū similiter q snia absolutoria lata in petitorio parit exceptio-
nem rei iudicate in possessorio. et taliratione. quia sicut causa dñij
sepata ē ab vñfructu formali ita cā ppteratī sepata ē a possessiōe
vt colligi p̄t ex. l. naturalis. §. nihil. z. l. pmisseri. ff. de acq. pos. z. de
reb. eoz. l. §. si forte. Sz pstat qz lata i dñio nō pit exceptōez rei iudi-
cate i vñfructu formali vt i. l. si cū argētū. §. pe. scōo rñso. ff. d. exce.
rei iud. p3 ergo lata i p3rietate nō parit exceptiōem in possessione. z
hec dterminātur. C. de iudictis. l. icerti. Et qz dterminatiōes cō-
trarie reperiūtur iō plene dices. vt. j. eo. ri. q ad agēdū. C. Ad qz
tū dico. l. ad. §. lz neqz disputatōis cā qz pposita psonali non pos-
sit ex postfacto p3oi biptbecaria qz absolutio lata in psonali pit
exceptiōem i biptbecaria. vt. d. l. si deferēte. lz ergo cōiūgere ab-
initio. vt in. §. lz neqz. lz nō cumulare ex postfacto qz z alias i simi-
li cōcedif ab initio quod ex postfacto denegaf. vt i. l. z ancillaz. §.
illud. z. l. quoties. §. si creditor. ff. de pecu. C. Ad quīrū. i. ad. §.
q aut. rñdeo qz lz ibi positio actionū sit copulatiua tñ pclusio peti-
tionis alternatiua ē vt p3 dū dicit protestari ex altera z. si alternati-
ua ergo icerta z. rōe illi incertitudinis regulariter nō pcedit vt in
l. p3oz. §. qui aut. ff. de iureiur. magis enī cōclusio petitiōis spectari
d3 qz petitiō. vt ar. d. lib. lega. l. aureli. §. sticho. z. d. penis. l. si p3es
lz i cumulatōe petitiō z. pclusio copulatū z. sic nō repellēda quia
qua ratiōe pōt ex pluribz causis dberi possit ex pluribz causis sepa-
rati z. nō ptingē ibi peti. deficiō ergo copulatōis z. alternatiōis
opositiū tollit. C. Ad sextum rñdeo qz ibi pōt esse vtriusqz eadē
causa z. alia in eo qz si pronūciatur non legatū snia la-
ta in vna parit exceptiōem rei iudicate in altera. Itē pōt eē alia vt
si pmo agatur rei vñ. z. pñuicif rē nō fuisse restatōis z. p3pterea
non cōpetere rei vñdicatiōem: eo casu exceptio nō obstat i perso-
nali ex testamēto tamē lite pendēte in pima ppter futurum dubiū
pronūciatiōis euētū cumulatio repellit. vt. j. oñdam. C. Ad septi-
mum rñdeo qz absolutoria in ciuilitata parit exceptionē i crimina-
li et contra qñ pronūciatur sup facto. i. delictū nō fuisse cōmissū.
Eo enī casu effectū pronūciatiōis ad totū extendit. ar. §. d. iureiur.
l. si duo. §. idē iul. et. l. si duobz. §. colon. et p3pterea se nō cōpati-
untur pcurfu et sic oppositiō nō pcedit. C. Ad octauū respondeo
ē. ad. §. si creditor: qz ibi absolutoria qz pronūciat i debitiū parit

exceptionem in altero z. ideo vna non potest alij cumulari. Sed cō-
tra hoc est aperte qz ibi dicit qz pendente iudicio contra emptorē
non potest agi contra venditorē z. tamen constat qz lata p3o em-
ptore non parit exceptionem venditori. vt. l. si ate. §. iul. ff. de ex-
cep. rei iudi. Sed respondeo verum est non p3desse nisi pronun-
cietur non ptractū. tūc. n. qua ratione lata p3o fideiussore p3dest
reo principali. vt. in. l. duobus. §. a fideiussore. ff. de iureiur. licet si
deiussoris non interfit non peti a reo principali. vt in. l. fideiussoris
ff. de pac. Eadem ratione lata p3o emptore per eundem modū
extendatur ad venditorē z. sic p3cedit respōsio. C. Ad. l. si quis li-
bertatem. respondeo ibi non erat cumulatio lz de vna causa p3o-
posita ad alteram nō ppositam improba transgressiō. Et eodēz
modo respondeo ad. l. si duo. §. idem iul. nam ibi non erat cumu-
latio sed quedam petitionis p3ime de vna persona in alteram im-
proba z. illicita transgressiō. C. Ad. l. nō ē nouum respondeo quia
ibi dici potest qz p3ati cōmittit necessitati nō subiciit. vt. l. nō qz qd
ff. de iudi. z. C. qñ z. qñ iudex. l. i. z. ad hanc responsionem p3o-
bandā induci pōt de iureiur. l. p3etoz. §. si mibi plures. ff. C. Quia
igitur regule vere sunt restat videre i quibus casibus lz eas cumu-
latio p3cedat. Aut enim petitur aliud ex cā alia z. tunc nullo mo-
do ē dubia cumulatio qz similiter petitiōes diuerse z. se si contingē-
tes qtrū ad rem vel causaz sunt. et ideo p3cedunt. vt in. l. si idēz
cum eodem. ff. de iurisd. om iu. z. C. de an. excep. l. si cum si. aut
petitur idēz ex alia cā z. tunc cū certū sit qz absolutoria lata in p3i-
ma causa non parit exceptionem in secunda vt in. l. lucius. §. sem-
pronio de le. iij. z. l. aurelius. §. si. de lib. le. videtur qz cumulatio p3-
cedat sm regulam. Et p3o hoc. l. illa scio. §. vlt. de app. inducēdo
eam vt oñsuz est. d. Et ad. §. quia aut responsuz est. Aut agitur ex
eadem ad id qd plus est. z. tunc ex quo regule vere sunt. est valde
dubia cumulatio. Et qz p3cedat oñditur sic p3imo per. l. amplio
rem in si. de app. C. Sed ad illam anteqz p3cedam vltorius respō-
deo quia ibi loquitur in iudicio vniuersali quod de sui natura oīa
in vniuersitate cōtenta cōprehendit vt in. l. si quis cum totum. in
si. ff. de excep. rei iudi. dum dicit. nam cum hereditatem peto z. cor-
pora z. actiones que in hereditate sūt vidētur in petitionē deduci
vñ ibi non videtur noua petitiō sed potius per quādam declarati-
onem p3ime petitionis extensio. ar. ff. de pe. here. l. iij. z. l. item vi-
dendum. §. si quis. z. l. si quo tempore. C. Ostendo ergo per alia
argumenta hoc modo vbi ex aliqua causa que plus debetur et mi-
nus petitur ipso iure in reliquum obstat exceptio. vt. l. apud cellū
§. item queritur. ff. de doli excep. z. ar. l. i. §. quid ergo. de contra-
ta. z. C. si aduer. rem iudi. l. i. z. ibi de hoc. ergo secundum regulā
debet posse peti eodēz iudicio cumulando. P3terea si p3imo pe-
to. totum z. postea partem obstat exceptio sed non econtra licet ex
eadem causa. vt in. l. si quis cum totum. z. de pecul. l. hic queritur
in principio. ergo admittitur cumulatio. P3terea si absolutoria
fertur super eo quod sui potentia p3inet altēz non nocet in cōgē-
to vt ecce lata super actu non nocet in itinere vt determinatum est
in. l. si mater. §. si quis iter. ff. de excep. rei iudi. Sed ad hoc respō-
deo statim quia ibi non determinatur in littera z. dato quod dice-
retur adhuc. respondeo non est verum quod actus contineat
iter prout iter est species distincta seruitutis z. coequena ad actum.
vt. ff. de adimen. le. l. i. z. ibi no. z. ideo ar. non p3cedit. Ostendo
ergo per aliud. absolutoria lata in sorte nō nocet in vñfructu. vt. ff. d.
p3di. inde. l. si. §. lucius. z. tñ vñfructu ita se habent ad sortēz quod nō
pñt mibi deberi nisi sortēz debeatur vel debita fuerit. ergo licet id
quod est plus in actione furti manifesti non possit deberi nisi verū
sit p3ecessisse rapinam cuius occasione debeatur: tamen senten-
tia lata in vi bo. rap. non videtur parere exceptionem in actiōe fur-
ti. si nō parit bene concluditur vltorius quod cumulatio admittat
P3terea si operatur absolutio quod condemnatio satisfactiōe
secuta. vt. l. si quis cum totum. §. plane. sed condēnatio satisfactio-
ne secuta non tollit aliaz actionem ex eadem causa competentem
in id quod plus est. vt. ff. de acti. z. obli. l. cum ex vno. z. l. qui ser-
um. z. arborum fur. ce. l. i. z. l. si colonus. z. vi bo. rap. l. i. ergo nec
absolutio tollit et si non tollit sequitur secundum regulas quod
cumulatio admittat. p3terea diuersitas rerū ita ipedit exceptiōem
rei iudicate sicut diuersitas psonarū vt i. l. cum querif. z. l. cū pa-
ter. de excep. rei iu. z. ibi de hoc. ergo sicut ibi sunt diuerse per-
sone licet eadem questio et eadem causa defensionis non obstat
exceptio. vt. l. si cum uno. et. l. iij. et. l. iudicate. ff. de excep. rei

iud. ita et ubi est diuersitas rerum et eadem causa petitiōis habentiū ob-
stare nō dicitur si nō obstat sequi quod cumulatio pcedat. Itē si lex ponit
ita substantialē rē ut cām cū tractat de pmittēda et ipediēda excep-
rei iud. qd verū ē. ut. d. l. cū qñf. et l. eadē. et l. cū de hoc. et cōstat
q ubi ē cā alia l. res eadē exceptio nō obstat. ut in l. aurelius. §.
ult. ergo et ubi ē alia res l. res eadē cā obstat nō dicitur si nō obstat bene
sequi quod cumulatio admittat ex eadē cā id qd plus est. Preterea
ex arificatione p dicitur cause et rei pcedit et aliud qd si expōsio cause
i reali nō patit ultra cām extēdi expōs. ut in l. mī. §. si qd. et l. cū
als ad totū. i. ad oēm cām extēdere ut in eadē. l. §. eadē. ergo ex
pōsio qñtatis certe nō patit exceptionē ultra illā qñtate extēdi et
pñter nec cumulatio ē ipediāt. Preterea lex dicit q ubi i eodem
facto plures actiōes nascūtur vna i plus altera i min⁹ vna alteraz
nō tollit et licitū ē oib⁹ agi. ergo ut aliqñ sit legis effect⁹ vñ dicitur
q et absolutoria lata i pma agit i scōa. ut. ff. p socio. l. rei cōis. et o
tu. et ra. d. l. i. §. in tutela. et de acti. et ob. cū ex vno. Cōtrariuz
aut hui⁹ pbat sic. snia absolutoria lata i eo qd pñter alteri qd nō
ē p ei⁹ parit exceptionē i pñto qd nō est p pmi petiti. vñ bigra vsu
fruct⁹ cālis nō ē p oñi. ut in l. ita stipulat⁹. §. i. ff. de v. ob. et de
accep. l. p iusiurā dū. §. illud. et tñ absolutoria i dñio lata parit ex-
ceptionē rei iud. l. si cū argētū. §. si fundū. et illud iō qd ipossibile
est pñ petitiū. i. cālē usufructū cōpetere nisi pñm. i. dñium cōpetat
sic ergo et si pñcia factū nō ē effectus pñciationis trahit ad
id totū qd nō pōt de iure debet nō pcedēte facto sup quo pñcia
tū fuit. Et p h apte iudici pōt. l. i. §. et l. i. ff. de excep. rei iud. itē h
idē pbat q lex dicit q pmo domū petit. scōa cēmēra q nō sunt p o
dom⁹ exceptionē rei iud. repellit. Itē q pmo petit nauē scōa tabu-
las q nō sunt p nauis exceptionē repellit et h iō qd pñm petituruz
qdā totalitate sui et integritate cōprehēdebat secunduz. ut in l. si
quis cū totū. §. i. et l. ii. et de pactis si vnus. §. itē si pactus. ergo cū
totū factū deductū i pñm iudiciū nō solū cōprehēdat qd in secun-
dū deductū imo idē sunt restat qd pñciatū i pmo absolutorie ex-
ceptionē pariat i scōa et pñter facta relatiōe ad regulā cumulatio-
nē ipediāt. itē p hoc apte ex eo qd lex dicit res hēditarie nō sūt he-
reditatis p o et tñ snia absolutoria lata in petitiōe hereditatis parit
excep. rei iud. i petitiōe singulariū rer. ut in l. iulian⁹ et in l. si qd
cū totū. §. p. de excep. rei iud. plus fortifico ar. si actū sit psona
li ex dñu cōtra hereditariū debitore et absolut⁹ sit. Si postea aga-
tur cōtra eundem petitione hereditatis uniuersali l. scōa petitiō
plura cōprehēdat i corporaliter qd pñma tñ qd idē dubiū et eadem
qñtio et cā educit i scōa que deducta fuerāt i pma obstat exceptio
rei iudicare. ut. d. l. si qd cū totū. §. ult. et l. §. gñaliter. et. §. diffiniri
qd pōt. Sic ergo si pmo actū fuerit vi bonorum rap. p rapia et ab-
solutoria lata i secūdo pro eadē rapina agatur furti cum idem fac-
tum et idem dubiū in secūdū iudiciū deducatur constat qd excep-
tio rei iudicare obstat debet et si obstat debet exceptio: bene re-
stat vltērius referendo ad regulā qd cumulatio impediatur ex ea-
dem cā in id qd plus est. preterea constat patrem ex contractu filij
teneri in minus qd de peculio tñ et ipm filiū in plus qd in solidum
ut in l. si quis cā filio. ff. de pecul. et tñ si pñ iurat sup facto. i. filium
dare nō oportere i solidū qñf exceptio filio. ut. l. q iurasse. §. si pñ.
ff. de iureiur. et ē rō qd obligatio utriusqz ex eadē cā dñcēdit. idē et
eadē rōne si iudicat p dñio pñto ex dñu sui. ut in l. si cū argētū. §.
si. d. excep. rei iud. ergo p qd cū arguit ex eadē cā id qd plus ē cū
idē sit facto qd deductū i vñ iūqz iudiciū obstat dñ exceptio rei iu-
dicare: et pñter cumulatio ipedi. preterea si ad idē agit ex eadem
cā pñtat qd oīs qñtio deducta fuerit i pñm iudiciū ergo in totum
dñ exceptio obstat igit per regulam cumulatio impedi debet
quod sic ostēdo si rei uendicatio simpliciter pñposita in prosecu-
tione certa exprimitur absolutoria lata pariet exceptionem in to-
tum. ut in lege sextante. in principio. ff. de rei iudicata et solet alle-
gari pro glo. l. et an eadē. §. actiōes. tñ pñm uerū intellectū nihil fa-
cit sicut ergo nihil opaf expōsio cause quo min⁹ exceptio rei iud. i.
extet in totū ita et in pñposito facto ex quo ius agēdi pcedit ni-
hil opatur expōsio qñtatis. sed ad hoc statz rñ. deo qd refert inter
generalitatē reruz et causarū. Plus. n. opaf expōsio rei in pcessu
q expōsio cause. ut. l. si ex testamēto et ibi nō. ff. de excep. rei iud.
Et ē rō qd petitiō vñ rei nō hz cōem effectū cū petitiōe alteri⁹ l. z
secus si bene aduertat pñdi pōt in plurib⁹ causis cōcurrētib⁹ cir-
ca acquisitionē alicuius rei ut scripsi circa. §. actiōes. Sed hec respō-
sio nihil facit ad pñs pñpositū qd sicut in rei ven. plurium causa

rum cōcursus tendit ad eū dē finē. i. ad acquisitionē dñi sic et i p
posito cōcursus plurium actionū ex eadē cā descēdētū tēdit ad eū
dē effectū. i. ad idē factū pñtētū. Itē in rei uendicatiōe si ab initio
vna cā expōnitur nō patit expōsio exceptionē ultra illā cāz extēdi
ut in l. si mater. §. si qd. et l. pñ. Sic ergo et hic nō patit expōsio qñ-
tatis exceptionē extēdi ultra qñtate expōs. Et sic est ar. p cumu-
latiōe pñmissa. i. ex eadē cā in id qd est plus nō cōtra. pñterea in hy-
pothecaria ē vna cā. i. obligatio rei in rei uendicatiōe. alia in dñiū.
ut. l. alienā rē. ff. de pig. ac. et snia absolutoria lata in rei ven. scien-
te creditore obstat exceptio i hypothecaria. ut in l. sepe de rei iud.
et tamen per rei ven. aduocatur plus qd dominium per hypothe-
cariam minus qd possessio. ut in l. in rem actio. ff. de rei uen. et l. si
cūz uenditor. ff. de euic. ergo bene sequitur qd ubi est eadē cā dua-
rum actionum alterius in plus alteri⁹ in min⁹ cōpetētium in eadē
causa qd sentētia absolutoria lata in una parit exceptionē in totū
in altera et cōsequenter impedit cumulationem fm regulā pñmis-
sam. preterea absolutoria lata in re debitoris nocet in quanto mō-
noris et econtra eo casu quo contingit eadem cā eas continere. ut
in l. si is qui heres. ff. de excep. rei iud. §. est in pñte. l. z cōiter diuer-
sas habeat causas et sepatas ergo et. Cōclude vltēri⁹ l. z hoc tol-
lo statim qd. si ille est in pñte. loquit qñ cōueniebant in re et causa
qd in plus i una qd in altera. Sed quādo differunt snia lata in vna
non nocet in altera. ut. l. si tamē. §. i. ff. de edil. edic. Dico igitur
qd cū ex una causa plures actiones cōpetunt una in plus altera in
minus duplex pōt esse modus pronūciandi. pōt enī pronūciari
super facto. i. factū illud de quo agitur iudex nō pcessisse. et tūc
si agatur alia certum est exceptionē rei iud. obstat. Itē pōt pro-
nūciari super actiōe pñposita. i. eam non competere ex pñcedē-
ti facto et h casu exceptio rei iud. non obstat in alia. verbi gratia
ago furti nō manifesti contra aliquē et dico eum rapuisse rem et p
nūciatur rapinam non factam si agatur postea vi bo. rap. pñter
eandem causam obstat exceptio rei iud. Sed si pronūciatur fur-
ti non manifesti actionem non competere. ut qd constat rez rapā
fuisse interueniente uera uiolentia exceptio non obstat qd videt
absolutio facta per petitionem ineptam. Item exemplum aliud
si ago cōtra aliquem cedētē arbores actiōe ex locato et absolui
si quidem absoluitur iō qd pronūciatur eum non icidisse obstat
exceptio. ff. arb. fur. ce. postea agatur in id quod plus ē sed si pro-
nūciatur actione ex locato non cōpetere qd nō proces. locatio ex-
cep. rei iud. non obstat ar. fur. cesarum. et in l. acq. l. et h similia
colligi possunt ex l. si duo. §. idem iul. et ex l. duobus. §. a fideius-
sore. et. §. se. et. §. exceptionem. et. §. si quis iurauit. et. §. si quis col-
lonus et. §. qui iurauit. ergo eo casu quo exceptio rei iud. induce-
retur in totum certum est cumulationem ipedi fm regulam. Itē
qd lite pēdente incertum est qualiter debeat iudicari. i. utrū super
facto an super actione. consequenter an sit obstatura excep. rei iu-
dic. uel non. Dico tñ cumulationem impedi qd cum futurus du-
bius euentus se hēat pariter ad duo. i. ad ipediēdū et pmittēdum
iudicā de eo ut de ipediēte dū pendet colligi pōt ex l. pecuniaz
ff. si cer. pe. et p similitudinē legati flicti pure et sub pñtōe adēpti. ut
in l. si legatū pure. ff. de adimē. le. cū si. et ex l. quonīs de noua. ubi
ergo separte sūt cause qñtū ad numerū l. z eadē i spē absolutio lata
i vna nō parit exceptionē i altera et sic nec cumulatio ipedi ut p
pñdi pōt ex l. si cū ex testō. et ex l. si cū argētū. ff. de excep. rei iud.
Sed ubi ē eadē cā numero p oia l. plus uel min⁹ in vna qd in altera
cōtineat absolutio in vna lata parit exceptionē i altera et sic ipedi-
tur cumulatio cū eadē questio p oia in iudiciū deducit. ut in l. si
cū argētū. §. si petiō gregē. et. d. l. si qd cū totū. §. gñaliter. et. §.
diffiniri qd pōt. et. l. singulis. ff. de excep. rei iud. Cōd oppo-
sita nō possēt rñderi singulariter ad singula et uniuersaliter ad
oia ut sollicitus indagator: ingreere poterit si recte rōnem cōcep-
tis et separatōis rerū et causarū aduertat. Idem.

Quod semel placuit amplius displicere nō pōt.

A sententia pōt poni exemplū hu-
ius regule. Itā ex quo
semel placuit iudici certam facere sententiam nō
pōt vltērius displicere et per hoc nō possit eaz mu-
tare siue sit equa siue iniqua. ut. ff. de rei iudicata.
l. iudex. §. Paulus. et d. post rem. et lege cum querebatur. et de

qñtibz. l. i. §. fi. z de penis. l. diui fratres. C. sz h3 hoc opp. de. l. fi ples. C. qño z qñ iudex cñ filiabus. Sz dñi soler z dñ referre vtrñ snia ñ teneat ipo iure. z tñcipe idē si ē ordian? pñt secūdo pñcia re. si delegatus pñciabit dñgās. vt. C. qño z qñ iudex. l. fi ples. z l. fi vt pponis. z de accu. l. iij. sz si teneat ipso iure l3 iniquitatē cōtine at nō pñt p eūdē iudicē reuocari. vt in. l. palle. z ff. de iudi. l. qñ ius sit. z. C. de sentē. l. post sniaz. tñ pñt appellari z p iudicē appellati onis de iniquitate cognosci. z cognita iniquitate snia corrigi vt. ff. d re iudi. l. ples. z l. cñ platis. z de app. l. i. Itē pñt pñt in pñssioe tā in iudicio cñ cā vel sine cā vtraq3 enī ē obligatoria. vt. ff. de interro ga. acti. l. i. quam ē iudiciū cñ cā tñ legitima. vt. C. dñ nu. pe. l. ge neraliter. alias appellat idiscreta z nō obligatoria. vt. ff. de pba. l. cñ dñ debito. §. fi. z dñ doli excep. l. iij. §. ptra. Sz oppo. ptra h3 q va let ē iuditiū ē sine cā vt. ff. d pac. l. tale pactū. i pñ. Sz dñcas aut ad liberādū aut ad obligādū pcedit talis pñssio. si ad liberādū va let ē sine cā. vt in. l. tale pactū si ad obligādū nō valet si cām non hēat annexā. vt. d. l. cñ dñ debito. z. d. §. 3. C. sz opp. q ē ad ob ligādū valet vt i debito soluto qñ tacite videat hñe cāz donatōis annexā q pñssio z solutō pñcia sūt. vt. C. ad. l. fal. l. fi. z dñ dona. l. fi pñonus. §. fi dñllo. sz sol. eius qd ē indebitū a sciēte pcedēs indu cit pñssionez donatōis. vt. ff. de reg. iur. l. cui p erroze. ergo z pñssio. Sz dñstigne qñ aut vterq3 sciebat cām nō subesse z tñc nō iducit donatō. qñ i pari cā melior ē cā pñti q agētis. vt. ff. d verb. obl. l. fi suū. §. sequitur. z. j. eo. c. i pari. Sz qñ soluo sciēs debitū z q similit sciebat indebitū donare videor z repetitio denegat. C. Bi ceret aliq3 qre cñ vterq3 scit cāz nō subesse facili? denegat repetitio q cōcedat petitiō. rñ. pñterea ē qñ in pari cā melior ē cā pñti q agētis vt dictū ē. cñ ergo sint i pari scie cā re? z actor seq3 q z repe titio soluti denegat z petitiō pñssio. Sz qñ creditor crederet subesse cāz re? q pñt scire nō subeē vt ex cā donatōis pñtēri z iō ēē effica citer obligat. ar. ff. d oper. liber. l. campan. z no. in palle. §. ptra. C. Itē opp. q displicere possit q semel placuit ē i iudicio pñtēdo vt. ff. fa. ber. cñ putare z dñ iuris z fac. igno. l. error. Sz dicendū ē q aut pñt pñtēte errasse aut pñt nō errasse aut dubitat. pñmo cāu aut errauit i facto aut i iure vt plene distinctū ē. §. eo. in. c. ignorantia. Secūdo cāu si pñt reuocari pñssio z ita loq3 regula. Tertiō cāu pñssio i dubio nō errasse. qñ nō extimād? ē dñtisse qd non mēte co gitauit. ff. de suppell. lega. l. labeo. §. idē tubero. Itē pñt pñt exē plū regule i pñtractu. qd enī semel placuit in pñtrahēdo amplius dis plicere nō pñt. vt. ff. de acti. z obl. l. sicut. z dñ resci. v. l. de pñtractu. Sz tñc obstat. ff. de pñdi. ob cām. l. si pecuniā. vbi petēti l3 penitere Sz dicēdū erit q dñia ē iter pñtract? nōiatos z inominatos. Itāz in pñtractib? nōiatib? nō l3 regulariter penitere l3 fallat i cāib? q no. in. l. pñall. sicut. in pñtractib? vero inoñiatib? aut res ē integra ex vtraq3 pte z tñc vterq3 cōtrahētū pñtere licebit aut pñtract? ē vetit? p alterutrā pñti z tñc vñtēti licebit penitere alteri non. vt plene tractat i. d. l. si pecuniā. ff. de pñdi. ob cām. Itē pñt pñt exēplū regule i ele. tione. Itā postqñ in scrutinio nōiaui aliqñē z electio fuerit subsecuta vel postqñ pñtiti cōsensum electionis ab alijs celebrare: nō possum vltē ri? ipugnare nisi ex cāis postea emergentibus vel nisi mores electi antea celatid nouo pādant. l. i. pñobitas seu alicuius latētis vitij vel dñfect? quē uerisimilit ignorare potueri veritas reuelef. vt. §. dñelec. c. nulli licef. l. i. vj. z appet. ff. de le. i. hui electioe. z l. hui. §. stichū. z dñ le. iij. statu lib. §. stichū. z de oper. le. l. apud auidiū. z dñ decur. l. fi. z ar. de pñfir. tuto. l. in pñfirmādo. cñ. l. se. Sz pñtra h3 ē. ff. de le. iij. l. vnū ex familia z l. cñ pñ. §. a filia. Sz in illis ius eligēdi nō ppe te bat dñ pñti. sz totaliter erat in tpe mortis iō nō pñsumit pñmā ele ctioez vt iōi apparet. Itē pñt pñt exēplū in hñditatis aditōe. Itāz ex quo semel hñditas placuit aditō nō pñt postea displicē repu diādo. vt. C. de repudiā. hñ. l. fi. cñ maior. Et hñ verū ē de iure cōi. sz pñ restitutōez in integrū repudiari pñt a mōre. vt. ff. d acq. hñ. l. fi mi nor. z l. fi necessariis. z dñ mōiub? l. qñ si mōi. §. iñstitut. Itē pñt pñt set in dñlatione iurisiurādī. vt. C. de iureiur. l. si qñ iurandum. Itē in pñsensu hñto ad pñfirmādū alterius factū. vt. ff. de aq. plu. arc. l. i dñe. z de dñner. z tñ. pñscrip. l. de accessiōibus. Sz dñ regulā vt. ff. de iure codicillorum. l. diui. §. l3. z de le. i. si mibi z tibi. §. i legatis. z dñ le. iij. l. si qñ i pñ. testī. vbi qd semel placuit iñstitutō hñdē vel legā do pñt postea displicē iñstitutōez vel legatū reuocādo. Sz dñcas q aut volūtas pñma fuit obligatoria aut alicui? iuris volēt? pñtē excu satoria. pñmo cāu h3 locū simpliciter regula. qñ sufficē semel velle ita q penitere non l3. vt. d. l. sicut. z ibidē no. z l. dñ accessiōib? z quoz

legato. l. i. §. pñdest. Secundo cāu regula nō vendicat sibi locū vt. l. pñal. §. l3. z in. §. in legatis. z l. si qñ in pñ. testī. Sz nūqd poterit testator ita dispōere qñ nō liceat reuocari. qñ dñc in testō pñmo qñ secū dū non valet nisi fuerit ibi dñ verbo ad hñbū posita saluatio virgi nis marie. postea fecē scōm z reuocauit omnem aliam voluntatem z omnia verba derogatoria vñtata que continētur in eandem: du bitatur vtrum valet pñmum vel vltimū. Et videtur qñ pñreualet vltimū. qñ volūtas posterior licet ei videatur pñ pñioez derogari qñtum ad verba in pñiozi plata pñreualet pñme vt. ff. de le. iij. l. fi. in pñ. z de iureiur. l. diu. §. l3. ergo l3 in testō pñmo derogatoria ver ba prolata fuerint vltimo tñ ex quo apte apparet de voluntate te stantis in vltimo expñsa vt vltimū pñreualere. Pñterea id ope ratur reuocatio generalis qñtuz ad omnia qñ spñlis operatur in spe ciali cui foret applicata. ar. ff. dñ adm. tu. l. si duo. z dñ ag. hñf. l. si ser uus eius. C. de pñscrip. xxx. vel. xl. an. l. omnes. z de quadri. pñscrip. l. iij. Sed constat qñ reuocatio specialis facta de pñmo faceret h3 va lere. vt. l. si quis in pñ. testī. dñ le. iij. ergo reuocatio generalis expñsa in vltio vt tollere pñmi testī effectū. Pñterea h3ba derogatoria in pñmo testō plata gñilia fuerint. Itē prolata in vltimo similiter sunt gñilia. vñ qñ i pari cā gñialitatis sūt vt i dubio posteriora pñferenda z pñreualere pñiozibus. vt. ff. de le. i. si mibi z tibi. §. in legatis z dñ adi men. le. l. iij. §. fi. C. de fideicō. l. dari. z dñ vul. z pup. substi. l. si qñ eum. ff. de manumi. te. l. si peculium. §. i. Pñterea qñtuz ad tollē dam substantiam et effectum substantie pñcedentiū ita se habet posterius testm ad pñius: sicut posterior stipulatio que nouat pñio rem nouatam qd pñz qñ stipula. que nouat ipso iure aliam tollit. vt. §. pactus ne peteret. sic z posterius testamentum tollit pñmū de iniusto testa. l. iij. z innuitur. in. l. hac pñsultissima. §. si quis autes z. l. sanc. C. dñ resta. Sed posterior stipu. ita se habet ad pñiozem qñ in generalitate pñcepta omnem pñiozem z oēm eius effectuz tollit. vt. ff. de excep. l. z vno. §. z eius rei z inñti. qui. mo. tol. obl. §. est z pñte rea. ergo posterius testm ita se habet ad pñmum qñ sub generali tate verboruz pñmū z oēm ei? effectuz tollit. Pñterea l3 argumē tari de pñtractu ad vltimam voluntatem quasi de minori ad maius affirmando. vt de le. iij. qui chirographū. Sed in contractu l3 sub generalitate verborum omnia pñcedentia tollere. vt. ff. de trāsac. l. non est ferendus. z de verbo. obl. qui rome. §. duo fratres. ergo multo fort? licebit z sub generalitate verborū tollere effectum pñ cedentium in vltima voluntate. Pñterea ita se h3 testamentum posterius ad pñius sicut lex posterior ad pñiozem qñ voluntas te statoris lex est vt in auct. de nup. §. disponit. sed lex posterior ita se h3 qñ tollit pñiozem l3 sub generalibus verbis pñcipiatur sicut si pñci peretur specialibus. vt in pñalle. l. de quadri. pñscri. l. iij. z dñ l. oēs z dñ pñscri. xxx. vel. xl. an. ergo ita tollat vltimū testamentum pñmū pñterea facilius reuocantur que dependent ex voluntate vñi? qñ plurium vt. ff. e. quotiens vtriusq3. Sed que dependent ex volun tate plurium vt pñtractus reuocantur etiam pñter generalitatez ver borum vt dictum est. ergo zc. Itēz pño hoc. §. locator. ff. locati. l. cum plures. Econtra qñ pñmum valet videtur qñ qñ pñma volū tas ē derogatoria vltime pñma pñualet nisi fuerit specialr reuocata. sz hec nō fuit reuocata spñlter sz generaliter. ergo vt qñ pñma pñua leat. Et pñ h3 ē apte. l. si mibi z tibi. §. iterdum. vt enī apte dicere qñ oporteat specialē mētionē fieri de pñmo z qñlitate ei?. pñterea illd ap pellat spñlē qd ē a gñlitate subtrahit. vt. ff. dñ le. iij. l. su? vrbano. §. fi. z de triti. l. iij. z dñ suppell. le. l. legata. z si qñ i ius. l. i. z si quis cau. l. si qñ. §. qñtū. z dñ iureiur. itē apud. §. hñdictū. z dñ pub. l. i. §. dñre rit aliq3. z. §. vñde qñrif. Ad idē facit qd no. dñ flumi. l. quo min?. z de appel. l. si expñsū. Si ergo lex regit qñ specialit se penitere dicat videt regere qñ descedere debeat ad specialitatē verboruz z a ge neralitate discedere. C. Determinādo vt dicēdū qñ si quis diceret scōm valere forte nō erraret. qñ in auct. de testa. iñfect. §. si qdē nō vt regere qñ pñcedēs testamētū spñlter reuocetur. sz videtur suffi cere expñsa reuocatō per generalia z pñditionalia verba. siue du bitatiua z nō assertiua vñ dñt hoc ipm expñsum significare. qñ si fec. qdā talē volūtatē nō tñ vltēri? valere vult. Tamē ego dicerem qñ regit reuocatio specialis testī pñmi sequētis derogatoriū vt pñedi cta. l. si qñ in pñ. testī. vbi nisi specialiter dñxerit zc. sed si specialiter reuocaret pñmū vltimi derogatoriū nō est qñstio qñ vltimū pñualet qñ nō potuit sibi legē iponere a qua discedere nō liceat. vt. d. l. si qñ i pñ. testī. Sed si nō stare in finib? vltie volūtatib? sed transiret ad naturā cōtractus: tñc ēē irreuocabilis. vt. ff. dñ dona. cā mozi. l. vbi

ita donatur. q̄ aut fieri possit illud in testamēto q̄ in cōtractu p̄
de assignatōe liber. §. assignare. z no. de testa. heredes palā. §. si.
Si ergo donaret vel vedit heredi p̄nti vel eo ab h̄te alteri p̄ eo re-
cipiēti sub ea p̄ditōe si testamētū reuocari p̄tingat habebit dona-
tio vel veditio effectū irrevocabiliter in eū casum in quo testamē-
tum reuocari contingeret. Idem.

¶ Non debet aliquis odio alterius pregrauari.

¶ **Exemplum** istius regule ponitur
C. de inoffi. test. l. si q̄
in suo. §. legatū. vbi dicit q̄ m̄ nō d̄z exbere
dare filiū p̄pter delictū a marito eiusdem filij
p̄re cōmissū. Itē. ff. de bo. pos. §. ta. l. iij. §. si
emācipatus. vbi d̄z q̄ si p̄ exheredat filiū p̄
cām i gratitudinis ab eo cōmissū illa exbere-

datio nō d̄z obesse nepoti q̄ cāz i gratitudinis nō cōmisit si aliquo
casu cōtingat i officio q̄relā ad nepotē deuolui. S̄z v̄ falsū esse
q̄d cōtinet in secūdo exēplo. q̄ exhereditatio facta legitīe d̄ filio nepo-
tē excludit q̄ si iustitū vel exhereditatio filiū meū nō habeo necesse m̄tio
nē facere d̄ nepote nato ex filio. ff. d̄ liber. z posthu. l. si q̄ posthu-
mos. §. si q̄ filiū z. l. gallus. §. i oib̄. z de p̄iū. cū emā. lib. l. i. §. si
p̄ in p̄tate. r̄ideo z dico verū eē q̄ q̄dū filiū exheredat v̄iuit
z post ad querelaz excludit nepos ex eo nat̄. nec pōt aliquo iure
rūpere testm̄ aui videlz si ab eo fuerit p̄terit̄ ex quo filiū exheredat
vixit post aui. vt in pal. l. §. filiū. §. si filius exheredatus nō excludi-
tur a q̄rela p̄ repudiatōe tacitā vel exp̄ssaz nepos vocat ad q̄re-
lā ex vigore edicti successōis q̄d h̄z locū in q̄rela: vt. ff. de inoffi. te-
sta. l. si is q̄. z. l. p̄. itē si filius exheredat moris an̄q̄ excludat a que-
rela aut an̄ aut post. si an̄ uocat nepos ad querelaz ex p̄sona p̄is
exhereditati. Si post uocat nepos ex sua p̄sona p̄ edictum successōis
um. ita d̄z intelligi pal. l. si q̄ posthumos. §. si filiū. z de §. ta. l. iij.
§. emancip. z de p̄iūgen. cū emāci. lib. l. i. §. si p̄ in p̄tate. z. C.
de inoffi. test. §. si q̄ filiū. z in auct. cū de appel. cog. §. si p̄iūctus
fuerit. Itē dare p̄z exēplū vbi cūq̄ cauē q̄ p̄ delictū p̄is filius
puniri nō d̄z nec aliq̄ maculā filio infligere. ar. ff. d̄ penis. l. crimē
de decu. l. ij. §. in filijs. §. fallat in crīe lese maiestatis z h̄seos. C.
ad. l. iul. maie. l. si q̄. z de hereti. aut. gazaros. ¶ Sed cōtra h̄ v̄
q̄ iure cauētur q̄ filij puniunt p̄ iniusticiā p̄is. vt in auct. vt oēs
obe. iudi. p̄i. §. i. coll. v. sed ibi habuit respectū ad iusticiā diuī.
nā q̄ aliquādo punit filiū p̄pter delictū p̄is sicut ibi notari solet.
Itē contra regulā v̄ q̄ iure cauē q̄ si p̄ exheredat filiū exhere-
ditatio nocet nō solū filio sed et nepotibus ex eo natis z in eius po-
testate p̄stitutis p̄ q̄d p̄z q̄ alteri odio aliū p̄grauat. vt de bo. lib.
l. q̄rif. S̄z dicendū est aut agi de his que mediāte ministerio filij
p̄nt acq̄ri p̄i. aut de his q̄ mediāte ministerio filij nō acq̄runtur
p̄i. Si de his que p̄nt acq̄ri p̄i mediāte ministerio filij. tunc h̄z
locum regula indistincte. S̄z in his q̄ mediāte filij ministerio non
acquirunt p̄i distinguēdū ē aut obueniebant ab ip̄o p̄re aut a
genere vltiori aut a ciuitate vel a rerū natura. p̄mo casu delictū
p̄is nocet filio. in scōo z tertio non nocet. vt. ff. de interdi. z rele.
l. iij. z de iure patro. l. diui fratres. z ita d̄z intelligi. C. de q̄oni. di-
uo marco. ff. ad. l. cor. de fal. l. si quis p̄is sui. Et p̄pter hoc solu-
ta est q̄d de qua dubitari solet. l. an filius debeat p̄uari successio-
ne feudij p̄pter delictū p̄is q̄ si erat paternū puaf si a rerū natura
vel a gēe vltiori obueniēs nō puaf p̄ pal. l. iij. Idem.

¶ Sine culpa nisi subit cā nō ē aliq̄s puniēdus.

¶ **Si non** est delictum non pōt impo-
ni pena nisi q̄n cā rationa-
bilis subest z sic regulā ponit z exceptionem
a regula q̄ exceptio regule cōtra iuris aucto-
ritatē v̄ dicere. q̄ vbi nō rep̄it subesse culpa
nō d̄z imponi pena. ff. de §. sig. l. aliud ē fra-
in p̄n. S̄z dic q̄ aliqui suadēte publica vtilita-

te. z sic cā interueniēte puniē q̄s sine culpa. vt ecce aufertur aliq̄n
res possessori ut assignet militi q̄ in bello se habuerit virtuose. vt.
ff. de euc. l. luci. z de rei ven. l. itē verberatū. §. idem si forte. Itē
seruus p̄p laudabilis fidei exēplū admittit ad vindicandū necem
dñi z p̄ premio libertatē p̄sequitur. z ita p̄ntē dñi sine culpa sua ex-

cā predictatū dñum suū auferet vt. C. de preci. impe. offer. l. i. z i
quib̄ cau. ser. p̄ premio libert. acceperūt. l. i. Itē p̄z in suo qui p̄
pter publicā vtilitatē. i. vt eruaf adulterij veritas torques z tor-
dñi nō restituit z sic puniē dñi sine culpa. ex cā tñ in h̄. l. q̄ puaf
iustus dñi sui h̄z p̄ciū cōsequat. vt. ff. de adul. l. si postulat. z no.
de calū. l. penul. ¶ S̄z v̄ ē q̄ vbi nō est culpa nec cā q̄ pena ipo-
nitur. vt. ff. q̄ a q̄b̄. l. p̄per. legilla. §. ibi erat cā. §. adulterij cō-
missū h̄z nō culpa sui qui torques. Item op. de teste qui torq̄tur p̄
pter culpā z delictū alteri ē sine culpa. vt. ff. de q̄oni. l. vnus. §.
teste. z. l. ex libero in p̄n. §. ibi subest causa fm q̄ facto interuenisse
p̄bas. Itē. ē culpa. l. q̄ vacillauit i testimōio atq̄ si q̄d p̄dictor̄ de
esser nō deberet torqueri. vt pal. l. itē oppo. d̄ filio d̄nati crimine
lese maiestatis q̄ puniē p̄pter delictū p̄is. nā ifamia notaf z a pa-
terna z extraneorū successione puaf. vt. l. si quis. C. ad. l. iul. maie.
idem d̄ filio heretici. vt. C. de hereti. aut. gazaros. sed in illis ē cā
apta nō culpa. nā q̄ sūt de genere improbatō ē p̄sumptio p̄tinuatī
onis paterni criminis p̄tra eos. vt. d. l. si quis q̄s. §. filij h̄o. z. ff. de
edil. edi. l. q̄ si nolit. §. qui emanci. Idem.

¶ Quod quis mandato iudicis facit dolo facere non videt
cum habeat necesse parere.

¶ **Regulam** pōt z exceptionē regule.
regula. n. ē q̄ille qui facit
mādato iudicis nō videt esse in dolo. rō autē
est q̄ necesse h̄z parere. necessitas aut facit cel-
sare p̄sumptionē doli. vt. ff. de bo. lib. l. q̄ cuz
maior. §. si pater. z. C. de calūp. l. mater. z in-

ducit p̄sumptionē dñi. l. fraudis z doli nō p̄sumēdi. vt. ff. d̄ fo.
l. si stipulat. §. si lance. z de aq̄ plu. ar. l. q̄ in p̄n. z que in frau-
cre. l. qui aut. §. labeonē. ¶ Exēplum aut regule est. pone q̄ man-
dato iudicis destruxi sepulchrum quo mediāte aqua plu. nocere
poterat nō teneor actione de sepulchro violato q̄ iudicis aucto-
ritas me excusat. vt. d. l. q̄ quā. Item pone q̄ is qui deposuit pe-
nes me decedit relictis quatuor heredib̄ z ego restitui vni tñ iu-
di. aucto. decetero non teneor alijs actiōe depositi q̄ iudicis au-
toritas oēm fraudis suspicionē cessare facit. vt. d. l. si stipulatus.
§. si lancez. Et idē dici pōt in executorib̄ z apparitorib̄ exequen-
tib̄ p̄cepta z iudicis s̄ntas iuste latas vt. ff. de reg. iur. non v̄. §. q̄
iussu. z. ff. ad fil. l. si quis quasi p̄ torum. ¶ S̄z oppono z videt q̄
qui facit aliq̄d illicitū mādato iudicis nō excuset imo q̄d ē plus q̄
imputat ei q̄ nō resistit iudici p̄cipienti aliq̄d illicitū fieri. vt ecce si
p̄cipiat decurionē torqueri nō solū nō d̄z officialis obedire imo
d̄z resistere. z si nō resistat puniē. vt. C. de decur. l. oēs. l. x. etiam
p̄bas in alio casu simili de excusatōe munerū. l. euidenter. C. li. x.
z de magistris sac. scri. l. i. in fi. l. xij. z ad idē. C. de appel. l. q̄m iu-
dices. Et ideo distinguēdū ē aut p̄ceptū ē apte p̄tra. l. aut apte h̄z
legē aut est dubiū. ¶ Primo casu nō d̄z obedire imo resistere p̄t
z d̄z per officiales. vt. C. de decur. l. oēs. l. x. z de exc. mu. l. euide-
ter. z de magistris sac. scri. l. i. in fi. z vt oēs tam ciui. q̄ mili. l. i. §.
officiū. z de appel. q̄m q̄ mili. non pos. l. eis quidē. z in auct. ut nul-
li iudi. §. q̄m. col. ix. imo etiā per puatos resisti pōt quando apte
appet iudicē p̄cedere §. l. vt. C. de iure fisci. l. phibitū. z. l. defen-
siois facultas. l. x. z de meta. l. deuotū. l. xij. z. ff. de re iudi. l. cō-
tumacia. §. vlt. ¶ Scōo casu puniē q̄ nō parit. ff. si q̄s ius di. non
ob. l. i. z de re iudi. l. cōtumacia i p̄n. ¶ Tertio casu pareri d̄z. vt.
ff. de iudi. l. si q̄s ex aliena. z h̄z p̄p iudicis s̄ntē z p̄cepti auctorita-
tē p̄ quorū iusticia ē i dubio p̄sumēdū. vt. ff. ad treb. l. sub iuito. §.
cū p̄tor z de iu. l. si p̄tor. z ne qd in loco publi. l. fi. z p̄z q̄ paret
nō p̄sumit i dolo. vt. ff. d̄ reg. iur. l. nō pōt vidēri dolo carere. z. §.
ab eo q̄ paret abest oīs suspitio fraudis p̄sumēde. vt h̄. z. ff. eo. l. si
v̄. §. q̄ iussu z de sol. l. si stipulat. §. si lance. z de aq̄ plu. ar. l. q̄
q̄. z q̄ in frau. credi. l. q̄ aut. §. ap̄ labeonē. z d̄ iuris. om. iudi. l. si
q̄sid q̄d. §. doli z de his q̄ no. infam. l. furti. §. q̄ iussu. Idem.

¶ Hora sua cuiuslibet ē nociua.

¶ **Ecce** si debitor est in mora soluen-
di erit sibi nociua q̄tum ad
plura q̄ quātū ad rei interitū z casu cōtingē-
tē. vt. ff. si cert. pe. l. q̄ te z depositi. l. si in asia
§. si. z de h̄b. obli. l. si ex legati cā. z. l. si seruum
z de le. i. l. apud iuli. §. ip̄i quoq̄. z. l. cū res

§. si. Item quātū ad fructus de gbus tenet ex die more quādo pe-
titur aliqd per actionem bonafidei vel p actionē ex testamēto que
bonafidei actiōis sapit naturā vt. ff. de le. ij. l. apud. iul. §. fructus. z
l. si gbus bonorū z de le. ij. l. q. solidū. §. etiā. l. si gbus seruo. z ad trebel.
l. fideiō. in pñ. z de act. emp. l. iul. §. si fructib⁹. Sed si agat actio
ne stricti iuris siqdē peto restituī qd ē meū veniūt fruct⁹ a die mo-
re. Sed si peto qd est alienū veniunt a die litis pte. ff. de vsur. l. vi-
deamus circa pñ. z in. §. in fauiana. z. §. si actionē. Itē est nociua
mora quātū ad interesse qd peti pōt z augēt a die more in odiū de
bitoris morosi. vt. ff. de act. emp. z ven. l. i. §. si p veditore. z d re
iudi. l. q. calēdis. C. huius aut occasione qri pōt an interesse sit i
obligatione post morā ita qd peti possit p libellū iure actionis vel
an deducat in cōdēnationē per iudicis offm tñ. Opinio est inter
iurisprudētes. dētermināt. n. aliqui. l. ff. d re iudi. l. si gbus ab alio. §. vl-
ti. q. interesse nō possit p libellū peti. sz p iudicis offm i p dēnationē
deducat ar. ff. de hbo. obli. l. si seruū. §. vlti. z. l. cū qui ita z de cō-
sti. pecu. l. pmissor. hōis. q. possit habere locū vbi eēt in obligatio
ne rē dari. sed vbi est in obligatione factū. tūc post morā est etiā in
obligatione interesse debitū ex tacita pmissione si nō fuit qd in cō-
uentione deuenit. vt. ff. de hbo. ob. l. stipulationes nō diuidūtur
§. celsus. z ibi no. z in. l. §. pecuniā. vbi dī q. interesse in stipulatio
ne venit. z ideo bñ sequit q. possit p libellū peti. An aut interesse
qd debet ppter debitoris morā sit vnicū tantū z singulare. vel an
triplex scilicet singulare cōmune z cōuentū. qstio est. Et q. sit vni-
cum ostendit q. lex dicit q. si res vendita nō tradat in id qd inter-
est agis. hoc aut interdū egredif zc. Si igit excessus est diuerso
rū sicut z qualitas pz q. differt interesse ab extimationē cōi z cōuen-
ta. vt. ff. de act. emp. l. i. z per eundē modū pōt induci. C. de sen.
que p eo. l. unica. q. ibi dicit q. interesse pōt ascendere vsqz ad du-
plū extimatiōis cōis vel puentē. Cū ergo excessus sit diuersorū pz
q. cōis extimatio vel puentā rei nō est interesse. Cū ergo remouea-
tur cōe z puentū relinquit vñ tñ. l. singulare. Preterea lex dicit
q. interesse ad psonā referit. z sic qd in suo iure pstituit per relatio-
nem referit ad psonam. vt. ff. de hbo. ob. l. ij. §. vlt. z de noui ope.
nun. l. si stipulatio. §. qstus z de reg. iur. l. qstus. z extimatio nō
refert ad psonā sz ad rē. ergo sequit q. nō habeat substantiā vel re-
gulā vel naturā interesse. Preterea quonies duo sunt quorū vnus
referit ad aliud. cōstat nō idē esse relatiū z id ad qd sit relatio licz ex
cōmixtione relati z eius ad qd sit relatio idē resultet effect⁹. vt pz i
codicillis ad testiū relatio. ex quorū duorū viribus cōmixtis idē in-
furgit effect⁹. vt in. l. ij. §. codicillorū. z. l. qdam de iure codicil. z d
cōdi. insti. l. in sciis. z de hēdi. insti. l. asse. ff. z. C. d codicil. l. si idē.
Si ergo interesse referat ad extimatiōē rei. vt in. l. stipu. §. vlti. de
ope. noui nū. z. l. qui tabulas de furtis. ff. restat rei extimatiōem
nō eē interesse. Itē iter dictū vti possidetis dat ad interesse z refer-
tur ad extimatiōē rei vt. l. si duo. §. pe. ff. vti pos. ergo sequitur q.
extimatio rei nō sit interesse cū relatiū z id qd zc. sint diuersa sicut
dictū est. Preterea disponēs z dispositū non cōpatiunt se sub eo-
dē genere. vt. ff. de fundo instruo z instru. l. i. vlt. Sz cōis extia-
tio z puentā si excedit extimatiōēz disponit z limitat interesse qd
pz q. nō patit ipsum excedere duplūz sui vt. C. de sen. que pro eo
qd interest. l. i. ergo absurdū est dicere q. cōis vel puentā extimatiō
rei sint per se distincte spēs sub eodē genere cū interesse singulari.
Preterea a quo remouet genus. z qlibet eius spēs. vt. ff. de fun-
do instruo. z instru. l. i. fundi. §. vltimo. Sz si pueniat inter empto-
rē z venditorē q. nō agat de euictione illa puentio operat q. iter-
esse nō petat z tamē petis pciū rei puentū. Cum ergo puentio illa
remoueat petitionē interesse z non remoueat petitionē pciū pz q.
pciū puentū nō est spēs interesse. vt pbatur de act. emp. z ven. l.
emptorē. §. qd aut. C. oppositūz oīdo sic actio leg⁹ acq. dat ad
id qd interest. hic aut interest est cōis extimatio rei. Nam pz. ff. d
furtis. l. qdam tabulas. §. de. l. aq. maior qstio est. Scōz apparet
q. illud interest ad qd datur actio. l. aq. exponit in. l. ff. ad. l. aq. l.
si seruū meū. z dicit ibi q. nō extimat affectio sz quātū oibus cōi-
ter valet. cōis ergo extimatio rei ē interest. Itē lex dicit q. ad extia-
tionē referit itereē. vt. ff. de furtis. l. q tab. in pñ. Itē alibi si legatū
est mihi relictiū sub pditione z petas tabulas testamēti exhibere z
nō exhibētur cōdēnatio sit ad interest. illud aut refertur ad extima-
tionē legatī si agat pro legato. Itē hēditatis si agat pro hēditate
vt. ff. de tab. exhibē. l. locū. §. p dēnatio. Itē q. interesse constitua-
tur in suo eē per relationē factā ad extimatiōē rei. ur pz. ff. de fur-

tis. l. si vēdidero. §. cū aut. Ex his pz q. non est vnicū tñ interesse.
Itē dī in. l. q. doli extimatio nō ex eo qd interest sit. sz ex eo q. in litē
iuraf. vt. ff. de iudi. l. nō a iudice. sz constat in interesse iurari. vt. l.
pe. de in litē iurādo de admi. tu. l. tutor qui repertoriū. ij. rñso. er-
go necessario sequit aliā eē spēm interestē de qua loquit. l. nō a iudi-
ce. i. cōe. aliā de qua loquit lex pe. de in litē iurādo. i. singulare.
Preterea cōstat in litē iurari ob doli tñ nō ob culpam. vt in. l. in
actio. §. sed in his oibus. z. l. ij. in fi. de in litē iurādo. z tñ iuraf in
interestē. vt. d. l. pe. Cū ergo rōne doli q. maius delictūz maior fiat
extimatio. z rōne culpe minor q. minus delictū z tñ pstat rōne cul-
pe ad interestē agi. vt. l. ij. §. interdum. Unde sequit vlti⁹ cū alia
sit extimatio doli z alia culpe. z vna maior z altera minor z qlibet
appellatur interestē q. nō sit idē sz diuersum cū excessus sit diuerso
rūz vt dēi ē. Preterea pstat stipulationē iudicio si fti cōmitti qti
ea res ē. vt in. l. ij. §. vlti. q. satisda. cog. z illa appellat hā extimatiō
rei. vt in. l. bec hba. ff. de hbo. sig. z illud appellat interestē. ut. l. vl-
ti. si gbus in ius vocatus non ierit. z. l. quonies de hbo. ob. Cū ergo
hā z cōis extimatio rei appellat interestē z illā pstat differre ab exti-
matione singulari. vt. ff. de le. i. l. z si equo. z de le. ij. l. si cui fundū.
sequit q. illud cōe differat a singulari z nō sit idē sz per se distin-
ctū. z per eundē modū posset induci. l. arbiter in pñ. §. non tñ. ff.
de dolo. C. ad euidentiorē intellectū hui⁹ videndū est an extima-
tio rei sit interestē vel extimatio dāni vel lucri in illis casib⁹ in qbus
habet rō lucri. Et q. sit extimatio lucri z non dāni pbaf sic. q. vbi
nō est dānū venit interestē. vt pz in legato sub pditione relicto. ff. d
tab. exhibē. l. locū. §. cōdēnatio. Itē si peto cauēri pro legato sub
pditione relicto z nō cauētur petis interestē. Interestē aut dī extima-
tio eius qd ē relictiū. Patet ergo q. extimatio rei ē interestē. vt. ff. q.
ex cau. in pos. ea. l. pe. i. z. ij. rñ. Preterea pz q. leges dicūt interestē
referri ad extimatiōē rei. vt. ff. d furtis. l. q tabulas. z. l. si vēdi. §.
cū aut. C. oppo. hō q. extimatio vel pciū rei nō sit interestē pz sic
q. l. cauef q. in actiōe furti nō quadruplat interestē sz tñ pciū rei.
pz igit pciū rei non eē interestē. vt. ff. de fur. l. furti. Itē lex dicit q. p-
cium rei venit in interestē. vt. ff. de relig. l. libez. Cōstat aut id qd d
ducitur in alterū nō eē id in quo deducit q. si ouis deducit in gre-
gē nō est grex sz in grege cōtinet. Itē si tignū deducit in domum
nō ē domus sz in domo cōtinet. vt. ff. de vsucapio. l. eū qui. z. l. re-
rum mixtura. Itē si bos deducit in sniam pz oibus q. non ē snia.
sz in snia cōprehēditur. Vere ergo pcluditur si pciū venit in in-
terestē qd nō ē interestē. Itē si vñ duorū sui in potestate cōprehēdit
aliud cōprehēdēs z cōprehēsum sunt diuersa. ut ecce act⁹ sui po-
tentia cōprehēdit iter. vt. ff. d nouati. l. si pupillus. §. si. z d hō. si.
l. q vsufruc. z tñ certū ē iter nō eē actū sz speciē seruitutis distinctā
ab actu. vt. ff. ne fuitus vē. l. loci corpus. §. i. z d adimē. le. l. i. Itē
iter cōprehēdit facultatē eundi z agēdi tñ facultas illa nō ē iter qd
pz q. pōt eē sine itinere. ut in. l. si fundū sub pditione. §. p fundū.
de leg. i. z si vsufructus pe. l. i. z d vsufu. l. i. Itē actus cōprehēdit
facultatē eundi. agēdi tñ facultas nō ē actus. Itē vsufruct. cōpre-
hendit facultatē vtrēdi fruēdi. ut in. l. i. de vsufu. z tñ facultas illa
nō ē vsufructus qd pz q. eē pōt vbi ius vtrēdi fruēdi nō ē vt. ff. d iur-
re do. l. si vsufu. z so. ma. l. si vsufu. ergo bñ sequit admō q. lz ex-
timatio interestē cōprehēdat extimatiōē cōmunē vel conuētas rei
q. ipsa cōmunis vel conuēta non sit interestē. Preterea probaf q.
sit extimatio dāni z nō rei q. ipsuz interestē in cōdēnationē dedu-
citur vt. ff. de admi. tuto. l. si minorē. z de in litē iurando. l. penul.
Constat aut extimatiōē dāni in cōdēnationē deduci q. vbi po-
test verti extimatio dāni nō rei ibi sit cōdēnatio i interestē vbi nō
pōt non sit. ff. ad. l. aquil. l. si g testō. Cum ergo probatū sit q. in-
terestē in cōdēnationē deducatur. Itē q. extimatio dāni rōne. cō-
cluditur q. interestē z extimatio dāni sint idē. Itē q. lex dicit iurari
in litē in interestē vt. d. l. pe. z alia. l. dicit q. in iuramēto in litē dedu-
citur extimatio in quātitate consistēs. vt in. l. videamus. §. si tñ. z
§. iurare. ff. de in litē iurando. Sic ergo pz ex hoc z pcedenti q.
interestē est extimatio dāni in quātitate consistēs. Itē. l. cauetur q.
l. aquil. actio datur ad interestē. z alia lex dicit q. per. l. aquil. confe-
quimur dānum z dāni extimatiōē. ergo euidenter apparet q. exti-
matio dāni ē interestē. Item pone q. stipulor rem tradī vel presta-
ri non pcedēte contractu de cuius natura debeat trāfferri domi-
nium vel possessio certū est q. si non tradatur vel psetur q. nō ex-
timatur proprietās nec possessio sz illud solūz q. nihil abest q. res
tradita vel pstita non fuit z illud appellatur interestē. ff. d hbo. ob-

liga. l. si fundū prestari. l. si re tradit. Itē pone qd re que valebat centū et erat obligata pro decem stipuloz liberari qd non fuit libera ago ad interesse. illud autē dicit qd mihi abest. unde si decē solū mihi abfunt qua illa solui et habeo re patet qd precū rei nō est iter esse. sed extimatio eius qd mihi abest qd non fit quod fieri debuit vel fit quod fieri non debuit vel non fieri conuenit. Item si stipuloz mihi satisfdari pro centū si non satisfdatur peto interesse. illud autē aliquādo equipollet quantitati pro quo satisfdandū est. aliquādo ab ea exceditur. vt. ff. de sbo. obli. l. si quis stipulatus. §. vlti. et de re iudi. l. si quis ab alio in prin. Per hoc ergo patet qd interesse non est idē qd extimatio rei sed diuersum. qd in diuersis non in eodem inuenitur equalitas excessus. Ad hanc qōnez dico qd extimatio cōuenta cōmunis et singularis non est interesse l3 veniat in iter esse cōmuniter vel singulariter extimando. Et hoc ostēdo sic. lex dicit qd hec verba quanti eam re esse. non ad id quod interest: sed ad rei extimationem referuntur. ff. de sbo. sig. l. hec verba. fin. ll. enim indefinita equipollet vniuersali. vt. ff. de leg. ii. l. si pluribus. et ff. de lega. iii. l. hoc legatū. et l. si plures. et de rebus dub. l. si is qd decenta. §. verū. Cum ergo indefinita dicat qd non ad id qd interest intelligam vniuersaliter qd subijcit ad extimationē et ē. vt sic pūm cōprehendat omnē speciez interesse. scōz omnem speciez extimationis hoc idem. l. qd rei extimatio nō fit interesse patet. ff. de tuto. et cura. datis ab his. l. i. §. cōsiderandū. Nunc redeo ad primam nunqd est vniū interesse vel triplex. et dico qd cum dānuz possit extimari singulariter. vt. ff. de homo lib. l. libertas. §. qui soluedo. et sigs in fraudem patro. l. i. §. et alias Item et cōmuniter. vt. l. si seruū meū. ff. ad. l. aquil. ibi dum dicit quanti omnibz et ē. Item ex cōuentione qd procedere pōt cōuētio super dubia futura extimatio dāni. vt. ff. rem ratam ha. l. procurator: ad exhibē. l. i. et dō pto. stipu. l. si. et hoc appello cōuētiū. i. cōuētiōne extimatū et limitatū. et hoc pōt excedere singulare et cōe ab eis excedi. ergo nō est idē cum excessus sit diuersorū sed ē p se distincta speciez ab interesse. assumēdo. n. nouā formam per hoc qd ex cōuētiōne additur vel detrahatur nō remanet in singulari vel cōmuni: s3 assumit speciez nouā et appellatur cōuētiū vt dicitur in stipulatione pretoria que p mutationē extra formam pretorie nouam speciez assumit et appellatur cōuētiōnalis. vt. ff. de sbo. obli. l. in cōuētiōnalis. Itē et p eundē modū cōstituit noua spēs iuris. vt. ff. de iusti. et iur. l. ius ciuile. ergo et noua spēs interesse. Non ergo dico qd cōuentum precū rei fit interesse cōuētiū. nec qd cōmune fit intereē cōmune nec extimatio singularis fit interesse singulare. Sed dico qd dānuz singulariter extimatuz fit interesse singulare. et extimatū cōmuniter est interesse cōmune. et extimatū cōuētiōnale est interesse cōuētiū. et sic triplex. Et fm hoc ad arg. pūm p3 responso qd concedo qd cōmune vel cōuētiū precium nō est interesse l3 in extimatio interesse dēducatur vt dicitur est. Itē si teneres opinānem malā qd precium rei fit interesse nihilominus pateret rñsio qd verum est nihil esse id a quo et ex quo excedit. l. numero cuz aliter ipsum vel idē genere: diuersum specie eē potest. vt ecce si dicaz martinus nō excedit seipsum. sed martinus bene pōt excedere petru et ab eo excedi. et asinus potest excedere bouē et ab eo excedi. Secundū concedo in eo qd dicit intereē constituitur p relationē ad psonam. sed subiungo qd psona potest duobus modis intelligi. l. singulariter et cōmuniter. relatum ergo ad psonam singulariter dicitur singulare. et relatu ad psonaz cōmuniter dicit cōmune. Quod autē relatio intereē possit fieri cōmuniter ad psonam patet p illud qd lex aql. ad intereē datur. illud autē refert ad id quanti oibus valet. vt. d. §. de. l. aql. maior qstio est et d. l. seruū meū. Tertium et quartū cōcedo. qd pbatur qd extimatio rei nō fit intereē. Ad quintū eodē modo rñdeo. qd cōcedo qd extimatio rei nō est distincta spēs interesse vt probatū est. et iō nō est sub eodē genere cū interesse singulare. Itē nocet mora quantū ad caruz extimationē tā ex parte actoris qd ex parte rei. Si enim iudex cū cause cognitione statuatur tēpus actori intra qd agat. vel reo intra qd exceptiones opponat repellitur post illud tēpus quasi lapsus tēpis tacitā renūciationē inducat. vt. ff. de here. insti. l. si qd instiuit. §. itē si p ditiōi. et C. qui accu. nō pos. l. si ea. et dixi plene. §. eo. c. indultū. Sed oppo. et videt qd etiā sua mora nō nocet alicui. Constat enim moram rei pncipalis fideiussori nocere. vt. ff. de sbo. obli. l. mora rei. et l. si seruū. §. nūc videamus. et de fideiuss. l. si a colono. §. i. Item mora vniū de duobus reis debēdi nocet alijs quando sunt socij

vt. ff. de duobus reis. l. pe. sed qd non eēt socij nō nocet. vt. ff. de vsur. l. mora. §. vlti. S3 sibi imputare d3 alterius obligationē suscipiendo. Item casuality in obligatione participando cogitare debuit quid poterat euenire. vt. ff. de conditione inde. l. indebitaz. et locati. l. si quis fundum. Dy. Idem.

¶ Ea que sunt a iudice si ad eius non spectant officium viribus non subsistunt.

¶ Si iudex laycus condēnat aliquē quē

constat clericū eē et non de iurisdictione sua nō valet ipso iure snia. Item si iudex laycus condēnat aliquē laycū quē constat nō eē de iurisdictione iudicātis et tūc non valet ipso iure snia qd nō a cōpetenti iudice lata. vt. C. de decur. l. diui. et si nō a cōpetenti iudice. l. i. et p totū. et maxime in. l. si. et de iuris. om. iudi. l. vlt. et de offi. psec. vt. l. vlt. et de iniusto rup. et irri. testa. l. sigs ex hī dat. et l. sigs de penis. l. i. §. si. Itē pone qd iudex pcessit tpe feriarum vtraqz parte nō pscitēte nam nō valet ipso iure snia. vt. ff. de feri. is. l. i. §. si. et de dil. l. siue para. Et pone qd dedit tuto rem aliquē sibi nō subiectū vel alicui pupillo sibi nō subiecto. naz non tenet datio ipso iure. vt. ff. de excusa. tu. l. scire oportet. §. si. et de tu. et cur. datis ab his. l. ius dandi. Sed opp. et videt qd si faciat illud qd nō pertineat ad eius offiū. valeat. Naz si citet aliquē sue iurisdictioni nō subiectū necesse h3 cōparere et si non cōpareat pōt puniri ut cōtumax. vt. ff. sigs in ius vocatus nō ierit. l. i. et d. iudi. sigs ex aliena. Sed dic aut cōstat actum factū spectare ad officium faciētis. aut cōstat non spectare. aut dubitaf. Pūmo cāu valet etiā si iniqz decernat. vt. ff. de iusti. et iur. l. pe. et de re iudi. l. pre ses. et l. cū probatis. Scōdo casu factū ipso iure nō valet. vt. ff. de eo. l. factū. et de re iudi. l. psumacia. §. psumax nō videtur. Tertio casu valet ratione dubitatōis. vt. d. l. i. et l. sigs ex aliena. et ad mun. l. de iure. Debet ergo intelligi regula quando cōstat ea que facta sunt non spectare ad officium faciētis. Idem.

¶ Scienti et consentienti non fit iniuria neqz dolus.

¶ Nas ponit regulas. Prima est qd sciē

ti et pscitēti nō fit iniuria. Scōda qd scienti et pscitēti nō fit dolus. Prime autem regule exemplū pōt poni qd iure cauef qd si vendit hoiem liberū volentē nō teneor actione iniuriaruz. vt. ff. de iniurijs. l. i. §. vsqz adeo. Itē exempluz secū de regule poni pōt qd dicit in iure si detineo liberū hoiem volentē et consentientē non teneor interdicto de libero hoiē exhibēdo. vt. ff. d. lib. homi. exhi. l. iij. §. sigs volentē. Item ad vtriusqz predictaz regularū confirmationē accedit. C. de trasac. l. cū donationis. et de rescin. ven. l. venditor. ff. de in ius vo. l. qūis. et de aqua plu. ar. l. in diem. et qd in frau. cre. l. que aut. §. pterea. et de furtis. l. iter oēs. §. pe. et de reg. iur. l. nemo videt. Sed opp. et videt qd iniuria fiat etiā volenti. qd si rapio virginē etiā volentē teneor. vt. C. d. rap. vir ginuz. l. vna. et in auē. de rap. mulie. et ar. ff. de seruo cor. l. i. §. per suadere et §. vlt. S3 dicendū ē qd cū ex vna parte interuenit voluntas et ex alia psumasio dolosa regula non h3 locū. qd is qui decipit p non volēte habet. Et hoc ex eo pcedit qd dolosa psumasio plus est qd violēta coactio. ff. de lib. ho. exhi. l. iij. §. sigs volentē. ii. rñso. et de seruo cor. l. i. §. psumadere. S3 vbi dolosa psumasio in altera nō p batur sciētia cū pscitēti inducit psumptionē qd non interueniat iniuria neqz dolus. Et loquitur regula et ll. superi allegata ad regulaz pfirmandā. Itē oppo. et videt qd sciētia interueniēs obligatiōnem nō minuat. vt. ff. de edil. edic. l. iustissime. Dicēdum est qd aut sciētia interuenit tpe tractus. aut alterius actus de cuius cō probatione tractaf. et tunc h3 regula locū. vt. ff. de edil. edic. l. i. §. si intelligaf. et de act. emp. l. i. in fi. et d. l. q aut. §. pterea. Item videtur facere regula ad qōnem que sepe occurrit. videt l3 aliqui cōpromiserūt in aliquē tanqz in arbitratorē et amicabile cōposito rem et psumiserūt laudū non petere reduci ad arbitrium boni viri sub certa pena. An is cōtra quē fuerit iniqz pronunciatū possit petere reduci ad arbitriū boni viri ita qd nō cadat in penaz. videtur enim qd in penam cadat ppter generalitatem istius regule et leguz

pactum. l. inducat tacitā remissionem futuri doli. ut. ff. de pactis l. iuris gentium. §. sed et si quis paciscatur. et l. si unus. §. illud. **E**cōtra q̄ possit reduci renūciatione nō obstatē videt. p̄mo q̄ pacta quorū occasione vel p̄teritu q̄ inuitat ad delinquēdū nō tenet. ut. l. cōuenire et l. pompo. ff. de pac. do. et de verbo. ob. l. si plagij. Sed per tale pactū pōt arbitrator facile ad male pronūciandum moueri. et p̄pterea nō videt pactū valere. **P**reterea vbiq̄q̄ pro mittitur aliqd nō fieri et sub certa pena si contra fiat tacite videtur agi q̄ pena cōmittatur si obseruentur ea que debuerūt de iure seruari hinc inde. et de cōmittenda si ea nō seruient que debuerūt de iure seruari ut. ff. loca. l. q̄ro. §. inter locatores. **E**ū ergo actū videatur q̄ arbitrator de iure pronūciaret. si nō de iure s̄ inique pronūciat videt dicendū penā nō debere cōmitti. **P**reterea si p̄mitto filiū nō exheredare et p̄mitto penā si exheredauerit tacite videt in esse cōditio q̄ pena nō committat si exheredari meruerit ut. ff. de verbo. obli. l. qdam cū filiū. §. sed videamus. et in glo. ibi posita. **E**rgo si p̄mittā q̄ nō petā reduci ad arbitriū boni viri si petam reduci ad arbitriū boni viri illud qd est iniuste pronūciatū nō incidat in penā sicut nec incido in penā exheredado eum qui exheredari meruit. **P**reterea et pactū qd nō reduci ad arbitriū boni viri a iure cōmuni remotū est cū de iure cōi reduci possit et debeat si iniquitate cōtineat ut. ff. pro socio. l. verū. et l. qd eniz. et de s̄ben. empt. et ven. l. hec veditio. Si remotū ergo nō videt tenere. ut in. l. iuris gentium. §. et generaliter. s̄m expōitiōez que veritatē p̄tinere videtur. **P**reterea iure publico et publica vtilitate suadete videt induci q̄ iniqua arbitramēta per boni viri arbitriū corrigant. ergo pactū qd corrigat nō videt tenere ar. ff. de adm. tuto. l. qdam de cedens. et de suis et legi. here. l. vlt. et de reg. iur. l. neq̄ pignus. §. p̄uatozū. et ad. l. fal. q̄ de bonis. §. ij. **P**reterea leges non concedunt iniquū arbitriū habere effectū qd apparet q̄ parant viā per quā iniquitas remoueat. ut in. §. arbitratoz. de arbi. l. ita demum et. C. e. l. arbitratozū. Si ergo pactū fiat q̄ valeat videt factū p̄tra l. et p̄pterea nō valet ut in. l. nō dubiū. C. de leg. Si enī in vltia voluntate que maioris est auctoritatis q̄ sc̄tus cauere non pōt ut lo cum nō habeat. ut. ff. de leg. i. l. nemo. multominus cauere non pōt in sc̄tibus. **P**reterea cuiusq̄q̄ arbitri libertas q̄rūcūq̄ generalis et larga ad id restringit et limitari videt qd de iure cōi l. et ff. de condi. inde. si procurator. et que in frau. cre. l. si pater filio. et ad muni. l. lucius. §. pe. et. C. de mu. no. p̄tinuādō. l. i. §. pro ifante. **E**nde nemo sani capitis diceret q̄ arbitratoz videt cōcedi q̄ inique et cōtra iuris cōis p̄hibitionem pronūciare possit.

Idem.

Que a iure cōi exorbitat nequaq̄ ad p̄sequētiā sunt trahēda.

Exorbitant

id est deuiāt vel discordant seu ea que sunt p̄ia iuri cōmuni. **P**ortet enī ea astringi q̄ si odiosa nō autes ampliari et ad p̄sequētiā trahi q̄ si fauorabiliora. verbis. **I**mpetrant alio nō legitime nat̄ ut nō

obstat defectu nataliū valeat p̄moueri ad b̄ficiū etiā si curā haberet animarū. nā virtute illius disp̄sationis non poterit nisi vni cum b̄ficiū obtinere. ut. s̄. de fi. p̄sby. c. i. **R**atio est q̄ ea q̄ sūt p̄ia iuri cōi s̄ alicui in p̄uilegio sint p̄cessa odiosa sunt et i dubio restringēda. ff. de act. et obli. l. in honorariis. §. sed cū recisa. et de testa. mili. l. eius militis. §. militis missus. Sed p̄ regulā v̄ q̄ beneficia p̄ncipū latissime impetrare debemus. ut. ff. de p̄si. p̄nci. l. fi. et. C. de bonis vacan. l. si q̄n. Sed dicendū est q̄ aut b̄ficia cōcedunt s̄m iuris cōis p̄missione aut p̄tra. Si p̄tra iuris cōis p̄missione. aut cōceditur ei q̄ iuris cōis est capax. aut ei qui nō erat d iure cōi capax. Si cōceduntur ei qui erat de iure cōi capax videtur aliqd superaddere. s̄. ius cōe. ut. ff. de bonis lib. l. etiaz. §. i. et. ad muni. l. i. in fi. Si cōceduntur ei qui nō erat capax v̄ reduci solum ad formā iuris cōis. ut. C. de in offi. testa. l. si q̄n. Et si s̄ba sūt ambigua potius debet restringi. ut hic et. d. c. i. s̄. d. filijs p̄sby. **E**nū t̄n p̄termitti nō d̄ q̄ cui p̄uilegia disp̄sationē cōtinentia cōceduntur p̄cedi videt s̄m cōditionē persone cui p̄uilegia cōceduntur. **E**nde si p̄uilegiū p̄cedit militi videt p̄cedi et militi. si layco ut layco. si clerico ut clerico. ut. ff. de in. rup. et irri. te. l. si q̄s exheredato. §. sed et si q̄s. et de testa. mili. l. ex militari. Sed si p̄cedat s̄m iuris cōis p̄missione latissime interpretari debemus. ut. d. l. vlt. de

cōsti. p̄in. et de sen. pas. l. i. et de bo. vacā. l. si q̄n. sine iniuria tamen cuiusq̄q̄ semp cōcessa intelliguntur nisi in concessione cōtrariuz exprimat. ut. ff. ne quid in loco publi. l. ij. §. si quis a p̄ncipe.

Idem.

Quod omnes tangit: debet ab omnibus approbari.

Stius

regule exemplū poni pōt in oī eo qd est cōmune pluribus tanq̄ singulis.

Et ecce si plures h̄nt fundū cōem et volunt cōstitue re seruitutē fundo oportet oīum cōsensuz interuenire. als defectus iuris reddit cōstitutionē inutile. ut ff. de serui. ru. p̄re. l. receptū. **I**te si plures habēt seruitutem aque ducēde ex eodē fonte et d̄ns velit p̄cedere aliq̄ cū diminutiōe iuris p̄morozū nō poterit sine cōsensu p̄morozū. als si ius p̄morozū nō cōstitueret deterius nō requireret eozū p̄sensus. ut. ff. de serui. ru. p̄. l. i. §. ductus aque. et. §. si aque duct. et l. per quē locū. et cōia p̄re. l. receptū. et de aqua plu. ar. l. in p̄cedendo. et l. in diē. et l. finautē. **I**tem p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Idem.

In obscuris minimum est sequendum.

I promitto

tibi decē libras et pecunia multiplex in regiōe versat

Et ecce si plures h̄nt fundū cōem et volunt cōstitue re seruitutē fundo oportet oīum cōsensuz interuenire. als defectus iuris reddit cōstitutionē inutile. ut ff. de serui. ru. p̄re. l. receptū. **I**te si plures habēt seruitutem aque ducēde ex eodē fonte et d̄ns velit p̄cedere aliq̄ cū diminutiōe iuris p̄morozū nō poterit sine cōsensu p̄morozū. als si ius p̄morozū nō cōstitueret deterius nō requireret eozū p̄sensus. ut. ff. de serui. ru. p̄. l. i. §. ductus aque. et. §. si aque duct. et l. per quē locū. et cōia p̄re. l. receptū. et de aqua plu. ar. l. in p̄cedendo. et l. in diē. et l. finautē. **I**tem p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut. ff. ad muni. l. q̄ maior. et d̄ reg. iur. l. aliud. §. refer. et. C. de decur. l. notationis forma. **S**z fa cilius est solutio q̄ in eo q̄ est cōe pluribus ut vniuersis stat volū tati maioris partis. ut in. l. in p̄ium alle. **I**n eo s̄o q̄ est cōe pluri bus ut singulis requirit singulozū cōsensus ut hic. et. d. l. p̄ fundū. et l. receptū cū suis similib. **T**amē fallit ista p̄solutiōis p̄. l. ff. de pac. l. maiorē. et de relig. l. si plures. et de cur. fu. l. p̄silio. §. si. **D**y.

Item p̄z exemplū. C. de auc. p̄stāda. l. vlti. **S**ed oppo. et vide tur q̄ sufficiat p̄sensus maioris p̄tis. ut

in quo nihil ē euenire p̄ius inutile. vt in boue equo asino ⁊ homi-
nibus ⁊ filiis. et tūc debet mediocriter. ut. d. §. filius mō. ergo quo
ad actus regula p̄cedit in quāitate tñ ⁊ in his q̄ q̄titatibus equi
pollēt. C. S. 3. est hoc valde. §. ille. si nō reddidit. vbi mediocriter
fit p̄statio ⁊ tñ q̄titas frumēti vel vini erat ex cā donationis p̄missa.
S. nō est q̄tibi nō dicit q̄titarē p̄missaz mediocriter debet. vnde
illud q̄ si iuri cōi qd est vt possit p̄stari vilissimā: relinquā. S. dicit
quātitatē donationis p̄mississe deduci ad designationē sp̄eruz ex q̄
bus percipi possit q̄titas ex cā donationis p̄missa. ⁊ iō designatur
sp̄es mediocres sicut si ab initio sp̄es vel genera p̄mitteret. C. Ad
scdm de vltima voluntate. rñdeo q̄ si idē est qd in generib⁹. q̄ regu-
la nō p̄cedit qz aut legat⁹ genus generalissimū. ⁊ tūc inutile ē lega-
tuz. aut subalternatiū. et tūc si hz fines sola destinationē patrisfa.
legatū inutile est. ut. ff. de le. i. si dom⁹ in p̄in. Sed si hz fines a na-
tura debet mediocriter. vt. d. l. legato gñaliter. et insti. de le. §. si ge-
neraliter. Unde p̄ hāc regulaz cessare in quātitatibus. et in his q̄
quātitatibus equipollēt. vt in vniuersitatibus regula p̄cedit. vt in
l. si ita relictū in p̄n. et in si. de le. ii. et de le. iii. q̄ cōcubinā. §. cum
ita. et. l. minus. In sp̄ibus aut cōstat de certa. et tūc cessat regula
qz illa debet. vt in l. si domus. §. cū alicui. ff. de le. i. aut nō p̄stat
de certa. et tunc si testator nomē speciei in legato nō expressit ces-
sat regula qz est electio legatarij. vt. ff. de leg. i. q̄ duos. aut exp̄es-
sit nomē tñ ignorat de quo. et tūc minus ē in legato. vñ regula lo-
cum hz. ut. ff. de le. i. l. apud iulianum. §. fere. P̄stet tñ heres si
vellet maiore eligere cū ad ipsum p̄tineat declaratio vltime dubie
volūtatis defuncti vbi certū expressit et ignorat qd. ut. ff. de leg. i.
l. si quis. §. si q̄s plures. C. Contra p̄dicta de vltima voluntate est
aperte de le. ii. si q̄s seruū. §. si inter. vbi dubie voluntatis interpre-
tatio cōmittitur h̄di. et iō regula semp cessare videt. Rñdeo illd
verū est cū voluntas est dubia circa p̄sonā legatarij. p̄dicta proce-
dunt circa rē legatā. Itē non videt p̄cedere regula in vltima volū-
tate. qz dubie voluntatis interpretatio ad iudicē p̄tinet. ergo non
videt reducēda ad minimū. vt. C. de fideicō. liber. l. voluntatis.
Rñdeo iudex interpretatur qd verisimile ē ex cōiecturis. i. inspecta
p̄ditione p̄sone legatarij et cōsuetudine regionis et loquētis et vi-
cinitate scripturarū p̄cedentiū vt. l. si seruus pluriū. §. vlti. de leg.
i. et de testa. h̄des. §. si si noram. Si verisimile non pōt p̄pendi.
tunc locū hz regula. vt. ff. de le. iii. nūmis. ⁊. j. eo. l. sp̄icimus suata
tñ ordine quē ibi dicā. Itē videt obscuritas reddere voluntatē in-
utile. vñ cessat regula. ff. de reg. iur. l. si q̄s de plurib⁹. ⁊ de man. te-
sta. l. cū ex plurib⁹. ⁊ de testa. tute. l. duo sunt tici. Sed in illis nō
pōt apparere minimū. qz i p̄sonis duabus. l. z extimatio p̄prietatis
seruoz possit eē in equalis eo tñ qz in legato versabat libertas i p̄-
sona oīum pariter ē inextimabilis. vt. ff. de le. ⁊ sena. cō. l. singulis
§. indefinita. vñ in l. duo. ⁊. l. libertas tutele datio vel delatio non
plus vel minus in p̄sonā vnius q̄ alterius extimaf. ⁊ periculuz pu-
p̄m cui itendebat puidere testator possit in delatione tutele s̄sa-
ri. ⁊ ideo nō mirū si nō cōcedit electio h̄di sed in defectu p̄batio-
nis reddidit inutilis dispositio testatoris. Tamē arguit p̄risionem
p̄dictaz de. l. si q̄s de pluribus. Nam ibi erat incertitudo p̄sone le-
gatarij. ergo recurri d̄z ad electionē h̄dis nō vtrūqz impediri. vt
l. si q̄s seruū. §. si inter de le. ii. Item erat incertitudo rei legare et
nomē erat expressus ergo interpretatio cōcedit h̄di. vt. l. si q̄s a fi-
lio. §. si q̄s plures. Rñdeo nō est dubiū q̄uis heres manumittere
posset vñ si vellet. sed necessitas nō iponit. sicut nec eligēdi vnuz
de legatarijs. vt de reb⁹ du. l. si fuerit. Ista rñsio sufficiens est ad. §.
si inter. sed nō ad. §. si q̄s plures. Unde dici pōt qz plus oparef in
certitudo duplex circa annullandū relictū q̄ vnica. Vbi ergo est in-
certitudo rei in sp̄e tñ relictē p̄prio noie exp̄ssio legatū valet ⁊ com-
pellit h̄s eligere vt in. §. si q̄s plures. vel si nō eligat minimū est in
electioe. vt in l. apud iulianū. §. scio. vbi p̄sone tñ legatū nō est in
se inutile. sed p̄pter p̄bationis defectū vñ pōt h̄s eligere: sed non
cōpellit. vt in. §. si inter. ⁊ ibi no. vbi nō rei ⁊ p̄sone. tunc p̄sua in-
utile. ut in l. si q̄s de pluribus. ⁊. l. cū ex pluribus. Ratio aut inter
p̄dicta p̄z vbi ē incertitudo rei tñ p̄sona supeff cui pōt obligatio
q̄ri. ⁊ ideo si nō eligat heres obligatio minime p̄bitur iuxta regu-
lam n̄ram. sed vbi p̄sone tñ ⁊ nō rei obligatus est h̄s ad rē. sed qz
nō apparet si nolit eligere reddidit legatum inutile. vt. d. l. si fuerit.
Si nō rei ⁊ p̄sone nō est cui possit obligatio queri nec est res de
qua cōstet. ⁊ ideo relictū p̄sua est inutile. Itē in actibus nullo
mō vñ p̄cedere. qz interpretatio f̄da est p̄tra p̄ferentē vñ non est

verū simpliciter qz minimū debeaf. l. id qd est p̄animū p̄ferentis.
vt in l. veterib⁹. ff. de pac. ⁊. l. cū in lege. ⁊. l. labeo. ff. de p̄traben.
emp. ⁊. j. eo. p̄tra eū. Glosatores iuris civilis dicunt qz si dubium
est in re sup qua p̄trahitur. tūc regula locū hz. si in accessorijs tunc
p̄ria. P̄rimuz vt dixi simpliciter hz locū in quātitatibus. ut in l. in-
ter stip. §. diuersa. ⁊. l. si stipulat⁹ fuero. x. aut. xv. ⁊ loca. l. si tibi. x.
In sp̄ibus nō ut dictū est mediocriter debet ⁊ regula cessat. vt no.
ff. man. si fideiusor. Unde q̄tuz ad istā partē glo. est falsa. nisi gl.
sustineas eo casu p̄cedere quo in cōtractu deducit vnū incertū de
pluribus certis tūc enim cū sit electio debitoris minimū dare pōt.
vt. l. qui ex pluribus. ff. de p̄bo. ob. Scdm nō. i. de accessorijs nō
videt simpliciter. §. qz p̄tra p̄ferentē fiat interpretatio. vt. ff. de act.
emp. ⁊ ven. si seruus. §. si. ⁊ de p̄traben. emp. l. cōprehensum. ⁊. l.
si in emp. vñ dicas qz aut pactū in accessorijs est obscurū circa qua-
litatē ⁊ quātitatē rei vēdite. ⁊ tūc sit interpretatio p̄tra vēditore. vt
l. labeo. ⁊. l. si cū i lege ⁊. l. veterib⁹. ⁊ d̄ ser. vt. p̄e. l. si arbores. §. b̄
lgr. aut circa electionē rez electioni accedētium. ⁊ tūc interpretatio
vēditoris nō est p̄tra eū. vt. l. si in lege. ⁊. l. cōprehensum de p̄ben.
emp. ⁊. l. pe. §. si. ⁊ de act. emp. tūc enī quasi in genere debitor ele-
ctionē habet vt. d. l. qz ex plurib⁹. ⁊ insti. de act. §. huic. ⁊. d. l. cō-
prehensuz. Ad tertiū. i. circa delictū dico qz si certū est delictū. i. qz
delictū sit cōmissuz regula locū hz. sequit enī qz est minimū. qz nō
punimus. sed absoluimus. vt. l. abntez. ff. de penis. Itē vbi certū
est delictū sed incerta delicti qualitas locū hz. vt si cōstat aliq̄e cō-
mississe gīm ⁊ sic delictū certū est sed ignorat vtrū cum armis vel si-
ne armis. ⁊ sic q̄litas est incerta. nā segmur minimū. i. p̄sumim⁹ si-
ne armis. ut mitius puniat. vt. l. si p̄ses. ⁊. l. iterpretationē. ff. de pe-
nis. ⁊ de suspe. tu. l. hoc enim ius. §. qd ergo. At vbi certū est deli-
ctū ⁊ certa delicti q̄litas incertus nō animus delinquentis nō p̄sua-
minimus minimū. i. qz nō fuit animus qz facti atrocitas amouet p̄e-
sumptionē animi p̄sumēdi ex quo p̄sona est abilis ad delinquēdū.
vt. C. de fidei. l. i. ⁊ de iniurijs. si nō cōuicij. Itē vbi certū delictuz ⁊
certa qualitas s̄z incerta p̄sona vt si nullus deprehēdit fuisse i actu
delinquēdi ⁊ ignorat qz deliquerit tūc nō segmur qd est minimū
qz oēs puniunt. vt. §. si plures. ⁊ no. ff. ad l. cor. de fidei. i. rubrica.
Et rō huius est qz oēs deprehēdunt in culpa qz oēs fuerūt in ac-
tu delinquēdi. Itē qz rō publica q̄ suadet maleficia puniri. ut. l. li-
citatio. §. illicite. ff. de publi. ⁊ de fidei. si a reo. §. qz vulgo. ⁊ ad
l. aq. l. ita vulnerat⁹. ē p̄ eos qz puatā d̄fensionē p̄tendūt. ⁊ iō p̄ferē-
da ē publica. vt. ff. p̄ so. l. actōe. §. labeo. ⁊ i auē. d̄ nō ali. §. qz nō.
Idem.

Cum qui est certus certiorari vltimus non oportet.

Quetur in iure qz vēditōr q̄ sciuit seruutēz
deberi p̄dio vēdito certiorare debz
em̄ptorē. alio tenet actione ex empto ad intereē em-
ptoris. hoc verū est si em̄ptor ignorauit fuiturē de-
beri. sed si cert⁹ fuit fuiturē debet nō qz eū certiora-
ri. vt. ff. de act. emp. l. i. §. vēditōr. ⁊. §. si. Itē qz mācipia vēdūt cer-
tiorare debet em̄ptores de morbis ⁊ vicijs. alio tenent actōe redh̄i
bitoria vel quāto minoris. l. si em̄ptor itelligat vel itelligere possit
nō est certificatio vēditoris necessaria. vt. ff. de edil. edi. l. i. §. aiūt.
⁊. §. si itelligat. ⁊. l. si tñ. §. qz seruū. Quid aut si vēditōr sciēs ser-
uitutē vel viciū dixit se nolle teneri noie fuitutis vel viciōz. Dicen-
dū ē qz hoc gñale pactū nō trahit ad ea q̄ vēditōr sciuit. s̄z ad ea q̄
ignorauit vēditōr. vt. ff. de act. emp. ⁊ vē. l. q̄ro. ⁊ ar. de h̄di. ven.
l. bec aut. C. S. 3. oppo. ⁊ vñ qz ēt insciētī denūciari oporteat qz dici-
tur i iure qz qz vult liberā h̄fe p̄tatez incohādi accusationē de adul-
terio vel ab adultero vel adultera. ⁊ postq̄ adultera nup̄sit denū-
ciare d̄z adultere ne nubat q̄ntēdit p̄ponere accusationē de ad-
ulterio. Quid ergo si adultera sciuit ⁊ postea nup̄sit sine denūcia-
tione nō nocet ei sciētia. vt. ff. de adul. l. denūciasse circa p̄neipiūz.
Dici posset qz ius illud qd p̄ denūciationēz refuare itēdebat erat
odiosuz. ⁊ iō sola sciētia sine denūciatiōe nō p̄dest. S. 3. hāc solu-
tionē ē. ff. de pe. h̄. l. itē veniūt. §. petita. nā ⁊ ibi agebat d̄re odio-
sa. i. bonefidei possessore p̄sentiedo malefidei. ⁊ tñ sciētia denūcia-
tionis opatur illud qd oparef denūciatio. Quare dicēdū vñ qz in
his in q̄b⁹ denūciatio ē de substātia nō sufficit simplex sciētia ut
in l. denūciasse. ⁊ iō est necessaria denūciatio. In his aut in q̄b⁹ so-
la sciētia est de substātia nō ē necessaria sciētī denūciatio vt. d. l. i. i.
fi. de act. emp. ⁊ de edil. Al. i. §. itelligat. C. In dubio aut p̄e-

Non licet actori quod reo licitum non existit.

ergo ⁊ reo. qđ exēplū locū haberet si regula pone-
retur affirmatiue. v3 qđ l3 actoz licere v3 reo. ⁊ mul-
ta plura patēt in exceptionib⁹ opponēdis. ē. eo. c.

Consutare cōsiliū quis non potest in alterius detrimētū.

i in dextrinē electi post scrutiniū publicatū cū per electionē q̄sitū sit electo ius petēde p̄firmationis. vt. q̄. de elec. publicato. ⁊ de elec. c. nulli licere. lib.

cundo casu variatio admittit. ut. d. l. si sterilis. §. si. et rex. anno. l. d. reb°. Tercio casu probatur. ut. ff. de pcur. l. i. cause. et de vfuca. l. gai°. et de dam. infec. l. ptoz. §. inde queritur. et de admi. tu. l. cū qritur. Idem.

¶Generi per speciem derogatur.

e in legū latoribus et in rescriptis. ¶ In legatis quod si testator legauit uni spiritum et alteri generi per specificationem derogat. ff. de leg. iij. l. v. proinde felicissimo et l.

fuus vrbā. §. pe. Itē si legat libertis alimēta in genere ⁊ vni liber-
 tozū legat alimēta in spē ille cui legat i spē nō admittit ad legatus
 vt. ff. de alimē. lega. l. alimēta. §. basilice. ⁊ l. stichus in pnci. C. s.
 oppo. ⁊ vñ q̄ generi p spēm nō deroget. Itāz si testator legat vñ
 genus et eidē spēm per enumerationē spērūz non derogat legato
 generis. ut. ff. de fundo in stru. l. q̄situz. §. pe. Dicunt qdāz q̄ aut
 legat vñ genus et alteri spēs. ⁊ tūc generi per spēm derogat. aut
 legat vñ ⁊ eidē genus ⁊ spēs ⁊ tunc generi per spēm nō deroga-
 tur. quasi spēs ex abundāti videat apponi. vt in. l. q̄sitū. qd̄ falsuz
 esse aperte apparet. qz in. l. cum delanionis. §. cui fundū. ⁊. §. qu-
 dam. ⁊. §. sepe in prin. eidē legauerat genus ⁊ spēm ⁊ tñ generi p
 spēm derogatur. qz legatū generis restrictū videt ad spēs enūcia-
 tas. Et idem pbatur de suppl. le. l. legata. ⁊ ideo videt latius di-
 stinguēdum q̄ glossatores iuris ciuilibz distinguunt. qz attestator le-
 gat vñ genus ⁊ alteri spēm aut legat eidē genus et spēs. Si vñ ge-
 nus et alteri spēm generi p spēm derogat. vt. d. l. vxorē. §. felicissi-
 mo. siue primo genus et postea spēs. siue primo spēs et postea ge-
 nus legat. vt. ff. de peculio. l. manum. et. d. l. q̄sitū. §. vlt. In scōo
 casu. s. qñ legat eidē genus et spēm. aut extra legatū generis enu-
 merat spēm aut enumerat indiuidua que sub certa spē eiusdēz ge-
 neris continet. Si enumerat indiuidua enumeratio operat qz le-
 gatū generis nō extēditur ad indiuidua q̄ sub eadē spē cōtinet. si-
 ue pcedat legatū generis et sequat enūciatio indiuiduoz. siue ecō-
 tra. Verbigratia lego ticio duas statuas marmoreas. Itē oē mar-
 mor. et l3 similes statuas marmoreas hēat nulla cedit in legatū p-
 ter duas. ut. ff. de le. iij. l. hīa meus. §. i. et de fundo in stru. l. cū de-
 lanionis. §. si cui fundū. et de auro et ar. le. l. i. §. itē si duo. Si nō
 enumerat spēs indiuidua cōtinentes aut primo spēs et postea co-
 pulatiue genus. et ecōtrā pmo genus et postea spēs. Primo casu
 videt ampliare legatū et nō restringere. ut. ff. de le. iij. l. hoc lega-
 tū. et. l. ea tamē. C. s. Itud mēbrū distinctionis vñ aperte. ff. de
 vi. tri. et ole. le. l. ij. §. cui dulcia. Itāz ibi primo enumerant spēs et
 postea genus et tñ per enumerationē spērūz restringit significatō
 generis. s3 illud ibi nō cōtingit p enumerationē pcedentē spērū.
 sed p naturā copulanti et rei copulate. vt ibi apparet dū dicit ex
 collectione vini zē. et ar. de fundo in stru. et in stru. le. l. sepe. §. gaio.
 Scōo casu qñ pmo gen⁹ et postea spēs. et tūc h3 locū distincti glo-
 satorū iuris ciuilibz posita in pzealle. l. q̄situz. §. pe. qz aut spēs enu-
 merantur ab errāte aut a sciente. si ab errante enūciatio nihil ope-
 ratur. et iō legato generali relicto nō vñ detractū. ut. ff. de suppl.
 le. l. legata in prin. si a sciente. aut cā dubitationis tollende. aut cā
 salimitationis. aut dubitat. Primo casu spēs ex abundāti enume-
 rantur qz potius ad maiorē euidentiā vident enumerari q̄ vt oro-
 getur legato generis. vt. ff. de auro et ar. le. l. pediculis. §. labeo ⁊
 ff. eo. l. q̄ dubitationis tollēde. scōo cāu legatū vñ restrictū ad spe-
 cies enumeratas. et iō genus ex abundāti exprimis cū ei⁹ expressio
 nihil operet. ut. ff. de fundo in stru. et in stru. le. l. cū delanionis. §.
 quidā. et. l. sepe in prin. et d suppl. le. l. legata. ij. et. iij. rñ. Tercio
 casu qñ dubitat. dicēdūz est potius qz gratia tollēde dubitatiōis
 videat exprimere spēs. et iō legatū generis nō diminuit. ut. d. l. q̄-
 situm. §. figs fundū. qui pprie loqui vñ in casu dubio. Quid aut si
 vñ legaret sub noīe vniuersaliori alij sub nomine minus vniuer-
 sali. dico qz vniuersalius habet loco gñis. min⁹ vniuersale habet
 loco speciei. et iō p minus vniuersale derogat vniuersaliori sicut
 generi p spēm. Verbigratia si filio legat orto instructum. filie nō
 argentū muliebze qd̄ in orto habuit illud ad filiā ptinebit. ut. ff. d
 fun d in stru. l. q̄sitū. §. q̄situz. et ar. deleg. iij. l. vxorē. §. codicil. et
 de peculio. l. suo manumisso. et de auro. et ar. le. §. idēz cū alteri.
 Item oppo. ad regulā et vñ qz speciei per genus deroget et nō
 ecōuerso. qz si primo lego alimēta quibz dāz libertis. postea lego

alimenta omniū per generale videtur esse recessum a speciali. ut. ff. de alimen. le. l. libertis. Dicendum est quod aut generale et speciale exprimentur in eadem voluntate aut in diuersis. si in eadem voluntate tunc specialis derogat generali. siue precedat siue sequatur. ff. de alimen. le. l. legata. §. basilice. et l. stichus in pñ. si in diuersis posterius derogat priori. ut. d. l. libertis in pñ. Secundo casu siue exprimat in eadem voluntate siue in diuersis. Item siue precedat generale siue speciale. speciale derogat generali. ut. ff. de leg. iij. l. vxore. §. codicillis. In tertio casu videtur neutrum alteri derogare ut. ff. de alimen. le. l. alia in fi. et de annuis le. l. ticia. §. qui in archa. Item oppositum videtur per speciem expressio generalis nihilominus operetur quod operatur expressio singularium specierum operatur sola expressio generis sub qua species continentur. ut. ff. de le. iij. l. si chorus in pñ. et de usu et habitatione l. si ita in pñ. Rursum dico quod ubi solus genus exprimitur tunc pinde habetur ac si exprimerent singule species in genere comprehensae ut in palle. l. si ubi exprimitur genus et species huiusmodi distinctio supradicta. Item substitutionibus aut posset poni hoc modo exemplum. Pone testator isti tuit pñem et filium pro parte et eos inuicem substituit. Secundo instituit alios heredes ex reliquis partibus. Tertio dicit hos omnes inuicem substituo. Ista enim substitutio generalis non extenditur ad pñem et filium qui erant inuicem substituti. ut. ff. de vulg. et pupil. substi. l. coheredi. §. q. pñe. Sed contra huiusmodi. ff. ad tre. l. vlti. ubi per substitutionem species non derogatur generali. si ibi erat species substitutionis diuersae quae prima specialis erat vulgaris siue reciproca. Secunda generalis erat et fideicommissaria. si §. q. pñe. species et generalis erat eiusdem generis. quae utraque vulgaris siue reciproca. et ideo generali derogatur per species. In scriptis autem per exemplum. ff. de ver. ob. l. doli clausula. et l. stipulationes commodissime. quod si stipulor ab aliquo librum scribi de die non de nocte. p se et non per discipulum suum et dolum generaliter non committi et ipse scribebat per alium equum malum non per discipulum mittitur stipulatio ex generali clausula de dolo. si ad casum in stipulatione expressus non pertinet. Item in legumlatoribus per exemplum. ff. de penis. l. sanctio legum. Item §. de pñi. c. i. l. i. vj. ubi per pñones generaliter edita a romano pontifice non derogatur specialibus statutis rationabilibus aliorum locorum: nisi in pñone generali dñus caueatur expresse. Sed contra videtur. ff. de sepul. viola. l. iij. §. diuus. ubi per rescriptum impiale sequens derogatur consuetudini specialiter alicuius loci. Sed per variis modis textus intelligatur potest varie rñderi vel potest dici quod §. de pñi. est ius nouissimum iure canonum introductum et rationabiliter quod statuta locorum et consuetudines in se consistunt. Et verisimile est romanum pontificem ignorare ea que in alieno loco consistunt. et ideo non vult voluisse pñones extendi ad ea tollenda que ignorauit cum pñis extēdēdō ad tollenda ea de quibus pñituens non cogitauit vel non est verisimile cogitasse. ar. ff. de trasac. l. cum agi. et l. qui cum tuto. §. i. et §. fi. et l. non est fundus. et de hēn. emp. et vñ. l. in lege. et de acqui. hñ. l. ne qñ. et l. si is ad quē. Item in scriptis per etiam rñsio quod speciale derogat generali. ut. ff. de pñen. c. dudū. et c. quibus tribi. vj. et que dicta sunt superius in legatis trahi possunt facile ad rescripta. Synus.

Idem.

Plus semper in se continet quod est minus.

Ecce si testator intendens legare quartam partem bonorum scripsit dimidiam. debetur ei quarta. quod dimidie iest. ut. ff. de le. i. l. q. qñ taz. et de hñ. insti. l. quoties. §. et si maiorē. Item si volens stipulari et interrogare de. xx. et interrogatur rñdeat de. x. valet stipulatio de. x. quod maiori summe minor inest. ut. ff. de obli. l. i. §. si stipulanti. Item in snia. quod si vnus pñenat in. xv. alii in. x. et alius in. v. valet snia in. v. cum in. v. oēs consensisse videntur ex eo quod plus semper in se continet quod est minus. ut. ff. de arb. l. diē proferre. §. si plures et §. de arb. c. ij. l. i. vj. Item si suus absolutus a petitione totius fundi absolutus videatur a quolibet eius parte. vñ in quolibet eius parte obstat exceptio rei iudicate. ut. ff. de excep. rei iudi. l. iulianus. et l. si quis cum totū. et ff. de reg. iur. l. in eo quod plus. et l. in toto. Item si absolutus sum a petitione vniuersali ut hereditatis petitione obstat exceptio rei iudi. vñ dicanti res singulares ex eadem causa. ut. ff. de excep. rei iudica. l. iulianus. et l. si quis cum totū. eadem ratione. quod plus semper in se continet quod est minus. Sed contra regulam est quod si interrogatur ut permittas stichum aut paphilum et rñdeas de paphilo tñ. stipulatio est inutilis quod interrogatio non videtur pcessisse. ergo plus non semper continet quod est minus ut. ff. de hñ. ob. l. inter stipulantē. j. rñ. Sed rursum dico quod ibi non impedit stipulatio valere ex eo quod non videatur inter-

rogatio pcessisse de paphilo. pcessit enim eius plus continetur in se minus: si ideo impedit quod pcepta alternatiue interrogatio de quo libet videtur concepta sub pditione. si si alterum non datur. ut. ff. de op. le. l. cum ita in pñ. et ideo si rñdetur ad alteram pure videtur inter iter rogationem et rñsionem in qualitate diuersitas quod diuersitas qualitas reddit stipulationem inutilem. ut. ff. de hñ. ob. l. i. §. si quis simpliciter. Item contra regulam est quod si pcedat alicui merum imperium ut latrunculatori cui non videtur concedi cognitio de pecuniaria ergo merum imperium quod est plus non continetur in se cognitionem causae civilis quod est minus ut. ff. de iudi. l. solemus. §. latrunculator. Sed dicendum est quod merum imperium et iurisdicatio sunt species distincte ad inuicem separate ut no. ff. de iurif. om. iu. l. imperium. ideo vna concessa notatim potius videtur altera denegata. ut in. §. latrunculator. ar. C. de pcur. l. maritus et de pac. cōuen. l. fi. et de vul. et pu. substi. l. si ita qñ. et l. si cum ex filio. §. filio et l. ex facto. §. ite quero. Item loquitur de illo pluri sub quo minora continentur vel comprehenduntur ut species vel ut partes. Et eodem modo rñderi potest ad. c. cui de non sacerdotali. §. de pñe. quod posito etiam quod non sacerdotalis esset maior quod sacerdotalis. concessa non sacerdotali videtur sacerdotalis potius denegata quod non se habent ut pars et totum de quibus loquitur regula sed habent se ut indistincte species inuicem separate.

Idem

Pro possessore habetur qui dolo desijt possidere.

Idolo desijisti possidere re quam a te petere bas vel petere pponere pinde tenentis rei vñdi. sicut teneris si possideres. ut. ff. de rei vñdi. l. si naut. §. sed et is qui. et ff. eo. l. q. dolo. et l. qui parē cum multis similibus. Sed oppositum et ostendit quod non habeatur pro possessore. ut per quod tenetur vñli. ff. de noxa. l. electio. §. si is qui. et si possideret teneretur directa. Sed dicendum est quod vñlis et directa non differunt in substantia. ut. ff. de neg. gest. l. actio. et ideo effectus pro possessore habetur. Item oppositum. §. idē. quod possidenti fit cessio. ut. ff. de rei vñdi. l. si res. et tñ si dolo desijt possidere non fit cessio ut in. e. ti. l. si is q. dolo. et l. nec quasi. Sed dicendum est quod pro possessore habetur quantum ad dñum suum non quantum ad commodum. Item cum semper presumatur abesse dolo nisi adesse. pñe. ut. ff. de pñ. l. quo tiens. §. qui dolo. et de le. iij. l. cum ita legatur vñi. §. species. Subitari possit rationabiliter quod dolo potest pñari. Et dicendum est quod dolo pñatur ex cōiecturis. Nam si ita erat lite cōte. vel dederat solū libellum vel denūciauerat sibi quod erat daturus libellum et ipse dñat postea possidere presumitur dolo desinere. et ideo pinde pñenit ac si possideret. argu. ff. de rei vñ. l. si fundū. et ff. de eden. l. qñdā. §. nihil. et q. ex ca. in pos. ea. l. ij. et no. eo. ti. l. fulcini. §. qñd sit latitare. Queritur autem potest circa materiam huiusmodi. c. de plurib⁹ quorū qñdā nunq̄ reperitur sufficēter determinata. Primum est an ei q. dolo desijt possideri si pñenit et extimationē soluat debeat de euictione cauere. et dicendum est quod aut habuit causam ab actore aut non. si habuit cauere dñz ut ff. de dona. inter virū et vxor. l. si donauerit in pñ. alii si non hēat causam non debeat de euictione cauere. ut. ff. de rei ven. l. ex diuerso. §. peritoxio et §. pñd. fur. l. si suus. §. cauere. Secundo quid an eo casu quo non cauet possit nihilominus de euictione agere euicta a actore cui extimatio soluta est. Et potest dici quod sic quod extimationē soluit emere vñ ff. rerū amo. l. si pp res. ergo hñ non fuerit dictum quod de euictione agatur nihilominus poterit agere. ut. C. de euic. l. non dubitat. Tertio queritur an per actorem debeat actiones cedere ei q. dolo desijt possidere et vñ quod cedi non debeat. ut. ff. de rei vñ. l. si is q. dolo et l. nec qñ. Et contra quod cedi debet. ut. ff. de rei iu. l. i. dñpositi. Item sibi vñ eē dñia iter eū q. possidet et eū q. dolo desijt possidere. quod q. desijt possideret. aut culpa debet actiones cedere. ff. de rei iu. l. in depositi. si si non hēat causam ab actore non debet cedere. ut. d. l. si is q. dolo. et ibi no. Si non possideat. l. p. pñumaciā non restituat et pñerea iuramentum in lite delatum fuerit actori extimatione soluta actiones debet cedere. ut. ff. de rei vñ. l. hñ res. Et rñ est quod actor sibi iputaret dñz cum posset petere pñise cōpelli possessorem restituere. ut. ff. de rei vñ. l. q. restituere. et non petijt. Sed cum dolo possidere desierat sibi iputaret potest. et ideo facilius ē causam excusandi eū a necessitate cedendi. Nam cum possidebat et actor petere poterat pñise cōpelli et non petijt. si magis extimationē voluit: sua sponte alienasse vñ et ideo cedere cōpelli. ut ff. de rei vñ. l. ei rei. et l. hñ res. si cum dolo desierat possidere non sponte sed ex qñdā necessitate. et ideo cedere non tenetur. ut. l. d. is qui dolo.

legibus in quibus cauē q̄ inutile legatū viciat ppter translatio-
nem inutile. ff. de leg. i. l. plane in prin. z de adi. l. l. legatū. §. pa-
ter. z. l. z si transferā. c. ti. z. ff. de aqua quoti. z esti. l. i. §. itē queri-
tur. vbi per translationē inseparabilē viciatur vtile per inutile. sed
dicunt doctores aliquādo q̄ hec sit regula. cetera sint specialia. q̄
solutio est plana z expedita. sed in oibz spālibus esset rationem
specialitatis probabile assignare. Alij dicunt q̄ aut vtile ab inutili
separari potest. aut nō. Primo casu vtile per inutile nō viciatur.
Secundo casu viciatur vt. ff. de aqua quoti. z esti. l. i. §. itē queri-
tur. z. §. trebatius. z no. ff. de vsuris. l. pecunie fenecis. z de con-
di. fur. l. si seruus. §. bone. z. C. de agri. z cen. l. quēadmodū vbi
determinatur aperte q̄ parte indiuidui irritata totū irritatur. Lō
traquā solutionē videtur. ff. cōmunia p̄edio. l. p̄edium. sed dicē-
dum est q̄ l3 ius seruutis excepte cēt indiuiduū: persone tamen
a quibus excipiebatur erant diuidue. z ideo facta relatiōe ad per-
sonas diuiduas vtile nō viciatur per inutile. q̄ per relationē p̄e-
dictā possibile est vtile ab inutili separari. Sed p̄tra hanc respon-
sionem videtur. l. p̄ealle. parui. §. l3 si in seruū. ff. de arbi. vbi erat
ius indiuiduū. l. ferende snie z persone diuidue. z tamē vtile per
inutile viciatur. sed ibi agebatur de iure q̄ nō cadebat in solidū
in personā cuiuslibet separatim. alio secus. vt in eo. ti. l. l3 z si ita. z
ideo ibi vtile p̄ inutile viciatur. In. l. p̄ediū agebatur de iure q̄
in solidū in p̄sonam cuiuslibet separatim cadebat. z ideo vtile per
inutile nō viciatur cū sit diuiduitates reperire circa p̄sonas. Lati-
tamē dici posset q̄ oportet tres casus distinguere. Nam aliquādo
duo sunt concurrētia ad cōfirmationē vnius actus quorū vnus est
vtile alterū inutile. z tūc si vnus per se sufficeret valet q̄ agit. ut
ff. q̄ cūz fal. tu. au. l. i. §. sed pomponius. z de arbi. l. l3 si ita. alio si
vtrūq̄ requiritur nō valet. vt. ff. de arbi. l. p̄ediū. §. sed si in suū.
Aliquādo vnus solū est factū ex pluribus tamē quibusdā vtilibus
z quibusdā inutilibus cōmixtū. z tunc h3 locuz distinctio. aut pōt
vtile ab inutili separari: aut non. vt. d. l. i. §. itē querit. z. §. treba-
tius. ff. de aqua quoti. z esti. aliquādo plures sunt actus distantes
proxius z separatim: z quorū secundus accedere videtur ad reuo-
cationē primi. z tunc secundus omnino inutilis nō tollit primū. Sz
si quid vtilitatis l3 non p̄fecte contineat tollit primū. vt. ff. si certū
pe. l. certi cōditio. §. qm. z insti. qui. mo. tol. obli. §. p̄terea. z. ff.
de leg. i. l. si seruus legatus. §. si seruus. z de leg. iij. l. si iure. z d in-
iusto ru. z irri. testa. l. ij. z de his qui. vt indig. l. cūz quidā. z de le.
j. l. plane. z de adimē. lega. l. legatum. §. pater. z. l. si transferam.
Iste tamē tres vltime videntur solutionē destruere. sed nō destru-
unt. q̄ ademptio legati que per eas inducitur poterat sine transla-
tione vtiliter separatim procedere. z eodem modo respondendū
est ad. l. iulianus. §. minor. de fundo instruc. z instrui. le.

Idem.

Ex eo non d3 quis fructū cōsequi q̄ n̄sus est impugnare.

Testamentum

in quo mibi lega-
tū erat relictū dixi
falsūz vel inofficiosūz nō possūz petere legatūz in eo
mibi relictū q̄ aut p̄nunciatū est cōtra testm̄. z tunc
ideo non debet. q̄ ex testō falso vel inofficioso lega-
ta nō debent. vt. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. ex cā. z. l. ticia.
de pe. here. l. si testm̄ falsūz. aut p̄nunciatū est pro testamēto. z tūc
ideo nō debetur. q̄ n̄sus extitit impugnare. z ideo nō debeo con-
sequi fructū ex eo vt hic. z. d. l. papinian. §. meminisse. z. C. d̄ his
qui. vt indig. l. alia. Sed oppo. z videt q̄ etiā ex testō quod n̄sus
suz impugnare p̄sequor legatū. q̄ si dixi testm̄ minus solēne l3 suc-
cubam petere possum legatū mibi in eo relictū. vt. ff. de his qui. vt
indig. l. post legatū. Sed dicēdū est q̄ ibi destitit ante sniam. z
ideo paritur ei vt. d. §. meminisse. z. l. alia. vel si puenerit vsq̄ ad
sniam. dicendū erit differentiā esse inter eū qui dixit falsum z eum
qui dixit minus solēne ex parte altera. Nam qui dixit falsum vel in-
officiosum perdit relictum in. l. p̄ealle. z hic. qui dicit minus so-
lēne non perdit. vt. l. post legatum. Ratio autē est q̄ dicendo fal-
sum impugno non solū institutionē sed etiā legata. secus si dico
minus solēne cum etiā ex non solēni voluntate. i. nō sufficiente ad
institutionēz possunt legata deberi. Item cum dico inofficiosūz vi-
deo: dicere testatorē non sane mentis. vt. ff. de inofficio. testa. l. ij.
z. l. ticia. z de lega. iij. l. patronus. §. si. z consequenter nec herede

instituere nec legata relinquere posse.

Idem.

Cum qd phibet prohibentur oia que sequuntur ex illo.

Ue sunt

regule que vident egpollere p
oia. P̄ia cū qd phibetur z oē
id per qd puenitur ad illud videt phibitū. vt. ff. d
spon. l. oratio. z de fideiuf. cū leg. C. de natu. libe.
l. lege anastasia in fi. Scda est cūz qd phibet p
hibentur z oia que sequunt ex illo. vt Bz. C. de legi. l. nō dubiū. z
tamē sunt omnino diuerse. q̄ prima loquit de cōsequētia probi-
bitionis mediōz p̄ que puenit ad extremū. Secūda loquitur de
cōsequētia phibitionis extremōz que pcedunt ex primo phibi-
to. verbi gratia de primo si phibetur matrimoniū inter aliquas p
sonas videtur phibita sponsalia per que puenitur ad matrimoni-
um. vt. d. l. oratio. Itēz h3 gratia de secūdo phibetur veditio fun-
di dotalis. ut in. l. rē in p̄senti. §. z cūz lex. z insti. quibus alie. l3. i
p̄in. Et ideo si veditur z tradatur traditio que ex veditiōne seq-
tur videt phibita z p̄terea dñum non transfertur. ut insti. qui.
ali. licet circa p̄in. Item phibetur veditio ascripticij sine gleba. et
ideo si veditur z tradatur traditio que ex veditiōne sequit videt
phibita. z p̄pterea dñum nō transfertur. vt. C. de agri. z
cenfi. quēadmodum. lib. xi. Item phibetur alienatio rei ecclesia-
stice nō seruata solēnitare que a iure statuitur. d. de reb. eccle. non
alie. z. C. de sacro sanc. eccle. l. iubem. z in auz. hoc ius p̄nectū.
z. xi. q. ii. sine exceptione. Et ideo si veditur z tradatur dñum
nō transfertur imo z ipse p̄elatus vel economus ad veditandūz
admittitur. vt. d. l. iubemus. sed cōtra primāz regulāz videtur. ff.
de ritu nup. l. si quis officij. vbi l3 matrimoniū sit phibitum nō
videtur esse phibita sponsalia per que puenitur ad matrimoni-
um. sed dicas q̄ aut causa phibitionis matrimonij erat perpetua
aut tēporalis. si perpetua videntur eē phibita sponsalia. vt in. l.
oratio. ff. de sponsa. si tēporalis non videtur esse phibita. ut i. l. si
quis officium. Contra secundāz regulam videtur. ff. de fundo
do. l. pe. z de vsuris. l. cum vir p̄ediz. ubi erat phibita veditio
fundi dotalis z nō ualebat. z tamē ex ea secuta traditiōne postea
dñum transfertur irreuocabiliter. sed dicas aut causa phibitio-
nis durabat. z tunc habet locū hec regula. ut. C. de legi. l. non du-
bium. aut erat finita. puta q̄ matrimoniū erat solum z fundus
desierat esse dotalis z cesserat lucro mariti. z tunc habet locuz ll.
cōtrarie. Regula ergo debet intelligi causa phibitionis duran-
te. contraria vero causa phibitionis cessante.

Idem.

Pluralis locutio duorum numero est contenta.

Ubi

gratia si libertas seruo legetur post an-
nos de biēnio intelligit. ff. de manu-
mis. test. l. libertas. §. post annos. Item si p̄mittit
uel legatur post dies de duobus intelligit. ut. ff. de
vbo. sig. l. inter illam. §. illa legata. Itēz ubi requi-
ritur numerus testiu si certus nō adijcitur sufficiunt duo. ut. ff. de
testi. l. ubi numerus. Sed videt q̄ pluralis locutio requirit tria et
nō sit cōtēta numero duorū. ut. ff. de op. lega. l. i. fed dicit potest
ut ibi per gl. no. Itēz ecōtra uidetur q̄ sit cōtēta uno tm̄ z nō
requirat necessario duo. q̄ si lege tibi stichum z pam phibū sub cō-
ditione si mei erunt cum moriar z unus tantum sit meus tempore
mortis valet tantum in eo legatum. ut. ff. de conditio. z demon.
l. falsa. §. si. sol. ibi non dicit q̄ pluralis locutio sit uno cōtēta. l3
dicit q̄ geminat significationē singularis. i. operatur illud qd due
singularitates diuisim prolata: sicut pater. ff. de lega. iij. l. qui con-
cubinam. §. si stichus. z. C. de impu. z ali. substitutio. l. quāuis. et
ff. si quis cau. l. si seruus. §. i.

Idem.

Imputari non habet ei per quem non stat si nō faciat qd
per eum fuerat faciendum.

Koprie

pcedit isti regule itellec? i p̄di-
tione prātua q̄ pēdebat ex scō
legatarij rātū uel h̄dis scripti uel alteri cui fuerat
relicta. Nam si impediat eam implere per casum
mihilominus debetur relictum. q̄ non stat per eū

quominus faciat quod per eū fuerat faciēduz. vt. ff. de cōdi. insti. l. que sub pditione. §. quotiēs. Itē in ea que pēdet ex facto illius cui ascribitur et alteri si impediatur per eū ex cui facto pēdebat. Sed si impediatur p casum in sua vel alteri psona cōtingentē relictu nō debetur. et tamē nō stat per eū quo minus faciat qd per eū fuerat faciendū. vt. ff. de cōdi. et demō. l. in testamētō la. ij. et l. ticio. §. si cum ante nuptias. et ideo melius pcedit in conditione vere pātua. i. que pēdet ex facto illius tñ cui ascribitur. Sed regule supradicte videntur multa obstarē. Primo quā iure cauē q si legatū mibi reliquatur sub cōditione que pēdet ex facto meo et alterius et impediatur per casum in alterius psona cōtingentē legatū nō debet. vt. ff. de cōdi. et demō. l. in testō. et s. p. prime dictū est. Item si relinquitur mibi sub cōdi. si infra. x. dies ascēdero capitoliū et impediatur quo minus ascēdam cōditio non habet pro impleta. l. dies qbus sui ipeditus nō cōputetur. vt. ff. de cōdi. et demō. l. qbus diebus. Preterea ut h et alia cōtraria ad pntis regule materiā pinentia soluantur distinguēduz videt. q aut erat implēdus modus aut implēda cōditio. Primo casu siue impediatur p casum cōtingentē in psonāz meā siue cōtingentē in psonam alterius pro impleta haberi dicitur. vt. ff. de leg. i. l. si fundus p fideicō. §. iulian. et de leg. ij. l. lucius. §. q quis. Secūdo casu aut erat cōditio pātua aut erat casualis aut erat mixta. si pātua. aut pēdebat ex facto meo tñ. aut ex meo et alterius. si ex meo tñ. aut impediatur p eū cuius intererat nō impleri. aut impediatur p casum aut p quēdāz tertiū. Primo casu pro impleta dicitur haberi. ff. eo. l. iure ci. et de pbo. obli. l. in executionib. §. si. et de cōdi. et demō. l. iure ciuili. et qñ dies le. ce. l. si post die. §. itez si qua. Secūdo casu idē q pro impleta dicitur haberi si casu impediatur. vt. ff. de cōdi. insti. l. que sub pditione. §. quotiēs. In tertio casu tenet ille qui impediuit pditionē impleri. vt. ff. ad. l. agl. l. inde neratius. §. i. et de cōdi. et demō. l. quibus diebus. in pñ. Sed si ex meo et alterius. aut impediatur p me aut p euz ex cui facto pēdebat aut p casum. Primo casu non habebit pro impleta. Secūdo pro impleta habet. Tertio casu aut erat pditio adiecta in fauorē meū aut illius in cuius psonāz cōtingit casus aut vtriusqz aut dubitatur. Primo casu habet pro impleta. Secūdo videt deficere. et ideo nō habetur pro impleta. Tertio qñ vtriusqz si impediatur p casum in alteri psonam cōtingentē nō habet pro impleta. Quarto qñ dubitatur pre sumitur in fauorē illi cui aliqd erat sub cōditione ascriptū. et iō casus in alteri psonāz ptingēs nocet vt probat. C. de insti. et substi. que sub pdi. l. i. et ff. de cōdi. et demō. l. ticio. §. ante nuptias. et s. se. et l. in testamētō et de alimen. lega. l. scio in principio et l. meua in prin. et de alimē. lega. l. gaio. §. i. et de condi. et demō. l. illius. sed si erat casualis cōditio expectatur euentus. licet enim impediatur impleri p casum nō habebit pro impleta. vt. C. de cadu. tol. l. i. §. fin. aut. et no. ff. de cōdi. et demō. in rubrica. si mixta dicendū est q mixta presumit duobus modis. Nam in vno casu dicitur mixta que pendet ex facto meo et ex casu. et in illa seruatur idem qd in casuali. vt. no. ff. de condi. et demō. in rubrica. Alio modo dicit mixta que pēdet ex scō meo et alterius. et in illa qd iuris fuctur vt dictum est. s. Idem.

Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Ialici cōcedit gratia et executores den tur sicut nō finit gratia morte cōcedētis. ita nec finit executor offi q accessoriuz naturā seq pgruit pncipalis. vt. s. de offi. dele. si su per gfa li. vj. Et vñ hec regula obtinere siue tractatur de pncipali inducēdo siue tollēdo siue pfirmādo. de inducēdo pbat in. d. c. si sup gfa. de tollēdo pbat. ff. de penu. l. iij. et d. pecul. l. i. et l. iij. et l. iij. et de fun. insti. et instru. l. l. fundi. et de eo q cer. lo. l. cētuz capue. §. si. et C. de vsur. l. eos. et in regula iure ciuili eū pncipalis de cōfir. in palle. c. si sup gfa. Obstarē tñ videt. ff. de eo q cer. lo. l. cētuz capue. et l. si. vbi accessoriū nāz nō sequit pncipalis. sed dic q aut in accessorio reperit pūisio vel dispositio specialis aut nō. pmo casu habet locū. scōo hz locū regula et concordātie regulā cōfirmantes. Eodē mō rñderi pōt ad. l. sicut fundū. de fundo insti. et instru. l. et rō est q pūisio et dispositio spālis derogat illi q pūre iuris vel significatiōe pboz itelligebat in elusa vt de pac. cōuen. l. si. et d. vul. et pu. substi. l. cohēdi. §. q p rez.

Qui tacet consentire videtur.

Ifallibiliter locum hz regula in illis qui dīcēdo poterant impedire qd agebatur vt. s. de accu. c. ij. li. vj. Nā ibi poterant impedire ne ad inqstionē pcederēt in famiā nō pcedēte. et iō si pñsens fuit et tacuit et nō impediuit cōsensisse videt. et ppterea frustra postea nitit infirmare. Idē in patre quo pñsens filius creatur decurio. nā si nō contradicit cōsentire videt. vt. ff. ad municipa. l. quotiēs. et de decur. l. bonozes. §. pater. Idē in fideiussore a tutore nominato qui patif nomen suū scribi in actis et nō dicit qd videt cōsentire et per solēnez stipulationem se obligare. vt. ff. de fideiuf. tu. l. iij. §. vltimo. idē in eo qui se pñsens re suam patitur obligari et nō contradicit quia cōsentire videt. vt. ff. de pig. l. fideiussor. §. pater. Idē in ea filia q pñte et nō cōtradiciente cū cām cōtradiciendi haberet pater experitur de dote: q cōsentire videt. ff. solu. ma. l. ij. §. voluntatē. Idem generaliter in quocūqz qui patitur alius experiri de iure ad se pertinente vt patet p plura exēpla. vt. ff. de re iudi. l. sepe. Sed cōtra videtur. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. sed ibi cōtradiciendo forte non poterat impedire. et ideo pro pñsentiente nō habetur. vt. ff. de lega. ij. l. ticia. §. lucia. et ff. de pig. actio. l. gatus. et ibi no. et in l. p reallega. sepe. de re iudi. Preterea cōtra regulam videt aperte. ff. de regu. iur. l. iure autēz. et de arbi. l. si cuncti. vbi pñsens nō videtur consentire l. cōtradiciendo poterat impedire. sed dici potest q aut agitur de pñu dicio generādo pñsenti et tacenti. aut alteri extra psonā pñsentis et tacētis. pmo casu hz locū regula. se cundo cōtraria sicut patet per simile in persona tutoris qui l. pñsens sit his que cum pupillo aguntur non videtur ppterea consentire nec auctoritatem prebere nisi expresse loquatur. ff. de auctori. tuto. l. i. in fine. et l. ij. et l. iij. Itē contraria videtur regula que immediate subiicitur. is qui tacet et. sed solues vt ibi.

Idem. Is qui tacet non fatetur: sed nec vtiqz negare videtur.

No dicit primo q ille qui tacet videtur fateri. Secūdo q ille q tacet si videtur negare. ratio aut regule est q tacere est mediū inter illa duo extrema. i. expresse pñsens et expresse pñtradicione. huius aut exemplū pñe colligitur. ff. de tribu. l. i. §. scientiam. nā vbi dominus expresse cōsentit cōtractibus serui tenetur in solidū vt ibi. vbi cōtradicit tenetur de peculio et deducit q sibi debet. ff. de pecu. sigs seruū. §. etiaz l. quotiens. l. vbi tacet et nō consentit nec cōtradicit et eo sciēte cōtrahitur et eligitur quedā media via. q tenetur tributaria et cōcurrit vna cū alijs creditorib. vt in p reallega. l. i. §. scientiam. sed videtur hec regula directe cōtraria pcedēti. et ideo solēt aliqui dicere maxime. ff. de pcura. l. filiuffa. §. inuitus. q vbi tractatur d aliquo obligando taciturnitas nō operatur pñsens. vt dicto. §. inuitus. et hoc fallit propter fauorē publicum in patre quo pñsens et tacente filius creatur decurio vt. ff. ad municipa. l. ij. et de decurio. l. bonozes. §. finali. Itē fallit fauore pupilli in fideiussore tutoris qui patitur nomen suū scribi. vt. ff. de fideiuf. tu. l. iij. §. vlti. S. vbi agitur de aliquo pñdicio vel exceptione qui tacet pñsens videt. vt in regula pcedenti. C. qui mili. nō possunt. l. sup seruū. de epif. cleri. auē. si seruus. et ff. de pig. l. fideiuf. §. pater. tamē cōtra predictam solutionē est. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. vbi tractatur d exceptione paranda. et tñ qui tacet pñde haberetur ac si nō consentiret. Item ob. per eundē modū. ff. de leg. ij. l. ticia. §. lucia. et de pigno. actio. l. gatus. et ideo conueniētius circa secunduz articulum. i. vbi tractatur de exceptione paranda vel pñdicio dicendū est sicut cauetur in ista regula iuris. i. q qui tacet nō videtur pñsens nec etiam cōtradicare. q tacere est mediū inter consensum et contradictionem. sed aliquando illud mediū sumit effectum vnū extremorum aliquando alterius. nā si contradiciendo poterat impedire. tunc tacere assimilatur cōsensui. vt. d. l. fideiussor. §. pater. l. vbi cōtradiciendo non poterat impedire tunc tacere assimilatur cōtradictioni. vt. l. gatus. et l. ticia. §. lucia. et de re iudica. sepe. Et hec vera sunt vbi nō proprie inueniret effectum dispositionis medij ita q distinguatur a dispositione cuiuslibet extremorū. S. vbi est inuenire: tunc mediū non trahitur ad extrema. i. tacere nō trahitur ad consensum vel contradictionem. sed quadam via media disponitur. vt patet in dicta. l. i. §. scientiaz. ff. de tribu. et hoc casu

proprie intelligitur hec regula et eius exemplum.

Idem.

Inspicimus in obscuris quod est verisimilius vel quod plerumque fieri consuevit.

A hac regula continetur certitudo et declaratio eius quod est obscure platum quod peritur dupliciter. Nam primo ex verisimilitudine. verbi gratia videri tibi librum pro x. et ego venditor dico me consensisse de x. libris turo. et tu emptor de x. libris perusino. sensisse te dicit. Dubitatur de qua pecunia videatur actum. et dicitur quod primo inspicere debemus id quod est verisimilius. nam si libra valet x. libras turo. actum videatur verisimiliter de turo. si x. perusino. tunc videatur actum de perusino. Sed si cois extimatio libere mediu teneat. ita quod non apparebat cui esset prior. tunc sequamur consuetudinem regionis. ut hic et. ff. de l. semp in stipulationibus. et ad id. ff. de re. dub. l. i. et l. vtr. ff. que sit. et ad trebel. l. quotiens. Item si lego tibi x. et non appareat de qua pecunia senserim inspicimus quod est verisimilius et ex vicinitate scripturarum precedentium vel sequentium. ut ff. de leg. i. si seruus pluri. ff. si. et de testa. l. heredes palam. ff. sed et si nota. et de here. insti. l. qui non militabat. ff. lucio. Sed contra regulam videtur. s. e. c. in obscuris. ubi dicitur quod in obscuris minimum est sequendum. dicendum est quod illa sit ista intelligitur. quod sequimur quod est minimum in obscuris. i. ubi quod est verisimilius non appareat ut ibi dicitur. Ordo igitur sit intellectus scripturarum obscuritatem continetur hic seruandus videtur. quod primo sequimur voluntatem si de ea potest apparere. ut ff. de codi. et dem. l. pater in prin. et ff. conditione et verba. de reb. du. l. in ambigua. et C. de libe. prete. l. iij. In secundo sequimur id quod est verisimile. ut hic et. ff. eo. l. semper in stipulationibus. et de reb. dub. l. cum in testamento. et de leg. i. l. cum res. ij. responso. Verisimilitudo autem percipitur aliquando ex comparatione rerum adinuicem vel ex comparatione rei ad precium. ut dicitur est superius in exemplo. et ff. de reb. du. l. i. et l. vtrum. ff. cum quidam. Aliquando ex vicinitate scripturarum. ut dicta. l. si seruus pluri in fi. aliquando ex dignitate personarum. ut ff. de aur. et ar. lega. l. ticia. ff. seia. et de alim. lega. l. cum alimeta. aliquando ex charitate et necessitate personarum. ut d. l. si seruus. ff. finali. aliquando ex consuetudine regionis. aliquando ex consuetudine loquentis. ut d. l. si seruus pluri et hic in fine istius regule. Tercio ubi verisimilius non appareat recurrit ad proprias significationes verborum. ut ff. de leg. iij. l. non aliter. Quarto si verborum significatio non est certa sequimur quod est minimum ut. s. eo. in obscuris. et de le. i. l. si ita scriptum. et l. apud iul. ff. seio. et de leg. iij. l. numis. et l. qui concubinas. ff. cum ita. Quinto si non appareat quod sit minimum iudicatur non valere. ut ff. de testa. tu. l. duo sunt tici. et de reb. du. l. si fuerit et l. si quis de pluribus. et de manum. testa. l. cum ex pluribus.

Idem.

Si quis succedit in ius alterius eo iure quo ille uti debet.

De iure agendi et de iure excipiendi loquitur hec regula. et probatur. ff. eo. l. inuitus. ff. plerumque. et in successore vniuersali preedit per oia proprie et actiue. Actiue quod ius agendi quod competebat defuncto. siue erat reale siue personale siue mixtum siue in rem scriptum competit heredi passiuue quod ius agendi quod competebat contra defunctum competit contra heredem. ut insti. de perpe. et tempo. circa pn. Item ius excipiendi quod competebat defuncto competit heredi. et contra quod competebat contra defunctum competit contra heredem. et ideo ad regule declarationem et eorum que dicta sunt pro regula exponenda. Dicendum est quod quidam dicuntur successores vniuersales. ut heredes. bonorum possesores et ex trebel. successores. et isti appellantur proprie successores iuris. quod in ius vniuersum quod defunctus habuit succedunt. ff. de here. insti. l. quotiens. ff. heredes et colligitur de verbo. fig. l. nihil. Quidam vero dicuntur successores singulares. ut emptores singularium rerum et donatarii et legatarii. et isti appellantur proprie successores in rem. quod non in ius vniuersum sed in ius singulare succedunt. ut ff. de eden. l. quedam. ff. his autem. et de iureiur. l. etiam si in rem. et quorum lega. l. i. illud tenendum. C. his premissis dicendum est quod ius agendi quod competebat defuncto competit vniuersali successor. et contra quod competebat contra defunctum com-

petit contra heredem vniuersalem successor. Item ius excipiendi quod competebat contra defunctum contra heredem competit. In singulari autem successore dicendum est quod ius excipiendi transit ipso iure in singularem successorem ut ff. de contrahen. empt. l. dolea. ff. eum. et de iureiur. l. etiam si in rem et de here. ven. l. emptori. et de excep. rei vendi. l. si in p. mci. et de exceptio. rei iudi. l. si a te. ff. iulia. et l. si mater. ff. item iul. et de reg. iur. l. inuitus. ff. plerumque. Item contra singularem successorem similiter ipso iure et ff. communi vidu. l. in hoc iudiciu. ff. si inter socios et pro socio. l. idem in fin. et de pig. l. si superatus in fi. et de excep. rei iudica. l. exceptio. et hoc est intelligendum de iure excipiendi coherere rei. In iure autem excipiendi coherere persone distinguitur quod si successor singularis habeat titulum lucratium vel quasi obstat sibi exceptio que obstat actori. sed si habeat titulum non lucratium. tunc non obstat nisi utere tur accessio de ex persona auctoris. ut ff. de excep. l. si in rez legata. et de doli exceptio. l. apud celsum. ff. de auctoris. ff. si cum legitima. et ff. si quis autem. et ff. auctoris. Ius autem agendi mere personale non transit ad singularem successorem sine cessione. ut ff. de pecul. l. quod ergo in fi. et usufruc. quemadmo. caue. l. omnes autem casus. ff. si heres. et de contrahen. emptio. l. quod sepe. ff. si res. et de edi. e. l. sciendum. ff. denique et de pecu. leg. l. peculio. de verbo. fig. l. sciendum. ff. vlti. Item nec contra successorem singularem. ut ff. de ed. l. que dam. ff. is autem. et ad trebel. l. i. ff. si heres. C. de actio. et obligatio. l. cum ius personale in rem scriptum transeat in singularem successorem sine cessione. ut ff. de aqua plu. arc. l. si tertius. ff. si quis prius. et de iti. actus prius. l. apparet. ff. i. et l. sequi. Item contra singularem. ut ff. de aqua plu. arc. l. emptor. et l. post venditionem. et l. apparet. ff. i. et quorum lega. l. i. ff. aliud. Sed opponitur quod successor non utatur eodem iure quo utitur ille in cuius locum succedit ut patet in muliere que privilegiata est in personali de dote. et tamen heres eius extraneus non utitur eodem privilegio. ut C. de priui. do. l. vnica et qui po. in pig. habe. l. si. ff. exceptis. Item patet in extraneo herede mariti. ut ff. solu. matri. l. maritus. et l. sequi. et de re iudica. l. sciendum. Sed dic quod aut id erat coheres persone et in fauorem persone inductum. aut erat coheres rei vel cause. nam primo casu regula non procedit. secundo et tertio habet locum simpliciter. ut ff. eo. l. privilegia. et l. in orationibus. et distinctum est plene. s. eo. privilegium. Item opponitur de ac. iniuriarum que successor etiam vniuersali non datur. ut ff. de iniur. l. iniuriarum. Sed dic quod aut actiones sunt prodite ad vindictam aut ad persecutionem rei vel pene. Primo casu non transeunt ad heredes lite non conte. ut in dicta. l. iniuriarum. et ad l. fal. l. penales. et de colla. bo. l. cum mancipia. ff. emancipati. Secundo transeunt ad heredes si continet rei persecutionem. Item contra heredes. ut ff. de actio. et obli. l. in bono raro. sed si continent persecutionem pene idem per omnia quantum ad heredes actoris transeunt ad eos. ut insti. de perpe. et tempo. ac. ff. sed heredibus. In heredibus autem rei distinguitur. Nam si pena debetur ex contractu transeat ad heredes. ut ff. de nau. fe. l. si. et verbo. obli. l. ad die. et no. ff. de prius. deli. l. i. in prin. Si autem debetur ex delicto tunc non transit contra heredem nisi lite conte. cum delinquente. ut ff. de accu. l. ex iudiciu. ff. si. et de reg. iur. l. scienti. et l. penalia. et C. de deli. defun. in quantum et in q. heredes veni. l. i. Queritur autem possit an exceptio excōicationis que obstat auctori possit opponi singulari successor ut donatario vel legatario vel emptori. et videtur quod sic per syba generalia huius regule. ut ff. e. l. q in ius. et l. in his. ff. non debeo. et l. inuitus. ff. plerumque. et contra quod non. l. apud celsum. ff. de auctoris. et ff. sicut legitima. Adhibi autem videtur quod cum exceptio excōicationis persone coheret et non rei. quod aut successor singularis habet titulum lucratium vel quasi. et tunc non obstat. aut habet titulum non lucratium nec quasi. et tunc obstat. ut d. l. apud celsum. ff. si quis autem ex causa legati. et in. ff. de auctoris. et ff. sicut legitima. Item queri potest an exceptio compensationis que obstat venditori possit opponi emptori. Et quoniam hanc mouet glo. iuris ci. ff. de procur. figs in rem suam sed non determinant. Et ideo prima facie videtur dicendum quod non possit opponi cum non habeat titulum non lucratium. ut d. ff. de auctoris. et ff. sicut legitima. Contra videtur quod possit opponi. ut ff. de excep. rei iudi. l. si. et cois di. l. in hoc iudiciu. et. ff. inter socios et pro socio. l. idem. ff. sed sane. C. Adhibi autem videtur quod possit opponi. quod ois exceptio coheres rei que poterat opponi venditori potest opponi etiam emptori ut. d. l. si. ff. de exceptio. rei iudi. et. d. l. in hoc iudiciu. et. l. idem. Ad autem exceptio

cōpensationis rei cohereat sic ostenditur. iure caueat q̄ exceptōes persone coherentes non competunt fideiussorib⁹ ex persona rei s; coherentes rei competit. ff. de excep. l. exceptiones que persone in princ. z. s. rei vero. sed exceptio compensationis ex persona rei datur fideiussori. vt. ff. de compensa. l. si quid. ergo sequitur q̄ rei cohereat z propterea possit emptori opponi.

Idem.

C Presumitur ignorantia ubi scientia non probatur.

Item hec

regula gñaliter loquat restringē da est tamē ad ignorantia facti vt p3 per exēpla. Prīmū exēplum poni potest in curatore qui psumitur se ignorasse tutorē datū. vt. ff. d. adm. tu. l. hec aut. Secundū p3 qz presumit defunctum ignorasse rē quā legauit esse alienā vel obligatā. vt. ff. de p. ba. l. verius. Itē in domino cuius seruus militiā suscepit qz presumitur ignorasse vt. C. qui mili. nō pos. l. super seruīs. que exempla omnia pertinent ad ignorantia facti. In iure aut nō presumitur ignorantia nec etiā tolleratur. vt. C. de iur. z. fac. igno. s. cōstitutio. nes. z. de leg. l. leges sacratissime. z. ff. ad. l. cor. de fal. l. diuus circa pñ. z. s. eo. ignorantia. Sed oppo. z. videt qz presumit scientia ēt in facto. qz si defunctus sciuit rē alienā z heres presumit scire rem alienā. vt. ff. de diuer. z. tēpo. p. l. cū heres. z. de pub. l. si ego. s. paratus. sed ibi pcessit scientia rei aliene in persona defuncti q̄ continuata videtur in persona heredis cū psonam defuncti representet in auct. de iureiurā. a. mo. prest. Sed cōtra hoc est aperte. s. eo. c. cū quis. z. ff. e. qui in alterius. s; dicas qz aut heres cōtendit per allegationē ignorantie lucrū captare aut dānu vitare. Prīmō casu presumitur scientia defuncti cōtinuata in psonam heredis. vt dicta. l. cū heres. z. d. s. paratus. Scōdo nō presumit. vt. s. eo. cum qs. z. ff. e. q in alterius. Ultimo distinguī posset. aut allegat ignorantia facti aut iuris. Et si facti. aut pprii aut alieni. Et si pprii. aut proximi aut dudū remoti. si alieni aut dudū extranei. aut defuncti in cuius locū succedit. Et si defuncti. aut certat de dāno vitando aut de lugo captando. z. si de lucro cap. aut potuit peritiores confulere. aut non vt plene distinxit. s. e. c. ignorantia.

Idem.

C Locupletari nō d; aliquis cū alterius iniuria vel iactura.

Verba

istius regule ponūtur distiunctiue. z iō sufficit interuenire alter de distiunctis vt impediā locupletatio. qz natura distiunctiue ita se bz qz nō requirit vtrūqz. s; sufficit alter. vt. ff. de cō. di. z. demō. l. cū pupillus. s. distiunctiue. s; ff. e. iure nature s; ba ponunt copulatiue. z iō requit oīa copulata cōcurrere seu simul vera eē. ff. de cōdi. insti. l. si heredi plures. z. de s. obl. l. si qz ita. Duo ergo dicit h̄ regula. Prīmū est qz aliqz nō d; locupletari cū alterius iniuria. Scōm est qz aliquis non d; locupletari cū alterius iactura siue dāno. Exēpla h̄o huius regule plana sūt si. n. presbyter vel aliqz clericus moriū intestat⁹ bona eiusdē debet p̄tinere ad ecclesiā exceptis rebus q̄ cēlibus vel iuri patronat⁹ vel alij iuri erāt ascripte. in illis. n. nō succedit ecclesiā qz locupletaretur cū alteri⁹ iniuria qd eē non d;. vt. C. de epis. z. cle. l. si qz presbyter. Itē in pupillo qui vedit rem suā sine tutore auctore z precium recepit. nam si recuperat rē nō d; lucrari precii cū iniuria emptoris. z ideo quaten⁹ locupletior apparet restituere tenet. vt. C. de vsucapio. pro emptore. l. vlt. z. idē dici potest in ecclesiā que tenet ad rōnem precij quatenus locupletior apparet facta cum ecclesiā pupillo assimilatur. vt. C. de epis. z. cler. l. orphanotrophos. z. ad p̄dictarum cōfirmationē accedunt. ff. de insti. l. si qz m̄cipiis. s. p. cul. z. s. cōdi. z. demō. l. naturaliter in fi. z. l. nā hec natura cū multis similibus. S; cōtra regulam videt id qd de vsucapio. z. p̄scriptione tractatur iure canonico z civili. cū enim hec egas z ille rigoz scripti reperiant hec egas deberet p̄ferri z effectū vsucapiōis z p̄scriptionis impediri. vt. C. de iudi. l. placuit. s; ad h̄ plene responsus est. s. eo. possessor. z ideo r̄fisione vltius nō indiget. Itē solet opponi de expēsis in re aliena mala fide factis que cedūt lucro dñi cū dāno impendētis vt. ff. ad. l. aq. l. seruus. s; si oliuā. ij. rñ. z. de doli excep. paulus. Sed dicēdū est qz ibi nō est iniuria impendētis cū iniuria nō fiat volēti. vt. s. eo. c. sciēt. z. ff. de iniur. l. i. s. vsqz adeo. Itē nec dānu cū dānu qd qz culpa sua sentit sen-

tire non videt. vt. ff. eo. l. dānum. Preterea si dānu esset. is q impedit videt esse in culpa sciētē impēdendo in rē alienam quasi in suā. vt. ff. e. l. culpa. s. e. c. nō est sine culpa. z ideo cū impēdētis culpa preponderet. sequit qz eius p̄ditio deterior eē debeat. vt. ff. ad. l. aq. l. itez si obsterit. Item videt obflare regule. qz qui nō opponit exceptionē nō nume. pecu. intra quinquēniū obligat cū effectu. vt. C. de nō nume. pecu. l. in sc̄tibus. z. l. si ex cautione. z. insti. de lit. obliga. ergo aduersarius locupletat cū iactura z iniuria nō opponētis. S; de iure civili r̄fidet qz cū fiat legū auctoritate nō videt iniuria fieri. sed negari nō potest qz nō fiat cum dāno veritate inspecta. z ideo si is qui cōfessionē recipit sciat se non numerasse dicerem qz de equitate canonica exceptio nō numerate pecunie nō excluderetur biēnio cū malefidei possessor vllō tempore nō p̄scribat. vt. s. eo. l. possessor.

Idem.

C In penis benignior est interpretatio faciēda.

Constat

aliquē cōmississe viz. nā si ignoratur vtrū cū armis vel sine armis interpretatur benignius reū fecisse violētiā si ne armis vtrū hoc minus puniat. vt. ff. de pe. l. si p̄ses. z. l. pe. Item si cōstat tutorē suspectū fuisse z ob suspicionē remotū si ignoramus. vtrū ppter dolū vel ppter culpā benignius interpretatur vt ppter culpā remotus intelligat. z ppter ea nō sit infamis. vt. ff. d. suspes. tuto. l. hec. s. qd ergo. S; obflare videt regule. ff. de his qui nō. inf. l. ij. s. exercitiū. vbi nō interpretatur in partē que peuā restringat. sed illā que ampliat sed ad hoc responsum est. s. e. c. odia. Itē opponit qz si vulnero aliquē s; nō occidā presumitur in dubio qd habui aiuz occidēdi si p̄rium nō probat. C. de iniur. l. si nō cōuicij. ergo nō interpretatur in benigniorē partē. i. e. a que inducat euirationē pene. Itē si certū est plures fuisse in delinquēdi actu. nec apparet qz eoz deliquerit nō interpretatur in partē benigniorē qz dicimus oēs puniri debere. vt. ff. ad. l. aq. l. itē mela. s. sed si plures. z. no. ad. l. cor. de sic. l. si in r̄ta. C. ad. l. iul. d. vi. l. qm multa facinora. ergo v̄ regula falsa. Sed distinguēdum ē sicut plene distiunctū fuit. s. e. c. in obscuris. qz si incertū est vtrū delictū fuerit cōmissū. regula locū bz. qz interpretatur minus cōmissum. z ppter ea minorē penā imponendā. vt dicta. l. si p̄ses. z. l. pe. sed vbi certū est delictū z certa delicti qualitas. animus h̄o deliquētis incertus. Itē vbi certū delictū z certa qualitas sed incerta persona regula locū nō habet vt latius est ostensum. s. e. in obscuris.

Idem.

C Actus legitimi cōditionē non recipiunt neqz diem.

Item

actus legitimi omnes quecunqz iuris scripti partes sunt. vij. v3 lex plebiscita. senatus cōsultra. decreta principū. responsa prudētū. z magistratū edicta. vt instituta de iure naturali. s. p̄stat ff. de iusti. z. iur. l. ius aut. Exemplū autē regule p̄babiliter poni potest in electionib⁹ z postulationib⁹ que sunt legitimi actus. z iō neqz electio neqz postulatio pōt sub p̄di. fieri z si fiat pro nō facta habet. vt. s. de elec. c. in electionib⁹. l. vj. Itē in datione tutoris a iudice facta que nō recipit p̄ditionē exp̄ssā. z si adiciat reddit dationē inutilē. ff. de intel. l. muto. s. si sub cōditione. Itē in emancipatione qz si dico emancipo filium meū sub cōditione si imp̄rator in italiā venerit vel si dominus noster de vrbe recedat. emancipatio nulla est. Itē in adiōe h̄reditatis. qz si dico adeo h̄reditatē sub conditione si nauis ex asia veniet p̄ditio nulla est. ut. ff. d. ecq. here. l. eum. s. vlti. Item in tutoris auctoritate. qz si dicat tutor p̄sto auctoritatē pupillo si r̄ctus ascenderit capitoliū auctoritatis impensio nulla est. ut. ff. de aucto. tu. l. z si cōditionalis. z probatur per ordinē ista omnia. ff. eo. l. actus legitimi. vbi dicit eadē regula poni. Sed si hec regula vera est qz actus legitimi cōditionēz nō recipiant. ergo emptio z venditio que est actus legitimus non recipit cōditionem qd falsum est. ut insti. de s̄ben. emp. s. emptio ff. de in diem adiectio. l. ij. z de peri. z. com. rei v̄di. l. necessario et pro emptore. l. ij. s. si sub cōditione. Itē locatio z conductio est actus legitimus. ergo nō recipit cōditionē. Item societas mādātum stipulatio z ceteri contractus sunt actus legitimi. ergo non

recipiunt conditionē vel diem qđ tamē falsum est vt per infinita iura pbatur. Item heredis institutio est legitimus actus, ergo nō recipit cōditionē qđ tamē est falsum. lz enī nō recipiat diē certaz. vt ff. de here. insti. l. hereditas. z insti. de here. insti. §. hīs in diēz. tñ bene recipit cōditionē z diē incertā. vt. ff. de hī. insti. l. si quis insti tuatur. z. l. sub cōditione. z. l. qui filio. z. C. de here. insti. extraneum. ratio aut quare recipiat cōditionē z diē incertū est aperta. ga illud qđ non recipit diuisionē in partes in se nec recipit diuisionē in partes tempoz z ecōtra. vt. ff. de testa. mī. l. miles. z ita heredē §. z qđ diximus. z de usufruc. l. usufructū ab initio. Sed institutio hīdis non recipit diuisionē in se. qz non potest aliqs pro parte testatus decedere. Immo cā testati trahit ad se causam intestati. vt ff. eo. l. ius nostrū. z ideo si testatur pro certa tēpōis parte institutio tēpōis valet etiam pro toto tēpōre. z limitatio tēpōis habet pro non adiecta. vt. d. l. hereditas. §. in diē. sed vbi testatur sub cōditione vel in diē incertā euentus cōditionis z diē incerte. que cōditioni assimilatur. trahitur ad tēpus retro. vt. ff. de testa. mī. l. quod dicitur. z ideo nō videtur pro parte intestatus. lz existente conditione videt in totū testatus ea deficiente in totū intestatus. videtur ergo qđ istud. c. corrigat omnes. ll. z canones in qbus cauetur in legitimis actibus posse adijci pđitōez z diē. Sed dicēdū videtur qđ pđitū est z expedit iura iuribus cōcordare. vt. §. de elec. c. cum expedit. lib. vi. C. de inoffi. do. l. vnica. z qđ iuriūz correctiones in dubio sunt euitande. vt. d. c. cū expedit z in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. tribus. z qđ nō est verisimile romanū pontificēz qui iura tuetur huiusmodi breuitate verboz totam obseruationē iuris alias multis vigilijs cogitata velle euertere. C. d. inoffi. testa. l. si quādo. z qđ hec generalitas restringēda sit ad casus enumeratos vt habet in tex. z in glo. ff. e. l. actus legitimi. Et verba istī re gule debēt exponi actus legitimi. f. qdam sicut z ibi pprie in sōbis text. innuit z p glo. exponit. z ppterea generalis regula remanet in cōtrarium. f. qđ oēs legitimi actus diē recipiūt z conditionez. vt insti. de verbo. ob. §. oēs. z. C. de iur. emphi. l. i. f. salit in quibus daz z in illis loquit regula nisi diceret qđ hec regula corrigat ea iura que dicta sunt in legitimis actibz posse adijci conditionē vel diē quod imaginationi mētis mee non applicatur. Idem.

C Semel deo dicatū nō est ad humanos vsus trāsserēdū vltērī.

Exemplum istius regule p3 cuiuslibz. qz qđ se mel factū est sacru. z cōsequen ter diuino culti dedicatū non d3 vltērīus trāsserri ad vsus hoium vñ si edes sacra in aliquo loco licite. i. iuris solēnitare seruata edificauit. lz edificū diuina lo cus remanet sacer nec d3 ad vsus hoium cōuertī. vt. ff. de re. di. l. i. tantū. §. sacre. z de cōtraben. emp. l. edes sacre. z insti. de re. di. §. sacer. Sed videt obitare. ff. de sbo. ob. l. cōtinuus. §. pe. Dicē dum est qđ hic cōsiderauit iuris possibilitatē ibi sō summi pontifi cis potestare qui pōt sacru ad pphanum reducere. qđ tñ vñ solī pātī subijcī īpossibilis d3 iurē reputat. ff. de l. i. l. apd. iul. §. fi. Idem.

C Non prestat impedimentū quod de iure non sortit effectum.

I canonici nominauerūt sciēter idignū z electio effectū non habuit i nō pūantur iure eligēdi. qz nō prestat impedimen tum zc. vt. §. de elec. c. perpetue. z. c. si cōpromissa rius. lib. vi. z de cōces. pben. c. nō captāde. Sed cō tra videt in. e. ti. c. qđ. lib. vi. vbi eligentes sciēter idignū pūa tur iure eligendi. sed dicendū est qđ illud. c. qđ trahitur ad intel lectū illius. c. ppetue sanctiōis. v3 qz si nominātes idignū adeo pstitērūt qđ ex vocibus eoz cōis electio subseqat. tūc pūant iu re eligēdi. vt. c. qđ. als nō pūant vt. c. ppetue. Itēz pōt poni ex emplū si testator leget mibi vñ de seruis quē elegerim. z ego ele gi z electio nō h3 effectū ius eligendi nō est psumptū. z iō nō pstat impedimentū volenti iterū eligere. ff. de op. leg. l. ii. iij. z. iij. als si electio sortitē de iure effectū psumptūz eēt ius eligēdi. nec liceret vltērī variare. vt. e. ti. l. apud. z de ieg. ij. l. statuliberū. §. fi. cū mul tis similibus. Itēz poni pōt exemplū. Donamus qđ legatū relinq tur pupillo sub cōditione si cōtraheret matrimoniu. nā si ptrahit infra pupillare etatē non sortit de iure effectū. z ideo non prestat

impedimentū. facta. n. legitime etatis poterit s̄here z conditionē s̄bendo implere. ff. qñ di. le. ce. l. qđ pupille z de cōdi. z demō. l. b cōditio. Tamē cōtra videt qđ iure canel qđ si testator reliquit lega tum pmo capaci z postea reliquit animo adimēdi pmo: reliquit se cundo nō capaci. qz lz non sortit effectū in persona secūdi. tamē prestat impedimentū pmo qz impedif petere legatū. ff. de leg. i. l. plane in pñ. z de adi. leg. l. legatū. §. patet z. l. licet. §. minor. lz di cendū est qđ legatū in tacita volūtate adimif. ff. de adi. le. l. iij. §. fi. z. l. ex parte. z de his qui. vt indig. l. si inimicitias. Lūz ergo ap pareat per translationē factā in scōm testatorē voluisse tacite adē pro primo adimere. illa tacita pma ademptio sortitur de iure esse ctum vt dictū est. z ideo prestat impedimentum. Idem.

C Qui licet qđ est plus licet vtiqz qđ est minus.

I cet patri occidere adulterū cum filia cōpre hensum. z ideo licebit qđ est minus. i. ad ulterū cum filia cōprehensum p̄tuliis afficere. vt hic z. ff. de adul. nec in ea. §. ius occidēdi. Itēz pōt facere iudex qđ est plus. i. iuramentū in lites deferre actori. z ideo d3 posse qđ est minus. i. taxationē iurifur. adicere. vt. ff. de in lit. iur. l. videamus. §. pe. Itēz maius est cōdere testm qđ mortis cā donare qđ p3. qz filiūssa. pōt mortis cā donare patre cō sentiente. vt. ff. de dona. cā mor. l. tam bis. §. i. tñ testari nō potest etiam patre cōsentiente. vt. ff. de testa. l. qui in p̄tate. Si ergo licet filio m̄iti cōdere testm de castrensi pec. multo fortī licere d3 mor tis cā donare. vt. ff. d. dona. l. filiūssa. §. vlti. Sed p̄tra regulā so let opponi de pluribz. Primo de p̄fide qui h3 ius gladij qđ ē ma ius. vt. ff. de offi. p̄f. l. illicitas. §. vniuersas. z nō depōtat qđ ē mi nus. vt. ff. de leg. iij. l. i. §. bis qbus. z de iniusto testa. l. si qz exbe redato. §. eius. sed illud quādo nō h3 infulas sue iurisdicōi subie ctas. als secus videt. ff. de inderdi. z rele. l. relegatozū circa pñ. et no. in. l. inter penas. co. ti. z ideo h3 oppositio non facit ad rē licet quidā aliter dicant. Item oppo. C. de p̄e. curi. l. fi. vbi curialis pōt donare p̄dia sed nō v̄dere cuz maius sit z difficilius pmissuz donare qđ v̄dere. C. de scti. iudi. l. i. sed illud iō cōtingit. qz verisī milius est qđ facilius v̄deret qđ donaret ad hoc vt p̄ciuz ex vendi tione deductum depōtaret z iō facilius inhihet v̄ditio qđ dona tio. qz in donatione cessat rō prohibitionis que ad v̄ditionē pro prie pertineret. Itē oppo. de leg. in cause. ff. de p̄cura. vbi licet re uocare procuratorē in totū z nō in partē. Item. ff. de admī. tuto. l. cū queritur. z de vsur. l. gaus. vbi licet nomina p̄tracta ist totuz approbare vel reprobare sed non partē. sed in illis oibus diuersa habētur vnius loco ratione cōnexitatis officij. z ideo nō est in eis licitū variare sicut nec circa eādē rē. ut. ff. de vā. infec. l. p̄tor. §. vñ qritur. z determinatū est. §. eo. c. mutare. Itē opponi solet. ff. d. peri. z com. rei v̄. l. i. §. licet. z de pluribz alijs que notant z rōna biliter soluūtur. ff. eo. l. nō d3. z ideo hic repetere cuz sint rationa biliter scripta eēt potius trāscribere qđ notare z propterea supua cuum. Dy. Idem.

C Qui prior est tempore potior est in iure.

I unus primo impetravit ī ecclesia Boni. alius scōo. z secūdn pmo litteras p̄sentauerit. p̄mus d3 esse potior. qz qui p̄or est tēpo re impetrationis potior ē in iure bñficij cōsequēdi. vt. §. de rescrip. c. tibi qui gram. lib. vi. Sz p̄tra vide tur. e. ti. de rescrip. c. si p̄te z. c. duobz vbi is q scōo ipetravit p̄fer tur p̄or. lz dicēdū v̄ qđ aut vtraqz ipetratio ē simplex. aut alia sim plex z alia sub p̄ditione. v3. si ad id epī z capituli consensus accede ret. Primo casu. aut apparet de ordine ipetratōis. aut nō. Si ap paret p̄fer ille q pmo ipetravit vt p̄alle. c. lz si de ordin e nō appa ret tūc subdistigue. qz aut mādanit vñ puideri z alteri canonica tuz p̄cessit. aut canonicatū p̄cessit vtriqz aut neutri. P̄rio casu pre fer is cui canonicatū p̄cessit. scōo p̄feritur is q p̄io l̄as ipetravit. si ambo simul in p̄sentando p̄currunt ille p̄fer qđ eligere volue rint illi uel maior pars illoz ad quos spectat canonicorū receptio z p̄bendaz collatio ut in. c. duobz. Sz si p̄ma ipetratio p̄ditiona lis sit: scōa simplex. si fiat añ existentia p̄ditionis p̄me scōa simplex p̄fer ut dicto. c. si p̄te. sed v̄ qđ existēre p̄ditione p̄me p̄ditionalis

In re cōi melior est pōditio prohibentis.

I habeo fundum tecum cōmunem et tu vells edificare domū in fundo et ego prohibeo

melior est pōditio mei phibētis q̄ tui edificare volēt. vt. ff. cōi di. l. fabin. S3 vt q̄ melior sit pōditio faciētis q̄ phibēt. vt. ff. p so. l. cū duob. §. itē mella. Cōmissio solomb' alijs q̄ sūt a hīta te fmo te. Bice dū ē. n. q̄ aut soci' vult facef aut ficef i loco cōi ad eū vsū ad quē res pata ē et p̄t ēt iūto socio. vt. ff. cōi di. l. si edes. et p so. l. cū duob. §. itē mella. aut ad eū vsū ad quē res pata nō ē. et tūcū itereff phibētis nō fieri melior est pōditio phibētis. vt. d. l. fabin. et ff. d ser. vr. p di. l. qdā hyber. §. cū piete. et h casu p̄t itelligi i regula. aut nūbū itereff phibētis et p̄t fieri eo iūto. vt. ff. d ser. vr. p. l. fistulā. §. pe. et si. habira tū distictioe vtr' iūf fuituris facef vel re ficef velit. q̄ tūc nō pōt. vt. ff. d fūi. vr. p. l. piete. aut iūf cōionis et p̄t. vt. d. l. cū duob. §. idē rñdit. Itē p̄t regulā vī istō gñale quo ca uet q̄ i re vī cā pari melior est pōditio occupātis. vt. ff. d le. i. l. si plū bus. et d h. ob. l. si tici. et d p̄cu. l. si plūb. et d of. p̄sul. l. i. et d. d p̄cu. c. si duo. li. vi. S3 h reglā loq̄ i ea re q̄ p pte sua i diuīsa ad ptes p tinebat. Leges hīe loquūf i eo iūf qd distictū ē i vni' executioez q p̄io p occupauerit litē p̄testādo. lit. n. p̄testata sibi q̄rit executionē insolidū et alterū insolidū excludit. nisi i casib' enumeratis. vt in c. si duo. §. de p̄cu. Idem.

Contra eū q legē dicere potuit apti' ē faciēda interpretatio.

I uendo domū et tpe veditōis et traditōis di co stiticia vti nūc sūt ita sūt vide

or dicef q̄ domū veditē dbeat a vicis sūt stiticia dōz fāpiēdoz: si ē q̄ dom' veditā d3 fuitutē vicinis. vt. ff. d fūi. vr. p di. l. si abozē. et §. h lex. et d hē. ep. l. cū i lege. et l. labeo. et d pac. l. veterib' et d eūc. l. q̄ lī brat. §. op. et vt q̄ itē p̄tātō nō sit faciēda p pferētē. vt. ff. d hē. ep. l. si in ēptioe. S3 ibi hba fuerūt plata ab ēptore. et iō sit itē p̄tātio d eū q̄ p̄tulit sequēdo tenorē ist' regule. Itē vī p̄tātio. ff. lo. l. ea lege. vbi sit itē p̄tātio p locatōf q̄ hba p tulit. §. ibi fauof locatōis tū erat appositū. et iō nō d3 fieri itē p̄tātio d eū ne offēdat regula qd fauof zc. et j. e. c. q̄ ob fīaz. Et ga iura st varia circa māz istā. iō vīle ē plene distiguer. q̄ aut ābigui tas itē p̄tātōe idigēf repif i d̄ctu. aut i p̄fessioe. aut i iudicio. aut i snia aut i stipulatioe p̄roia. aut i p̄uilegijs. aut i hōbis a lege. platis aut i vltia volūtate. Si i d̄ctu aut valef p̄t d̄ct' hī itē p̄tātioez alteri vī tū. aut hī itē p̄tātioe vtriusq̄. Si hī itē p̄tātioe alteri tū. il li' itē p̄tātioe segmur hī quez itē p̄tātio d̄ct' valef p̄t. ff. d h. obli. l. q̄tiēs. et l. vbi. et l. i. q̄ ducēta. §. vtr. d re. du. Si hī itē p̄tātioez vtriusq̄ valef p̄t. tūc īspicim' hīsimili. §. e. īspicim'. et ff. e. l. sp in stip. et l. sp i obscuris. Si hīsimili' nō appeat tūc hī locū f̄gula. v3 q̄ fiat itē p̄tātio p̄ferētē i cui' p̄tate fuit hba late p̄cipe. vt. ff. de pac. l. veterib'. et d fūi. vr. p. l. si arborē. §. h lex. et d hē. ep. l. labeo et l. cū i lege. et l. cū i emptōe. et d h. ob. stipulatio ista. §. i stipula tionib'. et l. q̄ ex plib'. et l. q̄ qd. si i p̄fessioe cogēd' erit dicef p̄fessus certū. vt. ff. d codicil. l. certū. al' fieret itē p̄tātio d eū vt. ff. de iterroga. ac. l. de etate. §. q̄ tacuit. ar. ff. d v̄tre īspici. l. i. §. qd er go. qd iūf nouissimo itelligēdū vī si rñdere iubet anq̄ se absente alias. n. cēt d eū tāq̄ p̄tumacē put rō dictauerit p̄cedēdū. vt. d. d p̄fessio. c. ij. li. vi. si i iudicijs erit itē p̄tātio faciēda p pferētē siue hba fuerit p̄latap actorē siue p reū. vt. ff. d iudi. l. si qd itē dōe. et ibi nō. et d re. iu. i ābiguis ofonib'. et l. hēdo. §. i. si i snia. tē iu. q̄ p̄tulit si ē d maiorib' itē p̄tātib' dictū suū in snia alias nō liceret si bi itē p̄tāri sniam suā hī delegari fuit tū. vt. ff. de ap. l. ab executof in p̄n. et ibi plene nō. actor tū hba mutat p̄fessioe tūc tenor i totū p̄seuerate. vt. ff. d re. iur. l. actor hba. si i stipulatioe p̄roia tūc p̄ro ris erit itē p̄tātio p̄tinet. n. ad eū. ff. d p̄ro. stipul. l. i p̄rois. et l. i. §. vl. si i p̄uilegijs itē p̄tātio p̄tinet ad eū q̄ p̄uilegijs p̄cessit. ff. e. nerati. ff. d vulg. et pu. sub sti. l. ex fco circa p̄n. si i hōbis a. l. platis ad solū p̄ncipē p̄tinet itē p̄tātio necessaria q̄ oēs asrigit. vt. C. de legi. l. impialis. Si in volūtate vltima ip̄e testator poterit ip̄retari ff. de testa. l. heredes palā. §. i. si interpret' nō fuit tūc aut valef p̄t legatū fm intellectū heredis et legatarij. aut fm intellectum lega tarij tū. si legatarij tū. illum intellectum assumimus. ff. de lega. i. l. apud iul. §. si tici. et de reb' dubijs. l. q̄notiens. et l. vl. §. vbi. si fm intellectam heredis et legatarij tunc aut est ambiguitas in vo luntate relinquerē. aut in voluntate adimēte. si in relinquente se quimur qd est minimū vt. d. l. apud iul. §. si ea. et de le. iij. l. q̄ p̄cubi

n. i. §. cū ita. et l. nūmis si adimēte. aut ē lēctitudo rerū et psonaz aut psonaz tū. aut rez tū. P̄tio casu i nullo v3 adēptio. Scdō v3 adēptio i vtroq̄ cāu. Tertio casu v3 adēptio i maiori et remāet legatū i minori et h p̄bas. ff. d re. du. l. si fuerit. et ibi nō. et de adimē. leg. l. iij. §. si duob'. et de le. iij. l. si ita scriptū in fi. Idem.

Ad est obligatorij p̄ bonos mores p̄stitū iuramentū.

I iuravi boiez occider' vī furtū facef tale iura

intū nō ē obligatorij q̄ p̄ bonos mo res est p̄stitū et istō ē gñale q̄ iuramentū p̄stitū p̄ bonos mores vel p̄. l. nō ē obligatorij nec firmat rē d q̄ agif. vt. d. d ele. c. vbi. et c. q̄ sepe p̄rigit. et de reb' eccle. non alie. c. ij. q̄ d p̄ bonos mores sūt ip̄sibilia reputant d iure. vt. ff. d p̄di. l. i. l. hī. et l. cō ditiōes. et l. qdā. §. ip̄sibilia nulla ē obligatio vt. d. e. c. nemo p̄t et ff. e. l. ip̄sibilia. ergo nec eo q̄ sūt p̄ bonos bores. C3 op. et vt q̄ iuramentū p̄firmet ea q̄ sūt d iūf phibita. Ecce d iure phibē tū ē rē mōis alienari. vt. ff. d reb' eoq̄. l. i. et tū alienatio p iuramē tū p̄firmat. vt. C. si aduersus vē. l. i. et in auē. sacra. Itē phibita est d iūf fūdi dotalis alienatio. vt. C. d rei vr. ac. l. vnica. §. et cū lex. et tū p̄firmat p iuramē tū mlieris. vt. d. d iureiu. c. ij. li. vi. Itē phibet valere pactū p qd filia dotata fñciat futuge successioi p̄fne. vt. C. de pac. l. pactū qd dotali. et d colla. l. pactū. ff. d suis et le. be. l. vl. et tū p̄firmat p iuramē tū. vt. d. d pac. c. ij. li. vi. §. dic aut sūt phibita pp turpitudinē sui et tūc iuramentū nūbū opaf vt h. et i iurib' supi alle. ad idē. aut i p̄uilegiū vel fauorē p̄sone. et tūc iuramentū illi' p sone i cui' fauorē iducif phibitio ē obligatorij et p̄firmat rē d q̄ agi tur. vt i auē. sacra. §. si aduersus veditioe. et d. d iureiu. c. ij. et d pac. c. ij. li. vi. Idem.

Dolo facit qui petit qd restituere opz eundem.

A marito q̄ petit dotē q̄ ē i casu restōis rō

nabiliter p̄t itelligi. q̄ cū eēt ip̄e fstitutor' si h̄ret dotē penes se dolo vī facere q̄ petitot h̄z. ff. d doli excep. l. dolo. et d re. iur. l. i. p̄dēnatioe. §. dolo. C3 op. ff. lo. ma. l. si socer. §. luci. vbi admittit' marit' ad petēdū do tē q̄ erat in casu restōis. S3 dicendū ē q̄ ille. §. dclarat et p̄stiguit effectū ist' regle. q̄ aut ē restitutor' eidē aut alij. si alij cessat f̄gla alias omnes pcuratores actorz ab agēdo repellēt. q̄ qd petit' re stitutori sūt dñio qd ē absurdū et icōueniēs et tractat' tot' d̄pc. red deref iutilis si eidē a quo petit tē reglā locū h3. vt. d. §. luci. Itē p̄tātio vī. C. ad. l. iul. d vi. l. si qd ad se fundū. vbi petit sibi red di possessionē sibi violēter ablātā et nihilomin' postea poterit sup dñio pueniri et cōuēt' restituere cogēf. Dixerūt qdā q̄ h̄reglā lo cū h3 petitōis tū nō i possessionis q̄ falsū ē vt p̄. ff. d car. edic. l. iij. §. cāe. et nō i pal. l. dolo. d iudi. l. si d vi. et d re. iur. l. iur. §. cui dam' actionē. et iō distigui o3 i possessionis. q̄ aut agif iudicio ad p̄scēde. aut retinēde. aut recupande possessionis. In p̄mis duob' f. adipiscēde et itinēde regula locū h3. In tertio hō. i. recupande locū nō h3 regula. q̄ spoliat' anq̄ d3 fstitui q̄ de p̄prietate q̄raf. vt d. l. si qd ad se fundū. et C. si p vi vel alio mō. l. i. et d dona. iter vir. et vxo. l. si marit'. et d agri. et cēsi. l. si coloni. et ff. d iudi. l. si de vī z ad. l. iul. d vi. l. q̄ ceru. §. si d iūf. et iō q̄ h̄ic of petit. d3 largo mō exponi. i. agēdo iudicio petitorio vel possessorio adipiscēde vel re tinēde possessionis. et qd subijcit fstituire. f. eidē. secus si alij vt su perius ostensum est. Idem.

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

I fectus more afferētis dānū debitori sunt

p̄tes. vt dcm ē. §. e. c. mora. et ab oi bus p̄dictoz oīuz effectū eximif' is q̄ p̄t d̄fensione legi tia se tueri. vt. ff. si cer. pe. l. lecta. et d h. ob. si pupill'. et d re. iur. l. nulla. Exceptio at legitima d3 itelligi oīs illa q̄ nō p̄t ope replica. tōis elidi. nā si exceptio obstat replicatio habēref p nō legitima q̄ q̄ rōe nūbū iteref vtr' qd si h̄eat ip̄o iūf actorēz vī h̄eat ea q̄ possit p exceptionē excludi. vt. ff. e. l. nūbū. eadē rōne nūbū iteref vtr' qd si h̄eat exceptionē vel h̄eat ea q̄ possit ope f̄plicatōis excludi cū ita se h̄eat f̄plicatio ad exclusionē exceptōis si ē exceptio ad exclusōez actionis. vt. ff. d excep. l. ij. et h̄ ē p̄firmat ex eo q̄ re' i exceptōib' i qd' excipiendo pōit seu asrit vices actoris sustinet. vt. ff. d pba. l. in exceptōib' d excep. l. i. C3 p̄tātio p̄t d iūf ciuili oppōi. q̄ l. cauet q̄ si p̄misisti aliqd nudo pacto et si nō faceres p̄misisti penas p stipulationē. q̄ agi pōt ex stipulationē vt p̄nter id fiat qd i pacto deuenit alias si nō fiat cor̄fetur penam in stipulatione deductaz cū ergo pena debeaf rōne more et mora nō possit eē vbi petitio nō

est et petitio non pcedat ex nudo pacto. vt. ff. de pac. l. iurifgentiū. §. sed cum nulla. sequit qd non possit esse in mora et ppter ea nec pe nam comittit. unde videt ob stare. C. de pac. l. si pactū. et si respō deat sicut pmo modo respondēt glosatores iuris ciuiliū videlicet qd ibi erat debitū qd vno mō debeat saltē naturaliter nō erit suffi ciens rñsio qd regulariter de iure ciuili sola naturalis actionē non parit. vt dicto. §. sed tū nulla de ver. ob. l. creditores. et iō scōda re sponsio melior daret et magis cōis alias conueniens littere legis sñe. nam ibi nō agitur ad id qd debet ex nudo pacto. s. ad id qd debet ex stipulatu et pterea eius cōsequitur forte qd nudo pacto debet. alio consequit forte qd in stipulatione deuenit. Sed contra hanc responsionē est valde qd. l. illa si pacto. nuda pactio pcessit stipulationē penalē. ergo stipulatio nō comittit nisi lite contesta. sup pactione nuda et ppter ea nō pōt ex ea agi. vt. C. de cōtrabē. et cō. si. l. nuda. Et si respōdeas qd ibi sit lite contesta. sup pactione nuda: diuinare est. Respōdebis ergo sic qñ stipulatio penalī in cipit a pcedēti pactione nuda et lex disponēdo pmittit agere ex sti pulatione penalī nondū cōmissa vt metu eius pareat pacto pce dēti vt in. l. si pacto. et est rō in vtroqz casu ne cōtract in totū cōsti tuat inutilis si nihil relaxaret de iuris subtilitate. vt. l. si pacto. qd pmittit agi ex stipulatione nōdum cōmissa eidē qd est contra ius cōmune. vt. ff. de p. b. l. si ita stipulatus. et de p. b. si. l. cedere diem. et l. nuda. relaxat similiter qd pmittit agi etiam lite contesta ta super pacto nudo qd similiter remorū est a iure cōi. vt. l. iurif gentiū. §. si cū nulla. et C. de pac. l. legē. et de pac. conuē. l. i. sed d iure canonico. h scōm iure cōi sine dispensatione pcederet cū nu dū pactū ita pariat actionē sicut vestitū. §. de pac. c. i. Idem.

Ad ob gratiā alicuius cōcedit nō est in dispēdiū retorquēdū.

De gratiam

et fauorem minoris est in troductū qd nō possit eē in iudicio sine tutoris auctoritate. vt. C. de aucto. prestā. l. clarū. et q legi. perso. l. momētarie. et iō si li tigauit sine tutoris auctoritate vel curatoris si qdē ferf sententia contra eum nō valet ipso iure. vt. C. q legi. persona l. i. et si aduersus rem iudi. l. cū et minores. et ff. de re iudi. l. act. §. 3 in defensorū. et l. 3 pupillū. Sed si ferat p eo valz. vt. C. de p cura. l. nō eo minus. Item in gratiam et fauorem minoris idu ctū est qd petere possit restitutionē in integrū cōtra vēditōrē. ergo si petiit et noluit vti beneficio in integrū restitutōis concessē nū quid aduersari ei inuito minore possit venditionē rescindere. Dicendum est qd non. ne qd in fauorē minoris inducā in eius lesi onē retorquet. vt. ff. de mino. l. si iudex. Item inductum est mere in fauorē pupilli cui mouetur cōtrouersia de statu et bonis qd differatur vsqz ad tēpora pubertatis. quid ergo si habet pbatō nes pro se facientes in pmptrū non erit differenda sed de pñti co gnoscēda et examināda ne qd in ei fauorē et. vt. de car. edic. l. iij. §. due. Item confirmat hec regula et traduntur eius exempla. ff. de leg. cōmissa. l. iij. et de in diem adiec. l. sabinus. et de si. instru. l. plures. et d scōdis nup. l. generaliter pñet. §. i bis aut. Sicut h regula continet veritatem et eius contraria vera est si aliquid itro ductū est in alicuius pena vel odiū nō debet in eius vtilitatē con uerti. vt. ff. de leg. i. l. si seru pluriū. §. q aut. et de interdi. et rele. l. relocatorū. §. vlti. et l. se. Et nō in auct. de here. et fal. §. si p. et iō est opponendū ad vtrunqz p ordinem. Et pmo ad pñmū vt. n. ei ob stare lex in qua cauet qd pubes nō pōt adire hereditatē etiāz locupletē sine tutoris auctoritate. ergo qd inductū est in eius fa uorē videt in eius lesione redire. vt. ff. de aucto. tu. l. obligari. §. hereditatem. et insti. de auct. tu. §. neqz. Dicendū est qd qdam sūt in quibus certum est conditionem pupilli meliorem constitui et in illis valet factū a pupillo etiam sine tutoris auctoritate. vt si fera tur sententia p eo sine tutoris auctoritate ne qd in eius fauorē et. vt. C. de pecu. l. non eo minus. et de aucto. pñtanda. l. i. et insti. d au cto. tu. in pñ. Quedam sunt in quibus certū est conditionē pu pilli deteriore constitui vt si ad aliquid se obliget vel vendat cum dāno suo vel actionem cedat. in his factū tutoris auctoritate non tenet. vt. C. de auctoritate prestanda. l. iij. et de inutilib stipu la. l. i. Quedā sunt in quib dubiū esse potest vtrū pupilli conditio constituat melior vel deterior vt in hereditatis aditione qd habe re potest latentia onera. et in his factū a pupillo sine tutoris aucto ritate nō tenet. vt. d. §. hereditatez. et §. neqz. et hoc est in fauorē

pupilli ne oneribus implicet. vt. ff. de acq. here. l. more ciuitatis nostre. et l. pupillus. C. scō oppo. ad pñmā regulā de iure quo cauet si vendo vīna exceptis acidis et mucidis et empro: velit pe tere acidū: nō pōt in ei fauorē videat pactū appositū. vt. ff. de peri. et pmo. rei ven. l. si vīna. Dicunt quidam qd lex cōtraria locū habet quando fauor inducitur p pactū. regula vero quādo p. l. vel pñuilegiū qd nihil est. qd in his que i fauores iducta sunt post pactū locū habet regula. vt p. ff. loca. vel conduc. l. ea. l. et de leg. cōmis. l. iij. et iij. et de in diē adiec. l. sabinus. Unde dicendū est qd fauor ampliatur pñuilegiū qd supra vel extra ius cōe cōcedit. vt. ff. ad mūci. l. i. C. de thesauris. l. vnica. Sed in. l. si vīna. nihil idu cebat p pactū extra vt supra ius cōe. et iō nō pñe pertinet ad ma teriā hui regule. C. tertio vt ptra regulā. ff. qd qsqz iur. l. i. vbi dī qd si impetro ius iniquū illud retorqueri dī in lesionē meāz ad uerario postulante. Sed distiguendū est sicut distiguū in. l. iij. eo. ti. v. delictet qd si cōcessum fuerit ad postulationē meam tūc hz locū lex contraria. sed si non ad postulationem meam tūc habet locū regla. Quarto vt p regulā. ff. d iure au. an. l. iij. vbi snia lata p iūenitate facit eū q pñuiciat ingenu p dēre ius aureoz anuloz. S. dicendū ē qd nō opat illd directe snia. s. tacita renūciatio illi q petit se pñuiciari ingenuū eligēdo. n. vñ de duob sñis vt faci te renūciari alteri. vt. C. de codicil. l. vl. et de fur. l. i. et iō ad id cui renūciasse vt p electionē alteri nō dī regressus dari vt. §. de elec. c. vt q. li. vj. et ff. de leg. cōmis. si fund. §. elegāter. et l. post diē. Quinto oppo. d. l. pñe. C. de qñib. vbi sui vel liberti pñi vñm/ ni ē in fauorē dñi vel patroni nō torqñt. s. illd ē rōne pñeritatis. qd si p eo seqret qd ē cū testis p vtraqz pte deponere debeat vt C. d epi. et de. auct. si iudex. Sexto oppo. d. l. die sabbati. C. d iude is. vbi sicut iudei nō pñt pueniri die sabbati: ita nec pñt alios pue nire. s. ibi pñuilegiū nō stetit in finib pcessiōis s. vltra pcessit ppter eqilitatē iter litigatores seruandā et ineqilitatē vitandā. C. d fruc. et lit. expē. l. vl. et de pñi. fa. sacri. l. in sacris. Septimo op. d. l. soce rū. §. cū iter. s. ibi pñuicio tacita a dño sensu pñuiciois expñe pce pra dī hēri p cōuentiōe expñsa sicut itellect pcepta a dño sensu le gis expñse p expñsa. l. hī. vt. ff. de testa. l. ex eo. et de testa. l. q testō. §. mulier. et iō casus ille nō est dñus regule qd pactū expñsūz nō tor qd in dñū. s. tacite a dño sensu expñse pñuiciois pñpif. C. ad s riā aut regulā oppo. vt. n. qd id qd idultū ē in penā vel odiū retor qatur in fauorē. qd inductū est in penā et odiū tutoris suspecti qd a tutela remoueat tanq suspectus. et tñ conuertit ad eius cōmodū qd nō tenet vltorius de periculo administratōis neglecte vt. ff. de suspe. tu. l. decreto. Itē inductū est in penam et odiū illorū qui de militia p ignominia remittunt qd non possunt morari in vrbe vel alibi vbi imperator sit vt. ff. de his q no. infra. l. iij. §. ignominie. et tñ conuertit ad vtilitatē eorū qui excusant a tutelie que deferunt in vrbe. vt. ff. de excu. tu. l. sed et milites. §. s. ignominia missi. So lntio dicendū est qd idem actus nō potest esse imēdiatē cā pñe et pñij. vt. d. l. relocatorū. §. si. et l. se. et de ne. ge. siue hereditaria. et C. de here. l. curiales. et de decur. l. ne qd. sed cā mediata et remo ta esse potest delictū. delictū. n. est causa pene. pena pō causa iha bilitatis ad aliquē actū vel officiū iducendū. Inhabilitas pō cā remotiōis ab actu. remotio aut cā exceptiōis ab onere imētre oc casione act. vt. d. l. decreto. et d. l. milites. §. s. si ignominia. S. pñdicta vt. ff. d his q. vt indig. l. i. vbi dīctū ē cā pñima qñ pene et pñij s. diuersitas psonaz et rerū qd ibi erat tollit dñū. nā ibi respe ctu fisci meret. et iō cōsequitur premiū. respectu aut pñij deliquit. et ideo patitur penaz. Idem.

Nullus ex consilio dūmodo fraudulentū nō fuerit obligatur.

De dedi

tibi cōsiliū vt pecuniā tuā poti cō mertiū qd in ēptiōe pñiorū cōuer te res: et male tibi acciderit: qd forte merces naufra gio sūt sunt submersē. dubitat an ego teneat. disti guit qd aut dedi pñliū bōa fide. et tūc nō teneat. aut fraudulēter et tūc teneat. b. d. regla. et pñmas. ff. e. pñlij. et māda ti. l. iij. §. vl. S. vt d pñilio teneri ē si nō fuerit fraudulentū. vt. ff. mā. l. si remunerādi. §. si tibi in fi. S. ille. §. dī intelligi qñ alias fa cturus nō fuerit qre distiguendū vt. qd aut dā pñliū dñeti. aut dā pñliū delinquēti. Si dñeti aut erat alias contracturus aut nō si non erat contractur teneat is qui pñliū dedit. vt. d. l. si remune randi. §. si tibi. Sed si erat alias pñcurus tūc locū hz distictio re

gule. qz si nō iuternit fraus in pfulente nō tenet vt hic. z. ff. eo. l. consilij. z de dolo. l. qz sicut sciree. z de fur. l. falsus. si qz mihi. z man. l. ij. §. tua. Sed si daf consiliū delinquēti variē sunt opinio nes. mihi autem videt qz aut is cui cōsiliū datur nō erat alias fa cturus. aut erat alias facturū. Si non erat alias facturū simpli citer tenet qui consiliū dedit. vt. ff. de iniur. l. nō solū. §. si mada to. z. §. proculus. z. §. atilicinius. Sed si erat alias facturū aut prebuit consiliū z nō opez. aut opē z nō cōsiliū. aut piliū z opē si consiliū tñ tenet. qz nō oz laudando malitiā augeri. vt. ff. d ser uo corrup. l. i. §. psuadendo. C. de fur. l. si qz seruo. si opē tñ si n consilio pncipaliter z secundario nō tenet. vt. ff. de fur. l. si pigno re. §. qui ferramēta. si consiliū z opē nō est dubiū qz tenet. ff. de h bo. si. sepe. z. §. ita dubitatū. z insti. de ob. que ex delicto nascunt §. opem. Dynus.

Idem.

Exceptionē obijciēs nō vt de intentione aduersarij cōfiteri.

Opponat conuentus exceptionē fa cti siue intentionis. vt quia negat se debere certum est qz nō videtur cōfiteri de intentione actoris qz confessio z negatio directe contraria sunt. z ideo ad positionē vnus nō sequit positio alteri sed remotio. vt. ff. de h. si. si hec hba de insti. sed z si. §. insti. z in auz. de man. pñ. §. neqz aut. Sed si opponat exceptionē iuris vt pacti de nō petēdo rei iudi. iurisiuradi pscriptiois. z similiū. an videat tacite cōfiteri de interesse actoris ita qz actor releuet ab one re probandi intentionem dubitat. z primo videt qz non. qz hba simpliciter plata referri debent ad ppiam significationem z nō abusuam. ff. de le. iij. l. nō aliter. §. ticius. de ver. sig. nepos pecu lo. sed exceptiones iuris sunt proprie exceptiones. qz excludunt actionēz ciuile. ff. de excep. l. ij. z ibi no. Item qz indefinita equi pollet vniuersali. vt hic. z. ff. de excep. l. nō vtiqz. q loquif indefini te. ergo videt omnē spēm exceptionis cōprehendere. Adhibi aut vt qz aut excipiēdo aliqd simpliciter negat. aut excipiēdo aliquid ponit. Si negat vt in exceptione nō nu. pecu. z nō numerate do tis verū est qz nō videt cōfiteri de intētionē actoris. vt hic. z. ff. de excep. nō vtiqz. Sed si in excipiēdo ponit aut simpliciter. aut sub conditione. si simpliciter. aut qz dicit sibi pactū factū de nō peten do vel soluisse vel absolutū esse z similia. tūc de sola exceptiōe tra ctandū videt absqz eo qz actor intentionē pbauerit. Sed si negat z sub conditione ponit. qz dicit se non teneri. z si apparebit se te ngri dicit pactū factū de nō petendo tūc nō videt cōfiteri de in tentione actoris z ideo affici onere pbandi exceptionē nisi actor probauerit intentionem suam. z hec probantur. C. de excep. si q dez. ij. z. iij. rñso.

Idem.

Que contra ius sunt debent vtiqz pro infectis haberi.

Tres ecclesie vel pupilli alienā contra iu ris formam pro nō facto habētur cuz ipso iure nō teneat eoipso qz factū fuit contra iu ris prohibitionem. vt. §. de re. eccle. non alie. c. ij. z C. de sacrosan. eccle. l. iubem. z de adm. tu. lex que tutores z de pñis mino. l. i. z iō ex tali alienatione nō transferit dominiūz nec parat pñscribendi titulus. vt. C. de pñdis mino. si pñdiū. z de aucto. pñstā. eum qui. z de vluc. p empto. l. si. z pñal. c. ij. lib. vj. Sed cōtra regulā videt ob stare qz certum est qz furta homicidia. adulteria zc. crimina seu delicta cōtra leges cōmittunt. vt. ff. de le. l. i. l. i. z. ij. z de fur. l. i. z tamē nō habent p infectis. nam si habe rentur p infectis nulla pena p his imponeret. Item impossibile est illud qd est factū nō esse factū. vt. ff. de cap. z postli. re. in bello. §. facie. Bicut glosatores iuris ciuils qz regula locuz habet tñ in his q de iure sortunt effectuz qd vt nimis pueriliter dictuz. immo de his que de iure ipediunt sortiri effectū. qz sūt cōtra phibitio nem iuris sed ppter reuerentiā dicentiū sustineri possit qz regula loquat de his que de iure sortunt effectū. i. q sunt alias de iure p missa vt pacta vel similia. Sed qñ nō sunt fm iuris formā intelli gunf phibita z ppter boc nō sortunt effectum de iure. Clarius aut dici pōt qz regula loquit in his q sunt de iure phibita sicut cui dententer hba ostendūt hic. z. C. de legi. nō dubiū. Tñ in his q de iure sunt phibita. quedā reperiunt quorum effectus pōt retra ctari. i. ad primū statū reduci z executio impediri put donatōes. venditiōes z ceteri cōtractus. testamēta z similia. z in his ppiē p

cedit effectus regule. Quedam aut sunt quorū effectus nō pōt re tractari. i. ad primū statū reduci vt homicidiū z similia. bō enim mortuus reduci nō pōt ad vitā nisi virtute solius dei z ad illā nō extendit effectus regule. C. Itē oppo. iure cauet qz snia sub cōdi tione ferri nō debet z tñ si ferf lata tenet. vt. ff. qñ ap. sit. l. i. §. du bium. Itē relegato ad tēpus nō debēt adimi bona. z tñ si adimā tur tenet ademptio. vt. ff. de interdi. z relego. l. relegatoruz. §. ad tēpus. ergo ea q sunt sias nō habent p infectis. Est tñ dicēdū qz vbi simplr phibēt iura z nō ultra pgreduf vt pgreduf annullādo scm iuria phibitionē nō valet z p infecto habet vt i. l. nō dubiū. C. de legi. ff. de tute. l. muto. §. sub cōditione. z de testa. tute. l. cer tarū. z. l. se. z in his duob casib ppiē loqf z intelligit regla. Sz cū ultra pgreduf z tractat qualiter annullat dādo actionē vel ex ceptionē. vt pz in his q dolo vel metu sunt qd fieri debuit factum tenet. sed tenere nō videt pñsiderato effectū. qz nihil interest vtrū quis actionē nō habeat an possit per exceptionem excludi vt. ff. eo. l. nihil interest. Itē cū ultra pgreduf pñmādo factū illicite qd fieri nō debet factū tenet. vt. in. l. nō dubiū. §. ad tps. z. ff. qñ ap. sit. l. i. §. bīduū. z. ff. de fur. l. i. §. i. Rō pñdictorū est qz cū lex ultra pgreduf stat clausule spālī relicta gñak. vt. ff. de h. ob. l. doli clau sula. z de penis sanctio legū. z de alimē. leg. l. alimēta. §. penulti. z. §. stichus.

Idem.

In pari causa vel delicto melior est conditio possidentis.

Ad delicto pari est exemplū. ff. de h. ob. si suū. §. sequit. vbi debitor fu it in culpa leui z creditor in culpa leui. z iō melior est cōditio possidētis debitoris qz creditoris agē tis. Item sunt exēpla. ff. de dolo. l. si duo. z. C. de dolo. l. si duo. z. C. de contrahē. emp. l. domū. Itē in causa pari absqz delicto melior est cōditio possidentis. nam si duo emerunt eandē rem a diuersis nō dominis melior est conditio possidentis vt. ff. de publi. siue aut. §. si duobus. Item si duobus obligat ea dem res z ignorat cui prius. melior est cōditio possidentis. vt. ff. de pig. l. si debitor. Itē si duobus est cōcessum beneficium eadēz die. vni a sede apostolica vel eius legato. alteri ab ordinario loci melior est conditio possidētis. vt. §. de preben. c. si a sede. lib. vj. Et quia circa materiam huius regule multa reperiuntur contra ria. ideo ad omnium solutionem distinguendum videtur hoc or dine. quia aut pro puniendo dolum vel culpam agitur criminali ter vel ciuilit. Et si criminaliter aut est idem delictū accusatoris z accusati. aut diuersum. Si idem repellitur accusator quia nil do losus dolofo. C. de liberali causa. l. si filium. z de testi. l. qm. z de hereti. qm. ver. inter se. Si diuersum. aut opponitur in modum accusationis. aut in modum exceptionis. si modū exceptionis au ditur opponens anteqz nomen eius inter reos fuerit receptuz. po stea vero non auditur etiā si maius crimē opponat. vt. ff. de adul te. l. ij. §. hoc qd dicit. z. §. si publico. z. §. extraneus. z. l. si marit §. pñscriptione. Si in odiū accusationis. aut de pari aut de minori vel maiori. Sed de maiori audif anqz nomē suū sit scriptum inter reos. vt. C. qui accu. nō pos. l. i. postea pñ nullo modo audif etiā de maiori. ff. de pub. iudi. is qui reus z ibi no. Si d pari vel mioi nō audif nisi suam vel suoz iniuriā psequaf. vt. C. qui accu. nō pos. l. neganda. Si ciuilit. aut vterqz est in dolo aut vterqz est i pari culpa z tunc bincinde compenfat siue circa idē. siue circa di uersa reperiāf dolo siue culpa. vt. ff. solu. matri. l. viro. z. l. si mu lier. z de dolo. l. si duo. z de eo p quē factū est. l. si. §. stipulator. z de contrahen. emp. domū. z nequid in loco publico. l. ij. §. idem ait. z qd vi aut clā alius. §. bellissime. z. l. vl. §. si ad ianua. z de do li excep. l. apud celsum. §. marcellus. Aut vnus in dolo alius i cul pa. z tunc si circa idem nō fit cōpensatio qz dolo pñpōderat cul pe. vt. ff. ad. l. agl. l. item. §. si. z. l. q foueas. §. hec actio. z. l. si pu tator. si circa diuersa fit compenstio cū teneatur vterqz ad quanti tatē. vt de compēsationibus. si ambo. z ibi no. Si vn in lata cul pa alius in leui pñpōderat lata qz equiparat dolo. vt. ff. de posi. l. qd nerua. z si mēfor fal. mo. di. l. lata. §. plane. z si qz testa. li. eē iussus fue. l. i. §. nō aut. si alius in leui alius in leuissima pñpōde rat leuis circa idē sicut dictū est. §. in casu simili. sec circa diuer sa cū sint iugicem debitorē in qritate. vt. ff. eo. cū par delictum. Itē si vnus in leui in faciendo. alter in leui in negligendo pñpō derat leuis in faciēdo. z iō non compenfat nec est melior condi tio possidentis vt plene vo. ff. fo. ma. si mora.

Cum non stat p eū ad quem pertinet quo minus conditio impleatur haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Ec regula

debet p oia itelligi et expo
ni sicut intelligitur et expo
nif. ff. e. iure civili. et de hbo. obli. l. in executione
§. fi. v. ecce si testator legat mihi fundū sub cōdi
tione si decē dederō heredi et p heredem stat quo
minus recipiat cōditio p ipta d3 haberi. vt. C. de cōdi. insertis
l. fi. et de statu li. l. statu liberos in pñ. et §. fi. Itē si testator instituit
me heredē sub cōditione si decē ticiū dederō q ticius erat futur
heres ab intestato. nā si p ticiū stat quo minus recipiat habet cō
ditio p impleta. vt. de cōdi. insti. l. is ita heres. Itē si stipulor a te
decem si ascēdero capitolū et p te stat quo minus ascēdā habet
conditio p impleta. vt. d. l. in executione. §. fi. et l. iure civili. C. §
oppo. et v. q cōditio nō habet p impleta. l. is q iplere debuerit
impediā implere. vt. ff. de cōdi. et demō. l. quibus diebus in pñ.
Sed multum refert utrū impediā per eum cuius intererat nō im
pleri. vt q futurus erat obligatus p d tione impleta vel erat amif
surus rē suā vel hereditatē nō habiturus quā alias habuisset con
ditione impleta. et tunc locū habet regula cū iuribus. §. dictis. l. §
si stat p eū cui nō intererat nō impleri nō habet p impleta. vt. l.
contraria. C. de cōditio. insertis. l. fi. ff. ad l. aq. inde neraci. §.
idē iulia. C. § oppo. et v. q l3 stat p eū cuius intererat nō impleri
nō habet p impleta q si testator legat decē liberto sub cōditioe si
cū filio steterit et filiū moriā. et sic p eū seu per casum in personam
eius contingentē stat quo minus cōditio nō impleat: relictū non
debeat. vt. ff. de adimē. le. l. seio. in pñ. et de cōdi. et de l. illis liber
tis. sed dicendū est multū referre utrū stat p eū vel p factū ei siue
p ipedimentū ab eo pstitū. et tūc simpliciter verū ē qz h3 p d tione p
impleta. et ita loq regula de le. iij. q cōcubinam. §. vxori. et de ali.
leg. l. metua in pñ. et in. d. l. iure civili. et C. § cōdi. insertis. l. fi. aut
p eum vel casum in psonā eius contingentē. et tūc locū h3 q d d tione
tūc l. cōtraria. q tunc distinguit. Nam aut tūc erat relictum cō
tēplatione eius in cuius psona erat implenda aut fauore eius cū
relinquit aut dubitat. Primo casu relictū nō debet post casum
in psonā illi cōtingentē. vt. d. l. seio in pñ. et de cōdi. et demō. illis
in fi. Secōdo casu debet de adimē. le. l. ānua. in pñ. Tercio casu de
lictū debet qz in dubio interpretandū sit legatarij contemplatio
ne potius relictū si ex veritate vel cōiecturis aliud nō appareat. et
ideo legatum debet. ff. de adimen. le. l. seio. §. iherator. et C. § le.
l. i. et d. l. illis in fi. C. Itēz oppo. et v. qz hec regula sit supuacua
cū idem cōtineat. §. e. c. imputari. et iō nō ponēda. C. de no. co.
cō. l. i. §. qbus. ff. vt leg. no. ca. stipulatio. §. diu. Sed dicendū ē
sine dubio qz hec regula et illa loquunt in conditione pātua. l3
illa loquit p pte qz impedif p casum cōditionē iplere. Itē at lo
quit qz impedif p eū cuius intererat cōditionē nō ipleri et iō vna
p aliā nō est supuacua. Preterea circa hāc materiā dicendū est
qz ibi in. c. imputari plenius est distinctū. nā hec et illa itelligi pnt
in vna specie cōditionis mixte. i. que pendet ex facto implentis et
alterius. Sed magis p pte in pātua pcedunt. Idem.

Quod alicui nō licet nomine suo nec alieno licebit.

Itur

decurio nō pōt suo p pto noie p dia pu
blica colere ita nec l3 subiectis aliorū no
minibus. vt. ff. § admi. reruz ad ciui. pri. l. iij. §. i.
C. Itē sicut nō l3 tutori emere rē pupilli suo p pto
noie. ita nec p interpositā psonā licebit. vt. ff. de
auc. tu. pupillus. §. sed si p interpositā. et ad p d tione cōfirmatio
nem accedat. de hbe. emp. l. nō licet. C. de here. insti. neq3. et ff. de
vluca. l. labeo. §. fi. eū. cū multis filiis. C. § oppo. et v. illud qd
nō licet p se liceat p aliū. furiosus. n. nō pōt acgrere rē p se. et tū p
p aliū. vt. ff. de acq. pos. l. i. §. idē acgrim. et ad idē accedat. ff. q
res pig. ob. pñt. l. aristo. et de bo. pos. cōtra tab. l. iij. §. plane. et l.
nō putauit. §. si exheredat. Dicendū ē qz istud gñale repit solu
tū tripliciter. Uno mō qz ista sit regula. et cetera sūt spālia. Secō
qz qd nō p se nec p aliū a se submissū. l3 p aliū a se nō submissū
pōt. Et hec due solutioes tradunt i p d tione. l. his duob3 casib3. ff.
de fur. Tercio mō dici solet qz aut aliq3 ipedif p serōne delicti
a persona cōmissi. aut rōne rei. aut mixta rōne psonē. aut rōne de
fectus intelligētiē. Primus tribus casib3 locum habet regula.

Quarto casu habet locuz. l. contraria sicut soluit. ff. de vluca. l.
labeo. et de acq. here. l. antistius. §. fi. C. Secūdo possit intelligi
regula magis proprie verbis consideratis videlicet vt qd nō licet
alicui facere suo proprio nomine nō liceat alieno siue sub colore
nois alterius. verbi gratia nō licet tutori inquietare pupillum suo
proprio nomine. ita nec licebit nomine alterius vt si hēat ab alio
iura cessa contra pupillū. nam nō licebit nomine alterius pupillū
inquietare vt in auc. de his qui ob. se ba. pñt. res mi. §. si q3. S3
tunc est contra regulā manifeste. ff. de in ius vocā. l. quesitū. vbi
licet patronum in ius vocare nomine alieno. et tamen non liceret
nomine proprio. Sed regula videtur intelligenda cum faciendo
nomine alterius tenderet ad eundem effectū quem consequeretur
faciendo nomine proprio. cum autem non ad eundem sed ad di
uersum pertinet effectum tunc locum habet lex contraria. Idēz.

Potest quis per alium qd potest per seipsum.

Itur

possum p me emere. vendere. locare.
conducere. litigare. ita possum p aliū
ff. de pcura. l. i. §. vltus autem. et de iniur. si vnus.
§. idem iul. et §. idem ait. et insti. per quas psonas
agere possumus. §. i. C. Sed contra regulam vide
tur qz in causis publicis licet per se litigare nō per pcura. vt. ff. de
pu. iudi. l. pe. §. ad crimē. C. Item qz illustribus l3 litigare per p
curatores nō per se. vt. C. de pcura. l. pe. Itē in accusatiōe popu
lari licet per se litigare non p pcuratōrē nisi qtenus actio ad pūa
rū cōmodū p tneat. ff. de pcur. l. l3 in pñ. et de popul. ac. l. q popu
lari. Itē p se l3 violentū sine aliquo interuallo de possessiōe expel
lere non per procuratōrem. ff. de vi et vi arma. l. cū fundū. C. Itē
licet per se emphiteotaz nouum in possessionem inducere veteri de
iecto non per procuratōrem. C. de iure emphi. l. pe. Sed dicendū
est oia supradicta spālia esse. regulāz vero generaliter obtine in
iudicio et ex iudiciū. vt. d. l. i. §. pe. ff. de pcura. et tibi nō. restringi at
d3 hec regula ad ea que possunt p alium expleri. In his autem
que per aliū expleri non pnt non pcedit regule effectus vt arg. C.
de cadu. tol. §. ne aut. ff. de solu. l. inter artifices. et notatur de vi et
vi ar. l. i. §. quotiens. Idem.

In malis pmissis fidem non expedit obseruare.

I promitto

tibi occidere boiez vt cō
mittere furtū vel simoni
am vel aliqd turpe: nō expedit fidez seruari cū pro
missū ipso iure nō tenet. ff. de ver. ob. l. generaliter
et l. veluti. et l. stipulatio hoc modo. et l. si plagij. et de fideiuf. l. si a
reo. §. qd vulgo. C. § oppo. et v. qz et in malis pmissis fidez pue
niat obseruari l3 de egate detur exceptio nā si induco te per doli
vel metum vt mihi decēz promittas promissio v3 l3 agenti ex pmissi
sione obstat exceptio doli vel metus. C. de inutili. stipulationibus
l. dolo. ff. de ver. ob. l. si quis cum aliter. Sed dicendum est quod
malum promissū dupliciter sumitur. Nam vno modo dicitur malū
i. super re mala vel turpi seu turpitudine p tinenti interpositū. et il
lud non expedit obseruari qz ipso iure non tenet. ff. de pac. l. iurif
gentiū. §. et generaliter. et de ver. obli. l. generaliter. et l. veluti. et l.
stipulatio hoc mō. et l. si plagij. et l. si stipulor. et insti. de inuti. stipu.
§. quod turpi. Secundo modo dicitur malum promissum idest
male conceptū. qz interueniente dolo vel metu: et tūc l3 promissor
teneat de iuris rigore non expedit fidez seruari. qz promissor datur
exceptio. vt in. d. l. si quis cum aliter. de dolo. nihil interest vtrum
quis non habet ipso iure actionem vel possit per exceptionem ex
cludi. vt. ff. e. l. nihil. Idem.

In alternatiuis electio est debentis et sufficit p alterz adimpleri.

Uo dicuntur

i hoc. c. due regule dici
pnt. l3. n. vtraq3 d debi
to alternatiuo loqf. Pñt tñ tractat diuis electio
ne ad q p tneat. i. vtrū ad d bitorē vel ad creditorē.
Secunda vero de alternatiue obligationis effectū. Exemplum at
regule prime p3 cuilibet. Nam si promitto tibi stichum aut pāpbi
luz electio est mea quem eoz soluere veliz. ff. de iure do. l. plerum
q3 in fi. et de eo quod certo loco. l. non vtiq3. §. qui stichū. et d3 p dī.
insti. l. si heredi. Itē si soluo stichū non teneor soluere pāpbiū. qz
sufficit alterz adimpleri. ff. de p dī. et d mō. l. cu3 pupillus. §. v. et de
d iij.

ver. obli. si ita stipula. **C** Sed opponit q in alternatiua nō sit electio debitoris. quia iure cauetur q si testator alternatiue legat sū dum sepanum aut usufructū fundi sepani est electio legatarij non heredis. vt. ff. de le. ij. l. lucio. Quidam simpliciter dicūt q aliud ē in legatis et aliud in cōtractib⁹ qd simplr est falsū. q in legatis alternatiue relicto est inuenire q ē electio heredis nō legatarij. ff. de le. ij. si ita relictū. §. vl. Et iō satis et melius dicit q in hētib⁹ alter natiue cōceptis semp est electio debitoris. vt. d. l. plerūq. z. l. nō vtiq. §. q stichū. **C** In legatis hō aut hba dirigunt ad heredem aut ad legatariū. aut simpliciter pferunt. Primo casu est electio hēdis. q si testator dicit do tali talē rem. aut illā. vñ electionē heredi concedere. vt. d. l. si ita relictum in fi. Secundo casu est electio legatarij. q cū testator dicit habito tibi. aut vēdicato tibi illā rem aut illam videt eligendi potestātē cōcedere legatario. vt. ff. de le. i. l. plane. §. vlti. In tertio est electio legatarij cū in vltimis voluntatibus plenius q in contractibus interpretari oporteat. ff. de le. ij. l. lucio ticio. z ibi plene nō. **C** Ad scōam ptem oppo. z vñ q non sufficiat alterū adimpleri. sed oportet alterūz nō adimpleri. ff. de h. ob. si q sita in fi. Sed dicendū ē referre iter alternatiuā affirmatiuā z alternatiuā negatiuā. q in affirmatiua sufficit alterū fieri. vt hic. In negatiua oīz alterū nō fieri tñ idē est in vtrāq. si confide ref effectus q in affirmatiua sufficit alterū affirmatiue. in negatiua sufficit alterū negatiue. z iō nō est dñi s. pueniēs hōis regle. **C** Item oppo. z videt q vbi hba nō sūt cōiuncta sufficit alterūz adimpleri. ff. de h. ob. si. triplici. §. videamus. Sed dicendū q tres sunt orationū spēs. Nā qdā sunt cōiuncte. i. q aliquā copulatiuā cōiunctionē hñt. qdam disiuncte q hñt aliquam disiunctiuam. qdam solute q nō disiunctiuam nec copulatiuāz pñōnem habent. Natura copulatiue requit oīa simul vera. vt. ff. de h. ob. obli. si q sita. z. l. si. z de cōsti. insti. l. si heredi plures. Natura disiunctiue alterū tñ. vt hic. z. ff. iudi. sol. l. cum qrebat. z de pdi. z de. l. cū puillus. §. disiunctio. soluta hō ex mēte certe pñūciantis aliqñ equipollet copulatiue. aliqñ disiunctiue. vt. ff. de h. ob. obli. si alienationis. §. si. Si de mēte nō apparet accipit p copulatiuā. d. l. triplici. §. videamus. lz sit ar. §. de reg. iur. l. in eo qd. §. vt hba. Sed i. §. videamus. considerauit dubiū significatiōis solute. In §. vbi hba pñiderauit effectū significatiōis. ex eo q i obscuris mīmū ē seqñ dñ. §. e. c. i. obscuris. Est s soluta p se spēs ofonis difficta a pñūcta z difficta. Itē aliter significat q copulatiua copulatiue. disiunctiua disiunctiue. soluta solute. Sed effectus significati non diffi guitur a significato copulatiue qd requirit vtrūq. vel disiunctiue que requirit alterum q semper effectus significatiōis solute rep sentat vtrūq. vt copulatiua. vel alterū tñ vt disiunctiua. Habet igitur soluta disiunctam z propriam speciem significandi sed non effectum significati extra seipsam. **I**dem.

C Qui ad agēdum admittit est ad excipiendū multo magis admittendus.

Item superficiarius z emphyteota z quicūq. alius hñs dñiuz vtile possz agere s dñz vñli actiōe i rez ita si ab eo pueniat multo magis excipe poterit vt h. z. ff. de supficiab⁹. l. i. §. q ait. z de re. iur. l. iur. §. cui dam actionē. cuz facilioz sit cā pcedēdi exceptionē q actionē. ex eo q fauorabiliores sunt rei q actores. vt in regula iuris. z ex eo q faciliores sum⁹ ad absol uendū q ad obligādū vt. ff. de ac. z ob. l. arian⁹ z d penil. l. abñtē. **C** Sz op. z vñ q admittit ad agendū si audis volēs excipe. C. d. agri. z cē. l. si coloni. z si p viz vel alio mō. l. i. z si q ad se fundū. C. ad. l. iul. d vi. Sz dicēdū ē q ille leges locū hñt in iudicijs recu perāde possessiōis in qbus excipiēs de dñio si audis nisi pmo pos sessionē restituat. cū spoliatū añ oīa restitui oporteat. Nec autem regula alias obtinet generaliter in quibuslibet iudicijs gñalibus vt dictū est. §. in. c. dolo. supfluū. n. videt q is q possessorē spolia uit possit opponere de dñio qd spoliādo amittere meruit. vt. C. vñ vi. l. si q in tātaz. z ppterea glosatores iuris ciuilis satis enor miter errasse videt in eo qd scribūt. ff. d iud. l. si de vi. vbi dñt q ex ceptio dñiūz excludit interdīctū recupande possessiōis. z postea cō trariū eius notauerunt. ff. de vi z vi ar. l. i. §. i. z de h. ob. si. l. mulie ris. §. i. z de vulca. l. segf. §. si dñs. qd vñ magis pñmū veritati. sz an is qui habet possessionem clādestinā possit cōtra actorē excipe de iure dñiū dubitatio ē. q iura vident velle q violētā z clādestina

equipolleat. sicut ergo nō lz hñt violētā excipe de dñio. vt dñm ē ita nec lz excipe hñt clādestinā. vt. ff. q vi aut clam. l. i. §. i. z ad. l. fal. de pla. l. eū q fugitiuū. sed mibi vñ q lōgōsprobior sit cā illi q bz violentā q illius q clādestinā. ar. ff. de fur. l. si vēditōz. §. cū raptor. z iō hñs clādestinā possit excipere de iure dñiū. ar. C. de p ba. l. iij. §. ei⁹. **C** Itē vñ obstat regla. C. loc. z pdu. l. si q pduci onis. vbi cōductor cogit restituere locatōi possessionem licz con ductor paratus sit pbare se dñm. Sed illud contingit qz quedaz species spoliatiōis eēt si locatōi denegaret possessionis restitu tio vt. ff. de pca. l. vi. z iō nō audis cōductor volēs se pbare dñz ni si pmo restituat possessionē vt. d. l. i. si p viz. vel alio mō. Itē videt obstat regule illud qd legif in auē. de triē. z se. §. illō quoq. vbi ille q negauit possidere cogit vt aduersariū possessorē transferre. lz paratus sit pbare se dñm. Sed illud pñgit i penā mēdacij. vt in eo. ti. §. studiū qz. ff. d rei vē. l. si. C. de nō nu. pe. auē. §. q pñā. z q po. i pig. ba. auē. ita possessor. **C** Queri at possit vñ snia la ta in iudicio petitorio pariat exceptionē rei iudi. i iudicio posses sōio z vñ q nō q separata est cā possessiōis z pñietatis. vt. ff. de acq. pos. l. naturaliter. §. nihil. z. l. pe. Nā q rōne lata snia in pos sessorio nō pñt exceptionē rei iudi. in petitorio. ff. d excep. rei iud. l. iij. z l. an eadē. §. vl. eadē rōne lata i petitorio pere nō d exceptionem rei iudi. in possessorio. z memini qd hō. ff. de interdi. l. ij. §. q dam. q snia lata in petitorio absozbet ius possessorij z contrariuz eius declaraf. C. de interdi. l. incerti. Et ppter hoc mibi videt di stinguendū esse q si tale est possessorij qd excludit per exceptionē dñiū. vt est possessorij adipiscende z retinēde possessiōis. tūc sen tentia lata in petitorio nocet in possessorio. z ita intelligit qd nō. in. §. quedam. sed si tale est possessorij qd nō excluditur per ex ceptionem dñiū vt possessorij recuperande possessiōis. vt. §. oīē sunt. tunc lata in petitorio nō preiudicat in possessorio z ita in telligitur qd nō. in. l. incerti. C. de interdictis. **I**dem.

C Qui p aliū facit est pinde ac si faceret per seipsum.

Item tutor tenet directā actiōe tutele qñ ad ministrat sic z qñ administrari mēdat. q q facit p aliū pinde ē ac si faceret p seips. ff. de admi. tu. §. ita trāgressisse. z l. tres tutores. §. nō so lū. Itē sic tenet iterdicto vñ vi q deiecit p se ita si deiecit p aliū vt. ff. d vi z vi ar. l. i. §. deiecit. z d re. iur. l. h iur. §. q deiecit. Itē sicut tenet. l. cor. d fca. q occidit p se. ita z q occidit p aliū. C. d accu. l. nō iō. ff. ad fi. si p cussor. ar. ff. ad tre. l. i. §. pe. Itē sic pñit tāq calūniator q p se dñit z nō pbauit. ita z q per aliū. ff. de iure fil. l. iij. §. dñi pñ. z. l. nō tñ. z ad idēz pñ induit. ff. d fideiuss. postulare cū iñmītis similib⁹. **C** Sz op. z vñ q lōge aliō sit facere p se q p aliū. ff. d so. iter artifices. Sz dicendū ē q vbi eli gif p sone industria regla n pcedit. C. d cadu. tol. §. ne at. z. d. l. i ter artifices. sz vbi n eligif p sone industria tūc pcedit effect⁹ regle **C** Itē op. z vñ ipossibile eē factū p aliū pinde hēri ac si fieret p se ipm q iure cauet q ē factū ab eodē diuersis tñp⁹ n repñtat idē pñtatē eiusdē fci. vt. ff. d pdi. ide. l. si nō sōntē. §. libert⁹. z in auē. d si. mstru. circa pñ. so. dicēdū ē qñt ad qñtatē z pñtatē ipossibi le eē fcm vñ dñi fcm alteri⁹. sz de quadam iuris interpretatione pcedunt q fcm vñ alteri⁹ intelligat. vt. ff. d duob⁹ reis. l. nemo. z nō. ff. d vi z vi ar. l. i. §. deiecit. z. §. qd dñ. sz vñ h regula supuacua p illā q est posita. §. in. c. pñt. Sz nō ē si q bñ aduertat q illa loq tur d pñtate explicādi p aliū. ista hō de effectu explicati. **I**des.

C Factū legitime retractari nō debet licet postea casus eueniat a quo non potēat incobari.

Item homo sane mētis hbat matrimonium lz postea fiat furiosus nō ppter hoc dissoluitur matrimonium iam contractum vt ff. de his q sūt sui vel alie. iur. l. patre furioso. Itēz si hō sane mentis fecerit testm lz fiat postea furio sus nō viciat testm. ff. de testa. l. is cui. z d bo. pos. sz tab. l. i. §. suf ficit. Et ad huius cōfirmationē accedit q gñaliter dici solet non tollit factū qd ipedit faciendū. ff. e. l. in ambiguis. §. nō est nouū. z de acqrenda hereditate si seruū qd. §. vlti. **C** Sed oppo. z vñ q illō qd ipedit ab initio faciendū tollit iam factum. q si stipulor ser uitatem ad partem fundi mei pñtē p in diuiso stipulatio nulla est. **C** Itē si stipulor ad totū fundū stipulatio z si postea partē p in diuiso alienē stipulatio cōtrūpif. vt. ff. de serui. p parte. z de

§bo. obli. si sub vna. §. si qz viam. ergo illud qd impedit ab initio
 facien dum tollit iā factū. Item si tutela finita est nō hz locum ac
 cusatio de suspecto. ff. de susp. tuto. l. iij. §. queri pōt. atqz q si p
 posita accusatione suspecti tutela finit expirat accusatio de suspec
 to. ff. de suspec. tu. post finitā. Itē p iudicialis actio de pte agno
 scendo nō hz locū mortuo pte vel auo qui filium vel nepotē qz se
 eē contēdit. adeo qz p iudicialis pponat ptem si mort pte expi
 rat iudiciū inchoatū in actiōe p iudiciali. vt. ff. d. libe. agno. l. iij.
 §. qz plautianū in §bo adeo. p q oia pz q casus ipediēs ab initio
 tollit iā factū supueniēs ex post fco. Sz dicendū ē q aut factū erat
 inchoatū z nō pfectum z tūc tollit p eū casum q impediret inchoa
 ri. vt si stipulatū sum fuit iā p dno meo z ante qz cōstitutū alieno to
 rum prediū vel partem ei p indiuisio corruptū stipulatio. vt. d. l. si
 sub vna. z. d. l. p parte. z de custo. reoruz. l. iij. z. ff. vt in pos. le. l. si
 pecunie. §. qui fideicōmissum. z de adul. l. si maritus. §. finitū. z
 ad idem tēdit. d. l. post finitā de suspec. tu. z. d. l. iij. §. qz plautia
 nū de libe. agno. z de his q p nō scrip. ba. l. si metallū. Sz si factū
 iam erat pfectum z legitime cōfirmatū vt qz seruīt pmissa erat iā
 cōstitutā testamētū inchoatū erat iam perfectum z matrimoniu
 erat iā p cōsensum p dū z familia. tūc casus supueniens q impedi
 ret ab initio inchoari nō tollit iā factum. z ita loquit regula. ff. eo.
 in ambiguis. §. i. z de ritu nup. si qua. z de seruitu. ru. p di. via. §.
 quacūqz. z de §bo. obli. l. si plurib. §. z si placeat. Unde sūt ar. q
 si post inquisitionē p officiū inchoatū z ante finem supueniat or
 dinarius accusator inquisitio quiescat. Sed si supueniat post sen
 tentiam nō tollatur effectus inquisitionis facte nisi pbaref preua
 ricatum processum. ff. de preuarica. l. p uaricationis. z d. liber. ho.
 ex ben. l. iij. §. si tū postea. z de accusa. sicut. §. facte z. d. l. si ma
 ritus peruenerit. §. finitū. Sz p dicitā solutionē vfi insti. de le. §.
 ex p rior. ff. ad. l. fal. l. §bis legati. vt si lego debitū pure creditori nō
 v3 legatū. sed si lego debitū in diem bene v3 legatū adeo qz si dies
 veniat testatore veniente legatū nō vitiaf. Sed dicendū est qz aut su
 peruenit casus annullatiōis: z tunc hz locū p dicitā distinctio. Aut
 superuenit casus ad eū dē effectū tendens. z tūc aliū tēdentēz ad
 eundē effectū qd inuenit secū cōcurrere patif. vt in. d. l. isti. de le.
 §. ex p rto. z. l. illa vt hoc legati ad. l. fal. Idem.

I summus

non debet trahi ab alijs in exemplū. sed ius cōe seruari qđ est per
oīa cōtrariū supradictis. ¶ Trē si cōcessit alicui qđ nō teneat subi
re munera publica vel soluere decimas. qđ forte in aliqua re pspē
re gesta virtuose se habuit hoc similiter trahi nō d̄s ab alijs in exē
plum. sed ius cōe d̄s seruari. ⁊ hoc est qđ vult dicere regula ⁊ p̄bas
ff. de cōstit. p̄n. l. i. §. plane ex his. ⁊. C. de de quisiōib⁹. l. neq; doro
theū. ⁊. l. nullus. li. x. ⁊ de epis. ⁊ de. l. qm̄ venerabilis. Sed etiam
v̄f qđ ea qđ certe p̄sone scribunt cōstituunt ius cōe. vt. C. de nouo
co. cōpo. l. i. §. nulla q; dubitate. dicēdū est qđ aut rescribit alicui
p̄sone vel vniuersitati cōcedendo b̄ficiū spāle. ⁊ tūc non d̄s trahi
ab alijs in exēplū ⁊ ira loquit̄ regula ⁊ lex superi⁹ allega. ⁊ p̄batur
C. de legi. l. leges v̄ ḡnales in fi. aut rescribit cōstituēdo ius cōe. ⁊
tūc certe p̄sone ex p̄silio nihil opaf. qđ iura nō in singulas p̄sonas
sed generaliter cōstituūt. vt in. d. l. i. §. nulla. C. de nouo co. cō
po. ⁊. ff. de leg. ⁊ se. cōsul. l. iura. Adem.

I duo

culat. vt. ff. e. cum pater. §. ille. z dele. ij. cū pī. §. libere. ¶ Itē
si locauit alicui domū p pensione certa z pmissi euz nūq̄ expellere
sub certa pena z eū expello. qz pēsiōe nō soluit n̄ potero pueniri
ad penā. qz frustra sibi postulat a me fidē suari: q fidē suare recu-

fat. ff. locati. quero. §. inter locatores. et quod generale est quod non seruatur fides nisi de necessitate suari. ut ff. de iustitia testis. si in iustitia in p. C. de pactis cum proponas. et de traslat. si diuersa. et l. si quis maior. ¶ Sed contra regulam vide ff. de actio. empti. et ven. l. iulianus. §. si quis a pupillo. ubi pupillus vendens sine tutoris auctoritate non suat nec suare cogit fides emptori. et tamen emptor cogit pupillo suare fides. Sed regula loci habet ubi eadem est et equalis pro omnia personarum contrahentium conditio. In contrario non non erat equalis et poterat imputari emptori quod si sciebat vel scire debebat pupillum vendendo non posse sine tutoris auctoritate obligari. ut C. de p. b. d. empti. q. a quolibet. et de acquir. here. l. more. et ideo ratione illius culpe teneat et ipse pupillo. et pupillus non sibi. alias autem ubi culpa non posset sibi imputari. quod contraxisset cum tutoris auctoritate: sicut pupillo subueniret per restitutionem in integrum: nec teneat per restitutionem seruare fidem emptori: ita virtute eiusdem restitutionis subueniret emptori. ut non teneat fides seruare pupillo. C. de repu. que si. in iudicio in integrum. l. vnica et si aduersus credi. l. i. et ij. Idem. ¶ Belictum persone non debet in danum ecclesie redundare.

rian non obligat pupillū. ff. de regu. iur. l. neq3. 7. de tab. exhi. l. pe
 nul. eadē rōne delictū clerici vel p̄lati nō d3 ecclesiā obligare. cum
 pupillus 7 ecclesia parificētur ex vna pte. 7 eorū administratores
 parificent ex altera. vt. C. de epis. 7 clericis. l. orphanotrophos.
C Sed occasiōe p̄dicte parificatiōis opponit q̄ iure causē q̄ pu
 pillus teneat de dolo tutoris. ff. ne uis fiat ei qui in possessi. l. i. §. B
 edicto. 7 de peculio. l. si vna. §. si dolo. 7 de tribu. l. iij. §. i. 7 de ad
 ministra. tuto. l. si. Dicendū est si ex dolo p̄lati vel alteri clerici p
 uenit aliquid ad ecclesiā eaten⁹ teneat ecclesia sicut teneat pupil
 lus de eo qđ ad se puenit ex delicto tutoris. vt in l. palle. sicut p̄
 teneat ex delicto filij. 7 dñs ex delicto serui quaten⁹ ad se peruenit
 ff. de vi 7 vi ar. l. i. §. qđ igitur. 7. §. si quis tñ. 7. §. si filius. 7 de pe
 culio. l. iij. §. si ex cā. 7 sic teneat vniuersitas quatenus ad se puenit
 ex delicto alicuius q̄ vniuersitati p̄ceest. vt. ff. de vi 7 vi ar. l. si i me
 7. ff. de dolo si ex dolo. §. sed an municipes. Tūc enī ecclia non vi
 detur pati dānū cū nō de suo soluat sed qđ ad eā puenit restituat
 7 dānū dñi a parrimonio diminutiōe. ff. de dā. infec. l. iij. **C** Itē op
 ponit 7 videt q̄ delictū p̄sone debeat in dānū ecclesie reduci
 qz ppter delictuz p̄sone cōfiscat nauis ecclesie vt. C. de sacro san.
 eccle. l. iubem⁹ nullā. s3 dici solet cōiter q̄ delictū cōmissum a p̄la
 to 7 collegio. s. cōicato p̄cilio redundare posset in dānū ecclesie. l.
 iubemus. delictū nō p̄lati tñ seu alicui⁹ seu aliquorum de colle
 gio: ecclesie non p̄iudicat. 7 ita loquit̄ regula. **Idem.**

Ec regula

b l3 eni cōuerso mō loquaf ad eūde3 tendit effectū
 7 pprie poni pōt exēplum in substituto in honore
 i. in hereditate q honor appellatur. ff. de leg. pre-
 stan. l. filiū. §. si a legato. 7 pprea succedit in onere. l. legatorū
 que relicta ab instituto vident legi prate tacite repetita a substi-
 tuto. vt. ff. de lega. i. l3 i perator. 7 ff. de leg. ii. si ticio 7 meuiō. §.
 iulianus. 7 l. cū pī. §. ab instituto. ¶ S3 opponitur 7 videt q sub-
 titutus in honore nō succedit in onere. quia iure cauetur q si be-
 redi instituto sub cōditioe simpliciter substituitur alius onus cō-
 ditionis in psona iſtituti adiectum nō videt in psona substituti re-
 petitū. ff. de here. insti. l. sub cōditione. sed ibi grauabaf in onere
 cōditiois noue q in psona iſtituti nō erat 7 iō ibi conditio institu-
 tiois nō videt in substitutioe repetita. vt. ff. de le. i. l3. ¶ Itē opp.
 7 vī q substitutus in onere hereditatis nō succedat in onere lega-
 torū. vt. d. l. l3 de le. i. Et iō distinguo. q3 aut legata repetunt
 bis testatoris expīss aut nō. si vbi testatoris expīssis aut cū eius
 mō diei vel cōditiois adiectioe aut simpliciter. Si cū eiusdē diei
 vel cōditiois adiectioe legatū reddere iunle vt. ff. de le. i. figo a
 filio circa pncipiū. Si simpliciter debet nō expectata cōditioe vel
 die q i psona iſtituti fuerat adiecta. vt. d. l. figo a filiō. 7 l. si cui. §.

si a filio. si non repetitur sibi expressis. tunc legis precepta tacite repe-
tita intelliguntur cum eadem semper conditione et die. ut de le. ii. cum pater. §.
ab instituto. nisi talis esset conditio quod redderet legatum inutile ut. ff.
de ver. ob. l. ticia. §. idem respondit. et de fideicom. liber. l. vlti. et hec ve-
ra sunt in onere persone si coherere. In eo. n. quod persone coheret
non succedit quod substituit in onere. ut. ff. de adi. le. l. legati sub condi-
tione. et de codi. et de legatu. et de alimē. le. l. gavius in pñ. Idem.

In argumentum trahi nequeunt que propter necessitatem ali-
quando sunt concessa.

Propter necessitatem famis processum est pro vendi-
re filium et ideo non dicitur argumentum trahi ut in
alia causa filium vendere liceat. C. de patribus quod filios distra. l.
i. et ii. Item propter necessitatem premissum est quod fiat alie-
natio rei sacre scilicet pro redimendis capitulis. C. de sacros. eccle. l.
sancimus. et ideo non debet in argu. trahi. q. n. si ius commune pro-
cedunt non debent ad consequentiam trahi. §. eo. quod alicui. ff. e. quod
§. et ff. de le. et sena. con. l. quod vero. et l. in his et l. ius singulare.
Si si eadem ratio necessitatis vel maior subest. an ea quod propter necessita-
tem recepta sunt licebit in argu. trahi: videtur quod non ut hic et. ff. e.
quod §. et de le. l. quod vero. Et videtur quod sic quia quod conveniunt in idē-
tate rationis non debet separari secundum institutionem iuris ut. ff. de fo-
re. l. vna. §. hoc interdictum. et de iniusto testa. l. posthumi. Circa
hoc glossatores iuris civilis variant. nam. ff. e. quapropter. determi-
nant quod licet in argumentum trahere ubi eadem ratio necessitatis
vel maior subest. Sed. C. de patribus qui filios distra. determinat
quod non liceat in argu. trahere etiam ubi eadem ratio necessitatis
vel maior subest. Sed credendum est quod ubi nominatum non reperit
prohibitum ad consequentiam trahi quod trahere liceat ubi eadem
vel maior causa necessitatis subest. cum ea quod conveniunt in identitate
rationis non debeant separari secundum institutionem iuris ut dictum
est in. l. ii. de patri. qui fili. distra. ubi restringunt processionem cum dicit
in hoc modo casu et. et ideo non licet trahere in argu. licet simi-
lis causa subesse reperitur quod reperitur expressa prohibitio in con-
trarium. vel que expresse equipollet. Idem.

Nemo potest plus iuris transferre in alium quam sibi competere
dignoscatur.

Vendo tibi et ex causa venditionis trado re ali-
quas illi iuris quod erat penes me
venditor: transiit in te emptorē. ubi si erant directe duo di-
recti dominii transferretur in emptorem. si utiliter utile dominium
transfertur in emptorem. ff. de acti. emp. et ven. l. ex
empto in principio. Item si erat libera penes me venditorē tran-
sibit libera ad emptorē. Item si servitutē debeat cum servitute transi-
bit. Item si erat alij obligatus et poterat a me per hypothecariam ad-
uocari cum eadem obligatione et possibilitate aduocationis transibit
quia res transit cum sua causa. i. cum suis oneribus. ff. de acqui. re. do. l.
traditio et de contrahen. emp. alienatio. et C. rem alie. geren. l. i. et.
C. si sine cen. vel. re. l. ii. Sed op. et videtur quod aliud iuris sit penes
traditorem et aliud penes eum cui sit traditio. Constat enim rem
pupilli inuscapibile esse. ff. de acquen. re. do. l. si bonafide. et tñ si
legitime vendat alij et tradit incipit esse usufructibilis. ut. ff. pro emp. l.
ii. §. si apupillo. Sed dicendum est quod privilegium persone ad quā
pertinebat dominium reddebat eam usufructibilem. et ideo persona do-
mini mutata mutatur conditio rei vendite. ut. ff. de acqui. here. l.
Paulus respondit. §. i. et de col. bono. l. i. §. si his qui bona. et de
publiciana. l. licitatio. §. vlt. Item opp. et videtur quod traditio
transferat illud quod non est penes tradentem. Constat enim quod si habeo
dominium rei quod non habeo usufructum. cum res sua nemini possit
servitutē debere. ff. de usufru. l. uti frui. et de serui. or. predi. l. iure
cōi. et tñ possū constituere alij servitutē usufructus. ff. de usufru. quod
nostrum. sed ibi non transfertur plus. sed per constitutionem va-
riatur species usufructus: quia penes me erat dominium causali-
ter et non erat species servitutis penes eum cui substituitur formalis et erit
species servitutis. Fallit autem hec regula in tu. vel cu. Item in procuratore.
iudice. executorē. credito. in malefidei venditore. Item in cen-
toze. Item in flumine. in libertatis datione. et in Imperatore. et in au-
gusta de quibus late notari solet. ff. de acqui. re. do. l. traditio. et de
reg. iur. l. nemo plus. et. insti. qui. alie. licet. circa principium et ideo
superuacuum foret hoc scribere. Idem.

In toto partem non est dubium contineri.

De materia huius regule tractatum est. §. e.
c. pl. si nihilominus ex abusu
dati dicendum est quod quod absolutum a petitione totum fundum intel-
ligitur absolutum a quolibet ei parte cum in toto pars contineatur.
§. exceptio rei iudi. l. si quod cum totum. Sed autem regula falsa sit posset sic
ostendi quod iure cavetur quod in actu contineatur iter. ff. de serui. ru. predi. l.
act. et insti. de seruitu. §. act. et tñ quod absolutum ab actu. non dicitur absolutum
ab itinere quod est pars actus. nec est. ut. ff. de excep. rei iudi. l. si mī. §. si
iter. et ibi no. Item quod iure cavetur quod si testator legat actum et postea
adimatur iter. ademptio est inutilis quod non videtur ademisse totum
vel partem eius quod legavit. ff. de adimen. le. l. i. ergo pars quod in toto non
continetur pars. Dicendum est quod iter dupliciter sumitur. Nam uno modo su-
mitur per distincta specie servitutis: et sic eo modo sumpta non est pars ac-
tus immo species servitutis actui opposita et coequalis ut. ff. si servit.
vendi. loci corpus. §. i. et d. l. i. de adimen. lega. Alio modo sumitur iter
per modum eundem. et hoc modo sumptum habet se ad actum sicut pars
ad totum quia est pars subiectiva ad actum. et actus est totus parte
ad iter. quia sui potestate iter comprehendit et in hac significa-
tione sumitur. ff. de serui. ru. predi. l. i. §. actus. et de p. ob. l. qui usu
fruc. et de noua. l. si pupillus. §. vlt. Idem.
In generali concessione non veniunt que quis non esset in spe-
cie verisimiliter concessurus.

Exemplum poni potest generalis vicario epi-
scopi perferre non potest beneficia nisi
super his mandatum habeat speciale. ut. §. de offi. vica. c. cum
in generali concessione. Ratio autem est quod non est verisimile quod episcopus so-
ret specialiter concessurus beneficiis collationes. et hec eadem generalitas per-
tinet ad remissionem. c. ii. et de iureiur. c. i. et de procur. c. quod agendum
li. vi. Item pars exemplum quod iure cavetur quod si percedat filio generaliter
et liberam administrationem peculij non videtur percedere quod donet cum
non sit verisimile quod foret specialiter donare concessurus. ff. de dona.
filius. Item si pater percedit filio liberam administrationem pec-
culij non videtur percedere quod alienet in fraudem creditorum quod non est ve-
risimile quod illud fuisset specialiter concessurus. ut. ff. quod in frau. cre. si pa-
ter filio. Item si dominus percedat filio administrationem peculij com-
mittere non videtur generaliter ea quod non erat specialiter concessurus. ff. de
peculio quod peculij. Sed oppo. et videtur quod omnia reducantur in generali con-
cessione cum illud operetur generale quantum ad omnia quantum speciale ope-
ratur in quolibet specie ut. ff. de admi. tu. l. si duo. et de le. iii. si cor-
pus in partem. et de usu et habi. l. si ita. C. de quadri. prescrip. l. i. et de
prescri. xxx. an. l. omnes. Sed illud in his que verisimiliter erat in
specie concessurus. ad alia vero non trahitur concessio generalis quod de ro-
gat ei per presumptionem tria ut hic et in. c. et in. l. supradictis.
Idem.

Qui contra iura mercatur bonam fidem non presumitur habere.
Qui emit a pupillo sciens illum pupillum esse
sine tutoris auctoritate presumitur
malefidei quod contra iura mercatur et ideo non prescribitur de au-
cto. prestan. l. euz. q. et de usufru. p. emp. l. vlt. et. ff.
de heu. emp. q. a quolibet. Item qui emit a prelato bona ecclesie non ser-
uata solemnitate quod de iure servari debet. ut in. c. sine exceptione. xij. q.
ii. et in au. hoc ius potestatem. Contra iura mercatur. et ideo presumitur non habe-
re bonam fidem. Item qui emit ascriptum sine gleba legum interdicta mer-
catur. et ideo nullus euz ambigit malefidei possessores esse et ideo
nullo tempore spacio prescribitur. C. de agri. et cen. quemadmodum in si.
et. §. e. c. possessor. ratio autem est quod aut emptor sciebat prohibitionem
iuris aut ignorabat. Si sciebat planum est quia malefides aperte
percluditur in ipso. Si ignorabat est malefidei possessor presumpti-
one iuris cum in iure erravit. ff. de usufru. l. si fur. Sed opp. quia
semper presumitur bonafides si abesse non probatur. C. de prescrip.
lon. rem. l. pe. ar. ff. de fideicom. li. l. si eū. §. ex iniusta. et de admi.
tu. hoc autem. et de proba. l. verius. et de le. ii. l. si contra legatur. §. spe-
cies. Sed dicendum est quod aut allegatur ignorantia facti aut iuris.
Si facti tunc presumitur bonam fidem quia iuris presumptio allegati-
onem non resistit ut. §. e. c. presumitur et in. l. palle. sed si allegatur
ignorantia iuris tunc presumitur malefides. ut hic. quod presumptio
iuris allegationi resistit ut. §. e. ignorantia. et. ff. pro emp. l. ii. §. si
a pupillo et. §. si a furioso. et. C. de le. l. leges sacratissime. et de
iur. et fac. igno. l. constitutiones. Idem.

¶ Bonafides non patitur ut semel exactum iterum exigatur.

De intelligendum

b ab eodē vel ab eo q ab exactore cām h3. vel contra exactū est habiturus regressus. sed a diuersis prorsus pōt bis idem exigi ut patebit in solutione triorum. Exēplū aut pōt sic. si testator legat mihi cētum sub conditione et pēdēte cōditōe egi ē herede interdicto de ra. exhiben. et q: non exhibuit cōdēnatus fuit ad interesse meū. i. ad solutionem legati. et postea existēte cōditōe volo agere ex testamēto et iterū pe to legatū non sū audiendus q: bonafides non patitur et. ut ff. eo. bonafides. et de ra. exhi. l. locū. §. cōdēnatio. ¶ Sed op. et vī q semel exactū iterū exigat q: si egi contra eū q dolo desit possidere et secutus sum extimationē nihilominus possum agere ē possessor rem ad rē ut ff. de here. pe. l. nec vllā. §. si q. et de solu. stichum. ij. §. dolo. Sed dic aut petis ab eodē a quo fuit exactus aut ab alio. Si ab eodē locū h3 regula. si ab alio locū habēt dria. ut pbari vī d. l. locū. §. cōdēnatio. sed hec sol. nō est sufficiēs. q: iure cauef. q semel exactum nō possit iterū exigere et ab alio. ut ff. si fa. fur. fe. dicat. l. quotiens. et de re. eoz q sunt sub tu. l. illicite. et de re. iū. si quis dolo. §. si q. debitorum. Et vī dicēdū q si peto ab eodē non audior. Sed si peto ab alio si qdē nō est habiturus regressus ē aliū tūc audior. ut d. l. nec vllā. §. itē si q. et l. stichū. §. dolo. et l. locum §. cōdēnatio. ¶ Itē oppo. et vī q et ab eodē possit iterū exigi. ut ff. de nona. l. fundū come. Sed ibi erāt solutiones diuerse et de di uersis dicitur originē sumētes. et iō exactio vnus nō impedit per exactiōem alteri. ut qñ oēs cause eēt lucrative. tūc n. exactio scā ex vna impedit exactio ex altera. ut ff. de act. et ob. l. oēs. et de le. ij. l. meuius. §. quoz. ¶ Preterea i. l. fundus vna obligatio scā erat sup fūdo alia sup extimationē fūdi. vñ cū nō sup eodē s3 sup diuer sis pcedat duplex actio. seq3 q ad regulā nō p̄tinet. Idem.

¶ Cū qd vna via phibet alicui: ad id alia via nō d3 admitti.

Stus

regule exēplum pprie ponit. s. de cler. cōiuga. c. i. l. i. vi. poni etia3 p̄t sicut cauef. ff. de tu. et cu. da. ab his. l. scire o3. §. si mater. nā si p̄ phibetur administrare tanq3 pater nec poterit nec odebit admistrare tāq3 curator ut si alia via q qd voluit testatrix faciat. Itē q phibet ad successio nē vocari de iure ciuili nō admittit p alia viā. i. de iure p̄torio. ff. d bo. pos. §. ta. l. non est ambigendus. §. vbi cū q3. et ar. ad idem. ff. d bo. pos. cōtra tabul. l. iij. §. liberi. et l. si post mortem. §. exheredati. ¶ Sed oppo. et vī q emācipat q phibet succedere de iure ciuili vocat de iure p̄torio. ff. de bo. pos. l. sed cum patrono. §. bonoz Itē si legatū relinquitur parri et rogatur filiū emācipare l3 filiū phibeat emācipationē petere vna via. i. iure actiōis ex testō tñ admittitur alia. i. per officiū iudicis. ut ff. de con. et demon. l. si cui. Itē si alicui duplici iure deferas hereditas l3 vno iure succedere phibeat nihilominus admittit alio ut ff. de regu. iur. l. quotiēs duplici. et c. de iure deli. l. suū h3 dē. Itē filiū exclusus p vñ liberi vocat p vñ legitimi. et exclusus p vñ legitimi vocat p vñ cognati. ff. d suc. edic. l. i. §. s3 vidēdū. Itē repudiās ex testō succedet ē ob itesta to si erat d numero eoz q vocantur ab itestato. ut ff. de ag. here. l. nec is. §. p̄per que oīa uidetur concludi posse regulā esse falsam. Sed dici potest q regula locum habet vbi ius resistit in odium prohibentis. sed vbi assistit propter alium contingentem defectus habet locum contraria. Idem.

¶ Contractus ex conuentione legē accipere dignoscuntur.

Natura

quorū dā scituū est q dbea tur tñ dolus et lata culpa ut in deposito et precario. In deposito ideo q: ei reuocatio dependet in uolūtate deponētis tantū. In precario ideo q: eius reuocatio pender ex libe rauoluntate concedentis solum ut ff. de positi. l. i. §. vlti. et l. q nerua. et de preca. l. i. et l. quesitum. §. illud. et l. cum precario. Itē de natura quorū dā est q debeatur dolus lata culpa et leuis. ut in contractibus qui celebrantur gratia vtriusq3 et in quibus non licet vni altero inuito a contractu discedere. ut in emptione: venditiōe: cōductiōe: dotis donatione et societate et similibus. ut ff. d le. i. l. si seruus legatus. §. cū quid. et cōmp. si vī certo. §. nunc vidēdū.

et de reg. iur. l. contractus. Quidam hō sunt in quibus debetur de natura contractus culpa leuissima. ut in mandato propter faci tam assertionem industrie suscipientis mandatum cum procura tor propter solam industriam eligatur ut. C. manda. l. a procura tore. et idem in cōmodato concessio gratia cōmodatarij tñ q tene tur de culpa leuissima. ut d. l. si vī certo. §. cōmoda. Causa autem fortuita de natura nullius cōtractus ex quo debetur species certa prestatur. ut in d. l. cōtractus in fi. In contractu autem mutui te netur de casu nō propter naturā contractus. nam celebratur gra tia vtriusq3 sed propter naturā debiti. est enim in genere debitum quod perire non pōt. C. si cert. peta. l. incendium. ff. de act. et ob. l. i. §. is quoq3 et ad. l. fal. l. i. rōne. §. incerte aucta. Si ergo in con tractu depositi in quo de natura cōtractus debet dolus et lata cul pa conueniat inter deponētē et depositariū: q depositariū teneat de leui culpa et leuissima pactū valet. Item si in contractu quo de betur leuis conueniat q debeatur leuissima pactū valet. q: cōtra ctus ex cōuentiōe legē accipiunt. ff. de positi. l. i. §. si conuenierit. et §. sepe euenit. Item econtra si in contractu in quo debetur dolus et lata culpa et leuis conueniat ut prestetur dolus tantū conuentio valet ut d. l. cōtract. nisi in dote. ut ff. d pac. do. l. conuenire. et l. pōpo. An aut valeat pactū q aliquis ex casu teneat et naturā cō tractus. Dicendum est q si culpa deprehēdi pōt que videat p̄cedere casum vel mixta cum casu: q pactum habeat effectū. q: te netur etiam sine pacto. ff. de acti. et ob. l. i. §. is vero. et cōmo. l. i. re bus. §. qd aut. et ar. ff. de dā. infec. l. fluminū. §. seru. §. idez apd. Sed vbi culpa deprehēdi non pōt tunc cōiter dicitur q pactum generale non operatur. speciale hō effectū habet. Item si quidā casus speciales exprimunt et generalis subiicitur clausula: val3 pa crum et extenditur ad oēs casus in conuentione non expressos. ut plene determinari solet. ff. si quis cautionibus. l. sed si q3. §. que si tū et ar. s. e. h. li. de procura. c. qui ad agendum. ¶ Queri aut solet. an pactum q dolus non prestetur valeat de iure vel nō. Et responsio plana est q: exp̄sum pactum de dolo futuro remitten do inutile est. tacitum tñ valet. ff. de pac. l. p̄vnu. §. illud. et l. iu ris gentium. §. et si quis. Idem.

¶ Dānū qd qd sua culpa sentit sibi debet et nō alij imputari.

Procurator

sua culpa cōdēnat et penā soluat sibi d3 imputari nō aut dñō cui ē pcurator. ff. d pcur. l. q ppo. §. pcurator. Itē si pcurator vel gestor ne gocior ideo bitū soluit sibi imputari d3 n̄ at dñō cui administratiōe gerebat. ff. de nego. ges. l. si q3 negocia. Itē si vn sociox cōdēnat fuerit ppter delictū suū nō poterit penam pro pter delictū solutā societati imputari. q: ppter culpā suā sibi po tius imputari debuit. q alij. ff. pro socio. l. cu3 duobus. §. vlti. et l. se. et etiā sequēti. Et ad istū regulē generalis confirmatiōe acce dit. ff. rem ra. ba. l. si sine. §. cū aut. et de insti. l. sed et si quis. §. pu pillus. et fami. her. l. inter eos heredes. §. q ex facto. ¶ Sed op po. et videtur q quis possit imputare alij dānū qd sua culpa sentit ff. pro socio. l. si igitur. Sed dicendum est q aut alij pōt imputari culpa participatiōis cause ppter quam dānū incurrit aut non. si pōt imputari tūc habet locum qd dicitur in l. si igitur in fi. si non potest imputari: tunc procedit quod continetur in regula et. l. su pradictis. Idem.

¶ Infamibus porte non pateant dignitatum.

Infamia

reperitur duplex vna iuris et al tera facti. Infamia iuris apella tur illa que irrogat per snām in casibus illis in q bus iure cauef cōdēnatū esse infamē ut p3 in eo q furti vi bo. rap. iniuriarū. de dolo malo dānat pactus ue fuerit. et in aliis casibus qui enumerant. ff. de his qui no. infam. l. i. Infamia vero facti appellatur que grauat opinionē apud bonos et graues et illa contingit multipliciter. vel q: dānat quis actiōe ex delicto de scendente qd infamiam iuris nō irrogat. ut in conditione furtiūs quam certum est infamiam iuris nō irrogare. ff. de act. et ob. l. cessat. Item interdicto vñ vi. videtur q similiter non irrogat infamiam iuris. ff. de vi et vi arma. l. neq3. tamen grauat opinionem apud bonos et graues ut ff. de obsequijs. l. bonorū. et l. parens. et l. licet. Item si pater in testamento filium increpauit: vel iudex in

terloquendo diceret aliquē male vite. C. de his qui not. infa. l. in
terlocutio. z. l. verbis. Item si aliquis qui turpiter uiuat pp. turpi
tudinem vite ab honestorum cetu segregatur. vt. C. de dignita. l.
ij. z. de qualibet predictarū infamiarum loquitur regula quia nō de
dignantur homines infames quacūqz infamie specie cum homi
nibus integre fame participare. C. de decurio. l. infamia z. l. nego
z. de infamib. l. infames persone. lib. x. z. de postul. l. i. §. ait p̄tor
z. de assel. l. ij. ff. de iudi. l. cum p̄tor. §. non autem. z. ad. l. iul. de
vi. p̄. l. i. z. d. l. ij. C. de digni. li. xij. Ideo quod non solum impe
dit predicta infamia: sed etiam facit a dignitate habita remoueri
. C. de decurio. l. infames. li. x. z. de dignita. l. iudices. lib. x. xij. C. s.
obstare videtur regule. ff. de muneri. z. bono. l. reus delatus. Sed
dicendum est q̄ per solam delationem absqz snia non irrogatur i
famia nihilominus tñ a tempore dilationis vsqz ad annuꝝ prohi
betur ad honores promoueri. post annum vero non prohibetur
nisi per ipsum steterit quominus causa infra annum expediretur
vt ibidem p̄. Et si opp. de arbitro qui potest esse licet infamis. ff.
de arbi. l. pe. Dicendum erit q̄ esse arbitrum non est dignitas.
cū nudā z. simplicem cognitionē habeat z. iurisdictionem nullam
vt dici solet de re iudi. l. ait p̄tor. Item si oppo. de p̄cura. q̄ po
test esse licet infamis. insti. de exceptio. §. vlti. Dicendū erit q̄ mi
nisteriūz procuratoris nō est dignitas sed onus infamissimum te
uissimum vt. C. de decur. l. si quis procuratorem. lib. x.

Idem.

Certum est q̄ is cōmittit in leges qui legis verba complectens
contra legis nititur voluntatem.

Item facere s̄m verba legis z. s̄m sniam. Itēz
s̄m sententiam tñ verbis non seruatis
paria sunt. vt. ff. de ver. obli. l. nominis. §. verbuz.
Ita e contrario facere cōtra verba z. sententiā. z. fa
cere contra sententiam tantum paria reputantur.
z. hic est regule intellectus vt probatur. C. de le. l. non dubium. ff.
de le. l. contra legē z. l. fraus z. ideo illa pena puni facies p̄tra sen
tentiā q̄ puni facies s̄m z. s̄m z. sententiā. vt. d. l. nō dubiū. vt p̄ exē
plum in omnibus modis in quibus fraus fit legi. Bī autem modi
proprie intelligendi sunt quatuor de re ad rem. de persona ad per
sonā. Itēz de contractu ad alium p̄tractum. sed non eodez modo
z. propterea videtur alius contractus z. fraus scā de contractu ad
p̄ctum. Itēz de contractu ad eundem p̄ctū. De re ad rez. p̄hibitiū
est per se. cōsul. mac. pecuniā mutuari filiofa. Si ergo nō mutuat
pecuniā. s̄ frumētū. vel vinū. vel oleū vt bis distractū pecuniā mu
tuatur factū videt cōtra volūtātē se. cōsul. l. non contra verba z.
ideo filiofa. subuenitur. ff. ad mac. l. sed iul. §. mutui. Item ē p̄bi
bitum ne p̄sides puinciarū vel alij qui puincias regūt accipiant
a subditis numera: sed permissū ē q̄ recipiant esculēta z. poculēta.
Si ergo recipiunt esculenta z. poculēta q̄ trahi possūt ad munerū
qualitatē. vident verba amplecti. sed offendere volūtātē. vnde fa
ciunt fraudē legi de re ad rem. ff. de offi. proconsul. l. solet. §. si. z.
de offi. p̄resi. l. plebiscito. De persona ad p̄sonā p̄ exēplū in mari
to q̄ non p̄t vxori donare. nā si donat alij vt ei ministerio q̄raf vxor
ri: fraus videt scā de persona ad p̄sonā z. p̄pterea nō v̄z donatio
vt. ff. de dona. inter vi. z. vxor. l. si sponsus in prin. z. l. ij. §. non tātū.
z. §. vlti. z. gailif. dici p̄t. f. fieri fraudē s̄ p̄sōa ad p̄sonā vbicūqz
p̄sona p̄hibita facit cōtra p̄hibitionē alteri ministerio: q̄ videtur
offēdi legis volūtās. at cū nō debeat licere alicui facere p̄ aliū qd
nō licet p̄ seipsū. ff. de admi. re ad ci. p̄eti. l. ij. §. i. z. de auē. tu. l. pu
pillus. §. s̄ et si p̄terpositā. z. ad mace. l. filiū. et q̄ metuscā. l. si p̄
ip̄sionē. Fit etiā fra^o de p̄ctu ad aliū cōtractū. vt ecce maritus nō
p̄t vxori donare fingit se vendere cū alias vediturus nō eēt. Nā
nō valet veditio q̄ s̄ legis volūtātē nitit si alias venditurus non
erat alias valeret veditio nisi quaten^o p̄tractus i spēm donatiōis
incideret. ff. de do. inter vi. et. vxor. l. si sp̄sus. §. ticia. Fit et fraus s̄
p̄ctu ad eundē cōtractū vt cū mulier vellet p̄ alio intercedere actū
et p̄ncipaliter obligatiōē suscipiat vt nō iuuē b̄ficiū velleiani
nā nihilominus iuuat cū re vera intercedere videat. ff. ad velle. l.
q̄uis. §. si cū eēt. Dicunt etiā qdā doc. q̄ fit legi fraus de nomine
ad nomē. et de tpe ad tps. et de loco ad locū. Sed mihi nō videt
p̄babile dictū. q̄ figs recte resperit sunt reducibiles ad p̄dictas
vt ad aliq̄ p̄dicts. et iō nō ē ponere nouas spēs: s̄ p̄tigitas sp̄ales.

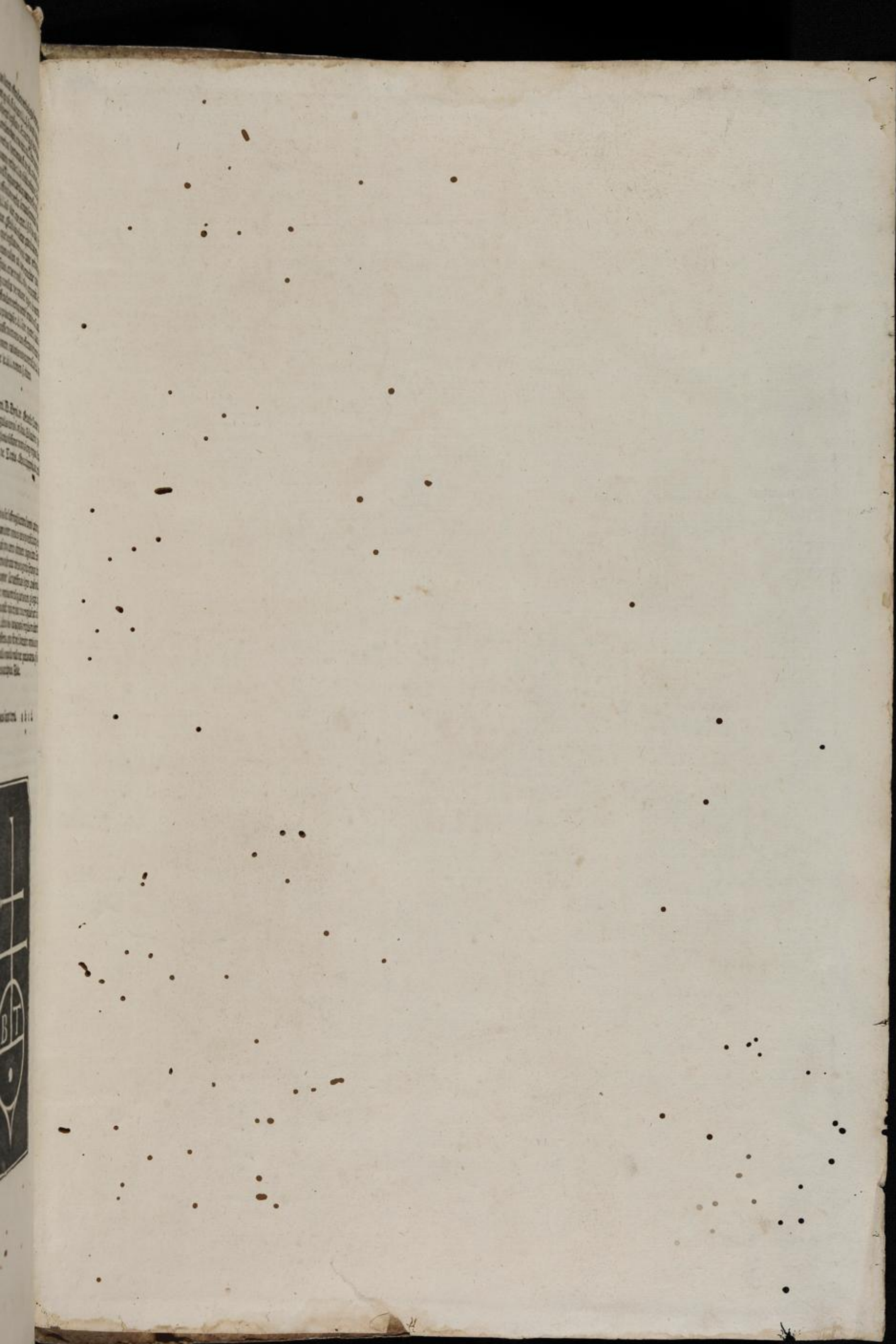
Queri autē solet: an liceat offendere verba legis seruata senten
tia. Et quidam dicunt q̄ nō. ff. de exerci. l. i. §. si is qui nauem. z. ff.
qui z. a quibus. l. prosperit legislator. Contra q̄ liceat videtur a
perte. ff. qui p̄. tu. l. credendum. z. de excu. tu. l. scire oportet. §. ali
ud. z. q̄ sensum non verba spectamus. ff. de p̄di. z. demon. l. pater
in prin. z. §. conditionum verba z. l. in cōditionibus. zc. Soletā t
magistraliter dici quod si appareat aliaz mentem esse z. est sedacta
in scriptis tunc licet offendere verba seruata sententia. si non tūc
non licet. ff. de leg. iij. l. nō aliter. z. de exer. l. §. si his qui. et de te.
mi. l. quod constituitur. Bī sibi aut videtur quod cum mens nihil
aliud sit quam ratio que legislatozem moui: tunc verba legis nō
extendantur nisi ad eum casum ad quem extenditur ratio. ff. de
iure pa. l. eligere. §. q̄uis. et de re mili. l. milites circa prin. Et ui
detur quod vbicūqz constat de ratione legis seu de mente ver
bis contraria liceat offendere verba mentē seruando vt. ff. qui p̄.
tu. l. credendum circa p̄ncipiū z. d. l. scire oportet. §. aliud. z. ita
credendum est intelligisse doctores cum effectus verborum semp
trahatur ad limitationem rationis non e contra. ff. de le. ij. l. cum
p̄. §. dulcissimis. z. de le. iij. l. nomen. §. vltimo.

Jurifconsulti acutissimi. B. Byni. de **A**ducello: Lecture admi
rande super ti. de. Regulis iuris i. vj. finis. Ad laudem z. gloriā
idiuidue trinitatis. z. gloriofissime matris semp virginis **M**arie.
Venetis p̄ **B**aptistā de **T**ortis. **M**ccccxxxvij. die. x. mensis
Martij.

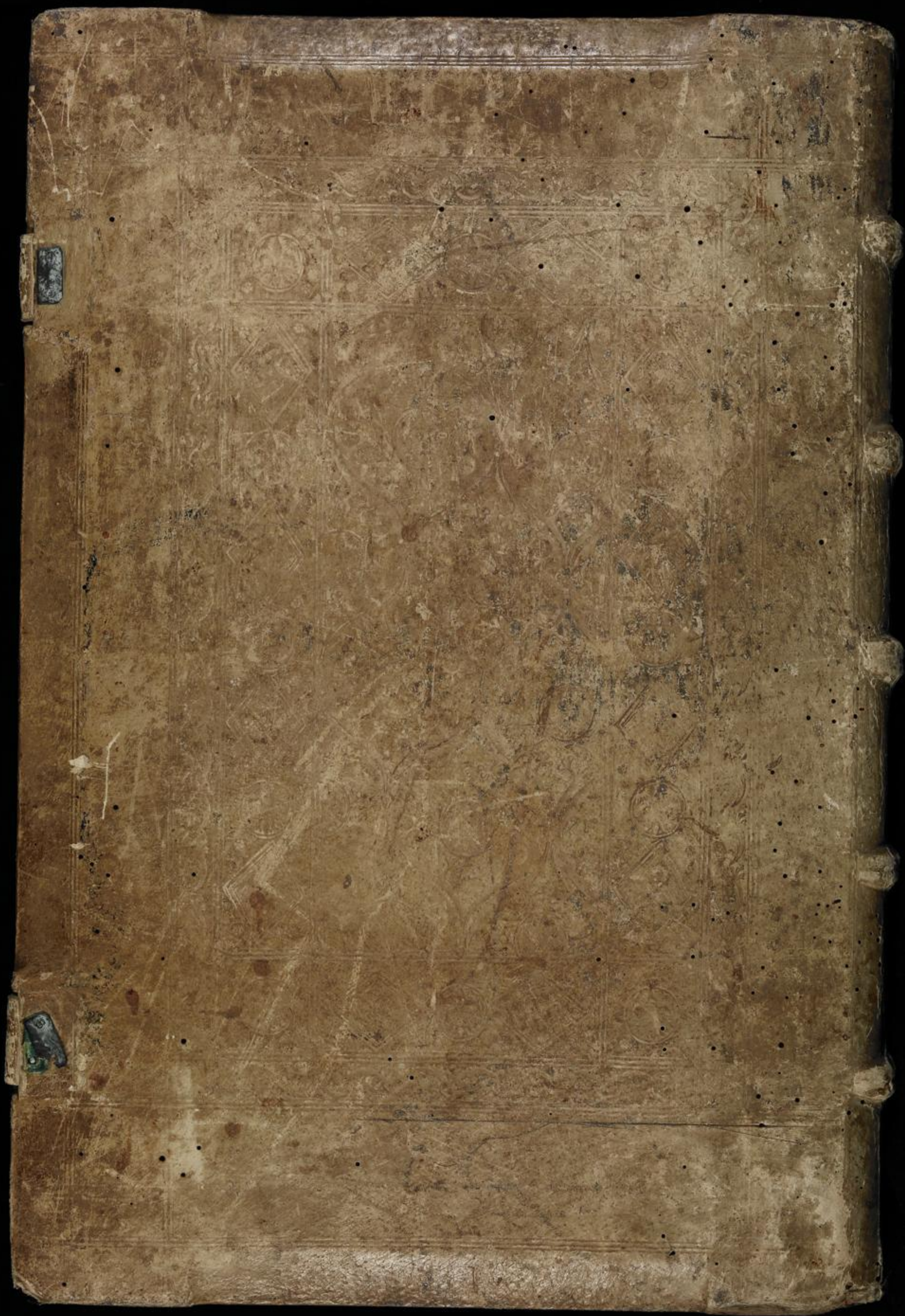
Monimus quāti nobis sit suffragij lectura summi optimiqz iuris
monarche Byni. nam inter omnes iuris pontificij atqz celsarei p̄
mum locum aut quasi pro certo obtinere dignoscitur. Sed potit
sime hoc in opere demonstrauit vires ingenij: q̄tumqz elaborarit
sudauerit alseritqz propter sacratissimas leges capascendas. nā
quid est quod breuiter omnia vtriusqz iuris non plegat. qd iuris
enigma intactuz relinquit: quū ex iure toto regula fiat: nō tamen
ius ex regula sumit. ideo ois iuris pars i regulis traditur: si regu
as recte cōpositas asseris. quo fit vt si breuiter omnis iuris partes
velis annotare: h̄ nullo modo nulloue preciocareas. q̄ si feceris
summos fruct^o indies accipies. Vale.

Omnes sunt terni. a b c d.

Quia precepta sunt haec

Tuis precepta sunt hec

